

**Plan upravljanja
povijesnom jezgrom**

GRADA PULA-POLA

Sadržaj

1. UVOD

Polazišta.....	8
Metodološki okvir.....	9
Obuhvat Plana upravljanja.....	10
Pravni aspekti i razvojne politike.....	12
Strateško-planski okvir.....	15

2. O POVIJESNOJ JEZGRI

Prostorni položaj.....	22
Povijesni razvoj područja.....	24
Kulturna baština povijesne jezgre.....	35
Urbanističko-arhitektonska obilježja.....	41
Stanje građevinskog fonda.....	42
Prirodni i krajobrazni resursi.....	47

3. SEKTORSKI PREGLED STANJA

Funkcionalno-prostorna struktura povijesne jezgre.....	54
Društvo i socio-demografska obilježja.....	65
Društvena i kulturološka perspektiva.....	72
Ekonomski značaj i obilježja.....	76
Urbana infrastruktura i sigurnosni izazovi.....	80
Sigurnost i rizici.....	89

Impressum

Naručitelj:
GRAD PULA - POLA

Forum 1, 52100 Pula

Izrađivač
URBANEX d.o.o.

Boktuljin put 26, 21000 Split
Vlaška 95, 1000 Zagreb

4. STRATEŠKI OKVIR

Izazovi i prilike za buduće upravljanje	96
Misija i vizija Plana upravljanja	106
Ciljevi, mjere i aktivnosti Plana upravljanja	108
STRATEŠKI CILJ A Povećanje kvalitete života i ostvarivanje potreba stanovnika povijesne jezgre	111
STRATEŠKI CILJ B Afirmacija baštine i održivo upravljanje	119
STRATEŠKI CILJ C Održiv pristup prostornim i okolišnim vrijednostima u povijesnoj jezgri i njezinoj zoni utjecaja	129
STRATEŠKI CILJ D Uravnoteženost sadržaja i gospodarska revitalizacija	139
HORIZONTALNI CILJ E Jačanje kapaciteta zajednice i širenje svijesti o vrijednostima baštine	147

5. AKCIJSKI PLAN

Ključni pokazatelji i rezultati provedbe.....	156
---	-----

6. PRILOZI

1

Uvod

Polazišta

Karakteristična urbanistička cjelina povijesne jezgre nastala u neprekinutom trisućljetnom prostornom razvitku grada predstavlja jedinstveni povijesni i urbani prostor Pule. Zbog značajnih objekata graditeljskog naslijeđa i brojnih arheoloških ostataka antičkih i srednjovjekovnih građevina te svojstva središta administrativno-političkih, javnih, kulturnih i trgovačkih sadržaja, povijesna jezgra od osobite je važnosti u promišljanju i planiranju razvoja grada. Uslijed izloženosti različitim pritiscima razvoja, koji uključuju socio-ekonomske promjene, pritiske turizma, razvojne projekte te ekološke rizike, javlja se potreba za osiguravanjem dugoročnog sustava upravljanja, a što je rezultiralo početkom procesa izrade **Plana upravljanja povijesnom jezgrom Grada Pula-Pola** (u daljnjem tekstu Plan)

» **Svrha Plana je omogućiti očuvanje kvalitete, autentičnosti i cjelovitosti gradskog središta, istodobno održavajući kvalitetu života građana i aktivnu multifunkcionalnu namjenu gradskog središta.**

Geografski opseg Plana odnosi se na područje kulturno-povijesne cjeline, što je pojašnjeno u odjeljku *Obuhvat plana upravljanja*. Povijesna jezgra zaštićena je kao spomenik kulture i upisana u Registar nepokretnih spomenika kulture 1965. g. te joj je rješenjem Ministarstva kulture 2012. g. utvrđeno svojstvo kulturnog dobra. Plan se realizira kao partnerski dokument te definira teme od važnosti za povijesnu jezgru Pule, kao područja iznimne spomeničke baštine, kako bi se pružio temelj za razumijevanje njenih ključnih vrijednosti i određivanje potrebnih radnji za zaštitu i upravljanje cjelinom.

» **Plan upravljanja obuhvaća zajedničku viziju, dugoročne ciljeve i kratkoročne aktivnosti za očuvanje vrijednosti povijesne jezgre grada Pule kao kulturnog dobra, te pomaže u tumačenju posebnih kvaliteta i vrijednosti povijesne jezgre i njene spomeničke baštine, podržava postojeće politike zaštite cjeline, dotiče se problema svakodnevnog upravljanja, pruža pomoćne informacije o upravljanju prilikama i prijetnjama s kojima se povijesna cjelina suočava te stvara okvir za praćenje stanja izgrađenog okoliša i građevinskog naslijeđa.**

Uspjeh Plana upravljanja ovisit će o ostvarivanju njegovih ciljeva, mjera i aktivnosti, koje su definirane Akcijskim planom.

» **Cilj Plana je osigurati da se kroz zajedničke napore postojeći resursi iskoriste u svrhu održivog razvoja jezgre, na način koji će omogućiti očuvanje i unaprjeđenje baštine za dobrobit stanovnika Pule i budućih naraštaja te upravljanje razvojem koje je održivo u svakom smislu - okolišno i prostorno, ekonomski, društveno, organizacijski i logistički.**

Iako Plan nije zakonski dokument, on služi informiranju i dijalogu s drugim politikama i prijedlozima upravljanja vezanima za područje kulturno-povijesne cjeline.

Metodološki okvir

Analiza stanja za područje jezgre podrazumijeva temeljito razumijevanje razvojnih tijekova, uzročno-posljedičnih veza te mogućnosti i alternativa razvoja na datom području, promatrajući ga u ukupnosti njegovih društvenih, fizičkih i gospodarskih karakteristika, sa svrhom određivanja osnovnih razvojnih izazova, potreba i potencijala.

Za područje povijesne jezgre Pule, navedeno je podrazumijevalo analizu i sadržajnu obradu povijesnog razvoja i identiteta prostora, stanja građevinskog fonda te zelenih, poglavito povijesnih površina, analizu funkcionalno-prostornih obilježja i socio-demografskog aspekta, uključujući stanovništvo, društvene djelatnosti, gospodarstvo te urbanu infrastrukturu na području jezgre. Proces je uključivao i analizu organizacijskog aspekta kako bi se identificirali dionici od ključnog značaja za procese upravljanja područjem urbanističke cjeline. Čitav proces provodio se u suradnji s javnim tijelima Grada Pula-Pola, koja su osigurala dostavu potrebne dokumentacije i podataka za provedbu ove faze.

U procesu izrade Plana, s ciljem poticanja razmjene mišljenja i utvrđivanja razvojnih izazova i potreba te uključivanja javnosti u najranije faze izrade dokumenta, proveden je participacijski proces u obliku organizacije četiri fokus grupe s predstavnicima javnog, privatnog i civilnog sektora, participativne radionice (po metodi *World Cafe*) i anketnog upitnika koji je građanima bio dostupan na službenim stranicama Grada. Uz obradu sekundarnih podataka te kvalitativnih podataka dobivenih participativnim procesom, ova je faza uključivala i provedbu terenskog istraživanja, u obliku kartiranja funkcionalno-prostorne strukture jezgre.

Nakon provedene analize stanja i identifikacije ključnih prilika i izazova, uslijedila je faza izrade Strateškog okvira, unutar koje su utvrđene potrebe dodatno razrađene.

Prilikom definiranja strateškog okvira u obzir su uzeti ciljevi prethodno identificirani relevantnim važećim strateško/razvojnima dokumentima, a koji navode potrebu okolišnog i prostornog unaprjeđenja prostora jezgre (u vidu očuvanja kulturno povijesnih vrijednosti, obnove i povećanja funkcionalnosti infrastrukture i građevina, planiranja sustava prometa prilagođenog uvjetima i potrebama prostora, očuvanja i razvoja zelenih površina i zelene infrastrukture) te društvene i gospodarske revitalizacije (unaprjeđenjem kvalitete života lokalnog stanovništva te pretvaranjem starogradske jezgre u privlačan prostor za život i rad, uz planiranje i provođenje razvoja održivog turizma). Planom se također adresira i potreba za definiranjem organizacijsko-legislativnog aspekta upravljanja.

Utvrđivanjem strateškog okvira s razvojnom vizijom, prioritetima i mjerama, uslijedila je izrada Akcijskog plana kojim su za svaki strateški cilj utvrđeni relevantni pokazatelji ishoda, poveznica s organizacijama i tijelima zaduženima za provedbu plana upravljanja te u konačnici definiran nadzor provedbe Plana s preporukama komunikacije i informiranja javnosti o Planu upravljanja.

Obuhvat plana upravljanja

Planom upravljanja obuhvaćena je kulturno-povijesna cjelina grada Pule, područje koje se, sukladno Registru kulturnih dobara, podudara s granicama grada do sredine 19. stoljeća, a čini ga područje unutar nekadašnjih gradskih bedema te zona zaštite oko Amfiteatra. Prostor je omeđen ulicama: Riva, Flaciusova, Dobrilina i Laginjina ulica, Portarata, Giardini, Istarska ulica, Nimfej, Flavijevska ulica, te Ulica starih statuta. Uz Arenu, granice obuhvata čine Scalierova ulica, Ozad Arena i Faverijska ulica.

Područje kulturno-povijesne cjeline obuhvaća 83.71 ha te približno 1.000 građevina. Premda se radi o svega 2 % kopnene površine grada, vrijednosti urbanističke jezgre grada proizlaze iz sačuvane prostorno-planske matrice iz prapovijesnog i antičkog razdoblja proširene u 19. stoljeću, sačuvanih monumentalnih spomenika iz antičkog i ranokršćanskog razdoblja, vrijednog srednjovjekovnog i novovjekovnog nasljeđa i uređenih hortikulturnih površina, kao i specifičnog urbanog razvitka. Sve navedeno razlog je zašto je povijesnu jezgru grada Pule potrebno sagledati u njezinoj jedinstvenoj cjelovitosti, uključujući sve sastavnice te cjeline.

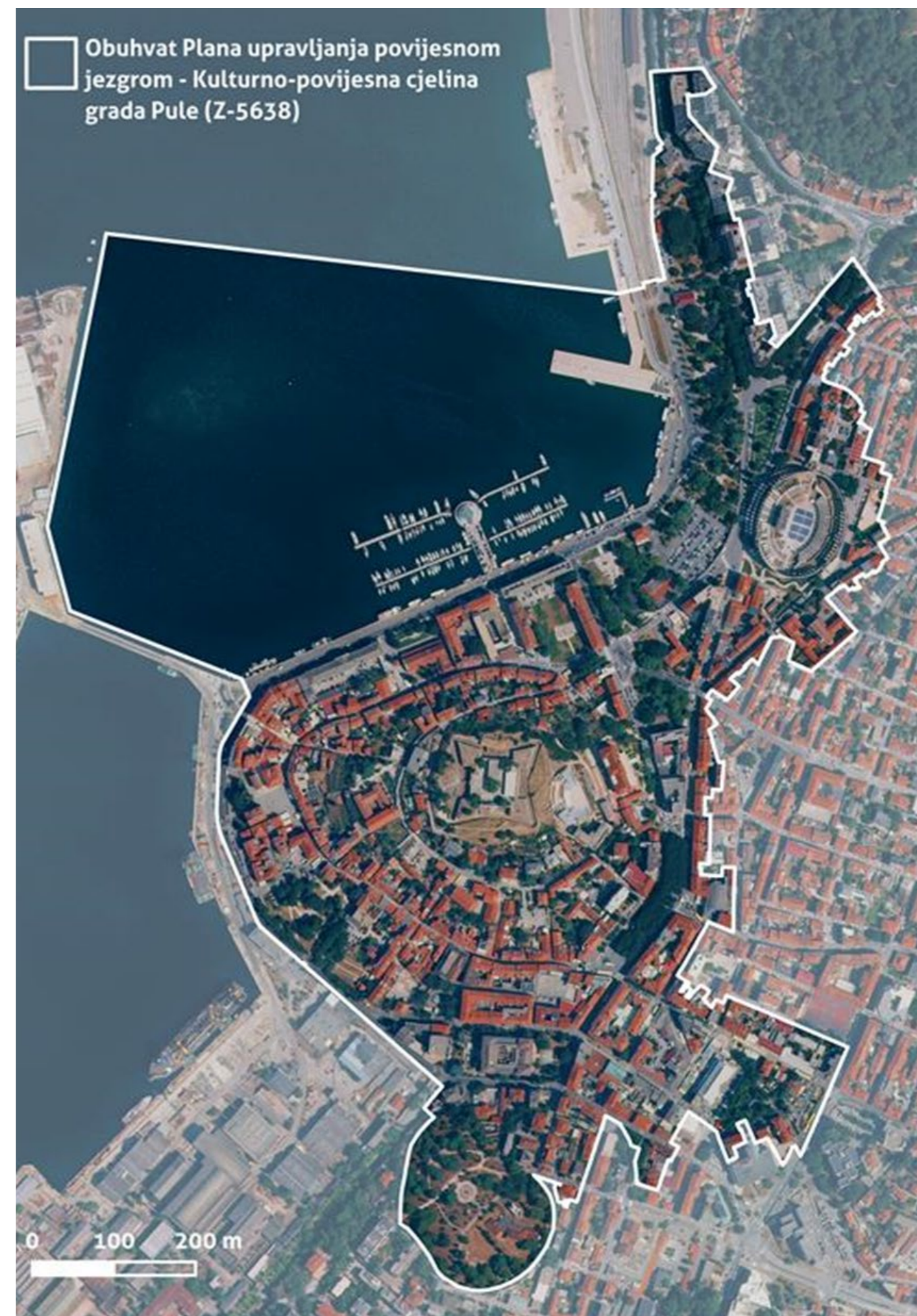

U skladu sa Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, kulturno-povijesnom cjelinom smatra se naselje ili dio naselja, kao i područje, koji su zaštićeni kao kulturno dobro. Kulturno-povijesna cjelina, prema definiciji u Zakonu, može biti grad, selo, naselje ili njegov dio, ali i područje u svezi s povijesnim događajima i osobama te područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima. Kulturno-povijesna cjelina naselja gradskih obilježja predstavlja urbano područje koncentrirane i dokazane vrijednosti sastavnica povijesnoga urbanoga krajolika koje je potrebno očuvati i unaprijediti, na temelju Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara.

Prilikom oblikovanja strateških aktivnosti i mjera upravljanja povijesnom jezgrom, uzeta su u obzir i promišljanja okruženja kulturno-povijesne cjeline grada Pule s ciljem primjene odgovarajućih planskih alata i praksi, uvažavajući činjenicu da karakter povijesnog područja ne čini samo usko područje povijesnog središta, nego i okolina s kojom je povezana neprestanim dinamičkim prostornim odnosima (UNESCO, 2005).

Tijekom procesa izrade Plana upravljanja, u izradi je i Konzervatorska podloga nove generacije za područje kulturno-povijesne cjeline grada Pule, a koja može rezultirati promjenama granica zaštite, odnosno proširenjem ili smanjenjem područja kulturno-povijesne cjeline. Sukladno mogućim promjenama, obuhvat Plana upravljanja i njegova primjena prilagođava se novopostavljenim granicama kulturno-povijesne cjeline. Također, izradom nove podloge precizno će se definirati i granice kontaktne zone koja, s područjem kulturno-povijesne cjeline, čini prostor povijesnog urbanog krajolika.

Obuhvat Plana upravljanja povijesnom jezgrom grada Pula-Pola istovjetan granicama zaštićene kulturno-povijesne cjeline grada Pule (Z-5638)

Pravni aspekti i razvojne politike

Međunarodne smjernice

Smjernice koje se odnose na očuvanje povijesnih prostornih cjelina, odnosno lokaliteta nepokretne kulturne baštine određenog područja od interesa za zaštitu, proizlaze i iz međunarodnih konvencija o zaštiti kulturne baštine. Iste danas imaju svoj odraz i u okviru nacionalnih politika te zakonodavstva, dok je u posljednjih 30-ak godina sve veći naglasak stavljen i na pitanja upravljanja baštinom, koja zahvaćaju i teme poput društvenih, gospodarskih i ekoloških dimenzija vrijednosti naslijeđa.

U nastavku se nalaze samo neki od istaknutih dokumenata koji se osobito dotiču dimenzije upravljanja baštinom:

Okvirna konvencija Vijeća Europe o vrijednostima kulturnog naslijeđa za društvo (Faro konvencija, 2005.) naglašava vrijednost i mogućnosti razboritog korištenja kulturnog naslijeđa kao resursa održivog razvoja i kvalitete života. Konvencija ističe da svi imaju pravo na korištenje kulturnog naslijeđa, a ljudi i ljudske vrijednosti trebaju postati središnji čimbenik proširene i međudisciplinarnе koncepcije kulturnog naslijeđa. Konvencija donosi i novi, prošireni koncept kulturnoga naslijeđa - kulturni okoliš koji obuhvaća kulturne vrijednosti u najširem smislu, odnosno materijalne, nematerijalne i duhovne.

Deklaracija o naslijeđu kao pokretaču razvoja iz Pariza (2011.) ističe dvojak odnos naslijeđa i razvoja, gdje s jedne strane brojni aspekti razvoja ugrožavaju naslijeđe, dok se s druge strane ono postavlja kao važan čimbenik razvoja. Deklaracija vidi rješenje tih odnosa u uključivanju naslijeđa u zamisao održivog razvoja te donosi načela i preporuke o korištenju, promoviranju i unaprjeđenju naslijeđa u kontekstu regionalnog razvoja, razvoja turizma i gospodarstva.

Načela očuvanja i upravljanja povijesnim gradovima i urbanim područjima iz Vallette (2011.) jest međunarodni dokument koji redefinira ciljeve, stajališta i potrebne alate zaštite i upravljanja povijesnim gradovima i urbanim područjima te njihovim smještajem. Dokument prepoznaje zaštitu i integraciju povijesnih i tradicijskih područja u suvremeni život zajednice kao temelj za urbanističko planiranje i razvoj.

Propisi i zakonski okvir

Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 151/03, 157/03, 100/04, 87/09, 88/10, 61/11, 25/12, 136/12, 157/13, 152/14, 98/15, 44/17, 90/18, 32/20, 62/20, 117/21, 114/22) temeljni je propis u pogledu upravljanja i očuvanja baštine u nacionalnoj zakonskoj regulativi. Isti utvrđuje vrste kulturnih dobara, način uspostavljanja njihove zaštite i očuvanja. Njime se reguliraju obaveze i prava vlasnika kulturnih dobara, uređuje obavljanje poslova na zaštiti i očuvanju kulturnih dobara, obavljanje upravnih i inspekcijskih poslova, rad i djelokrug Hrvatskog vijeća za kulturna dobra, financiranje zaštite i očuvanja kulturnih dobara te ostala pitanja koja se na to odnose. Temeljem toga Zakona, zaštitu kulturne baštine provodi Ministarstvo kulture i medija RH posredovanjem Uprave za zaštitu kulturne baštine te teritorijalno mjerodavnog Konzervatorskog odjela u Puli. Zakon je potrebno u određenoj mjeri uskladiti s općim propisima o vlasništvu, osobito u pogledu privatnopravne sfere, kako bi se osigurala konzistentnost hrvatskog stvarnopravnog sustava. Zakonom je propisana i obaveza izrade planova upravljanja za dobra svjetske baštine te navodi mogućnost izrade planova za ostala kulturna dobra.

Pojam kulturnog dobra obuhvaća pokretne i ne-pokretne stvari od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga, antropološkog i znanstvenog značenja, arheološka nalazišta i arheološke zone, krajolike i njihove dijelove koji svjedoče o čovjekovoj prisutnosti u prostoru, a imaju umjetničku, povijesnu i antropološku vrijednost, nematerijalne oblike i pojave čovjekova duhovnog stvaralaštva u prošlosti kao i dokumentaciju i bibliografsku baštinu te zgrade (prostore) u kojima se trajno čuvaju ili izlažu kulturna dobra i dokumentacija o njima. Status kulturnog dobra utvrđuje se rješenjem koje donosi Ministarstvo kulture, a uz opis dobra, rješenje sadrži i sustav mjera zaštite. Kulturna dobra se štite i čuvaju kako bi se u svom izvornom obliku prenijela budućim naraštajima kao dio našeg kulturnog identiteta.

Na području kulturno-povijesne cjeline Grada Pule, primjenjuju se i **sektorski propisi u području kulture**, koji se odnose na arhivsku, knjižničnu i muzejsku djelatnost, kazališne i glazbeno-scenske te audiovizualne djelatnosti. Svaka od njih uređena je posebnim zakonom:

- » **Zakonom o arhivskom građivu i arhivima,**
- » **Zakonom o knjižnicama i knjižničnoj djelatnosti,**
- » **Zakonom o muzejima,**
- » **Zakonom o kazalištima te**
- » **Zakonom o audiovizualnim djelatnostima.**

Osim Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 114/22), za učinkovito upravljanje kulturnom baštinom, a osobito područjima kulturno-povijesnih cjelina, od osobite je važnosti **Zakon o prostornom uređenju** (NN 153/13, 65/17, 114/18, 39/19, 98/19, 67/23). Zakonom se propisuju uvjeti izrade prostornih planova, kako bi se, između ostalog postiglo racionalno korištenje prirodnih i kulturnih dobara te zaštita njihovih vrijednosti. Prostornim se planovima osigurava propisivanje posebnih režima korištenja prostora i mjere zaštite kulturnih dobara. U svrhu sustavnije provedbe mjera urbanog planiranja usmjerenih na kulturna dobra, iskazuje se potreba dodatnim usklađivanjem dvaju zakona te područja mjerodavnosti.

Dokumenti prostornog uređenja (prostorni planovi) sadrže podatke iz konzervatorske podloge sa sustavom mjera zaštite kulturnih dobara koja se nalaze na području obuhvata plana. Sustav mjera zaštite cjelina utvrđuje nadležni konzervatorski odjel. Za zaštićene cjeline (grad, selo, naselje ili njihov dio, arheološka zona) izrađuje se **Generalni urbanistički plan ili Urbanistički plan uređenja. Tim su planovima propisane mjere zaštite cjeline i pojedinačnih objekata. Mjere zaštite ovise o kulturno-povijesnoj vrijednosti i očuvanosti cjeline te su različito stupnjevane.**

Budući da su prostorno uređenje, kojim se ostvaruju pretpostavke za unapređenje gospodarskih, društvenih, prirodnih, kulturnih i ekoloških polazišta održivog razvitka u prostoru Republike Hrvatske, i gradnja (pod kojom se podrazumijeva projektiranje, građenje, uporaba i uklanjanje građevine) usko povezani, u području propisa prostornog uređenja velika važnost pripada i **Zakonu o gradnji** (NN 153/13, 20/17, 39/19, 125/19). Povezanost s načelima očuvanja izvornosti kulturne baštine jasno se odražava u normama Zakona o gradnji, posebno u kontekstu zaštite građevina koje su od povijesne, kulturne ili umjetničke vrijednosti. Prema Zakonu, za građevine koje su upisane u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske ili se nalaze unutar zaštićenih kulturno-povijesnih cjelina, ne dopuštaju se odstupanja u odnosu na glavni projekt prilikom gradnje ili rekonstrukcije. Zakonodavna senzibilnost prema kulturnoj baštini ogleđa se i u specifičnim odredbama Zakona o gradnji koje omogućuju određena odstupanja od temeljnih zahtjeva za građevinu u slučaju građevina upisanih u Registar kulturnih dobara. Ovaj pristup prepoznaje da bi strogo pridržavanje suvremenih građevinskih standarda (pr. ugradnja izolacijskih materijala i tehnologija) moglo biti neprikladno i ugroziti izvorno stanje povijesnih građevina.

Propisi lokalne razine, poput **Odluke o komunalnom redu Grada Pule-Pole**, utvrđuju određene obaveze specifične za vlasnike nekretnina u povijesnog jezgri grada.

Primjerice, za postavljanje urbane opreme na pročelja zgrada (oznaka ulica, oznaka obrta, oprema za reklamiranje i plakatiranje, bankomati i dr.) potrebno je zatražiti suglasnost gradskog Odsjeka za urbanizam. Odobrenje je potrebno zatražiti i za osvjetljenje vanjskih dijelova zgrade, a za postavljanje klima uređaja, antena i sličnih uređaja ili opreme na pročelja građevina prema prometnim površinama, može se odobriti isključivo kada za postavu istih ne postoje alternativna rješenja te uz prethodnu suglasnost Odsjeka (temeljem dozvole za postavljanje istih pod posebnim uvjetima). Također, za uređaje, opremu i stvari koje su postavljene suprotno odredbama Odluke, komunalni redar odmah može narediti uklanjanje.

Na razini grada donesen je niz drugih odluka i odredbi, gdje se mjere referiraju na prostor jezgre (Plan postavljanja privremenih objekata, komunalnih objekata u općoj uporabi i bankomata u Gradu Pula-Pola, Odluka o načinu i kriterijima za korištenje javnih površina). Primjerice, od velike važnosti za poslovne subjekte, osobito ugostitelje je **Odluka o kriterijima za korištenje javnih površina** namijenjenih organiziranju terasa ugostiteljskih objekata, gdje su definirane zone predviđene za postavu ugostiteljskih terasa, sa zonom tzv. visoke frekventnosti (gradskim ulicama i trgovima u gradskom središtu). Odluka propisuje razdoblja unutar kojih se može zatražiti postavljanje terasa, visinu naknade po mjesečnim iznosima, po m² i drugo.

Strateško-planski okvir

Strateško usmjerenje razvoja povijesne jezgre Pule definira se brojnim dokumentima, od kojih su u slučaju provedbe konkretnih mjera i aktivnosti od osobitog značaja planovi lokalne razine, dok se potrebe i politike upravljanja kulturnim dobrima definiraju na nacionalnoj razini, slijedeći direktive i modele Europske unije. U nastavku su sažeto prikazane najznačajniji strateško-razvojni dokumenti, te smjernice sadržane u okviru istih.

Nacionalnim planom razvoja kulture i medija (2023. do 2027.), kao hijerarhijski najvažnijim dokumentom, definirani su ciljevi razvoja u aspektu očuvanja i održivog korištenja kulturne baštine. Predmetno područje jedno je od važnih pitanja nacionalne kulturne politike, osobito u kontekstu održivog upravljanja nepokretnom kulturnom baštinom kao gospodarskim resursom. Prepoznaje se potreba za uspostavom sustava upravljanja kulturnom baštinom koji mora uključivati različite aktere iz područja poznavanja zaštite i očuvanja baštine, ekonomije, turizma i drugih dionika (lokalna samouprava, udruge itd.). Također, predviđa se kako će utjecaj „zelenih“ politika u upravljanju baštinom značajno utjecati na pristup obnovi kulturne baštine (poput energetske obnove graditeljskog fonda) te su identificirani glavni izazovi s kojima se lokaliteti baštine suočavaju.

Pritisci na baštinu i institucije koje o njoj brinu u stalnom su porastu zbog povećanja broja graditeljskih poduhvata, opasnosti od klimatskih promjena i njenih posljedica, rizika nastalih ljudskim djelovanjem i prirodnih prijetnji, socijalnih procesa i nedovoljno razvijene svijesti pojedinaca i dijela javnosti o vrijednosti kulturne baštine za društvo. Navedeni izazovi osobito su prisutni na području zaštite kulturnopovijesnih urbanih i ruralnih cjelina te kulturnih krajolika koji, pored pojedinačnih kulturnih dobara graditeljske baštine predstavljaju ključnu identitetsku vrijednost hrvatskog prostora (MKM, 2023).

» **Provedbenim programom Grada Pula-Pola** te **Planom razvoja Grada Pula-Pola do 2030. g.**, utvrđeno je nekoliko potreba u aspektu upravljanja povijesnom jezgrom, a iste su dodatno adresirane putem **Plana razvoja kulture Grada Pula-Pola** za isto razdoblje. Sva tri Plana izravno navode i potrebu izrade plana upravljanja za povijesnu jezgru grada uz provedbu aktivnosti revitalizacije.

Navodi se potreba za povezivanjem kulturnog i kreativnog sektora, obnove elemenata kulturne baštine te povezivanja raznolikih dionika društva, kako bi se odgovorilo na probleme nedovoljne svijesti stanovništva o važnosti kulture te kako bi urbana i funkcionalna obnova povijesne jezgre pretvorili Pulu u Grad kulture. Osim infrastrukturnih projekata za nadolazeće razdoblje, prijedlozi rješenja i aktivnosti uključuju povezivanje praznih gradskih prostora u jezgri i ustupanje po povlaštenim najamnicama dionicima kreativnih industrija, kako bi se na taj način potaknuo bolji razvoj sektora i oživljavanje povijesnog središta. Također se potiče i razvoj više programa i projekata za lokalnu zajednicu te angažman institucija koje upravljaju baštinom u suradnji sa sektorom civilnog društva, kako bi se razvili suradnički projekti koji potiču veće sudjelovanje lokalne zajednice u društvenoj i urbanoj regeneraciji baštine.

» Dodatno, **Strategijom zelene urbane obnove** adresirane su potrebe i osmišljene aktivnosti usmjerene na teme održivosti, uključujući razvoj tematskih koridora – integrirani projekt gradskog zelenog prstena te tematski koridor koji je vezan uz granice gradske tvrđave.

Postojeća prostorno-planska rješenja i odredbe

Urbanističko-planski okvir od osobite je važnosti za procese upravljanja kulturno-povijesnom cjelinom, te uključuje dokumente prostornog planiranja (prostorne planove), koji su na lokalnoj razini osobito detaljnog mjerila. Planovima je omogućeno uspostavljanje jasnih pravila i mjera za zaštitu i očuvanje vrijednog graditeljskog naslijeđa, kulturnih dobara i kulturno-povijesne cjeline.

Prostorni planovi osiguravaju da se kulturna dobra ne ugrožavaju razvojem infrastrukture ili neadekvatnim korištenjem zemljišta.

» Programskim polazištima **Prostornog plana Istarske županije** (Službene novine Istarske županije" br. 2/02, 1/05, 4/05, 14/05 – pročišćeni tekst, 10/08, 07/10, 16/11 – pročišćeni tekst, 13/12, 09/16) (u daljnjem tekstu: PPIŽ) opisana je zaštićena kulturna baština na području Istarske županije kojoj Grad Pula administrativno pripada, smjernice za prostorno uređenje registriranih zaštićenih kulturno povijesnih cjelina (gradska naselja-urbane cjeline), registriranih zaštićenih arheoloških i hidroarheoloških područja, registriranih zaštićenih fortifikacija i zaštićenih sakralnih, sakralno-profanih i profanih kompleksa, kao i mjere ublažavanja utjecaja koje se odnose, između ostalog, i na područje povijesne jezgre Grada Pule

Iz spomenutog **Prostornog plana Istarske županije** ističe se sljedeće

Smjernicama za prostorno uređenje registriranih zaštićenih kulturno povijesnih cjelina – gradska naselja (urbane cjeline) (čl. 149) predlaže se očuvanje i revitalizacija povijesne jezgre naselja, uz gradnju u neizgrađenim dijelovima interpolacijama na temelju tipološke rekonstrukcije u skladu sa već postojećim okruženjem.

Preporuča se zadržavanje postojeće strukture i tipologije građevina veće graditeljske vrijednosti te uređenje neizgrađenih dijelova kao javnih zelenih površina. Izgradnja je dopuštena samo u svrhu rekompozicije i prostornog usklađenja volumena i silueta sklopova izgrađenih nesukladno ambijentu povijesne jezgre, ali samo uz detaljna istraživanja i urbanističko-arhitektonske natječaje.

Važno je zadržati stambeni fond unutar povijesne jezgre, osiguravajući više od 50% stambene namjene u novim građevinama, dok poslovne prostore treba smjestiti u prizemlje postojećih ili novih građevina. Promet treba prilagoditi povijesnoj jezgri, s posebnim režimima za stanare i težnjom izmještanja prometa izvan jezgre, te s dopunskim javnim prijevozom malim vozilima. Promet u mirovanju potrebno je izmjestiti izvan područja ili na rubove povijesne jezgre. Pješačke zone ne smiju prelaziti 30% površine jezgre, odnosno 5 % izgrađene površine naselja.

Uz obalu je potrebno urediti javne površine prema urbanom ambijentu i lokalnoj tradiciji, uz raspisivanje natječaja za takve zahvate. Za upravljanje graditeljskim nasljeđem treba osnovati specijalizirane ustanove, zaklade ili fundacije financirane sukladno propisima o zaštiti kulturnih dobara.

Prostornim planom uređenja Grada Pule (SNGP br. 12/06,12/12, 5/14, 8/14 pročišćeni tekst, 7/15, 10/15-pročišćeni tekst, 5/16, 8/16-pročišćeni tekst, 2/17, 5/17, 8/17 pročišćeni tekst, 20/18, 1/19-pročišćeni tekst, 11/19, 13/19-pročišćeni tekst) definirani su uvjeti za arhitektonsko oblikovanje građevinskih područja naselja (čl. 53), kojima se navodi kako svaka intervencija u prostoru mora biti izvedena uz uvjet poštivanja postojeće strukture u arhitektonskom i urbanističkom smislu, pružajući širi kontekst provedbe arhitektonskog oblikovanja koji se primjenjuje i na područje povijesne jezgre Grada Pula -Pola.

Također, navodi se kako je prilikom obnove pročelja svih postojećih građevina na području Grada Pule, potrebno ishoditi uvjete koji se odnose na boju pročelja i izmjene u oblikovanju pročelja uz obvezu jednoobraznog oblikovanja svih vanjskih dijelova pročelja, osim kod obnove stambenih građevina (koje imaju do četiri funkcionalne jedinice), koje nisu valorizirane kao građevine graditeljskog naslijeđa, za koje je potrebno ishoditi uvjete koji se odnose samo na boju pročelja. Navedene uvjete potrebno je ishoditi od strane gradskog tijela nadležnog za poslove prostornog uređenja, dok je za građevine koje se nalaze unutar zaštićene kulturno povijesne cjeline grada Pule, kao i za pojedinačno zaštićene građevine, uvjete i druga zakonom propisana odobrenja, potrebno zatražiti od nadležnog Konzervatorskog odjela (čl. 54., st. 5.).

Općim odredbama istog Plana navodi se kako se Uvjeti za uređenje područja za zahvate unutar Povijesne jezgre, koja u smislu ovog Plana podrazumijeva dio zaštićene kulturno - povijesne cjeline grada Pule (rješenje od 08.11.2012., br. registra: Z-5638) i kontaktno područje, određuju **Generalnim urbanističkim planom Grada Pule**, koji pruža kvalitetnu analizu stanja graditeljskog naslijeđa, uz integralno uključivanje povijesne jezgre u planiranje gradskog prostora i revitalizaciju urbane jezgre. .

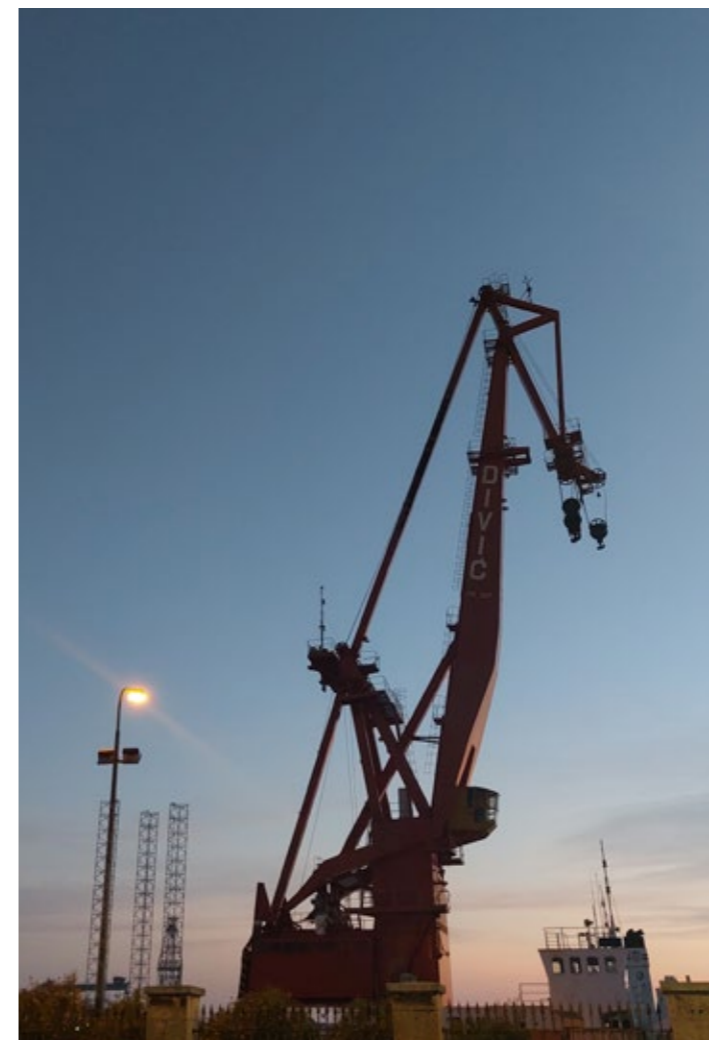
» **Generalni urbanistički plan Grada Pule (GUP)** je dugoročno-planski dokument kojim se utvrđuje temeljna organizacija prostora, zaštita prirodnih, kulturnih i povijesnih vrijednosti, smjernice za uređenje stambenih, javnih, društvenih, gospodarskih, kulturno-povijesnih, prirodnih i drugih područja, način i uvjeti korištenja, uređenja i zaštite prostora na području dijela Grada Pule-Pola. GUP također utvrđuje dugoročne osnove organiziranja i uređivanja prostora unutar obuhvata GUP-a u skladu s ciljevima društveno-gospodarskog razvoja Grada Pule-Pola.

U okviru GUP-a, detaljno su definirani uvjeti uređenja posebno vrijednih i/ili osjetljivih područja, što se odnosi na područje povijesne jezgre (dio zaštićene kulturno-povijesne cjeline Grada Pule-Pola) i kontaktno područje, kao i na mjere očuvanja i zaštite krajobraznih i prirodnih vrijednosti. Povijesna jezgra predstavlja prostor izrazite povijesne slojevitosti i različitosti morfoloških, tipoloških, prostornih i ambijentalnih obilježja pojedinih dijelova, kao i različitosti stupnja vrijednosti i očuvanosti povijesne strukture, a za koji je izrađena konzervatorska podloga te konzervatorske smjernice.

Odredbe u GUP-u definirane su prema **blokovima**, koji su pak definirani kao dio gradskog prostora omeđeni sa svih strana uličnom mrežom ili drugom javnom gradskom površinom (park, trg, javno zelenilo itd.). Područje obuhvata Povijesne jezgre podijeljeno je na ukupno 90 blokova, za koje su planom utvrđeni uvjeti i mjere provedbe zahvata u prostoru na temelju prostornih mogućnosti svakog pojedinog bloka, a u svrhu omogućavanja graditeljskih intervencija u prostoru

» Od značaja za prostor povijesne jezgre je i **UPU Riva** Pula (Službene novine" br. 05/17) koji obuhvaća izgrađeni dio građevinskog područja od ukupno 39,597 ha, od koje kopneni dio iznosi 17,323 ha, a morski dio 22,274 ha. Područje obuhvata Plana se u cijelosti nalazi unutar zaštićenog obalnog područja mora - prostor ograničenja u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju (NN 153/13).

» Potrebno je navesti kako je za područje starog grada izrađen **Provedbeni urbanistički plan „Stari grad Pula“**, (Službene novine Općine Pula br. 6/92 i 3/93, Službene novine Grada Pule br. 1/97, 5/97, 11/07 i 2/09) koji je izvan snage. PUP-om je definiran režim uređivanja prostora, što znači da je postavljen koncept organizacije i oblikovanja prostora, kao i osnove strategija, sistema uređenja i načina izgradnje prostora obuhvaćenog planom. Razlog temeljem kojeg je PUP Stari Grad Pula stavljen izvan snage nalazio se u potrebi noveliranja/izmjene sveukupnih planskih rješenja u skladu sa, za područje obuhvata dijela PUP - a izrađenom Konzervatorskom podlogom (Elaborat br. 16/2013 iz veljače 2016.g.), ovjerenom od strane nadležnog tijela Ministarstva kulture. Time je omogućena provedbe svih zahvata u prostoru unutar područja neposrednom provedbom Generalnog urbanističkog plana Grada Pule, čija se rješenja temelje na prethodno navedenoj Konzervatorskoj podlozi.

Dizalice brodogradilišta kao sastavni dio vizure obalnog područja povijesne jezgre i Rive, izvor: Urbanex 2024.,

Pulska Riva prije izgradnje hotela Riviera 1908. godine, rad nepoznatog autora, izvor: Pula sa starih razglednica, 1993

2 O povijesnoj jezgri

Prostorni položaj povijesne jezgre

Najistaknutija reljefna odrednica na području povijesne jezgre Pule je središnji, izdvojeni brežuljak kružnog oblika, čiji vrh doseže 34 m nadmorske visine. Izdiže se iz nisko položenog dijela obale u dnu duboko uvučenog Pulskog zaljeva. Smještaj u zaklonjenom zaljevu, na dominantnoj uzvisini okruženoj zemljištem pogodnim za poljoprivredu, uvjetovao je uspostavu gradine Kaštel na vrhu spomenutog brežuljka, a obrambena uloga te uzvisine ostala je značajna tijekom ilirskog, rimskog i mletačkog razdoblja.

Zaljev je razveden, a dubina vode je relativno velika, što je bio i bitan faktor pri izboru Pule za glavnu ratnu luku u 19. stoljeću (Magaš, 2013). Uređenjem luke za potrebe vojne i industrijske funkcije otok Uljanik povezan je s kopnom, odnosno dijelom jezgre smještenim unutar nekadašnjih zidina. Ta antropogena poveznica dijeli zaljev na dva lučka bazena, a obalu povijesne jezgre na dva dijela. Obala sjevernog dijela kulturno-povijesne cjeline pripada nekadašnjoj trgovačkoj luci, a južni dio nekadašnjoj vojnoj luci i Arsenalu. Pulski je zaljev okružen brežuljkastim reljefom, pa i područje povijesne jezgre obilježava izmjena blagih brežuljaka i niže položene obale i udolina između triju brežuljaka (Krizmanić, 2005).

Osim spomenutog, centralno smještenog Kaštela, područje kulturno-povijesne cjeline obuhvaća još dvije reljefne uzvisine: u sjeveroistočnom dijelu, kojim dominira Arena, reljef se uspinje uz obronke brežuljka Monvidal, a krajnji južni dio kulturno-povijesne cjeline čini brežuljak Monte Zaro, visine 32 m, na čijem je vrhu smještena zgrada Zvezdarnice s okolnim parkom. Nisko položena obala i udoline između brežuljaka predstavljaju žarišta urbanih funkcija jezgre; u obalnom dijelu smještenom uz rivu, Forum te Kandlerovu i Ulicu Flavijevaca nalaze se najstariji dijelovi grada, u kojima su smješteni brojni kulturni spomenici, a u ulicama i na trgovima smještenima između brežuljaka Kaštel, Monvidal i Monte Zaro (poput Istarske, Flanatičke, Giardina i Narodnog trga) koncentrirane su reprezentativne javne zgrade i javne površine, trgovački objekti i čvorište gradskog prometa.

Pogled prema jugozapadu s vrha brežuljka na kojem je smještena utvrda Kaštel, izvor: Urbanex d.o.o. , 2024.

Pogled s Vidikovca (Veduta dal Monte Paradiso) s početka 20. stoljeća, Izvor: Pula sa starih razglednica, 1993.

Panorama grada i brežuljaka - na lijevoj strani vidljiv je Monte Zaro, prema desno Arsenal i Veruda, Izvor: Pula sa starih razglednica, 1993.

Pogled s Monte Zaro na ratnu luku na prijelazu stoljeća (19.-20.st) Izvor: Pula sa starih razglednica, 1993.

Povijesni razvoj područja

Pula je grad čiji niz ključnih i prepoznatljivih urbanističkih odrednica, sačuvanih do danas, potječe iz rimskog razdoblja, ali kontinuitet života na ovome području ukorijenjen je puno dublje u prošlosti. To je potvrđeno arheološkim istraživanjima, kao i nezanemarivim poveznicama s pričama iz grčke mitologije. Pećina Šandalja u blizini Pule skriva arheološke dokaze o neprekidnoj naseljenosti istarskoga poluotoka kroz prapovijesna razdoblja i upravo oni predstavljaju najstarije tragove života praljudi u ovome dijelu Europe.

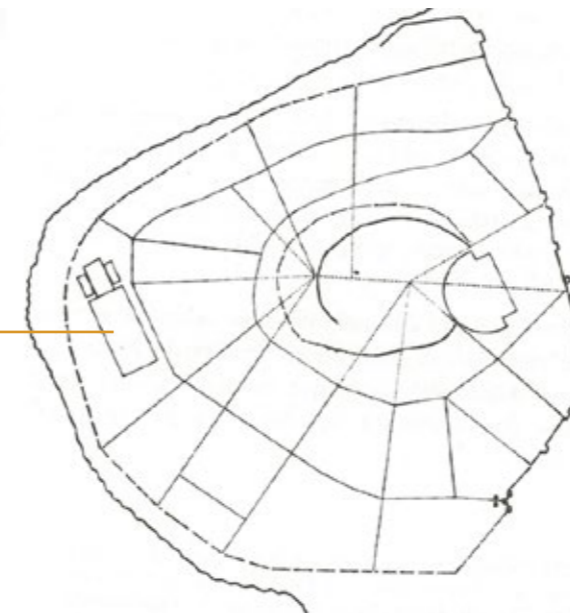
Značajan trenutak u praćenju naseljavanja užeg središta današnje Pule osnivanje je prapovijesne gradine u 11. ili 10. st. pr. Kr. Tadašnje naselje još nije imalo osnovne elemente grada poput kuća, ulica ili trgova, ali imalo je bedeme koji su štitili stanovništvo i njihove nastambe nalik jednostavnim kolibama. Društvena je zajednica bila uređena, a stanovništvo se bavilo stočarstvom, poljoprivredom, lovom i ribolovom te proizvodnjom keramike, dok su i trgovačke aktivnosti bile veoma razvijene. S obzirom na to da se u nadolazećim stoljećima nije marilo za vrijednost očuvanja povijesnih struktura, svako je novo burno razdoblje donosilo pregradnje i rušenja koja su rezultirala današnjim potpunim izostankom tragova naselja iz prapovijesti. Taj strateški najpovoljniji dio pulskog zaljeva, smješten na brežuljku, nakon niza arhitektonskih promjena kroz stoljeća i utvrđivanja u rimsko i srednjovjekovno doba, svoj je završni oblik postojan do danas, poprimio za vrijeme mletačke vlasti kada se između 1631. i 1633. godine gradi barokni kaštel čiju izgradnju vodi francuski vojni inženjer Antoine De Ville.

Osnivanje grada vezuje se uz pad prijestolnice Histra, obližnjeg Nezakcija, i dolazak Rimljana koji osvajanjem Istre stvaraju uvjete za sigurnu plovidbu sjevernim Jadranom. Rimski je kolonija

formirana za smještaj legionara pobjedničke Cezarove vojske u građanskom ratu sredinom 1. st. pr. Kr., a kako je bila organizirana kao naselje s bedemima, ulicama te javnim i privatnim građevinama, može se smatrati prvim primjerom konkretne urbane matrice na području današnje Pule. Preciznu godinu osnutka kolonije teško je utvrditi, a njezino antičko ime – Colonia Pietas Iulia Pola – može se protumačiti i kao posmrtno sažaljenje preminulog Cezara (pietas) što bi njezino osnivanje smjestilo u nešto kasnije godine Augustova razdoblja. S druge strane, veliki se broj istraživača u tumačenju imena poziva na pojam milosrđa korišten u vrijeme propagande za vladavine samoga Cezara, ali izravan podatak o točnoj godini osnivanja Pule kao kolonije rimskih građana nije poznat.

Najstariji antički spomenik pulske kolonije koji je ostao sačuvan do danas su Herkulova vrata na zapadnoj strani zidina, a radi se o jednostavno oblikovanom luku sastavljenom od kamenih blokova bez dekorativnih elemenata. O početcima kolonije svjedoči i urbano rješenje uličnog sustava koji je za Rimljane predstavljao iznimno specifičnu situaciju u usporedbi s uobičajenim smještajem njihovih naselja. Tipičan pravokutni raster rimskih ulica nije mogao biti primjenjiv na brežuljku kružnoga tlocrta, stoga se grad širio od središta prema vanjskim rubovima u karakterističnoj formi paukove mreže. Dvije su glavne ulice okruživale središte brežuljka – jedna na polovici padine, a druga u podnožju, dok su se prema vrhu uzdizali usponi (uzdužne ulice) koji su se sastajali u dvije točke. Pula je veoma brzo dobila sva karakteristična obilježja grada, a u velikoj je mjeri bila naseljena rimskim stanovništvom, što je pogodovalo romanizaciji cijeloga područja. Grad je imao najviši oblik samouprave i u njemu su živjeli svi slojevi rimskoga društva. Središte urbanog života kao i u svakom rimskom naselju bio je glavni trg – Forum.

Na Forumu, s triju strana okruženim trijemom sa stupovima, nalazile su se zgrade različitih namjena; hramovi, kurije, sudnica, trgovine i dr. Do danas je ostao sačuvan Augustov hram (posvećen Augustu i božici Romi), restauriran nakon oštećenja pretrpljenih u Drugom svjetskom ratu, kao i stražnje pročelje identično oblikovanog Dijaninog hrama. U značajne gradske simbole iz antičkih vremena ubrajaju se i Dvojna vrata izgrađena krajem 2. st. od kojih je do danas ostao sačuvan dvolučni fasadni ulaz, kao i bogato dekorirani Slavoluk Sergijevaca koji se naslanjao na gradske bedeme i Zlatna vrata. Bedemi i vrata srušeni su u 19. stoljeću donošenjem novog urbanističkog plana kojima je bilo predviđeno proširivanje gradske jezgre.

Antička shema ulica
Izvor: Mirabella Roberti M. (1986, str. 196), preuzeto iz Zadruga Praksa Pula (pristupljeno 2024.)

Pulska arena u 19. je stoljeću bila okružena gradskim vrtovima,
Izvor: Pula sa starih razglednica, 1993.

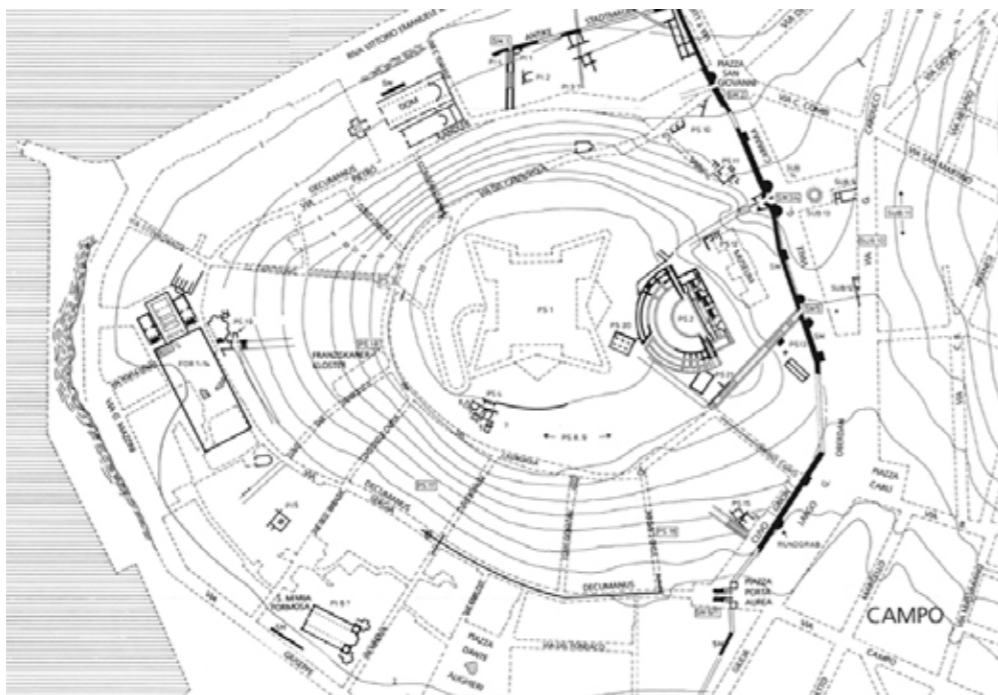
Dvojna vrata nekoć su se nalazila pored zgrade Narodnog doma, spaljenog od strane fašista 1920. godine
Izvor: Pula sa starih razglednica, 1993.

Najfascinantniji pulski spomenik svakako je znameniti amfiteatar koji se zbog svoje veličine morao smjestiti izvan gradskih zidina, a čija izgradnja sama po sebi svjedoči o značaju i razvitku antičke Pule. Amfiteatar je mogao ugostiti oko dvadeset tisuća gledatelja koji su onamo dolazili iz čitave regije, čime je Pula učvrstila svoju ulogu kulturnog središta cijeloga područja. Spomenik je do danas ostao jedan od najbolje očuvanih rimskih amfiteatara u svijetu, a uz njega, grad je imao još i dva kazališta. Dok ono veće, smješteno na padini Monte Zara, nije ostalo sačuvano, Malo rimsko kazalište unutar gradskih zidina do danas je zadržalo temelje scenske zgrade i dio gledališta, a 2023. godine obnovljeno je te mu je vraćena prvotna izvedbena namjena.

Ostavština rimskog oblikovanja nije prisutna samo u vidljivom sloju grada. Uz arheološki potencijal, Pula pod zemljom skriva ostatke antičkog sustava kanalizacije čije su se, kamenim pločama prekrivene, cijevi za odvod nalazile uz prometnice, a na njih su i danas priključene kuće nekih pulskih ulica. Grad je imao četiri vodospreme iz kojih su se vodom iz izvora opskrbljivali dijelovi naselja na višoj nadmorskoj visini, zahvaljujući vodovodnom sustavu o čijoj gradnji svjedoči natpis o na Dvojnim vratima, u kojemu se spominje mecena Lucije Menacije koji ga je dao izgraditi. Iznad najvećeg izvora podignut je hram Nimfej koji je vjerojatno bio posvećen Dijani, a nalazio se u blizini mora i amfiteatra.

Arheološka topografija Pule. Ažurirana verzija karte Maria Mirabella Robertia i Štefana Mlakara
Izvor: Günter Fischer, *Das römische Pola* preuzeto iz Zadruga Praksa Pula (pristupljeno 2024.)

Kasnoantičko i bizantsko razdoblje u Puli, do kraja 8. stoljeća, nije dovelo do značajnih promjena u urbanom izgledu grada. Ipak, razvoj kršćanstva uzrokovao je transformaciju ili nestanak brojnih tadašnjih sakralnih objekata koji su zamijenjeni crkvama. Proglašenjem kršćanstva ravnopravnom religijom u Carstvu, u kratkom je vremenu izgrađen niz crkvenih objekata. Grad u 4. stoljeću dobiva baziliku posvećenu Blaženoj Djevici Mariji koja je najvjerojatnije nastala na temeljima Jupiterovog hrama. U 5. stoljeću uz katedralu je izgrađena crkva sv. Tome, a kod Nimfeja grobna crkva sv. Ivana. Unutar gradskih zidina, uz današnju ulicu Sergijevaca, izgrađena je mala crkva sv. Nikole, te prva crkva sv. Stjepana. Na sjevernim obroncima zaljeva krajem 5. ili početkom 6. stoljeća izgrađena je crkva sv. Hermagora, a katedrala je vjerojatno tada dobila krstionicu. Na istočnim padinama Monte Magna podignuta je crkva sv. Felicite. Za budućnost i razvitak grada važna je

bila usmjerenost prema Ravenni, a protok ljudi i trgovina mogli su se nesmetano odvijati. Na prijelazu iz 4. u 5. stoljeće, pojačavaju se i obnavljaju gradski bedemi zbog opasnosti od barbarskih provala, ali, uobičajeno za to doba, smanjuje se kvaliteta gradnje, što doprinosi potpunom nestanku stambenih objekata iz kasnoantičkog razdoblja. Mnogi vlasnici zgrada napuštaju grad selidbom u Italiju, što dovodi do transformacije vila u višestambene insule. Sredinom 6. stoljeća Pula ponovno dolazi pod vlast Bizanta, što potiče i graditeljsku aktivnost. U to se vrijeme podiže kompleks bazilike sv. Marije Formoze s Benediktinskim samostanom na mjestu ranijeg Minervinog hrama. U drugoj polovici 6. stoljeća u današnjoj ulici Castropola izgrađena je manja bizantska crkva, današnja pravoslavna crkva sv. Nikole. Obrambeni sustav Pule dodatno se pojačava, što potvrđuju nalazi kod zgrade pošte, na spoju Flaciusove i Maksimijanove ulice.

Ostaci bazilike sv. Marije Formoze.
Izvor: Registar kulturnih dobara RH, registar.kulturnadobra.hr

Crkva sv. Nikole,
Izvor: Registar kulturnih dobara RH, registar.kulturnadobra.hr

Nakon što su Langobardi 751. godine i kasnije Franci 788. godine preuzeli vlast nad Istrom i Pulom, započela je time i preobrazba antičkog grada u srednjovjekovnu urbanu zajednicu. Institucije i ideje srednjovjekovne civilizacije odigrale su veliku ulogu u razvitku tadašnje strukture grada i kulturnog života.

Bizantsko je vrijeme označilo za stanovništvo Pule dva stoljeća mira i blagostanja koje nakon toga biva prekinuto nametanjem novih društvenih i političkih odrednica. Smanjenje prava i posjeda municipija, uz povećanje poreznih nameta, dovelo je do općeg osiromašenja gradova, što je istaknuto i na Rižanskom placitu koji se održao 804. godine, a za cilj je imao rješavanje problema među starosjedičkim stanovništvom i novopridošlim vlastodržcima i svećenstvom. Spomenuti sabor svjedoči o stanju u Puli na početku 9. stoljeća, a predstavlja i svojevrsnu prijelomnicu u daljnjem nastavku razvoja grada. Iako su sporazumom vraćena neka od prava građanima Pule, budućnost koja će uslijediti neće se odvijati u pozitivnom smjeru. Ovo stanje uzrokovalo je zanemarivanje javnih dobara, trgova, komunalne infrastrukture i javnih zgrada. Lošija kvaliteta gradnje stambenih insula tijekom kasne antike dovela je do rušenja i preoblikovanja antičke strukture u ranom srednjem vijeku. Materijal urušenih antičkih zdanja koristio se kao građevni materijal, a na njihovom mjestu nastajale su nove, manje građevine.

Od početka 9. do kraja 11. stoljeća, u nedostatku municipalne izvršne vlasti, mijenjaju se koridori javnih cesta i ulica, građevni pravci antičkih insula nestaju pod novim strukturama, a antičke javne građevine postaju kompleksi privatnih zgrada. Tijekom ovog perioda smanjuje se površina Foruma, a južno od njega nastaje manji trg, današnja "mala tržnica". Kapitolinski kompleks mijenja namjenu – Dijanin hram dobiva javnu funkciju, a središnji dio transformira se u palaču, moguće prvo sjedište biskupa kao predstavnika crkvene i svjetovne vlasti. Augustov hram do tada je već bio pretvoren u kršćanski objekt.

U razdoblju ranog srednjeg vijeka okolica grada se također mijenja; nestaju suburbane vile, zapuštaju se kanali za odvod vode, javne ceste i drugi elementi infrastrukture. Pred kraj ranog srednjeg vijeka, u 11. stoljeću, jačaju autonomni municipalni instituti, dok utjecaj središnjih vlasti slabi, što vodi do stvaranja srednjovjekovnih komuna i novog graditeljskog ciklusa.

Građanska svijest, razvoj novih trgovačkih odnosa (posebno s Venecijom) i promjena odnosa snaga između Venecije i Carstva doveli su do porasta unutarnjih kapaciteta grada i težnje za većom municipalnom autonomijom. O stanju u 12. stoljeću svjedoči i pisani dokument arapskog znanstvenika, putnika i kartografa Al Idrisija koji je posjećuje i opisuje kao velik, lijep, naseljen grad s uvijek pripravnim brodovljem. Godine 1145., uz gradove Kopar i Izolu, Pula ulazi u rat s Venecijom, koji brzo završava porazom, a zbog čega Pula prisegom mora priznati djelomičnu vlast Venecije, što je dovelo do sukoba i ratova u nadolazeća tri stoljeća.

Tijekom visokog srednjeg vijeka uočava se značajna graditeljska aktivnost u romaničkom, a kasnije i gotičkom stilu – romaničko razdoblje u Puli završava krajem 13. stoljeća, a gotičko traje do prijelaza s 15. na 16. stoljeće. Sakralne građevine iz romaničkog razdoblja uključuju crkvu sv. Stjepana na mjestu današnjeg kina Valli, mogući prvi zvonik katedrale na mjestu današnjeg i nekoliko drugih crkava i kapela. Gotičko razdoblje obilježavaju tri glavna procesa koja utječu na urbanitet grada: obnova i nadogradnja komunalne palače, gradnja novih sakralnih objekata te izgradnja gotičkih kuća i palača. Pula je u 13. i prvoj polovici 14. stoljeća bila razvijen srednjovjekovni grad s brojnim manufakturama, trgovinama, arsenalom i javnim infrastrukturnim objektima. Bilo je to razdoblje procvata i brojnih promjena unutar političkog ustroja grada – ugasila se dužnost namjesnika, a uspostavila dužnost podestata kao vrhovne općinske vlasti. Pula je imala i narodno vijeće u kojemu se odlučivalo o ratu i miru, porezima, nametima i izborima važnih funkcija. Temeljne političke jedinice društva u razdoblju srednjovjekovlja i kasnog srednjovjekovlja bile su župa i biskupija, a svaka je obitelj plaćala

desetinu godišnjeg prihoda, čime se financiralo crkveno uzdržavanje, ali i ulaganja. Značajan dio gospodarske djelatnosti zajednice bio je usmjeren na uzdržavanje svećenstva, ali se i veliki dio crkvenog kapitala prikupljenog s različitih strana odnosio na investiranje u gradnju i održavanje crkvenih zdanja i drugih objekata namijenjenih okupljanju građana. Velika epidemija kuge sredinom 14. stoljeća znatno je utjecala na daljnje prilike u gradu. U kasnom srednjem vijeku Pula postaje meta upada Genovežana, patrijarhove vojske, hrvatsko-ugarskog kralja i habsburških četa, što negativno utječe na njezin razvoj.

Venecija, koja preuzima kontrolu nad gradom, ne obnavlja srednjovjekovni burg, već gradi novu utvrdu na pulskom brežuljku u 17. stoljeću. Renesansno razdoblje donosi nastavak razvoja, ali materijalni ostaci iz tog perioda su rijetki. Pula postaje strateška pomorska postaja, a novi sustav utvrda izgrađen je sredinom 17. stoljeća. Do kraja 18. stoljeća, grad se suočava s demografskim i gospodarskim padom, a u periodu od 16. do 17. stoljeća nestale su mnoge građevine, poput crkve sv. Tome 1657. godine. Sredinom 17. stoljeća srušila se Komunalna palača koja će biti obnovljena tek krajem istog stoljeća, dok je kompleks sv. Marije Formoze već bio u ruševnom stanju. Slična sudbina snašla je i samostan sv. Mihovila, a kasnoantičke i srednjovjekovne crkve na Monte Magnu potpuno su nestale. Katedrala je također bila porušena, stoga je početkom 18. stoljeća, za vrijeme biskupa Bottarija, započela obnova koja je dovršena tek nakon Prvog svjetskog rata 1920. godine. Novi zvonik izgrađen je 1707. godine na mjestu starog romaničkog.

Tijekom baroknog razdoblja, u 17. i 18. stoljeću, većina sačuvanih zgrada doživjela je manje transformacije, a danas je očuvano ili djelomično preoblikovano tridesetak stambenih građevina iz tog perioda, uglavnom u Kandlerovoj ulici i ulici Sergijevaca.

Prema Franciskanskom katastru iz 1820. godine, unutar gradskih zidina bilo je oko 200 objekata od kojih su mnogi bili zapušteni ili u ruševnom stanju. Najviše sačuvanih objekata bilo je duž Foruma, Kandlerove ulice, ulice Sergijevaca, ulica Porta Stovagnaga, Augustovog prolaza, Prolaza sv. Nikole, Maksimijanove ulice, ulice Benediktinske opatije i Vicolo della Bissa. Nakon pada Venecije 1797. godine, Pula je kratko bila pod Habsburškom upravom do 1805., a zatim pod Napoleonovom

Francuskom do 1813. godine. Nakon Bečkog kongresa 1815. godine, Habsburška monarhija trajno preuzima vlast nad Istrom i Pulom do kraja Prvog svjetskog rata 1918. godine. U tom se razdoblju nastojalo izmijeniti organizaciju same vlasti, a to se posebice odnosilo na sustave uprave i sudstva koje je uspostavila prethodna francuska vlast. Tako je austrijska vlast obnovila, primjerice, institucije patrimonijalna sudstva i povlaštenog suda za plemstvo i kler.

Ugaoni bastioni tvrđave Kaštel, Izvor: Urbanex d.o.o., 2024.

Austrijska uprava nastavila je starije mletačke planove o smještaju vojno-pomorske baze u Puli. Giovanni Casoni je 1834. godine izradio detaljan plan pomorskog arsenala, čija je realizacija započela 1846. godine izgradnjom triju skladišta s radionicama u Val di Buso, najavljujući gospodarski uzlet i razvoj grada u drugoj polovici 19. stoljeća. Upravo je austrijska uprava ostvarila jedan od najznačajnijih utjecaja na povijesnu jezgru koja u njezino vrijeme poprima obilježja modernog srednjoeuropskog grada. Početak novog razdoblja u razvoju upravnog sustava Istre i njezina

autonomnijeg statusa može se pratiti od 1860. godine kada su ukinuta okružna poglavarstva Istre i Gorice te od Listopadske diplome koja je najavila veće liberalne zaokrete u politici prema Istri. Jedan od najvažnijih trenutaka u povijesti Pule zasigurno je donošenje carske odluke koja će grad učiniti glavnom austrijskom ratnom lukom. Kako je Pula i u prethodnim stoljećima predstavljala povoljno lučko središte, dio infrastrukture je bio izgrađen, ali je zahtijevao poboljšanja. Vojna strategija uvjetovala je modernizaciju tehnologije, a time i restrukturiranje obrambenog sustava što

je dovelo do obnove starih te izgradnje novih fortifikacija. Razvojni plan razvijanja vojnog središta sa Zapovjedništvom, Admiralitetom, vojno-gradevnom upravom, Arsenalom, brodogradilištem i drugim sadržajima u funkciji pomorske baze pratila su velika ulaganja u komunalnu infrastrukturu s ciljem povisivanja urbanog standarda.

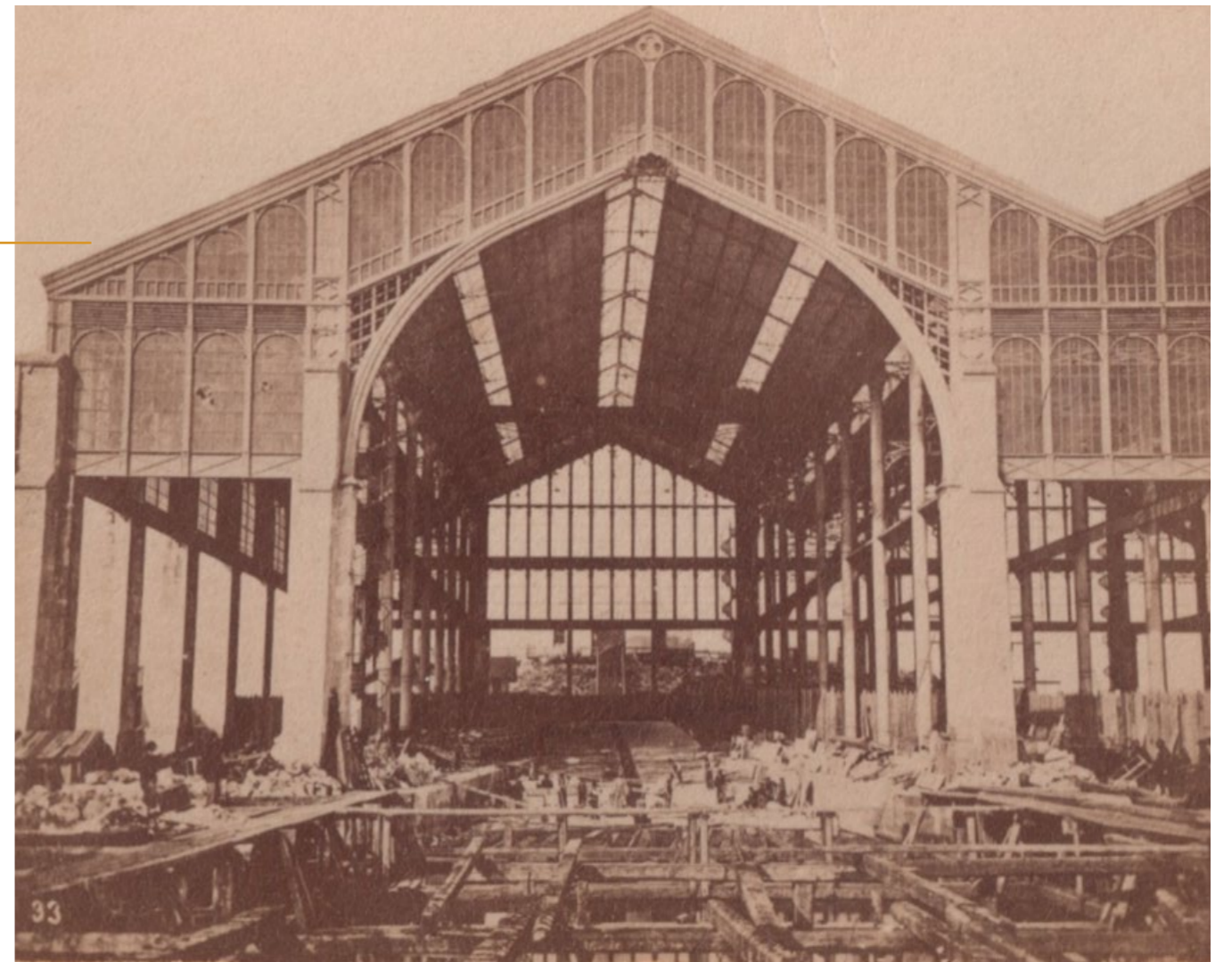

Katastarski plan, 1820. obojana verzija
Izvor: Odjel za graditeljsko naslijeđe Grada Pule-Pole

U tom se vremenu događa važna promjena koja nastaje isušivanjem močvare u Valle del Ponte te izgradnjom željezničkog kolodvora, a tada se i stihijski šire granice grada duž postojećih komunikacija prema istoku i sjeveru. Na kraju stoljeća odvija se i širenje grada prema prostoru Monte Zara. U planiranju i stvaranju novih obrazaca urbane matrice, osnovna će motivacija biti utilitarna i praktična iskoristivost, a ono što je otežavalo provedbu bila je konfiguracija terena i količina vojnog sadržaja u samome gradu, ali i okolici. Na dojam grada koji je nedovršen te u isto vrijeme gubi doticaj sa svojim morskim identitetom utjecala su vojna načela koja se

stavljaju u prvi plan, dok mediteranski ambijent i urbana slojevitost iznimne važnosti bivaju u potpunosti zanemareni. Prioritet u zahvatima uglavnom su obalne intervencije, a donosi se i odluka o rušenju gradskih zidina čime se, između ostalog, priprema teren za izgradnju Arsenala koji se konstrukcijom prilagođava zatečenoj situaciji. Među brojnim civilnim zgradama na obali ističu se Wassermannova dvokatnica s kavanom »Miramar« u prizemlju i uz nju izgrađeno historicističko zdanje s istaknutom terasom u središnjoj osi. U blizini Hotela „Central“ podignute su višekatnice i najamne kuće, među kojima je istaknuta trokatnica s visokom mansardom koju projektira Enrico Polla 1903. godine. Na rubu povijesne jezgre prema luci izgrađen je niz monumentalnih historicističkih objekata, a među njima se izdvaja neorenesansna palača nadvojvode Karla Stjepana te »Marine Casino«, u stilu ladanjske kuće, arhitekta Friedricha Adama, srušen 1910. godine i zamijenjen prostranom vilom s raskošnim perivojem koju projektira arhitekt Ludwig Baumann. Južni dijelovi grada postupno poprimaju obilježja rezidencijalnih četvrti. S obzirom na to da su se na prijelazu stoljeća na području jezgre odvijale uglavnom parcijalne i neplanske intervencije, a izrađeni regulatorni planovi nisu značajnije utjecali na stvarno stanje, ističu se i neka kvalitetna urbanistička rješenja. Među njima su, primjerice, formiranje jedinstvene cjeline javnog prostora s Trgom Portarata i Giardina s hortikulturalnim ploham, kao i dokidanje ruševnih kuća u blizini Slavoluka Sergijevaca čime se ostvaruje usklađena nivelacija s Giardinima i otvaranje nove promenadne površine.

Situacija se znatno pogoršala nakon 1922. godine, s dolaskom fašističke vlasti. Period otvorenih sukoba trajao je sedam godina, pri čemu su nasilni postupci vladajuće stranke nerijetko rezultirali brojnim paležima, uključujući Radničku komoru, Narodni dom i hrvatske škole. Situacija se donekle stabilizirala početkom 1930-ih, kada su započeli projekti izgradnje javnih objekata, što je obilježilo ovo razdoblje. Na periferiji povijesne jezgre, uz gradski stadion na Marsovom polju, izgrađena je 1930.-31. godine Casa Balilla, sjedište fašističke mladeži, koju je projektirao Guido Brass. Nedugo zatim, izgrađena je i zgrada banke na Forumu prema njegovom projektu, a Brass je sudjelovao i u

Arsenal u Puli, autor: Luigi Mioni, 1876.
Izvor: repozitorij Muzeja za umjetnost i obrt (021430)

projektu crkve sv. Antona 1931. godine. Početkom 1930-ih pojavili su se arhitekti poput Paulette, Heiningera i Trolisa. Pauletta je projektirao dvije stambene zgrade u Smaregljinoj ulici i dvije u Tartinijevoj ulici između 1931. i 1933., dok je Heininger 1935. godine projektirao stambeno-poslovnu zgradu na Giardinima. Trolis je 1936. godine projektirao kupalište Stoja, kao i zgradu dječjeg vrtića i jaslica na Usponu na Kaštel. Od 1933. do 1935. godine izgrađena je zgrada glavne pošte prema projektu A. Mazzonija, a 1936.-38. godine stambeno-poslovna zgrada novog autobusnog kolodvora po projektu B. Fabra. A. Turina je 1938.-39. godine projektirao stambenu uglovnicu kod Amfiteatra, a 1940. godine zgradu novog elektromlina u Trščanskoj ulici. A. Brussi je 1935.-36. godine izgradio dvije stambeno-poslovne zgrade u Flanatičkoj i Fontičkoj ulici, dok

je L. Moscheni 1939. godine izgradio uglovnicu na Marsovom polju i zgradu antituberkuloznog dispanzera 1940. godine. F. Mazzoni je projektirao zgradu gradskog tehničkog ureda 1938.-40., a V. Munari zgradu Banca d'Italia na Giardinima 1937.-39. godine.

U tridesetim godinama ukinut je tramvaj kao javno prijevozno sredstvo u Puli i uvedene su stalne autobusne linije, a na Rivi je izgrađen poslovni objekt Ala Littoria, središte za obavljanje javnog zračnog prometa hidroavionima u pulskoj luci. Nove intervencije nisu bitno izmijenile strukturu grada, ali su označile smjernice modernizacije Pule i približavanja europskim trendovima u oblikovanju. Vidljiva je intencija da se izgradnjom prvenstveno javnih objekata zadovolje socijalni standardi, što je bila osnova za uspjeh režimske politike u Istri.

Plan Pule, 1900.

Izvor: Odjel za graditeljsko naslijeđe Grada Pule-Pole

Od 1936. godine izrađuje se novi urbanistički plan grada, koji je trebao izmijeniti urbani dizajn povijesne jezgre, ali ti planovi nikada nisu cjelovito realizirani. Pula je u Drugom svjetskom ratu doživjela teška razaranja u zračnim napadima anglo-američkih snaga. Osim procijenjenih 270 poginulih građana u napadima 1944.-45., potpuno su srušene 235 stambene zgrade, a 2170 zgrada je zadobilo veća ili manja oštećenja. Osim stambenih zgrada, oštećene su i brojne institucije, privatne, javne, sakralne i gospodarske građevine, kao i veći dio podzemne infrastrukture. Profesor Mario Mirabella Roberti igrao je ključnu ulogu u sanaciji oštećenih kulturnih dobara tijekom anglo-američke vojne uprave nad gradom 1945.-47., pri čemu su najvažniji restauratorski zahvati izvršeni na Augustovom hramu. Akcije čišćenja ruševina odvijale su se do pedesetih godina 20. stoljeća, a tada su uklonjene i brojne zgrade koje su imale samo djelomična oštećenja. Maksimalna pažnja posvećena je samo najvažnijim kulturnim dobrima, pa se već 1947. godine izrađuje gradski pravilnik o upravljanju i održavanju starina.

Stradanja povijesne jezgre za vrijeme II. svjetskog rata
Izvor: Alojz Orel

Gašenje Tvornice duhana u Puli 1947. godine bio je dodatni težak udarac ionako slabom lokalnom gospodarstvu. Bilo je potrebno gotovo 15 godina da se u povijesnoj jezgri i na njenom vanjskom rubu pojave prve interpolacije na mjestu uklonjenih zgrada, pri čemu se ističe rad arhitekta Hinka Bolanče, koji je s desetak značajnih projekata izmijenio strukturu gradskih blokova.

Iako s razmakom od oko pedeset godina, može se reći da su supstitucije nestalih zgrada uglavnom uspješne i poštuju volumen i karakter blokova. Međutim, osim tih interpolacija, razina intervencija u povijesnoj jezgri bila je vrlo slaba. Tek krajem 60-ih godina značajno se povećava broj trgovina i poslovnih prostora u povijesnoj jezgri, ne samo zbog djelomične liberalizacije trgovine i porasta kupovne moći stanovništva, nego i zbog početka razvoja turizma. Kontroverzna je bila interpolacija Kazimira Ostrogovića na Rivi iz 1956. godine, koja je značajno izmijenila morsku vizuru grada. Godine 1966. donesen je prvi Generalni urbanistički plan grada Pule (GUP), koji nije posebno razmatrao smjernice obnove i razvoja povijesne cjeline grada. U 70-im godinama intenzivira se korištenje

poslovnih prizemlja u gradu, tako da se može reći da više od 400 trgovina, ugostiteljskih objekata, uslužnih radnji i manjih manufaktura djeluje na prostoru povijesne jezgre i njene uže okolice. Nove izgradnje gotovo i da nema, osim izvedenih aneksa i dogradnji postojećih poslovnih i javnih zgrada, te rekonstrukcija postojećih. Popunjavanje nestalih blokova zelenim površinama stvorilo je određenu napetost i nekonzistentnost u strukturi povijesne jezgre, što će dovesti do različitih koncepcija razvoja povijesne cjeline početkom 90-ih godina.

Urbanistička i baštinska slojevitost povijesne jezgre vidljiva je u prostornoj situaciji na slici - arhitektonska interpolacija iz 50-ih godina prošlog stoljeća nastala na mjestu ratnih razaranja iz II. svjetskog rata, nalazi se pored arheološkog nalazišta, okruženog objektima iz razdoblja Austrougarske vladavine.
Izvor: Urbanex, 2024.W

Osim početka sustavne analize i smjernica za povijesnu jezgru, što je rezultiralo donošenjem PUP-a Stari grad Pula 1992. godine, važna je obnova i nova izgradnja u povijesnoj jezgri. Krajem 80-ih obnovljena je Komunalna palača, izgrađena je nova upravna zgrada na Staroj tržnici, te su izvedeni brojni projekti obnove stambenih zgrada. Iako tijekom devedesetih godina započinje obnova starogradske jezgre u kojoj se obnavljaju javni objekti, rekonstruiraju oštećene zgrade te započinju i radovi na arheološkim istraživanjima, posljedice ratnih oštećenja iz 40-ih godina i danas su vidljive u gradskom tkivu. Uvodi se i sustavnija briga za kulturna dobra, što je rezultiralo zaštitom niza pojedinačnih objekata. Obnavlja se i javna infrastruktura, a posebna pažnja posvećena je obnovi trgova i ulica. To uključuje planiranje novih kulturnih i javnih prostora, kao i održavanje postojećih kulturnih dobara.

Komunalna palača
na trgu Forum, izvor:
Urbanex d.o.o.,
2024

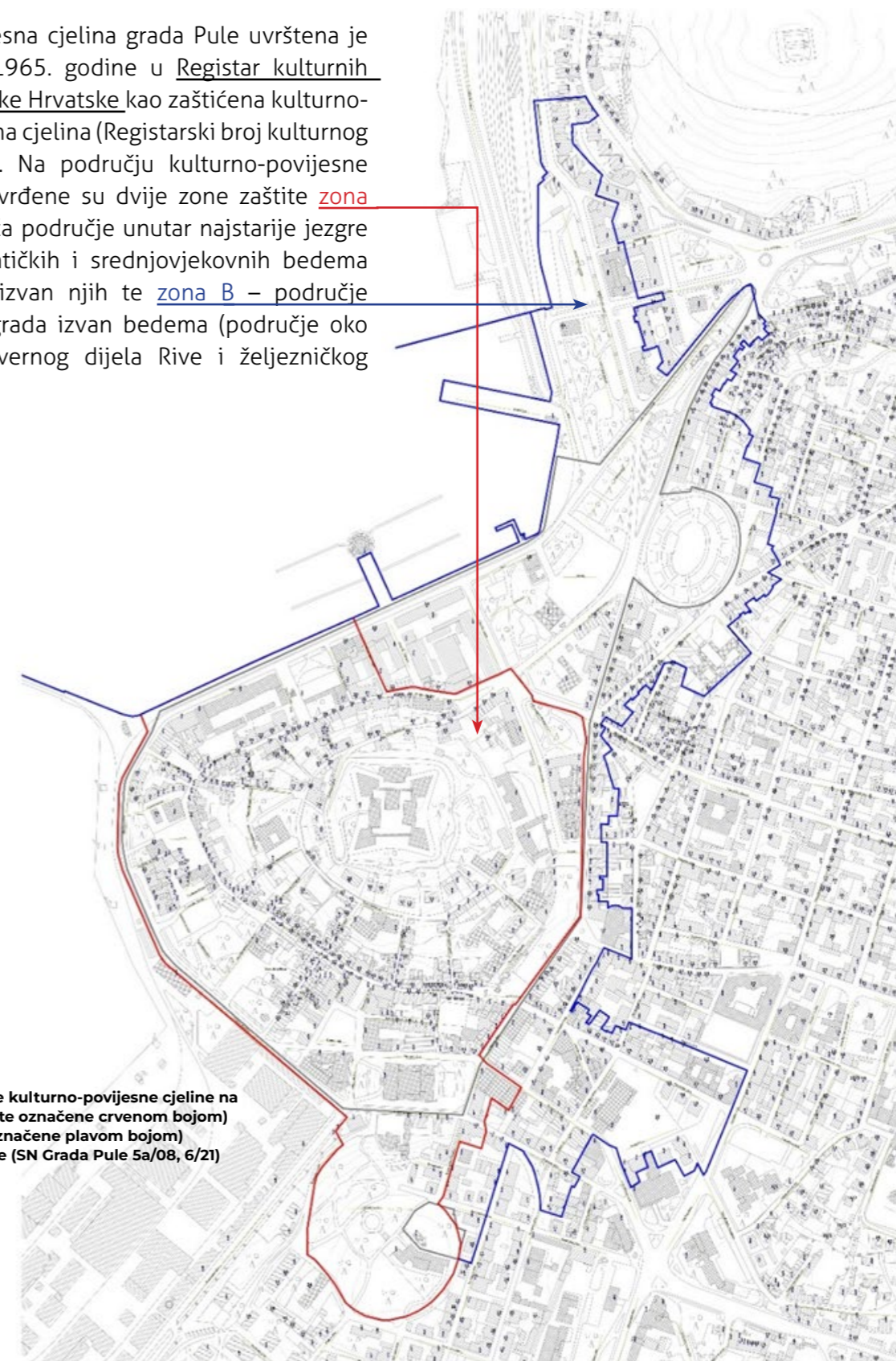

Ortofotogram snimka grada Pule
i povijesne jezgre danas,
Izvor: Google Earth, 2024.

Sve ove aktivnosti imaju za cilj očuvanje bogate povijesne baštine, međutim, u usporedbi s drugim gradovima na obali čijoj se sanaciji i revitalizaciji pristupilo sustavnije, za kulturno-povijesnu cjelinu Pule koja predstavlja iznimno bogat temelj za suvremenu interpretaciju i revitalizaciju, razrađen plan i intervencije koji bi za cilj imali cjeloviti pozitivan utjecaj na grad i stanovništvo još uvijek nisu sustavno provedeni.

Kulturna baština povijesne jezgre

Kulturno-povijesna cjelina grada Pule uvrštena je Rješenjem iz 1965. godine u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske kao zaštićena kulturno-povijesna urbana cjelina (Registarski broj kulturnog dobra Z-5638). Na području kulturno-povijesne cjeline Pule utvrđene su dvije zone zaštite **zona A** koja obuhvaća područje unutar najstarije jezgre Pule unutar antičkih i srednjovjekovnih bedema i neposredno izvan njih te **zona B** – područje prvog širenja grada izvan bedema (područje oko Amfiteatra, sjevernog dijela Rive i željezničkog kolodvora).

Prikaz podjele zaštite kulturno-povijesne cjeline na
zone A (granice zaštite označene crvenom bojom)
i B (granice zaštite označene plavom bojom)
Izvor: GUP Grada Pule (SN Grada Pule 5a/08, 6/21)

Zona B – zona djelomične zaštite povijesnih struktura

Sustavom mjera zaštite u zoni B uvjetuje se zaštita osnovnih elemenata povijesne planske matrice i karakterističnih skupina građevina, pojedinih posebno zaštićenih građevina i drugih, a ukupnost određene kulturno-povijesne cjeline važnih vrijednosti, a prije svega oblika građevina i sklopova, gabarita i povijesnih sadržaja. Na području ove zone uvjetovat će se intervencije u smislu prilagođavanja funkcija i sadržaja suvremenim potrebama, ali bez bitnih fizičkih izmjena sačuvanih elemenata povijesnih struktura. Prihvatljive su metode konzervacije, rekonstrukcije, interpolacije, rekonpozicije i integracije u cilju povezivanja povijesnih s novim strukturama i sadržajima koji proizlaze iz suvremenih potreba. Na području ove zone sve intervencije u prostoru uvjetovane su prethodnim arheološkim i konzervatorskim istraživanjima, a svaka je podređena rezultatima provedenih istraživanja. (iz teksta Rješenja)

Zona A – zona cjelovite zaštite povijesnih struktura

Sustavom mjera zaštite zoni A uvjetuju se mjere cjelovite zaštite i očuvanja svih kulturno-povijesnih vrijednosti uz najveće moguće poštivanje tradicije i funkcije prostora i sadržaja. Na području ove zone strogo se kontrolira unošenje novih struktura i stranih sadržaja ili neprikladnih sačuvanim kulturno-povijesnim vrijednostima. Prilagođavanje postojećih povijesnih funkcija i sadržaja suvremenim potrebama može se prihvatiti uz minimalne fizičke intervencije u povijesne strukture. Prihvatljive su metode sanacije, konzervacije, restauracije, konzervatorske rekonstrukcije i prezentacije, interpolacije. Posebna se pažnja ima posvetiti bogatoj arheološkoj baštini sačuvanoj u ovoj zoni. Na području ove zone sve intervencije u prostoru uvjetovane su prethodnim arheološkim i konzervatorskim istraživanjima, a svaka je intervencija podređena rezultatima provedenih istraživanja. (iz teksta Rješenja)

Popis nepokretnih kulturnih dobara na području povijesne jezgre Pule prema klasifikaciji Registra

Unutar zaštićene kulturno-povijesne cjeline grada Pule (Registarski broj kulturnog dobra Z-5638) u Registar kulturnih dobara upisano je ukupno 14 pojedinačno zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara. Kartice s detaljnijim prikazom kulturnih dobara na području kulturno-povijesne cjeline dani su u okviru Priloga Popis kulturnih dobara unutar povijesne jezgre Pule.

Kulturno-povijesna cjelina grada Pule i pojedinačno zaštićena kulturna dobra
Izvor: Registar kulturnih dobara RH, 2024.

Sakralne građevine i kompleksi

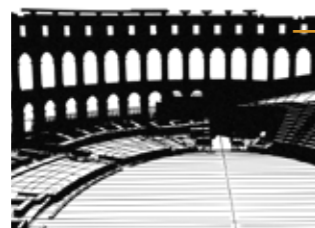
- » [Crkva sv. Nikole](#)
- » [Kompleks katedrale Uznesenja Blažene Djevice Marije sa zvonikom](#)
- » [Crkva sv. Franje s franjevačkim samostanom](#)
- » [Kompleks memorijalne kapele i ostataka trobrodne bazilike sv. Marije Formoze i benediktinskog samostana](#)

Memorijalna obilježja i mjesta

- » [Slavoluk Sergijevaca](#)
- » [Dvojna vrata](#)

Javne građevine

- » [Arena \(Amfiteatar\)](#)
- » [Komunalna palača](#)
- » [Augustov hram](#)
- » [Zgrada stare pošte](#)

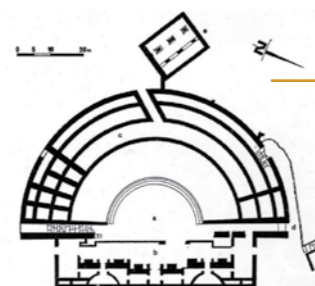
Stambene građevine

- » [Palača Scracin](#)

Kopnena arheološka zona/nalazište

- » [Utvrda Kaštel u Puli](#)
- » [Rimsko scensko kazalište](#)
- » [Arheološko nalazište na području četvrti sv. Teodora](#)

Rekonstrukcija teatra Rimskog scenskog kazališta prema Š. Mlaku, Izvor: vizkultura.hr (pristupljeno 2024.)

Nad navedenim kulturnim dobrima potrebno je postupati u skladu s Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 114/22), dok je za sve zahvate nad njima potrebno ishoditi dozvole Ministarstva kulture i medija te nadležnog konzervatorskog odjela.

Za zaštićenu kulturno-povijesnu cjelinu izrađena je i cjelovita konzervatorska podloga.

Riječ je o Konzervatorskoj podlozi Stari grad Pula, koju je 2016. godine izradila tvrtka Modus d.o.o. iz Pule za potrebe Izmjene i dopune GUP-a Grada Pule. Podloga je u skladu sa smjernicama za metodologiju izrade konzervatorskih podloga za prostorne planove užeg područja Prostornog plana Istarske županije (PPIŽ - Sl. novine Istarske županije br. 2/02 od 25.02.2002. godine).

Uz navedenu konzervatorsku podlogu, kulturno-povijesna cjelina grada Pule do danas je obrađena i drugim primjerima konzervatorskih dokumentacija u nastavku:

Konzervatorske podloge

- » Stari grad Pula – Izmjene i dopune konzervatorske podloge GUP-a grada Pule u obuhvatu PUP-a Stari grad, Bruno Nefat, Tatjana Brajnović Širola, Modus d.o.o. Pula, 2016.
- » Konzervatorska podloga za izradu UPU Riva, tekstualni dio Grad Pula, Arhitektonski fakultet, Zavod za graditeljsko naslijeđe, Alan Braun, Goran Vareško, Josip Višnjić, 2014.
- » Detaljna konzervatorska podloga područja bivše zrakoplovne mornaričke postaje "Puntižela", Modus d.o.o. - Bruno Nefat, Tatjana Brajnović Širola, Sanja Lađarević, 2014. Konzervatorska podloga za izradu DPU tvornice cementa "Calucem" u Puli, Modus d.o.o., 2022.
- » Otok Sv. Katarina - Monumenti, konzervatorska podloga za UPU/DPU, Pula, 2011.
- » Civilna bolnica Pula - izmjena i dopuna konzervatorske podloge za GUP grada Pule, Modus d.o.o., Bruno Nefat, Tatjana Brajnović Širola, 2008.
- » Grad Pula - konzervatorska podloga za GUP - Prostorni plan uređenja, mr.sc. Boris Vučić-Šneperger, dr.sc. Attilio Krizmanić, 2002.
- » Stara Plinara 1912. - detaljna konzervatorska podloga, Upravni odjel za prostorno uređenje, Odsjek za prostorno planiranje i graditeljsko naslijeđe, Pula, 2010.

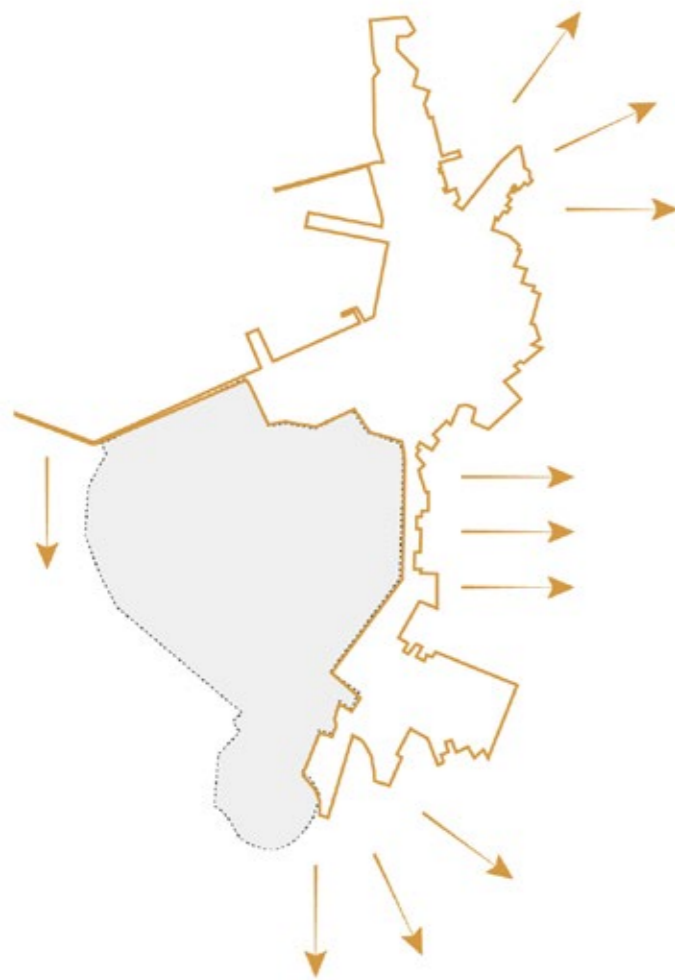
Konzervatorski elaborati

- » Konzervatorski elaborat za obnovu zgrade Filozofskog fakulteta u Puli s parkom, ASK atelier d.o.o., 2023.
- » Hotel Riviera u Puli, preliminarni elaborat za obnovu i rekonstrukciju, Klara Pustijanac, mag.ing.arch., 2022.
- » Konzervatorski elaborat pulskih gradskih zidina, Arheološki muzej Istre, 2020.
- » Konzervatorska podloga kompleksa mornaričke bolnice u Puli, AD arhitektura i dizajn d.o.o. Pula, 2019.

Izvešće o arheološkim istraživanjima

- » Popis arheoloških lokaliteta na području obuhvata GUP-a Pula, Arheološki muzej Istre, Pula, 2023.
- » Izvešće arheološkog istraživanja Trga Portarata, Arheološki muzej Istre, Pula, 1996.

Tijekom procesa izrade Plana upravljanja, u izradi je i **Konzervatorska podloga nove generacije** za područje kulturno-povijesne cjeline grada Pule, zbog čega je moguće da će u narednim godinama, revidiranjem obilježja kulturno-povijesne cjeline, doći do izmjena njezinih granica te da će se pojaviti razlike u popisu objekata koji pripadaju njezinim sastavnicama. Nova će konzervatorska dokumentacija propisati i mjere zaštite za **kontaktanu zonu**, a sve navedeno utjecat će na valorizaciju baštine u budućnosti, kao i na prostorno-planske odredbe. Sukladno mogućim promjenama, obuhvat Plana upravljanja i njegova primjena prilagodit će se novopostavljenim granicama kulturno-povijesne cjeline. Također, izradom nove podloge precizno će se definirati i granice kontaktne zone koja, s područjem kulturno-povijesne cjeline, čini prostor **povijesnog urbanog krajolika**.

Pojam kontaktna zona ili kontaktno područje odnosi se na prostor koji sam po sebi nema svojstva kulturnog dobra (bez obzira na prisutnost baštinskih elemenata) te ne bi bio predmetom cjelovitoga konzervatorskog sagledavanja da ne okružuje zaštićenu kulturno-povijesnu cjelinu. Ova zona obuhvaća područja u okruženju kulturno-povijesne cjeline, u kojima potencijalni zahvati mogu u prostornom/vizualnom i/ili sadržajnom odnosu s područjem kulturno-povijesne cjeline imati značajan utjecaj na njenu cjelovitost i autentičnost. Obuhvat kontaktne zone ovisi o prepoznatim temeljnim obilježjima kulturno-povijesne cjeline, ali i o vrsti utjecaja iz kojeg proizlazi potreba uspostave kontaktne zone. Pored vizualnog i fizičkog utjecaja zahvata u okruženju, utjecaj može biti i posredan, funkcionalan, prilikom čega se obuhvat kontaktne zone može definirati u skladu s položajem, udaljenosti i procijenjenim utjecajem građevina i infrastrukture. Rizici od nepovoljnog utjecaja jesu polazište za uspostavu kontaktne zone kulturno-povijesne cjeline čime se naglasak stavlja na prevenciju i stvaranje prihvatljivijeg okruženja s aspekta zaštite temeljnih vrijednosti. Primjerice, u dosadašnjem pristupu, i s konzervatorskog i s prostornoplanskog aspekta, najčešće izostaju analize vizualnog i fizičkog utjecaja urbanog razvoja u okruženju vrijednih povijesnih urbanih cjelina što je dovelo do pojedinih konfliktnih situacija, osobito u smislu vizualne ekspozicije povijesnih gradskih jezgri.

Povijesni urbani krajolik (Historic Urban Landscape) je povijesno urbano područje shvaćeno kao rezultat povijesnih slojeva te kulturnih i prirodnih vrijednosti kulturno-povijesne cjeline i pripadajućega geografskog okruženja. Ujedno označava i cjeloviti, integrirani pristup prepoznavanju, ocjeni, očuvanju i upravljanju povijesnim urbanim područjem.

Urbanističko-arhitektonska obilježja povijesne jezgre

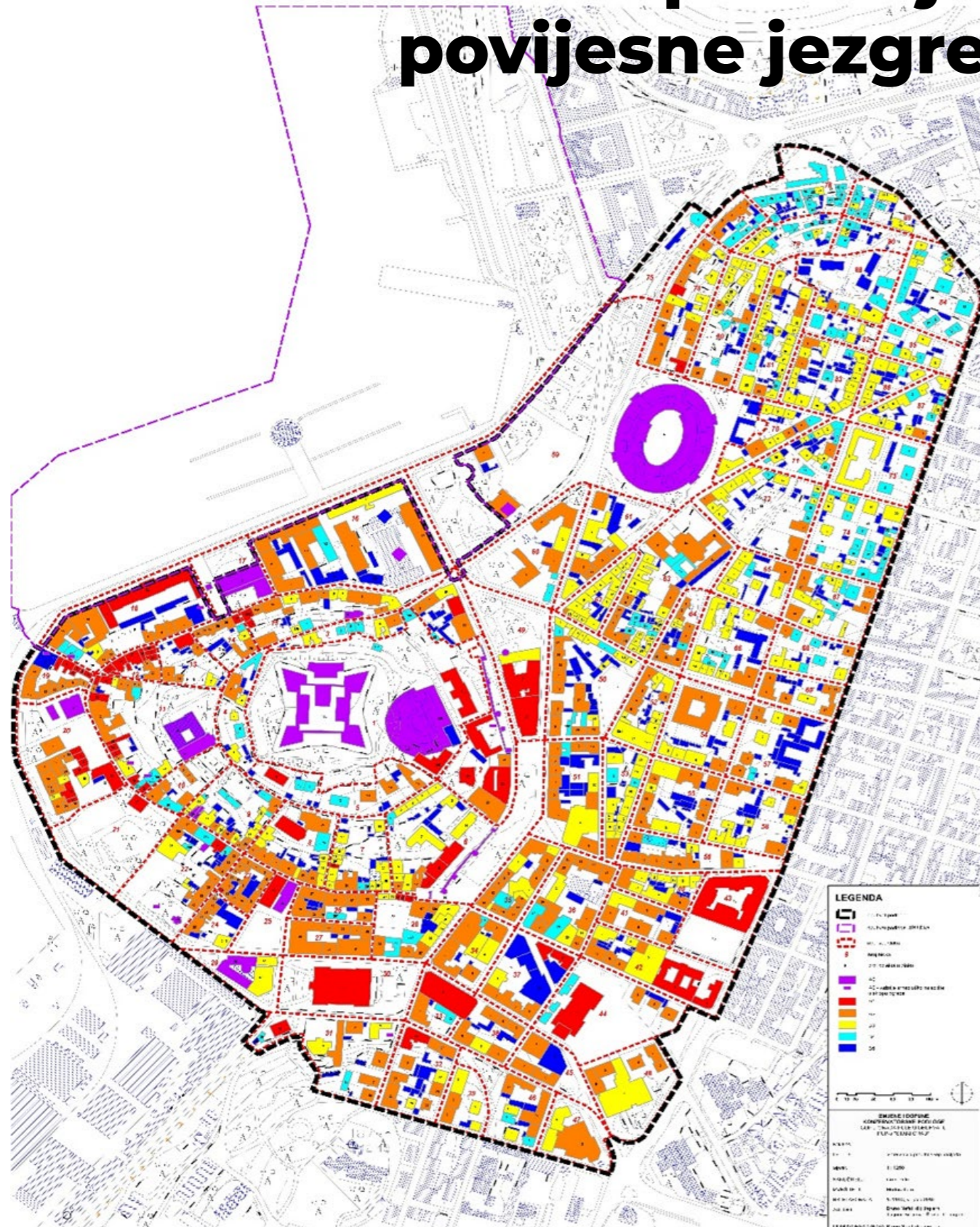
Povoljan strateški položaj grada Pule, odnosno njegova zaštićenost u prirodnoj krivulji luke te smještaj na brežuljku uvjetovao je razvoj urbane matrice od antičkih vremena do današnjih dana. Povijesna jezgra Pule zadržala je rimski raster ulica koji se u prvim stoljećima prilagođavao prirodnoj neravnoj konfiguraciji terena i samim time predstavlja **specifičnu uličnu mrežu** kakva se ne može pronaći u ostalim rimskim gradovima čije su urbanističke odrednice uglavnom obilježene pravokutnim rasterom.

Uz karakteristične antičke odrednice, kulturno-povijesnu cjelinu Pule tvori **mješavina različitih stilova i utjecaja**, od nešto kasnijih bizantskih, venecijanskih do austrougarskih te građevina modernih arhitektonskih odrednica.

Značajna urbana obilježja jezgre su:

- » **Uske ulice i trgovi:** mreža uskih ulica i trgova koji su zadržali svoj izvorni oblik kroz stoljeća. Te ulice i trgovi čine osnovu urbanističkog identiteta stare jezgre.
- » **Kamene kuće:** tradicionalne kamene kuće s karakterističnim pročeljima, često ukrašene drvenim kopcima i balkonima.
- » **Venecijanski utjecaj:** tijekom venecijanske vladavine (1331.-1797.), grad je obogaćen brojnim venecijanskim palačama, loggiama i drugim građevinama, čiji se elementi do danas ističu u staroj gradskoj jezgri.
- » **Austrougarske građevine:** Tijekom vladavine Habsburgovaca (1813.-1918.), Pula je bila važna pomorska baza, što je dovelo do izgradnje brojnih javnih zgrada, arsenala i vojarni.
- » **Građevine 20. stoljeća koje ocrtavaju primjere modernog stremljenja u oblikovanju:** talijanski arhitekti na pulskom su području postigli značajna ostvarenja u arhitekturi javne i stambene namjene.

Stanje građevinskog fonda na području povijesne jezgre

Slika 17: Kartografski prikaz s podjelom građevina prema stupnju valorizacije graditeljskog naslijeđa
Izvor: Izmjene i dopune konzervatorske podloge GUP-a Grada Pule u obuhvatu PUP-a „Stari Grad“ (2006.)

- » **ljubičastom bojom** označene građevine ili sklopovi građevina izuzetne spomeničke vrijednosti šireg državnog i međunarodnog značaja
- » **crvenom bojom** su označene građevine izuzetne spomeničke vrijednosti šireg regionalnog i državnog značaja
- » **narančastom bojom** označene su građevine visoke spomeničke vrijednosti šireg gradskog i regionalnog značaja
- » **žutom bojom** označene su građevine izražene ambijentalne vrijednosti gradskog značaja
- » **svijetloplavom bojom** označene su građevine skromne ambijentalne vrijednosti gradskog značaja, kao i građevine skromne arhitektonske vrijednosti.

Značajne građevine

I. stoljeće

U Puli se nalaze neki od najprepoznatljivijih objekata antičke baštine u Hrvatskoj. Najstariji antički spomenik koji je ostao sačuvan do danas su Herkulova vrata. U ostale objekte i građevine iz antičkih vremena ubrajaju se Dvojna vrata izgrađena krajem 2. st., Slavoluk Sergijevaca koji se naslanjao na gradske bedeme i Zlatna vrata, Augustov hram te neizostavni Amfiteatar.

Među srednjovjekovnim arhitektonskim primjerima ističe se Komplex memorijalne kapele i ostataka trobrodne bazilike sv. Marije Formoze i benediktinskog samostana. Komplex trobrodne bazilike sv. Marije Formoze s poligonalnim apsidama i s dvije bočne memorijalne kapele križnog tlocrta izgrađen je polovicom 6. st. Ostaci bazilike sačuvani su u razini temelja, dok su u elevaciji sačuvani dio sjevernog zida bazilike, te ostaci sjeverne memorijalne kapele ugrađeni u sklop novovjekovnih kuća. (iz Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske)

VI. stoljeće

Venecijanski utjecaj vidljiv je na značajnom primjeru zaštićenog spomenika Komunalne palače, smještene na samom Forumu. Krajem 13. stoljeća građevina je rekonstruirana u reprezentativnu dvokatnu gotičku palaču s trijemom koji se na južnoj strani otvarao prema trgu trima blago zašiljenim lukovima. Danas je iz navedene gotičke faze sačuvan samo zapadni zid palače izmijenjen kasnijim pregradnjama te dijelovi skulpturalne plastike. Tijekom 14. i 15. stoljeća u nekoliko navrata dolazi do oštećenja i potom popravaka palače. Do kraja 15. stoljeća provedena je nova rekonstrukcija tada već zastarjelog objekta te tada dobiva novo harmonično pročelje u duhu renesanse. Preuređeni trijem otvara se s četiri polukružna luka oslonjena na vitke stupove s renesansnim kapitelima. Na katu je izvedena renesansna trifora i četiri polukružno zaključena prozora. Krajem 17. stoljeća dolazi do barokne obnove u kojoj je ponovo upotrijebljen veći dio postojećeg građevnog materijala i arhitektonske plastike. Novo pročelje zadržalo je renesansnu arkaturu s četiri luka u trijemu prizemlja te renesansnu triforu kata koja je obogaćena baroknom arhitektonskom plastikom. (iz Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske).

XIII-XVIII. stoljeće

Niz je objekata u Puli koji svjedoče o vojnoj važnosti grada u vrijeme austrijske vladavine. Osnivanje Arsenala u Puli 1856. godine potiče veliku građevnu aktivnost koja se uglavnom odnosi na vojnu namjenu. Među izgrađenim objektima ističu se primjeri od Vojne bolnice, do brojnih vojarni Hidrografskog instituta, časničkog kluba, javnih zgrada vojnih i civilnih službi, stambenih zgrada časnika i činovnika, te zgrada za stanovanje radnika i nižih službenika.

XIX. stoljeće

Urbana matrica se transformira, grade se gradske kuće i niz objekata javne namjene unutar povijesne jezgre, a uklanjanju se gradski bedemi sa sjeverne, južne i zapadne strane. Istočno od povijesnog središta formira se novi dio grada pravilnog geometrijskog rastera s novim središtem oko zgrade gradske tržnice, gradskim kazalištem i drugim javnim građevinama. Nova tržnica važna je arhitektonska inovacija iz 1903. godine kod čije se gradnje po prvi put koriste moderni materijali poput željeza i stakla.

Unutar povijesne jezgre nastaju novi panoramski pogledi prema brežuljcima na južnoj i sjevernoj strani jezgre (Monte Zaro, područje iza Amfiteatra). Nove građevine nose obilježja neoklasicističke (zgrada Admiraliteta, Arheološki muzej Istre, Dom zdravlja) i secesijske (Hotel Riviera, stambena kuća u Flavijevskoj, Ville Milnz) arhitekture srednjoevropskih stremljenja. Iz razdoblja između dva rata treba istaknuti nekoliko vrijednih arhitektonskih ostvarenja javne namjene - zgradu ZAP-a, zgrade uz istočni rub foruma, sjedište Županije Istarske i stambene građevine tj. stambeni blok na Giardinima s kinom koje su zatvorile i formirale gradske blokove u neposrednom kontaktu s povijesnom jezgrom. Uz obalno pročelje povijesne jezgre, između Amfiteatra i nove rezidencijalne četvrti s Hotelom Riviera i Villama Münz prema sjeveru zaljeva formira se prsten gradskih parkova, oblikujući na poseban način zeleno pročelje grada (iz Rješenja o zaštiti kulturno-povijesne cjeline).

Zaštićeni je primjer arhitekture 20. stoljeća zgrada stare pulske pošte koja predstavlja dašak arhitekture talijanskog racionalizma u Istri. Arhitekt zgrade je Angiolo Mazzoni, a zgrada je dovršena 1930. godine. Koncipirana je kao uglovnica na rubu povijesne jezgre, trokutnog tlocrta. Interijer prizemlja zgrade je vrlo dobro sačuvan, a gotovo nedirnuto je monumentalno stubište u središtu korpusa. Kružno stubište obloženo je mozaikom od crvenog stakla a stepenice su od kvalitetnog vrsarskog mramora. Zgrada je uspjela ukomponirati bogatstvo arhitektonske imaginacije i maksimalnu funkcionalnost za njene stalne i privremene korisnike. Sačuvan je i dio izvornog interijera s opremom (prijemni šalteri u velikoj sali). (iz Registra kulturnih dobara Republike Hrvatske)

Kao značajne arhitektonske interpolacije iz doba Jugoslavije ističu se zgrada telefonsko-telegrafskog centra, stambena zgrada arhitekta K. Ostrogovića na Rivi i dr.

XX. stoljeće

Stanje građevnog fonda povijesne jezgre grada Pule karakteriziraju sljedeći elementi:

- » **Očuvanost i obnova** - rimske građevine (Rimski amfiteatar (Arena), Augustov hram, Dvojna vrata, i Slavoluk Sergijevaca) su među najbolje očuvanim rimskim spomenicima u Hrvatskoj. Oni su redovito podvrgnuti konzervatorskim i restauratorskim radovima kako bi se očuvala njihova strukturalna stabilnost i povijesna vrijednost. Zgrade iz srednjovjekovnog i renesansnog razdoblja također su relativno dobro očuvane, ali zahtijevaju kontinuiranu pažnju i obnovu. Primjer je Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije, koja je prošla kroz više faza obnove.
- » **Adaptacija i modernizacija** – brojne su povijesne zgrade adaptirane za suvremene potrebe, kao što su muzeji, galerije, hoteli, restorani i trgovine. Ove adaptacije često uključuju modernizaciju interijera dok se vanjski izgled i povijesna struktura nastoje očuvati.
- » **Degradacija i zanemarivanje** - manje poznate i manje turistički atraktivne građevine suočavaju se s problemima degradacije zbog nedostatka sredstava za održavanje i obnovu. To se posebice odnosi na stare kuće i zgrade koje nisu dio glavnih turističkih ruta. Česti su problemi s vlagom, pukotinama u zidovima, propadanjem fasada i drugih elemenata struktura, što zahtijeva stalne intervencije u cilju održavanja.
- » **Turistička infrastruktura** - povijesna jezgra je prilagođena turističkim potrebama, s brojnim kafićima, restoranima i trgovinama. Dok je to kroz procese gentrifkacije pridonijelo ekonomskom oživljavanju područja, također je donijelo izazove u očuvanju autentičnosti i karaktera povijesnih zgrada. Potreban je balans između očuvanja povijesne autentičnosti zgrada i prilagodbe modernim turističkim potrebama, što zahtijeva pažljivo planiranje i provedbu.
- » **Urbanistički planovi i regulativa** - gradske vlasti i konzervatorski uredi razvijaju i implementiraju planove za očuvanje i revitalizaciju povijesne jezgre. To uključuje regulative koje ograničavaju određene vrste radova i prenamjene kako bi se zaštitila povijesna vrijednost zgrada. Postoji potreba za stabilnim financijskim resursima i podrškom za provedbu konzervatorskih i restauratorskih projekata, uključujući sredstva iz lokalnih, nacionalnih i europskih fondova.

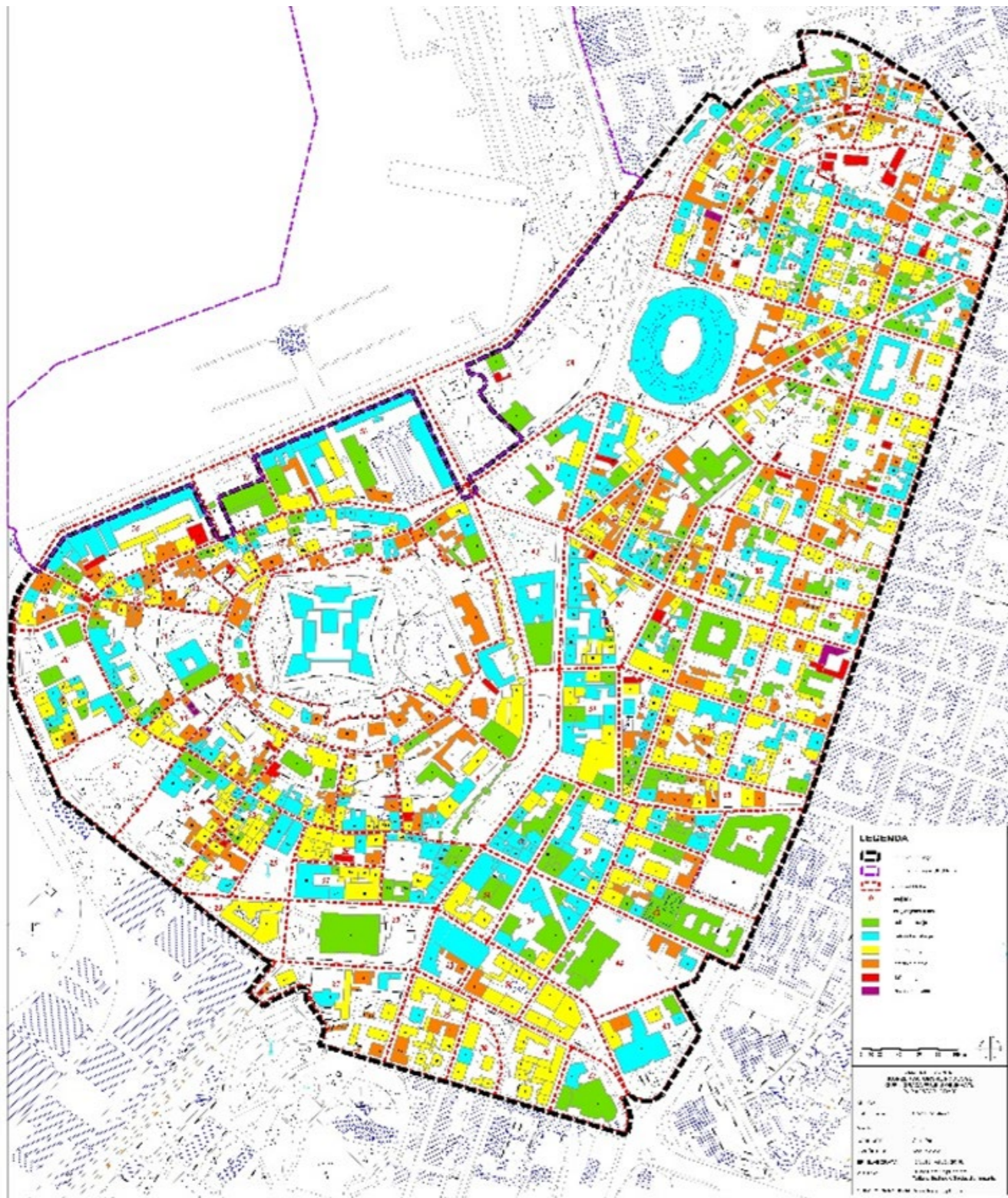
Prirodni i krajobrazni resursi

Razvoj zelenih površina u gradskoj povijesnoj jezgri grada Pule službeno se prati od 19. stoljeća, od doba vladavine Austro-ugarske monarhije na ovim prostorima, a parkovni stilski i oblikovni razvoj dokumentiran je i rekonstruiran putem brojnih kartografskih prikaza, grafika, veduta grada, fotografija i razglednica.

Sudeći prema crtežima gradskih veduta sa kraja 18. stoljeća i katastarskim planovima iz prve polovine 19. stoljeća, grad je bio pretežno koncentriran unutar zidina te okružen pašnjacima sa suhozidima, maslinicima, vinogradima i autohtonim šumarcima hrasta crnike. Unutar zidina mjestimice je također bilo stabala maslina, smokava i vinove loze, kao i utilitarnih vrtova, povrtnjaka te vrtova uz objekte (Matošević, 2004). Pojava parkova, perivoja i drvoreda tokom druge polovice 19. bila je novost u urbanom krajoliku grada. Pulski „novi grad“, koji je tada počeo nastajati, odlikovao se širokim bulevarima sa dvorednim drvoredom, uređenim parterima uz reprezentativne objekte, javnim površinama, odnosno parkovima, sa brojnim stazama, u kojima su rasle cvjetnice, rijetko bilje, grmovi i stabla. Ova je nova tipologija sa sobom je donijela i nove oblike korištenja javnog prostora u društvenu svakodnevicu. Fenomen rekreacije građana u javnim zelenim prostorima, tipičan za građansku sredinu i kulturu tadašnje monarhije, našao je svoje mjesto i u Puli, a novonastale zelene površine su formom, odabirom biljnih vrsta i sadržajima ukorak pratile stilske odlike europske perivojne arhitekture toga doba.

Pogled na drvored i park pred hotelom Riviera, danas Park kralja Zvonimira s početka 20. stoljeća
Izvor: Gradska knjižnica i čitaonica Pula, Zavičajna zbirka, (pristupljeno 2024.)

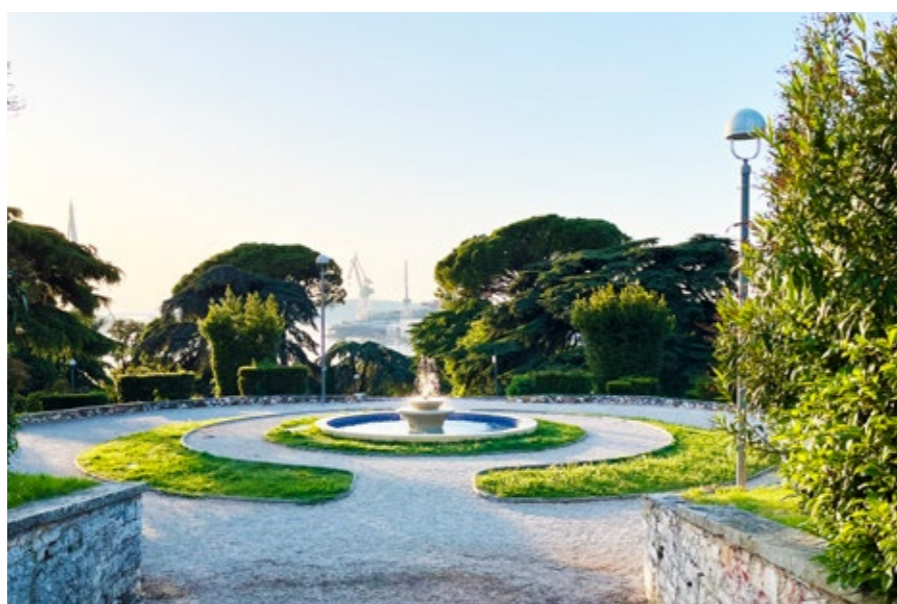
Zelenom bojom označen je dio građevinskog fonda u odličnom stanju, a svijetloplavom bojom dio fonda u vrlo dobrom stanju. Žutom bojom prikazane su građevine i blokovi građevina u dobrom stadiju očuvanosti, narančastom bojom u srednjem stanju očuvanosti. Zgrade u crvenoj boji u lošem su stanju, dok su ljubičastom bojom prikazani objekti u vrlo lošem, ruševinom stanju.

Kartografski prikaz stanja građevnog fonda na području gradske jezgre,
Izvor: Izmjene i dopune konzervatorske podloge CUP-a Grada Pule u obuhvatu PUP-a „Stari Grad“

Giardini 20-ih godina
20. stoljeća
Izvor: Pula sa starih
razglednica, 1993.

Plohe većine parkova su se protokom vremena smanjivale, rasle, međusobno spajale ili razdvajale, a jednako tako mijenjao se i raspored i uređenje staza koje su njima prolazile. Stilske preinake bile su vidljive na biljnim vrstama koje su u parkovima sađene te različitim načinima na koji su održavane, počevši od precizno oblikovanih topiarija koji su površinama davali formalni i reprezentativni karakter, pa do slobodnog rasta kojemu su biljke bile prepuštene nakon polovice prošlog stoljeća, odnosno nakon 2. svjetskog rata. Promjene u urbanističkom tkivu grada odrazile su se i na površine pojedinih parkova koje su se vremenom smanjivale zbog potreba širenja i sve gušće izgradnje unutar gradskog središta, što se primjerice očitava na smanjenoj površini i dalje najvećeg pulskog parka, Monte Zaro, te nestanku zelenog poljoprivrednog pojasa koji se nekoć pružao okolicom utvrde Kaštel pa sve do zidina iznad današnjih Giardina. Zbog političkih previranja kroz povijest, spomenici, koji su često bili centralnim dijelom i fokalna točka parkova, uklanjani su i zamjenjivani drugima ili pak fontanama, koje su i danas dijelom pojedinih parkova u sklopu stare gradske jezgre.

Spomenik admiralu Tegetthoffu pred Zvezdarnicom u parku Monte Zaro uklonjen 1920. godine, Izvor: Pula sa starih razglednica, 1993., i pogled prema Uljaniku iz Parka Monte Zaro i jedna od fontana koje se danas tamo nalaze, Izvor: Urbanex d.o.o., 2024.

Grad Pula se odlikuje relativno visokim postotkom zelenih površina naspram broju stanovnika - uspoređujući odnos javnih zelenih površina sa brojem stanovnika prema rezultatima Popisa iz 2021. g., po kojemu je broj popisanih stanovnika iznosio 52.411, proizlazi da po svakom stanovniku Pula ima gotovo 45 m² javnih zelenih površina (Plan razvoja Grada Pula-Pola, 2023). Međutim, prostrane zelene površine koje doprinose broju kvadrata zelenih površina (Šijanska šuma, Busoler, Park Pineta, Mornaričko spomen-groblje i druge) nalaze se udaljene od gradskog centra, stoga je taj omjer nešto drugačiji unutar mikrolokacije gusto izgrađene povijesne jezgre.

Unutar kulturno-povijesne cjeline nalazi se 26 javnih zelenih površina za čije održavanje i upravljanje je zadužena tvrtka Herculanea d.o.o. Riječ je njegovanim i raznovrsnim tipovima zelenih površina te elementima zelene infrastrukture; parkovima različitih dimenzija, stilskih i funkcionalnih karaktera, manjim zelenim površinama i drvoredima.

Prikaz zelenih površina unutar obuhvata Plana upravljanja, Izvor: Urbanex d.o.o., 2024.

U Planu razvoja Grada Pule 2021. – 2030., u sklopu mjera koje se odnose na obnovu urbanog prostora na temeljima zelene tranzicije naglasak je stavljen na razvoj zelene infrastrukture te rješenja temeljenih na prirodi (NBS) koji će potaknuti zelenu tranziciju Grada. Zelena infrastruktura može se definirati se kao strateški planirana mreža prirodnih i doprirodnih područja stvarana u svrhu očuvanja i unapređenja bioraznolikosti te podržavanja funkcija ekosustava poput pročišćavanja vode, poboljšanja kvalitete zraka, ublažavanje i prilagodbu klimatskim promjenama, a u gradskom kontekstu ona predstavlja i ključan čimbenik u stvaranju ugodnog i zdravog prostora za boravak i rekreaciju građana.

Nedavno usvojena Uredba o obnovi prirode ima cilj značajno obnoviti ekosustav u Europskoj uniji te predstavlja prvi sveobuhvatni propis takve vrste. Njome su postavljeni obvezujući ciljevi za obnovu degradiranih ekosustava, prema kojima se do 2030. planira se obnoviti najmanje 20 % kopnenih i morskih područja EU-a, dok se do 2050. godine očekuje obnova svih ekosustava koji zahtijevaju sanaciju. Republika Hrvatska, kao država članica, će kroz nacionalni plan definirati prioritete za obnovu, pratiti napredak u njihovoj provedbi te o njima izvještavati Europsku komisiju primjenom propisanih pokazatelja bioraznolikosti. Gradovi, kao područja na kojima je bioraznolikost značajno narušena, biti će tako obuhvaćeni različitim mjerama ozelenjivanja kako bi se ostvarila ciljana obnova urbane bioraznolikosti i povećao postotak ukupne pokrivenosti urbanih površina krošnjama.

Dječje igralište na jednoj od parkovnih površina stare gradske jezgre,
Izvor: Urbanex d.o.o., 2024.

Preporučene mjere širenja mreže gradske zelene infrastrukture iz Plana razvoja, kao i Strategije zelene urbane obnove Grada Pula-Pola do 2030. također se odnose i na obuhvat povijesne jezgre, međutim zbog specifičnih prostornih i konzervatorskih ograničenja potrebno je nalaziti kompromisna rješenja. Dodatno, s obzirom da je prostor ujedno i mjesto velike frekvencije prolaznika i automobila, a tokom turističke sezone i mnogobrojnih posjetitelja, postojeće zelene površine nalaze se pod posebnim pritiscima.

S obzirom na intenzitet klimatskih promjena moguće je predvidjeti da će u budućnosti ljeti sve veći broj građana i posjetitelja tokom boravka na otvorenom koristiti zelene površine za odmor i predah od vrućina, što će značiti potrebu za većim brojem sadržaja u sklopu zelenih površina, veću pokrivenost površina krošnjama, kao i pokrivenost tla otpornim biljnim materijalom koji trpi redovito korištenje, a pritom ne zahtijeva intenzivno zalijevanje. Nestašica vode, pa tako i vode za održavanje zelenih površina, postaje sve izraženiji problem, posebice tokom ljetnih mjeseci kada su pritisci na vodoopskrbni sustav dodatno pojačani radi velikog broja posjetitelja u gradu te se uvode redukcije potrošnje vode. Poticajno je što su u parkovima i na zelenim površinama unutar povijesne jezgre većim udjelom zasađene vrste prikladne podneblju, a kod velikog broja primjeraka riječ je o zelenilu koje je doseglo puni rast i habitus, te stoga bolje podnosi periode suše.

Može se zaključiti kako su, kroz vrijeme, brojne političke i društvene promjene na predmetnom prostoru, ali i u gradu općenito, utjecale na broj, morfologiju i funkciju zelenih površina i parkova povijesne jezgre, što ih čini sastavnim dijelom i neizostavnim elementom u čitanju i tumačenju povijesne kronologije njenog urbanističkog razvoja. Osim što je njihova je zaštita i unapređenje od velike važnosti za očuvanje cjeline zaštićenog kulturno-povijesnog dobra jezgre, u njihovom se održavanju i uređenju na jednak način iščitava i razina građanske kulture i standarda života današnjice.

Detaljan prikaz najznačajnijih zelenih površina na području povijesne jezgre s njihovim opisom nalazi se u poglavlju 6. Prilozi.

Slobodnorastuća i oblikovana vegetacija u parku Monte Zaro,
Izvor: Urbanex d.o.o., 2024.

3 **Sektorski pregled stanja povijesne jezgre**

Funkcionalno-prostorna struktura povijesne jezgre

Značaj središnje poslovne zone

U mnogim se gradovima kao vrlo vidljiv i istaknut element funkcionalno-prostorne strukture javlja središnji poslovni centar. Riječ je o području koje obilježava koncentracija funkcija kao što su specijalizirane prodavaonice, ugostiteljski objekti, servisi, uredi, uprava i kultura (Maretić, 1996; Vresk, 2002). Do takve koncentracije dolazi zbog lokacijskih faktora ovih funkcija; za uspješno obavljanje svake od navedenih djelatnosti potreban je smještaj na lokacijama koje obilježavaju velika fluktuacija ljudi, odnosno intenzivan pješački promet, kao i blizina drugih, sličnih funkcija. Tako se, zbog potreba ovih djelatnosti za međusobno bliskom lokacijom, u funkcionalno-prostornoj strukturi grada oblikuje područje u kojem su one snažno koncentrirane.

Povijesna jezgra Pule tijekom modernog je razvoja grada predstavljala tipičan primjer tradicionalne središnje poslovne zone smještene u najstarijem, centralnom dijelu gradskog prostora. Međutim, u suvremeno doba uočeni su procesi transformacije sustava poslovnih funkcija u jezgri Pule koje lokalni dionici i stanovništvo percipiraju negativnima. Uočeno je smanjenje broja posjetitelja jezgre i veća kupovna orijentacija stanovništva na ponudu trgovina u novoizgrađenim trgovačkim centrima, dok se velik broj prodavaonica i ugostiteljskih objekata u jezgri sve više usmjerava prema turističkoj potražnji, te izvan turističke sezone zatvara za poslovanje. Istovremeno, apartmanizacijom i turistifikacijom jezgra postaje sve manje privlačnim mjestom za stanovanje, što je također dio procesa funkcionalne transformacije središta grada.

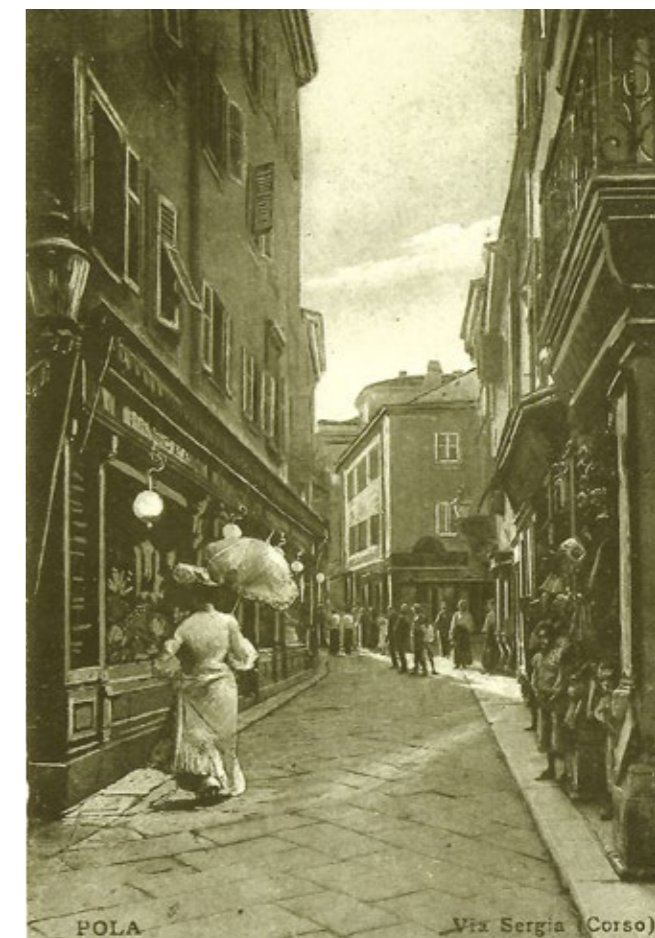
S obzirom na tradicionalnu važnost povijesne jezgre unutar funkcionalno-prostorne strukture grada za karakter i identitet jezgre Pule, kao i za njeno svakodnevno funkcioniranje kao neodvojivog, centralnog dijela urbanog tkiva, uočene bi probleme središnjih funkcija u jezgri trebalo smatrati prioritetnim izazovima u sklopu upravljanja povijesnom jezgrom Grada Pula-Pola. Kao temelj za kreiranje mjera koje bi bile u stanju pružiti učinkovit odgovor na uočene probleme, pristupilo se analizi obilježja funkcionalno-prostorne strukture jezgre, te je s tom svrhom za potrebe izrade Plana upravljanja proveden terenski obilazak i kartiranje njenih funkcija.

Rezultati analize kartiranih funkcija doprinijeli su preciznijem razumijevanju potencijala i izazova poslovanja različitih djelatnosti u centru te funkcioniranja sustava gradskog središta kao cjeline.

Temeljne prostorne jedinice kartiranja bile su katastarske čestice, a tijekom terenskog obilaska bilježene su sve funkcije prisutne na određenoj čestici, a koje su obuhvaćene unaprijed pripremljenom shemom klasifikacije. Kao temelj za razradu sustava klasifikacije kartiranih objekata korišten je **Pravilnik o prostornim planovima (NN 152/2023)**. Prema kategorijama namjene prostora propisanim Pravilnikom, funkcije su razvrstane u pet kategorija na prvoj, najvišoj razini klasifikacije: stambenu, društvenu, poslovnu i ugostiteljsko-turističku namjenu te nekorištene objekte. To je osnovna podjela, prema kojoj su određene primarne namjene površina. Navedene kategorije u prostornim planovima imaju normativnu ulogu, odnosno služe propisivanju namjene prostora, dok su ovdje korištene na drugačiji način - u ovoj analizi one su imale deskriptivnu ulogu, odnosno služile su samo za opis i analizu postojećeg stanja. Objekti uočeni na terenu mnogo su raznovrsniji od pet kategorija više razine klasifikacije, zbog čega su na nižoj razini klasifikacije detaljnije razvrstani u 45 kategorija. To je učinjeno zato što su objekti poslovne namjene druga najmnogobrojnija i daleko najraznovrsnija kategorija, a detaljnije razumijevanje prostorne distribucije funkcija poslovne namjene od velike je važnosti za razumijevanje faktora koji utječu na suvremenu funkcionalno-prostornu strukturu jezgre.

Detaljnije pojašnjenje postupka i rezultata može se naći u cjelovitoj verziji dokumenta Faza I. - Analiza stanja, a rezultati, odnosno grafički prilozi ovog istraživanja, u poglavlju 6. Prilozi.

Ulica Sergijevaca, ili Prvomajska ulica, uvijek je bila tradicionalno trgovačko središte Pule - na lijevoj strani 1910. godine, a na desnoj sredinom 1920-ih godina prošlog stoljeća. Izvor: Pula sa starih razglednica, 1993.

Namjena površina na prostoru povijesne jezgre Pule prema terenskom kartiranju, izvor: Urbanex d.o.o.

Na području kulturno-povijesne cjeline grada Pule kartirano je ukupno 3.244 objekata. Očekivano, na većini čestica uočeno je više od jedne vrste namjene. Tipične primjere čestica s jednom funkcijom predstavljaju povijesni spomenici poput Arene ili Malog rimskog kazališta, javne zgrade poput škola ili Doma zdravlja te isključivo stambene zgrade poput onih u Ulici Castropola. Ipak, na najvećem broju čestica, odnosno u većini zgrada zabilježeno je po nekoliko objekata, koji vrlo često pripadaju različitim kategorijama namjene.

Objekti **mješovite namjene** najizraženije su koncentrirani duž Ulice Sergijevaca, Kandlerove ulice i Istarske ulice. Riječ je o glavnim trgovačkim ulicama povijesne jezgre, koje karakteriziraju izmiješanost funkcija te njihova velika gustoća i raznolikost. U takvim ulicama mješovita namjena prevladava zbog prisutnosti mnoštva raznovrsnih funkcija – trgovačkih, uredskih, javnih, stambenih – koje zajednički koriste iste zgrade. Prizemlja su uređena kao poslovni prostori s izlozima, prilagođeni djelatnostima tipičnima za gradska središnja poslovna područja: maloprodaju, ugostiteljske objekte i servise.

U neposrednoj blizini glavnih trgovačkih ulica povijesne jezgre Pule, odnosno u ulicama i usponima okomito položenima na njih, objekti mješovite namjene izmiješani su s objektima drugih namjena, poput **stambene**. U takvim ulicama manji je broj uređenih poslovnih prostora u prizemljima. U zgradama mješovite namjene uz stanove smješteni su većinom apartmani ili **ugostiteljski objekti**. To upućuje na dinamiku unutar gradskog centra pri kojoj se najintenzivniji pješački promet odvija u glavnim ulicama, zbog čega se poduzetnici u sektoru maloprodaje i sličnim djelatnostima natječu za najvidljivije lokacije u samim ulicama, kojima prolazi najveći broj potencijalnih kupaca, dok su promet i atraktivnost za smještaj ovih funkcija u sporednim ulicama osjetno manji. Još dalje od primarnih poslovnih ulica javljaju se područja u kojima prevladavaju stambeni objekti, kao što su ulica Castropola i ulice južno od zone gradske tržnice, na obroncima brežuljka Monte Zaro.

Objekti s isključivo **javnom i društvenom namjenom** u pravilu su veće površine i relativno su ravnomjerno raspoređeni prostorom gradske jezgre, što njihovu funkcionalno-prostornu strukturu čini fundamentalno različitom od objekata mješovite i drugih namjena, koji su uglavnom smješteni u manjim zgradama i prostorno su koncentrirani u specijalizirane zone ili ulice.

Objekti **poslovne namjene** raznoliki su. Radi se o namjenski izgrađenim zgradama, poput tržnice i trgovačkih objekata na Trgu Prvog svibnja, te o stambenim zgradama u kojima su stanovi s vremenom u potpunosti zamijenjeni uredima i drugim poslovnim djelatnostima. Relativno malen broj zgrada u potpunosti je namijenjenih smještaju turista. Kartirana je nekolicina hotela, hostela i villa, ali najbrojniju skupinu objekata namijenjenih smještaju turista čine apartmani, koji su prostorno raspršeni čitavim područjem gradske jezgre te se nalaze pretežito u zgradama mješovite namjene.

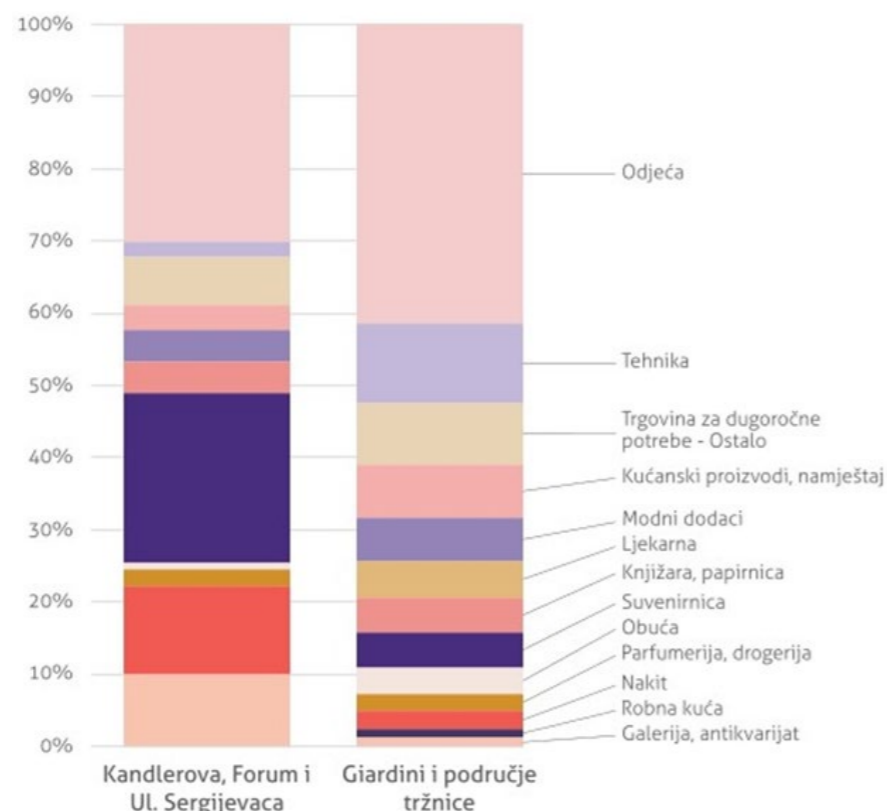
Zabilježena su **napušteni objekti**, koji predstavljaju ukupno 4,1 % od broja kartiranih čestica. Raspršeni su čitavim područjem a jedinu pravilnost u njihovoj prostornoj raspodjeli predstavlja smještaj u pravilu izvan najprometnijih ulica (Kandlerove, Ulice Sergijevaca, Flanatičke).

Poslovna funkcija

Trgovina robom za dugoročne potrebe jedna je od najprepoznatljivijih funkcija poslovnih centara, budući da u svakom gradu pokazuje tendenciju izrazite koncentracije u uskim centralnim područjima te je vrlo vidljiva zbog smještaja tih djelatnosti u poslovnim objektima u prizemljima zgrada. Takva koncentracija proizlazi iz spomenutog kružnog procesa pri kojem trgovci nastoje smjestiti svoje prodavaonice u području najveće gustoće pješačkog prometa, što privlači veći broj prodavaonica, što pak privlači veći broj šetača-kupaca.

U strukturi trgovina za dugoročne potrebe mogu se uočiti tragovi podjele trgovačkih funkcija centra na dva područja različitih karakteristika.

- » **1. zona:** U Ulici Sergijevaca i Kandlerovoj ulici najzastupljeniju kategoriju trgovina čine prodavaonice odjeće (30 %), a zatim suvenirnice (23,3 %) i trgovine nakitom (12,2 %).
- » **2. zona:** U drugom području, koje čine Istarska ulica i zona oko Flanatičke ulice, trgovina odjećom također su najzastupljenije (41,5 %), pa slijede trgovine tehničkom robom (11 %) i kategorija ostalih prodavaonica specijaliziranom robom za dugoročne potrebe (8,5 %). Suvenirnice i trgovine nakitom, koje čine značajnu komponentu trgovačke ponude unutrašnjeg dijela povijesne jezgre, ovdje su slabo zastupljene.

Iz strukture **prve zone** moguće je zaključiti kako je ona u većoj mjeri usmjerena na potražnju od strane turista. Velika koncentracija suvenirnica jasno upućuje na to, ali i za mnoge objekte koji su klasificirani kao prodavaonice nakita i odjeće, koji zapravo nude šarolik asortman *drangulija* i proizvoda s upečatljivim dizajnom, moguće je pretpostaviti da su u velikoj mjeri usmjerene turističkom tržištu i funkcioniraju kao suvenirnice. Tom zaključku idu u prilog i opservacije sudionika participativnih radionica, koji primjećuju kako su poslovni prostori u tim ulicama većinom zatvoreni u zimskim mjesecima, tijekom kojih je broj turističkih dolazaka najmanji.

S druge strane, prodavaonice smještene u 2. zoni istočno od Giardina obilježavaju tipični objekti namijenjeni ispunjavanju potreba cjelogodišnjih stanovnika Pule, kao što su trgovine tehničkom robom, ljekarne i drogerije. Također i ostale komplementarne funkcije koncentrirane u ovim ulicama također upućuju na usmjerenost tog područja na potrebe stanovnika Pule.

Prodavaonice robom za kratkoročne potrebe većinom čine prodavaonice prehrambenim proizvodima. Javljaju se u Kandlerovoj, Ulici Sergijevaca, Istarskoj te u području u okolici tržnice, a izrazito su koncentrirane na prostoru neposredno uz tržnicu - **od ukupnog broja kartiranih objekata ovog tipa, njih gotovo trećina smješteno je u prostorima tržnice**. Velik dio ovog tipa trgovina, posebno u ulici Sergijevaca, odnosi se na **specijalizirane prodavaonice delikatesnih proizvoda i regionalnih specijaliteta – istarskog pršuta, maslinovog ulja, vina i tartufa**. Za ove trgovine, smještene između butika i suvenirnica, može se pretpostaviti da su primarno namijenjeni turistima i u biti imaju funkciju prodaje suvenira. S druge strane, za područje u okolici tržnice stječe se dojam kako u većoj mjeri odgovara na potrebe lokalnog stanovništva. Veća je ponuda svježih proizvoda poput mesa, ribe i povrća, a komplementarne funkcije poput kafića, servisnih obrta i drugih uslužnih objekata smještenih u istom području upućuju na ulogu ove zone kao mjesta obavljanja svakodnevnih potreba lokalnog stanovništva, formirane oko tržnice, koja građanima Pule predstavlja središnje mjesto za opskrbu specijaliziranim i delikatesnim prehrambenim proizvodima. Svakodnevnoj opskrbi stanovništva namirnicama služi nekolicina supermarketa i pekara. U zapadnom dijelu povijesne jezgre, u smjeru Foruma, njihova je koncentracija osjetno manja, što upućuje na **nedovoljnu opskrbljenost najstarijeg dijela povijesne jezgre funkcijama za svakodnevne potrebe**, kao i na slabiju naseljenost jezgre, zbog koje održavanje većeg broja prodavaonica može biti nerentabilno.

Ugostiteljski objekti većinom slijede uočene obrasce koncentracija poslovnih funkcija duž glavnih trgovačkih ulica i u području gradske tržnice. Faktori koji utječu na njihovu lokaciju slični su onima specijaliziranih prodavaonica: ugostitelji teže što većoj vidljivosti svojih lokala u područjima velikog pješačkog prometa. Taj pješački promet generiraju stanovnici jezgre i drugih dijelova grada koji posjećuju jezgru zbog rada, kupovine i ispunjavanja drugih funkcija. **Visoku dodanu vrijednost ugostiteljskim objektima pruža kulturno-povijesna vrijednost jezgre**, odnosno njezin specifičan urbani ambijent, koji privlači turiste i građane Pule u potrazi za mjestom okupljanja, druženja i rekreacije. U starijem dijelu gradske jezgre može se uočiti veća koncentracija restorana, osobito u Kandlerovoj ulici te u pokrajnjim ulicama koje se okomito pružaju na glavne trgovačke ulice staroga grada, dok u zapadnom dijelu jezgre veći udio u ugostiteljskim objektima čine kafići.

Osim prodavaonica i ugostiteljskih objekata, **poslovne prostore u prizemljima zauzimaju različite uslužne funkcije poput banaka, urara, krojačkih radnji, frizerskih i kozmetičkih salona, kladionica, praonica rublja, optičara i dr.** I ovim je djelatnostima privlačna lokacija s velikim pješačkim prometom. U jezgri Pule ti su objekti koncentrirani u jugoistočnom dijelu centra, u području Istarske ulice, Giardina i tržnice. Njihov je broj vrlo malen u Kandlerovoj i Ulici Sergijevaca. S obzirom na praktičan, prozaičan karakter svakodnevnih usluga koje ovakvi objekti pružaju, **njihova distribucija može poslužiti kao indikator područja u kojima se u najvećoj mjeri kreće lokalno stanovništvo.** Ona ide u prilog tezi da je **zapadni dio jezgre funkcionalno orijentiran turizmu, sa relativno slabim značajem za stanovnike Pule. Stvarni bi se poslovni centar, prema tome, nalazio u području Istarske ulice, Giardina i tržnice, dok je stari grad specijaliziran za funkcije poput uprave, kulture i nadasve turizma.**

Kartiranjem područja kulturno-povijesne cjeline utvrđeno je da uredski prostori čine oko 36% objekata poslovne namjene. Te djelatnosti većinom nisu smještene u prizemljima, već na katovima zgrada mješovite namjene ili u poslovnim zgradama. Njihovi lokacijski faktori ponešto su drugačiji od objekata koji se smještaju u prizemljima, ali područja koncentracije slična su dosad analiziranim kategorijama poslovnih funkcija. **Blizina drugih, komplementarnih funkcija i mogućnost čestih interakcija licem u lice djelatnostima smještenima u uredima predstavlja dodanu vrijednost, zbog čega teže lokaciji u središnjoj poslovnoj zoni.** Uredi su raspoređeni ponešto disperznije od trgovina – nalaze se u glavnim trgovačkim ulicama, ali javljaju se i u sporednim ulicama u kojima nisu zabilježene druge poslovne funkcije. U pojedinim zgradama, poput poslovne zgrade u Ulici Svetog Teodora te nekih zgrada u Fontičkoj, koncentrirani su veliki brojevi ureda. Najveća pojedinačna skupina ureda su odvjetnički uredi i javni bilježnici, a velik je broj i agencija za nekretnine i turističkih agencija. Brojni su i prostori različitih udruga.

Kao **objekti ugostiteljsko-turističke namjene** kartirani su **apartmani i pojedinačni objekti poput hotela, villa i hostela.** Broj apartmana daleko je najveći - prema službenim brojkama (dobivenim od Grada) **registrirano je 726 smještajnih objekata** u kategorijama „Apartman“, „Kuća za odmor“, „Soba za iznajmljivanje“ i „Studio apartman“. Apartmani su relativno ravnomjerno distribuirani prostorom jezgre, smješteni velikom dijelu zgrada mješovite namjene. Ipak, Kandlerova, Ulica Sergijevaca, Maksimijanova ulica i Ulica Porta Stovagnaga čine se najpopularnijima za smještaj apartmana. Veća koncentracija apartmana može se uočiti i u području Arene. Očito je da su **kulturno-povijesno najvrjednija područja stare jezgre najatraktivnija za smještaj apartmana, zbog čega apartmanizacija u tim područjima pokazuje najsnažniji prostorni utjecaj. Stambena se funkcija smanjuje u korist ugostiteljsko-turističke, a visoka koncentracija turističkih smještajnih objekata zasigurno privlači ugostiteljske objekte i trgovine namijenjene turistima te postaje dio povratne sprege u kojoj najstariji dio povijesne jezgre u sve većoj mjeri specijalizira za turizam, što ugrožava njegov značaj za stanovništvo Pule.**

Stambena funkcija

Premda stanovanje ne pripada onim funkcijama prema kojima se centar ističe u funkcionalno-prostornoj strukturi grada, ono je svejedno značajna komponenta funkcionalne strukture jezgre Pule. Potražnja za robom i uslugama od strane stanovnika samog centra utječe na koncentraciju funkcija, zajedno s prometom koji „generiraju“ stanovnici drugih dijelova grada i posjetitelji Pule. Zato su stanovi bili jedna od funkcija obuhvaćenih kartiranjem.

Prilikom terenskog kartiranja uočeno je kako su stanovi **relativno ravnomjerno raspoređeni prostorom jezgre, te se nalaze u zgradama mješovite i isključivo stambene namjene.** One su raspoređene u pojasevima duž Kandlerove ulice i Ulice Sergijevaca, Ulice Castropola, Rive, područja jugoistočnog dijela jezgre u zoni tržnice i na obroncima brežuljka Monte Zaro te u sjevernom području jezgre duž Istarske ulice, u okolici Arene i na samom sjeveru zaštićene kulturno-povijesne cjeline duž Kolodvorske ulice. Ta područja, zapravo, obuhvaćaju one dijelove jezgre koje ne zauzimaju zgrade javne i poslovne namjene te otvorene površine. Neka od njih su ujedno područja najveće koncentracije trgovine, ugostiteljstva i uslužnih objekata. Moguće je zaključiti kako povijesna jezgra uz svoje mnogobrojne funkcije, a usprkos negativnim demografskim trendovima, uočenim poteškoćama stanovanja u jezgri i pritisku od strane drugih, ekonomski konkurentnijih aktivnosti poput turističkog smještaja i ureda, i dalje **posjeduje i značajnu funkciju stanovanja. Ona zajedno s društvenim i poslovnim funkcijama sudjeluje u izgradnji specifičnog sustava gradskog centra Pule smještenog u povijesnoj jezgri, zbog čega izazove i potencijale stanovanja valja razmatrati u sklopu čitavog skupa funkcija povijesne jezgre.**

Javna i društvena funkcija

Objekti javne i društvene namjene čine važan element funkcionalno-prostorne strukture jezgre Pule. Uprava, obrazovanje, zdravstvo i vjerske ustanove od značaja za čitav grad koncentrirane su u gradskom središtu koje obuhvaća prostor povijesne jezgre. Javni i društveni objekti ravnomjerno su raspodijeljeni čitavim prostorom jezgre, za razliku od poslovnih funkcija, koje pokazuju obrasce prostorne koncentracije.

Dio javnih funkcija čine veliki objekti, koji zauzimaju velike dijelove površine povijesne jezgre. Riječ je o **kulturnim spomenicima** poput Arene, Malog rimskog kazališta, utvrde Kaštel i Doma hrvatskih branitelja, vjerskim objektima poput Franjevačkog samostana i crkve sv. Antuna te drugim većim javnim građevinama poput Doma zdravlja, Zajednice Talijana i zgrade Admiraliteta. **Drugi dio objekata javne i društvene namjene smješten je u uredima u zgradama poslovne i mješovite namjene, koje dijeli sa drugim poslovnim i stambenim funkcijama.** Uz to što zauzimaju velik dio površine povijesne jezgre, objekti javne i društvene namjene značajni su za jezgru zbog svog visokog stupnja funkcionalne hijerarhije. **Drugim riječima, one ne služe samo stanovnicima jezgre, već su namijenjene ispunjavanju potreba cijeloga grada, pa i čitave Istre. Zbog visokog stupnja centraliteta javnih i društvenih funkcija smještenih u njoj, povijesna jezgra djeluje kao fokus društvenog života i mjesto ispunjavanja ključnih potreba građana. To najstarijem dijelu urbanog prostora daje velik značaj i snažno utječe na druge funkcije smještene u jezgri.**

U povijesnoj jezgri se nalaze:

- » **Objekti javne uprave lokalne, regionalne i državne razine** - osim gradskog vijeća i upravnih tijela Grada Pula-Pola, ostala tijela državne uprave na prostoru jezgre su županijska uprava, Državna geodetska uprava – Područni ured za katastar Pula-Pola, Lučka uprava Pula i Turistička zajednica grada Pule.
- » **Ustanove za predškolski odgoj i obrazovanje:** Dječji vrtić „Mali svijet“ – Područni odjel „Monte Zaro“ i Dječji vrtić – Scuola dell’infanzia Rin Tin Tin,
- » **Ustanove za osnovno i srednješkolno obrazovanje:** Osnovna škola Centar, Škola primijenjenih umjetnosti i dizajna, Škola za turizam, ugostiteljstvo i trgovinu Pula i Tehnička škola Pula.
- » **Ustanove za visoko obrazovanje:** Istarsko veleučilište, neki objekti Sveučilišta Juraj Dobrila, poput sveučilišne knjižnice u ulici Castropola.

Osim navedenih institucija, u neposrednoj blizini jezgre nalaze se Osnovna škola Monte Zaro, Gimnazija Pula, Glazbena škola I.M. Ronjgova i Glazbena akademija Pula. Uočljiva je **koncentracija obrazovnih funkcija više razine hijerarhije (srednjoškolske i visokoškolske);** ona svjedoči o **značaju društvenih funkcija povijesne jezgre** koji znatno nadmašuje svakodnevne potrebe njezinih stanovnika te **služi čitavom urbanom prostoru i široj regiji.** Na području povijesne jezgre, na njezinom jugoistočnom rubu, u Flanatičkoj ulici, smješteno je sjedište Istarskih domova zdravlja – ispostave Pula. Ordinacije obiteljske medicine i druge specijalizirane zdravstvene usluge poput stomatologa i ordinacija medicine rada smještene su u zgradama mješovite namjene širom povijesne jezgre. Na području Povijesne jezgre također se nalaze ljekarne u gradskom i privatnom vlasništvu, kao i privatne zdravstvene ustanove. U povijesnoj jezgri smješten je i **Centar za socijalnu skrb Pula-Pola.**

Nekorišteni prostori

Prilikom kartiranja zabilježen je i stanovit broj neiskorištenih poslovnih prostora, kao i **nekorištenih zgrada.** Nekorištene su zgrade uglavnom fizički zapuštene, dok ih je nekoliko u vrijeme kartiranja bilo u obnovi. **Napušteni i nekorišteni poslovni prostori raspoređeni su duž svih dosad identificiranih trgovačkih ulica.** Iz oronulog fizičkog stanja nekih od ovih objekata moguće je zaključiti kako su zatvoreni duže vrijeme. S druge strane, neki od lokala su u vrijeme kartiranja bili u obnovi, dok neki pripadaju poslovnim objektima koji su zatvoreni dio godine, a otvaraju se za vrijeme turističke sezone. **Za ocjenu problema zatvorenih poslovnih objekata u funkcionalno-prostornoj strukturi jezgre bitno je pitanje razdjeljivanja sezonski zatvorenih od trajno zatvorenih poslovnih prostora.** Nažalost, u trenutku kartiranja turistička sezona već je bila započela, zbog čega je velik dio sezonski zatvorenih objekata bio aktiviran te nije bilo moguće utvrditi točan broj i lokaciju objekata koji rade isključivo sezonski.

Neiskorišteni i zatvoreni poslovni prostori čest su prizor na pojedinim pješačkim pravcima povijesne jezgre, Izvor: Urbanex, 2024

Poslovni prostori u vlasništvu Grada

Prema podacima Grada Pula-Pola (2024.), 22 poslovna prostora u vlasništvu Grada bila su nekorisćena. Usporedbom s brojkom od 246 poslovnih prostora u vlasništvu Grada koje aktivno koriste poslovni subjekti, dolazi se do podatka da je 8,2 % gradskih prostora nekorisćeno. Usporedbom podataka o poslovnim prostorima koje Grad Pula-Pola daje u zakup s ukupnim brojem kartiranih objekata može se izračunati kako se **33,3 % aktivnih poslovnih prostora u povijesnoj jezgri nalazi u vlasništvu grada.** Uz njih, 79 prostora koriste udruge i druge institucije javnog i društvenog značaja, a 9 prostora koristi gradska uprava. **Vlasništvo grada nad ovakvim značajnim udjelom poslovnih prostora upućuje na njihov velik potencijal kao alata koji bi mogao biti korišten kao dio mjera s ciljem utjecaja na funkcionalno-prostornu strukturu gradskoga središta.**

Ključni zaključak analize funkcionalno-prostorne strukture povijesne jezgre Pule jest da njezina vrijednost ne proizlazi samo iz kulturno-povijesnog značaja, već iz njezine uloge kao funkcionalnog gradskog centra. Jezgra duguje svoj centralitet koncentraciji i izmiješanosti velikog broja raznolikih javnih i poslovnih funkcija. Interakcija korisnika prostora – stanovnika, građana drugih dijelova Pule i posjetitelja – s raznovrsnim funkcijama formira spontano oblikovani sustav koji predstavlja nešto više od običnog zbroja njegovih komponenti. No kako bi taj prostor nastavio uspješno funkcionirati kao centar, mora održavati kritičnu masu posjetitelja koji u njega dolaze zbog različitih potreba u svim dijelovima dana i godine.

Jedan od procesa koji dovodi do smanjenja potražnje za robom i uslugama u centru je kontinuirano **slabljenje njegove stambene uloge.** Uočeno je kako se mnogi stanovi konvertiraju u urede i objekte za turistički smještaj, kojima je prostor jezgre vrlo atraktivan. Te djelatnosti mogu ostvariti i veće prihode, što djelomice utječe i na **povećanje cijena nekretnina.** S druge strane, mnogim Puležanima stanovanje u centru postaje manje privlačnim zbog visokih cijena, nezadovoljavajućeg stanja zgrada i nedostatka infrastrukture poput parkinga. Kulturno-povijesni ambijent i blizina mnogih sadržaja mogli bi biti iskorišteni kao atraktivni čimbenici za poticanje stanovanja u jezgri, barem za pojedine skupine stanovništva, poput studenata i mladih. No kako bi se iskoristili ti potencijali za revitalizaciju stambene funkcije centra, potrebno odgovoriti na probleme visokih cijena (kroz programe priuštivog stanovanja) i lošeg fizičkog stanja građevina. **Društvene funkcije** smještene u gradskom centru nalaze ne služe samo stanovnicima jezgre, već cijeloj Puli, a značajne su i za čitavu Istru. Svakodnevno privlače velik broj ljudi u povijesnu jezgru i služe kao „generator“ pješačkog prometa. Od te fluktuacije ljudi imaju koristi mnoge djelatnosti poput ugostiteljskih objekata, prodavaonica robe za kratkoročne i dugoročne potrebe, osobnih i profesionalnih usluga te ureda. Stoga bi politika dosljednog održavanja lokacija funkcija javnog sektora u jezgri predstavlja jednostavan doprinos očuvanju vitalnosti ovog dijela grada. Između ulica u kojima su snažnije koncentrirani objekti poslovne namjene, u strukturi tih poslovnih objekata moguće je uočiti **dihotomiju između zona** u kojima primarno tržište, odnosno ciljanu skupinu prodavaonica i drugih djelatnosti čine turisti te onih koje su većinom namijenjene stanovnicima Pule. U prvu skupinu pripada dio povijesne jezgre smješten unutar nekadašnjih zidina: Ulica Flavijevaca, Forum i Kandlerova. **Orijentacija na turizam** uočljiva je iz strukture prodavaonica, visoke koncentracije apartmana i zatvorenosti brojnih objekata izvan turističke sezone. S druge strane, dio jezgre koji čini područje oko tržnice, Flaciusove i Istarske ulice u većoj je mjeri **namijenjen lokalnom stanovništvu.** Zapadni dio jezgre pokazuje poguban utjecaj pretjerane orijentacije poslovne jezgre na turizam, budući da **zatvorenost većine poslovnih prostora izvan turističke sezone** smanjuje privlačnost tog dijela jezgre lokalnom stanovništvu za šetnju, kupovinu i boravak.

Iz svega navedenog jasno proizlazi potreba za kreiranjem mjera s ciljem održavanja vitalnosti prostora jezgre i tijekom zimskih mjeseci te povećanja njegove atraktivnosti za lokalno stanovništvo, primjerice fizičko uređenje zgrada i javnih površina kako bi se prostor učinio ugodnijim za boravak, organizaciju kvalitetnih manifestacija, osobito u periodu izvan ljetne sezone, zajedničku promociju obrtnika i poduzetnika smještenih u jezgri te razmatranje novih politika određivanja cijena i davanja u zakup poslovnih prostora u vlasništvu Grada. Uspješnost ovakvih mjera znatno bi unaprijedila organizacija participativnog procesa u kojem bi zainteresirani dionici (poduzetnici, obrtnici, gradske vlasti i udruge građana) zajednički sudjelovali u planiranju i provedbi.

Zgrada Gradske tržnice početkom 1910. godine, Izvor: Pula sa starih razglednica 1993.

Vanjski štandovi na današnjoj Gradskoj tržnici Pula, Izvor: Urbanex 2024

Društvo i socio-demografska obilježja povijesne jezgre

Demografska perspektiva

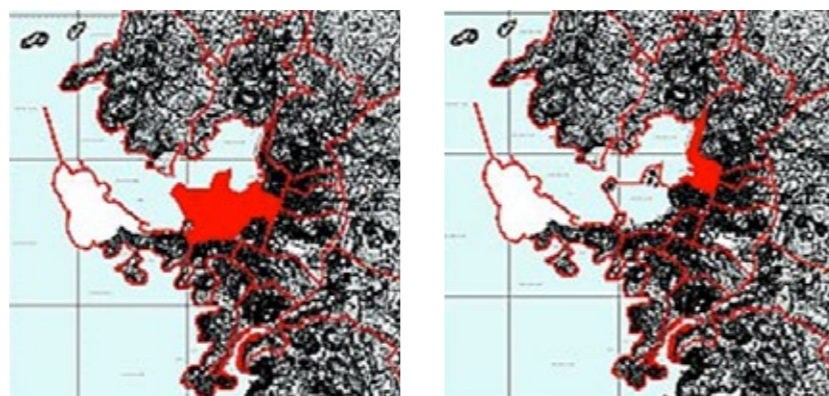
Prostor gradske jezgre obilježen je dinamičnim prostornim i vremenskim procesima koji su značajno utjecali na strukturu stanovništva, koja se drastično mijenjala kroz povijest. Urbani život grada sve do polovice 19. st. odvijao se na području unutar gradskih zidina, koje se podudaraju sa područjem užeg gradskog središta, odakle se širi prema tadašnjim okolnim prigradskim naseljima i kontradama (tadašnji predjeli: Arena, San Martin, Portaureo, Zaro, San Policarpo, Della Stazione, Siana, San Michele i Veruda). Kako su zidine srušene, centar života u gradu pomaknuo se izvan njih. Demografske mijene koje su slijedile u gradu bile su rezultanta gospodarskih i društveno-političkih događanja, a povijesna su zbivanja, osim utjecaja na povijesno tkivo jezgre (koje je u odnosu na procese urbanog rasta ostatka grada, intenzivnije izmjene u urbanoj formi doživjelo isključivo kao posljedicu ratnih razaranja za vrijeme I. i II. svjetskog rata), u puno većoj mjeri utjecala na strukturu stanovništva i procese socio-demografskog preslojavanja.

Od početka proteklog stoljeća moguće je pratiti brojne demografske procese koji započinju demografskim pražnjenjem grada (1919. g.) odlaskom austro-ugarske vojske i potom repopulacijskim procesima. Egzodus se ponovno 1947. g., ovoga puta talijanskog stanovništva po završetku Drugog svjetskog rata, uz ponovno demografsko pražnjenje grada. U razdoblju poraća, a potom i 60-ih godina, izraženo je doseljavanje iz svih krajeva tadašnje Jugoslavije i unutrašnje Istre koje će se nastaviti i u naredna dva desetljeća u vidu industrijalizacije koja je donijela priljev radne snage, ali i izazove vezane uz integraciju novih stanovnika. Devedesete godine 20. stoljeća ponovno su obilježene odlaskom dijela doseljenog stanovništva te povlačenjem vojske. Sagledavajući kompleksnu i višeslojnu demografsku dinamiku, potrebno je istaknuti kako većina stanova u gradskoj jezgri nije doživjela višegeneracijsko nasljeđivanje, već su u razdobljima različitih državnih tvorevina i vlasti davani na korištenje novim doseljenicima. To je dovelo do značajnih promjena u društvenom tkivu grada, dodatno utječući na društvenu koheziju i identitet jezgre.

Današnji obuhvat povijesne jezgre nalazi se u administrativnom okviru obuhvata dvaju mjesnih odbora – **Mjesni odbor Arena i Mjesni odbor Stari Grad**¹. Potrebno je naglasiti da je prostor obuhvata povijesne jezgre površinski nešto manji od veličine obuhvata oba mjesna odbora. Mjesni odbor Stari Grad prostorno obuhvaća gradske četvrti Grad, Sveti Martin, Portarata i Arsenal, a čija je ukupna površina 1.803.570 m². Prema podacima Popisa stanovništva iz 2011. godine, na ovom području živjela su ukupno 4.803 stanovnika. Mjesni odbor Arena obuhvaća područja gradskih četvrti Arena, Croazia i Kolodvor. Ukupna površina predmetnog prostora je 467.687 m². Na prostoru Mjesnog odbora Arena, prema podacima Popisa stanovništva iz 2011. godine, živjelo je 4.971 stanovnika.

1- Na području Grada Pule-Pola osnovano je 16 mjesnih odbora koji predstavljaju oblik neposrednog sudjelovanja građana o odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana (Statut Grada Pule-Pola ("Službene novine" br. 07/09., 16/09., 12/11., 1/13., 2/18.-pročišćeni tekst, 2/20. i 4/21.)).

Područje obuhvata mjesnih odbora Stari Grad (lijevo) i Arena (desno)
Izvor: Grad Pula-Pola

Kako bi se dobio bolji uvid u demografsku strukturu povijesne jezgre Grada Pule provedena je analiza na razini **statističkih (i popisnih) krugova čiji se obuhvat podudara s obuhvatom kulturno-povijesne cjeline**². Prema Popisu 2021. na području povijesne jezgre živjela su 4.262 stanovnika što je 8,16 % stanovništva Grada i urbanog naselja Pula. U međupopisnom razdoblju 2011. - 2021. broj stanovnika povijesne jezgre smanjio se za 1.547, odnosno 26,63 %. Navedeno predstavlja značajno veće smanjenje u odnosu na ono na razini Grada koje je iznosilo 9,12 % (Tablica 1). Brža regresija broja stanovnika povijesne jezgre upućuje na njeno socioekonomsko diferenciranje. Razvijaju se ekonomske aktivnosti usmjerene na turističku valorizaciju prostora povijesne jezgre uz istovremeno smanjenje važnosti funkcije stanovanja.

BROJ STANOVNIKA GRADA / URBANOG NASELJA PULA I POVIJESNE JEZGRE 2011. I 2021. GODINE

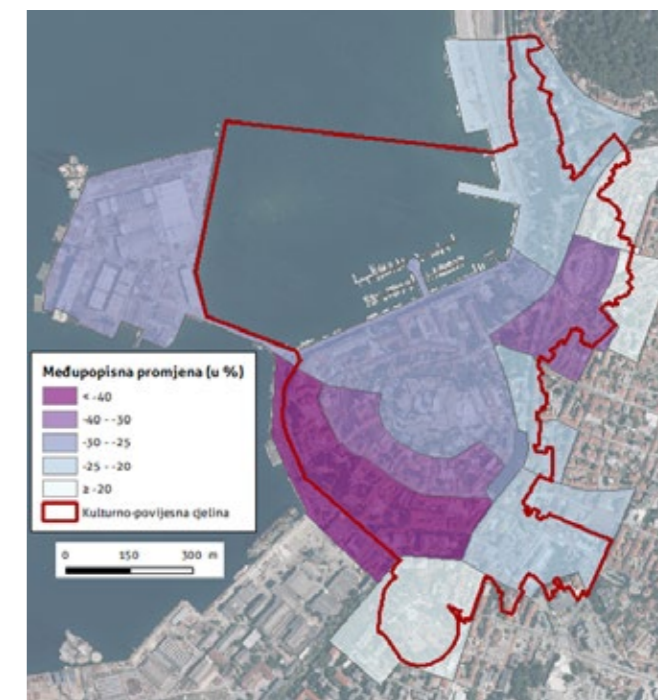
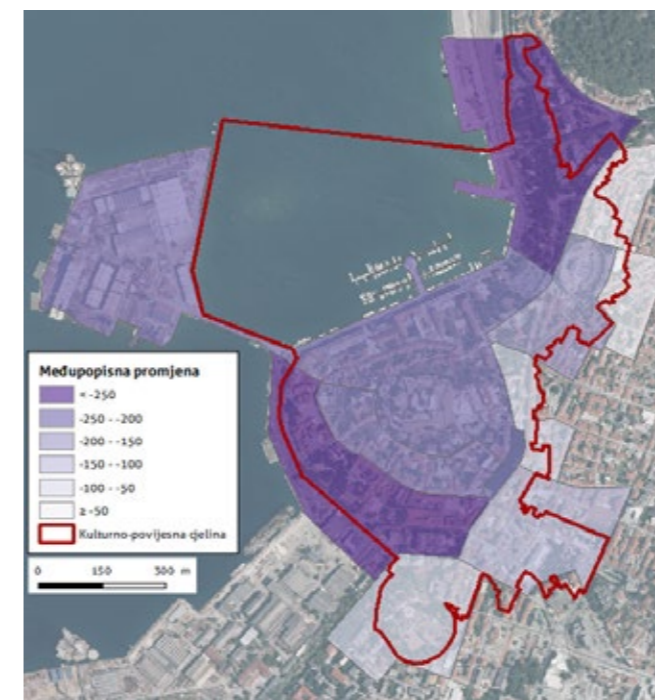
	BROJ STANOVNIKA 2011.	BROJ STANOVNIKA 2021.	MEĐUPOPISNA PROMJENA	INDEX PROMJENE 2021. / 2011.
Grad / urbano naselje Pula	57.460	52.220	- 5240	90.88
Kulturno-povijesna cjelina	5.809	4.262	- 547	73.37

Izvor: Popis 2011., 2013; Popis 2011.: Broj stanovnika povijesne jezgre Grada Pula - Pola, 2013, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis 2021., 2023; Popis 2021.: Stanovništvo povijesne jezgre Grada Pula - Pola prema spolu i starosti (petogodišnje dobne skupine), 2023, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

2 Za potrebe analize demografski podaci pojedinih popisnih krugova objedinjeni su kako bi se dobio odgovarajući pokazatelj za statističke krugove koji se dijelom nalaze na području povijesne jezgre. Statistički krugovi koji se cijelom svojom površinom nalaze na području povijesne jezgre prikazani su jedinstveno.

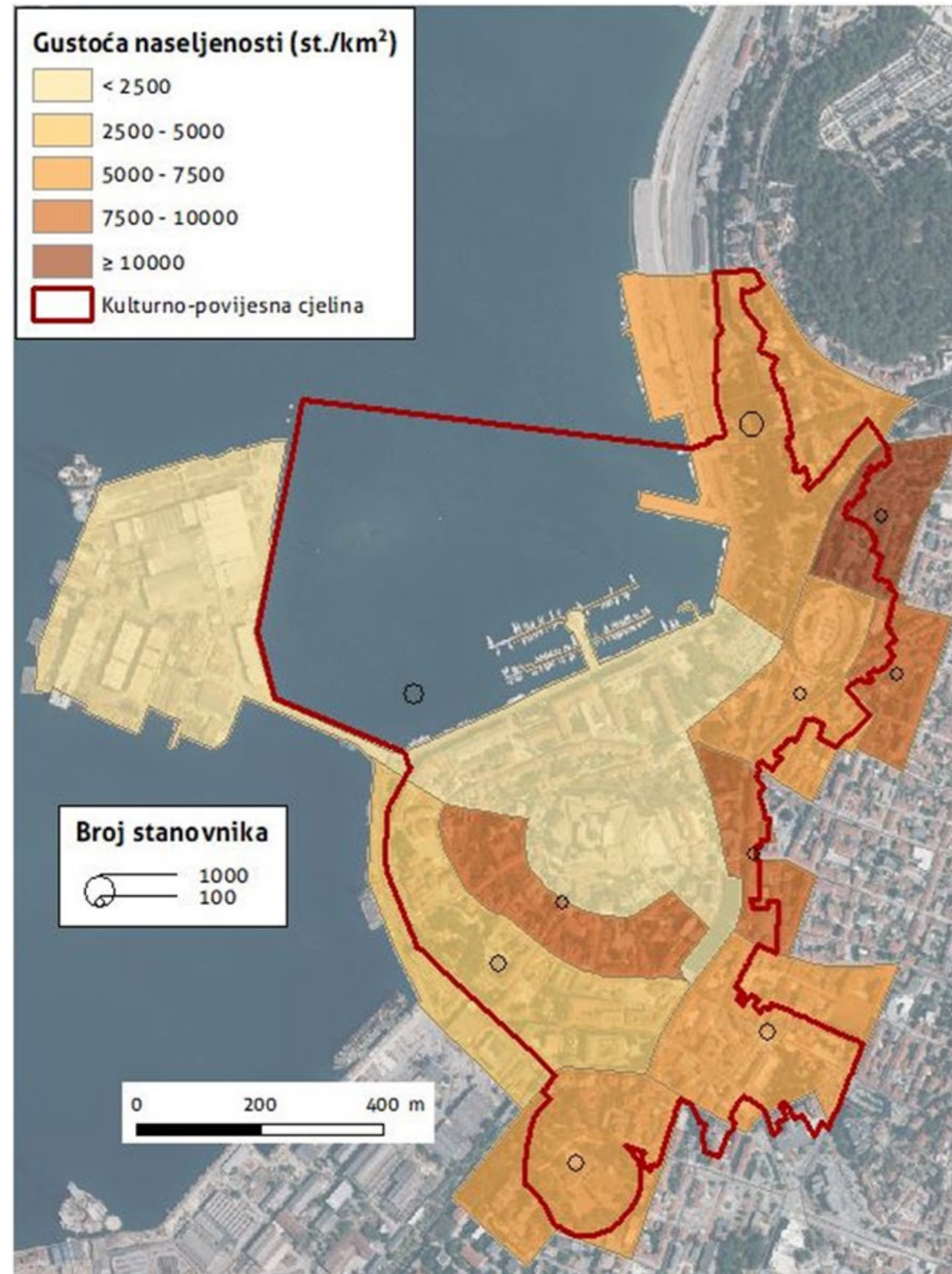
Svi statistički krugovi na području povijesne jezgre zabilježili su smanjenje broja stanovnika u međupopisnom razdoblju 2011. - 2021., kao što je vidljivo na slikama niže.

Najveće apsolutno smanjenje imali su statistički krugovi u užem središtu jezgre gdje su četiri kruga izgubila više od 200 stanovnika. Slična prostorna raspodjela može se uočiti i kod relativnog smanjenja broja stanovnika. Najpogođeniji statistički krugovi izgubili su više od četvrtine stanovništva. U sklopu izrade Plana upravljanja provedeno je anketno istraživanje putem kojeg su stanari istaknuli neke od temeljnih izazova stanovanja na području jezgre, a koji se negativno odražavaju na kvalitetu života te u konačnici utječu na donošenje odluke o napuštanju gradskog središta kao mjesta stanovanja. Navodi se problematika otežane mogućnosti korištenja privatnog automobila zbog manjka broja parkirnih mjesta, preopterećenosti prostora turizmom (velik broj stanova u turističkom najmu, specijalizirane trgovine usmjerene na turizam - suvenirnice, sladoledarnice, ...), neuređenosti i zapuštenosti (javnih) prostora i stanje građevina, uz nemogućnost njihove obnove zbog prevelikih troškova rekonstrukcije.

Promjena broja stanovnika na području povijesne jezgre Grada Pule u razdoblju 2011. - 2021. (po statističkim krugovima) izvor: Digitalni ortofoto 2021/22, 2022; Popis 2011.: Broj stanovnika povijesne jezgre Grada Pula - Pola, 2013, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis 2021.: Stanovništvo povijesne jezgre Grada Pula - Pola prema spolu i starosti (petogodišnje dobne skupine), 2023, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb; RPJ, 2023.

Povijesnu jezgru Pule obilježava visoka gustoća izgrađenosti. Posljedica toga izrazito je visoka gustoća naseljenosti unatoč padu broja stanovnika (slika niže). Veću gustoću naseljenosti imaju statistički krugovi **na rubovima povijesne jezgre** što se može objasniti time da se radi o području sa suvremenijim višekatnicama gdje se nalazi manji broj javnih površina i popratnih turističkih sadržaja (ugostiteljskih objekata, suvenirnica, ...).

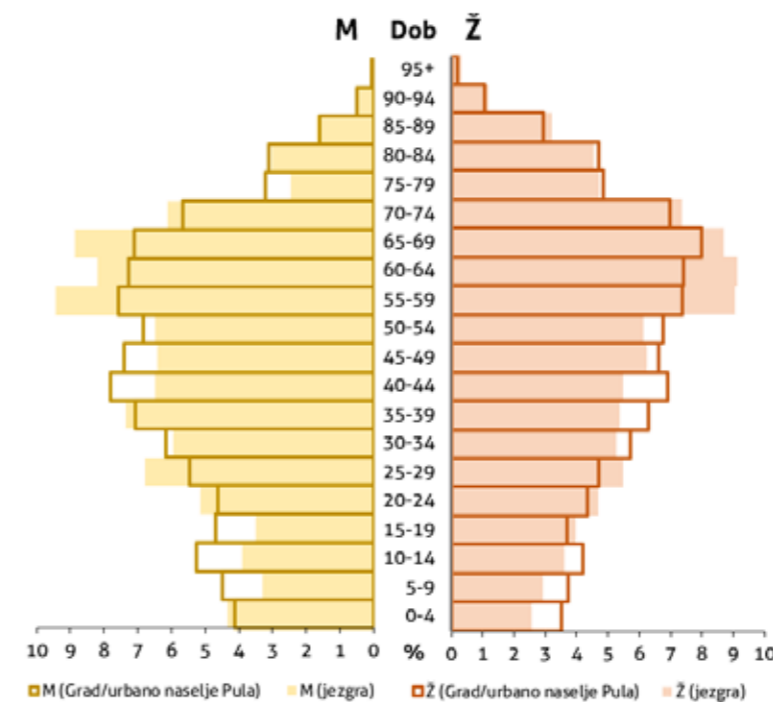

Broj stanovnika i gustoća naseljenosti povijesne jezgre Grada Pule 2021. godine (po statističkim krugovima) Izvor: Digitalni ortofoto 2021/22, 2022; Popis 2021.: Stanovništvo povijesne jezgre Grada Pula - Pola prema spolu i starosti (petogodišnje dobne skupine), 2023, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb; RPJ, 2023.

Demografsku strukturu Grada/urbanog naselja Pula obilježava proces starenja stanovništva. Prema podacima Popisa 2011. (2023) na teritoriju Grada Pule živjelo je 19,32 % stanovništva starijeg od 65 godina. U posljednjem međupopisnom razdoblju taj udio dodatno se povećao te iznosi 25,16 %. **Procesom demografskog starenja zahvaćeno je i područje povijesne jezgre. Popisom 2021. zabilježen je udio od 26,58 % starog stanovništva. Dodatan pokazatelj intenziteta ovog procesa jest indeks starosti (is), koji za Grad/urbano naselje Pulu iznosi 199,67. Za prostor povijesne jezgre vrijednost indeksa još je veća te iznosi 259,27.** Dobni sastav stanovništva povijesne jezgre odraz je dvaju paralelnih procesa: smanjivanja udjela mladih i povećanja udjela starih stanovnika, a dobno-spolna struktura stanovništva pokazuje da će se proces demografskog starenja intenzivirati u budućnosti (Slika 5). Najbrojnije dobne kohorte upravo su one koje će prilikom sljedećeg popisa stanovništva ući u kontingent stanovništva sa 65 i više godina (55-59 i 60-64). Manji broj stanovnika u (naj)mlađim dobnim skupinama negativno će utjecati na bioreprodukcijski potencijal promatranih područja čime će se dodatno povećati nesrazmjerni dobno-spolne strukture, dok je postojeća problematika smanjenja broja učenika u osnovnim školama u gradskom središtu, kao i prisutnost sve manjeg broja mladih obitelji, višestruko istaknuta u okviru provedenih participativnih radionica.

STANOVNIŠTVO GRADA / URBANOG NASELJA PULA I POVIJESNE JEZGRE 2021. GODINE PO VELIKIM DOBNIM SKUPINAMA

2021.	0-14		15 - 64		65 +	
	broj	%	broj	%	broj	%
Grad / urbano naselje Pula	6580	12.60	32.502	62.24	13.136	25.16
Kulturno-povijesna cjelina	437	10.25	2.692	63.16	1.133	26.58

Izvor: Popis 2021., 2023; Popis 2021.: Stanovništvo povijesne jezgre Grada Pula - Pola prema spolu i starosti (petogodišnje dobne skupine), 2023, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

Dobno-spolna struktura stanovništva Grada/urbanog naselja Pula i povijesne jezgre 2021. godine, Izvor: Popis 2021., 2023; Popis 2021.: Stanovništvo povijesne jezgre Grada Pula - Pola prema spolu i starosti (petogodišnje dobne skupine), 2023, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb.

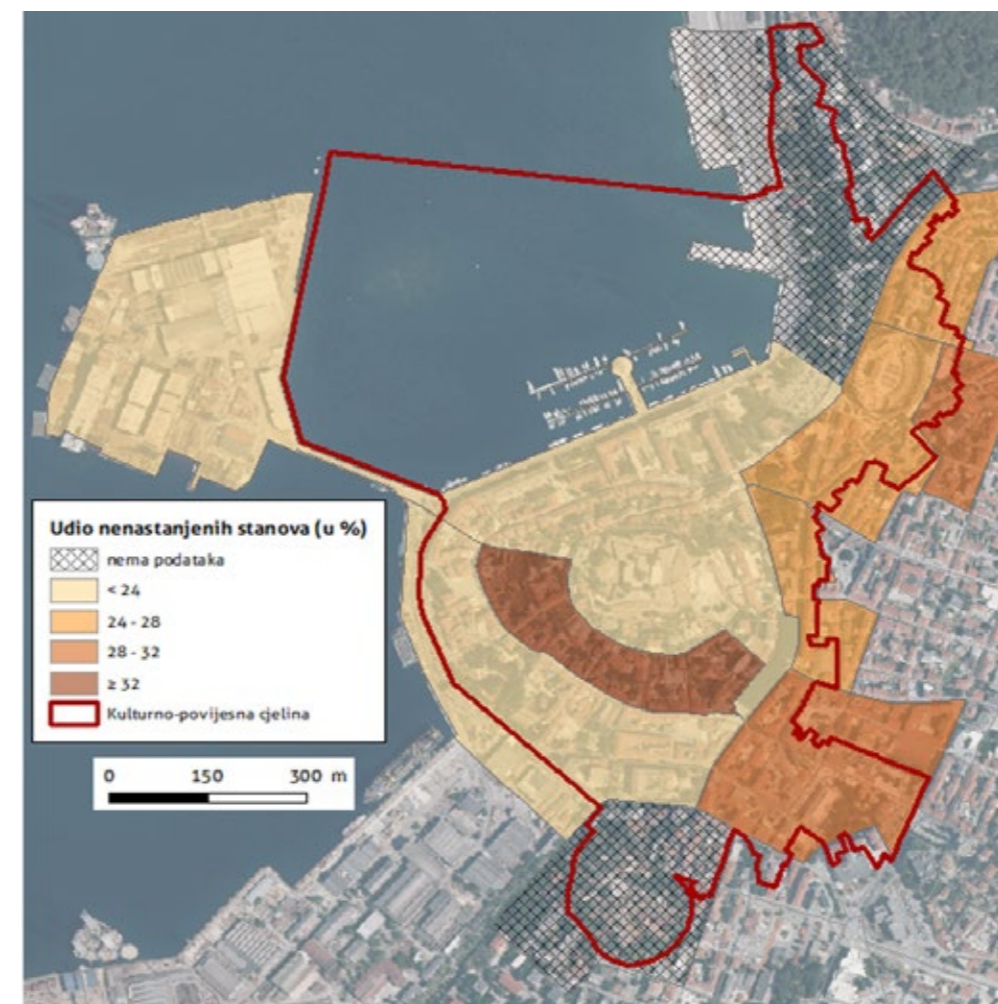
Pad broja stanovnika na području Grada/urbanog naselja Pula prati smanjenje broja kućanstava. U posljednjem međupopisnom razdoblju broj kućanstava u Gradu/urbanom naselju Pula smanjio se za 5,04 %. Promatrajući kućanstva prema broju članova **porast su zabilježila samačka kućanstva** (sa 6.325 na 6.909) (Popis 2011., 2013; Popis 2021., 2023). **Na prostoru povijesne jezgre 2021. godine je 1.880 kućanstava. Trećinu ukupnog broja čine samačka kućanstva.** Pridodamo li njima dvočlana kućanstva dolazimo do 65,15 % svih kućanstava povijesne jezgre. Udjeli kućanstava smanjuju se s porastom broja članova. Ovakav broj i struktura kućanstava posljedica su **nižih stopa nataliteta, promjene životnog stila, ali i starenja stanovništva** prilikom čega je sve učestalija pojava samačkih kućanstava. Starije samačko stanovništvo uvelike je ovisno o pomoći i društvu susjeda, međutim **smanjenje broja stanovnika dovodi i do pojave „prerastegnutih“ susjedskih mreža, što otežava održavanje međusobne pomoći u zajednici. Veći broj kućanstava smješten je u statističkim krugovima na rubu povijesne jezgre.**

STANOVNI NA PODRUČJU GRADA/URBANOG NASELJA PULA I POVIJESNE JEZGRE PREMA NAČINU KORIŠTENJA

2021.	UKUPNO	stanovi za stalno stanovanje				stanovi koji se povremeno koriste				stanovi za obavljanje djelatnosti	
		nenastanjeni		nenastanjeni -prazni-		u vrijeme sezonskih radova u poljoprivredi		stanovi za odmor			
		broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	%
Grad - urbano naselje Pula	31390	21768	69.35	6890	21.95	7	0.02	1279	4.07	1446	4.61
Kulturno-povijesna cjelina	3037	1879	61.15	817	26.59	0	0.00	102	3.32	275	8.95

Izvor: Popis 2021.: Stanovi povijesne jezgre Grada Pula - Pola prema načinu korištenja, 2023, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb; Popis 2021.: Stambene jedinice po gradovima/općinama, 2023

U naselju Pula 2021. zabilježeno je 31.390 stanova što predstavlja povećanje od 9,79 % u odnosu na 2011. godinu. Najveći broj stanova (91,30 %) koristi se za stanovanje. Stanovi u kojima se obavlja djelatnost čine 4,61 %, a stanovi koji se povremeno koriste 4,09 % stambenog fonda Grada. **Na području povijesne jezgre 2021. godine nalazilo se 3.073 stanova. Od toga 2.696 (87,73 %) stanovi su za stalno stanovanje.** U usporedbi s gradom u cijelosti, stanovi u kojima se obavlja djelatnost zastupljeni su u većoj mjeri, s 8,95 %. Povremeno korišteni stanovi isključivo imaju namjenu stanova za odmor, a čine 3,32 % stambenog fonda povijesne jezgre. Nenastanjeni stanovi čine 26,59 % ukupnog broja stanova Tijekom participativnih radionica istaknuta je problematika prisutnosti sve većeg broja **praznih stanova koji se koriste u svrhu smještajnih objekata u turizmu.** Blizina kulturno-povijesnih znamenitosti, javnih i zelenih površina te popratnih turističkih sadržaja dodatno potiču intenzivan i kontinuiran rast broja smještajnih jedinica u turizmu. Time se smanjuje kvaliteta života preostalog stanovništva jezgre, budući da znatno povećanje broja turista dovodi do veće pojave narušavanja javnog reda i mira, prilagodbe sadržaja isključivo turistima te sezonalnog života grada. Ovakav smjer razvoja istovremeno je prijetnja zbog **sve nepriuštivijeg stanovanja na području jezgre,** gubitka osjećaja pripadnosti i iseljavanja stanovništva povijesne jezgre.

Udio nenastanjenih u ukupnom broju stanova na području povijesne jezgre 2021. godine (po statističkim krugovima)
zvor: Digitalni ortofoto 2021/22, 2022; Popis 2021.: Stanovi povijesne jezgre Grada Pula - Pola prema načinu korištenja, 2023, interni podaci, Državni zavod za statistiku, Zagreb; RPJ, 2023.

Analiza ukazuje da se povijesna jezgra Pule suočava s izazovima koji su karakteristični i za druge baštinske sredine. Među najznačajnijim procesima izdvajaju se **demografsko pražnjenje, napuštanje stambenog fonda, starenje stanovništva te posljedično funkcionalna neselektivnost djelatnosti i turistifikacija prostora.** Glavna prijetnja pretjerane „turistifikacije“ povijesne jezgre jest što **lokalno stanovništvo postaje sporedno u životu grada, dok su grad i njegove atrakcije oblikovani prema interesima i potrebama posjetitelja i turista.** Već devedesetih godina primijećeno je da praksa revitalizacije povijesnih središta često zanemaruje stvarne vrijednosti baštine, uvodeći elemente koji narušavaju njihov karakter – poput „diznifikacije“ sadržaja namijenjenih isključivo turizmu i pojačanog individualnog prometa. Istovremeno se razvojni procesi usmjeravaju prema gradskoj periferiji, dok gradsko središte poprima obilježja periferije, postaje izlog i dekor nekih starih vremena, ostavljeno procesima „prirodnog propadanja“ (Rogić, 1992). Ipak, **stari gradovi moraju živjeti stvarnim životom, imati zadovoljno lokalno stanovništvo i održivu lokalnu zajednicu, zadovoljne posjetitelje te ostati sačuvana za buduće generacije** (Bogadi i dr., 2018). Kako bi se Planom upravljanja obuzdali negativni trendovi pražnjenja grada, potrebno je **uspostaviti ravnotežu koja će poboljšati kvalitetu života i potaknuti zadržavanje stanovništva.** To podrazumijeva **osiguravanje dostupnosti svih sadržaja i usluga potrebnih za svakodnevni život, jasno definirana pravila o vrsti i načinu korištenja prostora, te dosljedno pridržavanje komunalnog reda i sigurnosnih mjera.** Posebnu pažnju potrebno je posvetiti pružanju podrške starijim osobama, mladim obiteljima i drugim ranjivim skupinama kako bi ostali živjeti u povijesnoj jezgri. Također, kontinuirana i organizirana obnova te nadogradnja infrastrukture, uz podršku u očuvanju stambenih prostora, ključni su za dugoročnu održivost života u jezgri.

Društvena i kulturološka perspektiva

Kulturološki aspekt povijesne jezgre

Kulturološki aspekt povijesne jezgre grada Pule čine kulturno-umjetničke ustanove, odgojno-obrazovne ustanove, udruge, manifestacije i industrije koje su posvećene očuvanju i zaštiti kulturne baštine te različitih oblika umjetnosti. Njihove aktivnosti uključuju promociju i podizanje svijesti o vrijednosti i značaju kulturne baštine za lokalnu zajednicu. Ustanove i udruge u područjima muzejske, galerijske, knjižničarske, arhivske, kazališne, glazbene i glazbeno-scenske, nakladničke, likovne i filmske djelatnosti, zajedno s materijalnom kulturnom baštinom, čine kulturnu infrastrukturu povijesne jezgre. U suradnji s kulturnom i kreativnom industrijom koja djeluje u gradu, stvaraju kulturno-umjetnički sadržaj koji obogaćuje ponudu i atraktivnost grada. Kulturno-umjetničke manifestacije promoviraju lokalne kulturne vrijednosti s ciljem približavanja specifičnosti lokalne kulture turistima te senzibiliziranja lokalne zajednice o važnosti kulturne baštine.

Ustanove u kulturi na području povijesne jezgre

GRAD PULA

Istarsko narodno kazalište – Gradsko kazalište Pula

Gradska knjižnica i čitaonica Pula (u čijem sastavu se nalazi i Središnja knjižnica u kojoj djeluje i Matična služba za talijansku narodnost u Republici Hrvatskoj i Županijska služba za narodne i školske knjižnice Istarske županije, Dječja knjižnica, te Čitaonicu kluba umirovljenika Pula)

Pula Film festival (u čijem sastavu se nalazi Kino Valli)

ISTARSKA ŽUPANIJA

Povijesni i pomorski muzej Istre (IŽ)

Muzej suvremene umjetnosti Istre (IŽ)

MINISTARSTVO KULTURE I MEDIJA RH

Arheološki muzej Istre

Ustanove čiji je osnivač Grad Pula obavljaju svoju djelatnost u suradnji s **Upravnim odjelom za kulturu**. Važnu ulogu u razvoju kulture na području grada imaju **Kulturna vijeća Grada Pule**.

Građevine gore navedenih ustanova su, sukladno postojećoj zakonskoj regulativi, prilagođene osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću. Kao najveći nedostatak ističe se nepristupačnost invalidskim kolicima Muzeja suvremene umjetnosti Istre, što se planira omogućiti kroz projekt obnove Muzeja. Prostor prizemlja i podzemnih prostora Amfiteatra dostupan je na zahtjev osoba sa smanjenom pokretljivošću i s invaliditetom te se konstantno djeluje na povećanju pristupačnosti kako bi svi prostori Amfiteatra bili dostupni osobama s invaliditetom i smanjenom pokretljivošću.

Arheološki muzej Istre, u sklopu kojeg se nalaze značajni objekti kao što su Augustov hram, Nezakcij, Sveta Srca, Galerija C8, Amfiteatar i Galerija Amfiteatar ostvaruje najveću posjećenost, no jednako tako rađo su posjećene i ostale ustanove i sadržaji poput Povijesnog i pomorskog muzeja Istre, Gradske knjižnice i čitaonice Pula, Pula Film Festivala i Kina Valli, događanja u Istarskom narodnom kazalištu odnosno Gradskom kazalištu Pula i Muzeju suvremene umjetnosti Istre. Važnu ulogu u kulturnom i umjetničkom životu zajednice na području jezgre imaju i prostori galerija. Izuzev galerija „C8“ i „Sveta srca“ koje čine sastavnice Arheološkog muzeja u Puli, na području jezgre nalaze se i galerije „Antun Motika“, „Art Studio“, „Cvajner“, „Poola“, „Hermana“, „Hrvatskog društva likovnih umjetnika Istre“, „Hrvatskog udruženja interdisciplinarnih umjetnika Istre“, „Makina“, „Novo“, „Poola“, „Srpskog kulturnog centra“, „Ulaks“, „Vodosprema Kaštel“, „Zerostrasse“. Galerije pružaju platformu umjetnicima za izlaganje i promociju njihovih radova, dok se kroz izložbe, radionice i predavanja, podiže svijest o važnosti umjetnosti, povijesti i kulture. Važnost ovih prostora proizlazi i iz njihove uloge u očuvanju lokalne kulture i identiteta te poticanju kreativnosti i umjetničkog izražaja u zajednici.

Udruge na području povijesne jezgre

Prema podacima Registra udruga RH (2024.) na području Grada Pule registrirane su ukupno 692 udruge, od čega **približno 80 udruga djeluje unutar područja povijesne jezgre grada**. Te udruge imaju ključnu ulogu u promicanju razvoja civilnog sektora, što uključuje širok spektar aktivnosti, značajnim dijelom usmjerenih na poboljšanje kulturnih djelatnosti u gradskom središtu. Najvažniju ulogu u društvenom životu i kulturnoj sceni grada ima **Društveni centar Rojc**, jedinstveni društveno-kulturni centar u Hrvatskoj s izrazito velikim potencijalom razvoja. Iako se nalazi izvan povijesnog gradskog središta, Društveni centar Rojc, u kojem djeluje čak 105 udruga s različitim područjima djelovanja, predstavlja važan resurs za zajednicu. **Mnoge od ovih udruga posvećene su temama koje su od velike važnosti za očuvanje, revitalizaciju i unapređenje povijesne jezgre grada**. Njihove aktivnosti uključuju kulturne i umjetničke programe, edukativne radionice, projekte očuvanja kulturne baštine, kao i inicijative za poboljšanje kvalitete života stanovnika povijesnog dijela grada. Tako, iako fizički smješten izvan središta, Društveni centar Rojc ima značajan utjecaj na održavanje i razvoj povijesnog urbanog prostora.

Manifestacije i događanja

Na području povijesne jezgre organiziraju se brojne manifestacije i događanja značajna za kulturni život Grada Pule-Pola. U nastavku su navedene manifestacije/događaji koji se organiziraju svake godine, a koji su ostvarivali / ostvaruju sufinanciranje Grada Pule-Pola ili su organizirani od strane Turističke zajednice.

» **Manifestacije u organizaciji Grada Pule-Pole su:** Dani grada Pule, Pulsko kulturno ljeto, Dani sv. Tome, Advent (u suradnji sa TZ Pula i Pula film festival), Dođi u grad (u suradnji sa TZ Pula i ustanovom Pula film festival), Pulski karneval (u suradnji sa TZ Pula), Program proslave zaštitnika Pule, Sajam knjige, Festival dječje književnosti Monte Librić, Međunarodni festival alternativnih kazališta PUF, Klupska zima – Pula live

» **Manifestacije u organizaciji Turističke zajednice Pula-Pola su:** Dani antike, Visualia, Gastro projekti, Ljetni sajam obrtnika, Pula pleše, Dani trgovina, Ljetni koncerti i zabava, Manifestacije u suradnji sa Gradom Pula, Manifestacije na Usponu De Ville, Advent

Kulturne i kreativne industrije

Kulturne i kreativne industrije igraju ključnu ulogu u očuvanju kulturnog naslijeđa i poticanju umjetničkog stvaralaštva. U okviru kulturnih i kreativnih industrija djeluju sljedeće djelatnosti: **oglašavanje i marketing, arhitektura, obrt, vizualna umjetnost, grafički i industrijski dizajn, modni dizajn, izvedbena umjetnost, glazba, fotografija, film i video, računalne igre, radio i televizija, književnost i izdavaštvo, te softver i elektroničko izdavaštvo.**

Povijesna jezgra Pule, kao središte kulturnog naslijeđa i identiteta, ujedno predstavlja i žarište kulturnih aktivnosti te kreativnog izražavanja. Međutim, kao jedan od glavnih nedostataka ističe se **manjak umjetnika na suvremenoj i komercijalnoj sceni, kao i nedovoljna umreženost na programskoj razini između kulturnih institucija. Pored toga, prisutna je nedovoljna umreženost između različitih sektora, te nedostatak kuratorskih i ostalih programa koji bi mogli pospješiti kulturnu ponudu.**

Sukladno definiranim potrebama i nedostacima, **Planom razvoja kulture za 2023. godinu** određen je strateški okvir razvoja kulture. Ovaj plan predlaže **uspostavu efikasnijeg kulturnog ekosustava koji bi omogućio bolje uvjete stvaranja za umjetnike i kulturne profesionalce.** Cilj je postići veću vidljivost i prepoznatljivost kulturno-umjetničke i društvene vrijednosti kulture, prvenstveno među građanima Pule, a zatim i među posjetiteljima. Da bi se postigli ovi ciljevi, potrebno je **jačati međusektorsku suradnju i educirati stanovništvo i umjetnike, s posebnim naglaskom na povijesnu jezgru.** Inovativna rješenja u području kulture i umjetnosti mogu se razviti kroz bolju povezanost i suradnju različitih kulturnih i kreativnih sektora. **Povijesna jezgra Pule na taj način može postati (još) dinamičnije središte kulturnih aktivnosti, privlačeći lokalno stanovništvo i turiste te potičući održivi razvoj i revitalizaciju gradskog središta.**

U okviru participativne fokus grupe „Očuvanje i valorizacija kulturne baštine i upravljanje sektorom kulture“, provedene kao dijelom izrade ovog Plana, dionici su istaknuli nekoliko osnovnih problema na području kulture, umjetnosti i kulturne baštine.

Naglašeno je kako je jedan od osnovnih problema u sektoru kulture i umjetnosti nedostatak međusobne povezanosti na programskoj razini između kulturnih institucija, te nedovoljna umreženost sektora. Ističe se kako je sve manji broj posjetitelja kulturnih programa, što je posljedica sve manjeg broja ljudi koji konzumiraju sadržaje na području Povijesne jezgre. Osim toga, urbanistički koncept grada je oblikovan na način da je **povijesna jezgra izolirana sa pozicije glavnog gradskog trga, što također utječe na smanjeni interes građana za konzumiranje kulturnih, umjetničkih i kreativnih sadržaja.** Istaknuta je i potreba za izradom objedinjenog kalendara događanja, za što je potrebno osigurati adekvatne kadrove, te potreba za postojanjem kuratorskog programa orijentiranog na sadržaje kojima bi se nadopunili već postojeći sadržaji. Kao jedan od osnovnih problema istaknut je i **nedovoljan broj zatvorenih prostora koji bi omogućili funkcioniranje kulturne scene zimi,** a kao nedostatak se ističe i manjak umjetnika na suvremenoj i komercijalnoj sceni. Također, postojeće radno vrijeme pojedinih objekata je do 17 h, što je neprilagođeno velikom dijelu stanovništva. Najvažnije je istaknuti kako je kod oblikovanja sadržaja prostora **potrebno oslušivati probleme i zahtjeve mladih,** a kao model uređenja vanjskih površina predloženo je **uvođenje modularnih objekata u parkovima,** kao i osiguravanje adekvatne infrastrukture.

Vjerske ustanove

Vjersku funkciju Grada Pule-Pola osigurava veliki broj sakralnih objekata, od kojih se dio nalazi na području Povijesne jezgre, u sklopu registriranog zaštićenog kulturnog dobra Kulturno-povijesne cjeline grada Pule (registarski broj Z-5638). Vjerske građevine na području Povijesne jezgre su **Pravoslavna crkva sv. Nikole, Kršćanska adventistička crkva, Makedonska pravoslavna crkvena općina sv. Joakim Osogovski, Katedrala Uznesenja Blažene Djevice Marije, Gospa od milosrđa – misericordia, Evanđeoska Pentetkostna Crkva, Crkva sv. Franje, Crkva sv. Antuna, Baptistička crkva Pula.** Društvenu infrastrukturu Grada Pule-Pola, čine također i svetkovine i vjerske procesije, od kojih su najznačajnije one koje se održavaju u vrijeme najvećih vjerskih blagdana.

Sport

Na prostoru Povijesne jezgre nalaze se sportsko-rekreacijski sadržaji namijenjeni razvoju tjelesne i zdravstvene kulture, različitim oblicima sporta i slično. **Potrebno je naglasiti kako je trenutno većina sportsko-rekreativnih sadržaja i manifestacija rasprostranjena na području izvan povijesne jezgre.** Potrebno je razmotriti organizaciju planskih i grupnih sportsko-rekreacijskih sadržaja prikladnih za područje centra grada, kao i razmotriti mogućnost daljnjeg unaprjeđenja postojeće sportsko-rekreacijske ponude, koja je u velikoj mjeri ograničena prostornim rasporedom i količinom sadržaja u jezgri. Na području Povijesne jezgre nalazi se sljedeća infrastruktura namijenjena obavljanju sporta i rekreacije: Wellness i Fitness: Big Body Buliding Club, Wellfit Club Pula, Calisthenics park Centar Pula, Calisthenics park Pula (Kolodvorska ulica) i Zgrada Veslačkog kluba Istra

Udruge građana

Prema podacima Registra udruga (svibanj 2024.), **od ukupno 692 udruge registrirane na području Grada Pule, njih 80 nalazi se na području Povijesne jezgre.** U nadležnosti Grada Pule, u okviru Upravnog odjela za lokalnu i mjesnu samoupravu; Odsjeka za mjesnu samoupravu, nacionalne manjine i civilno društvo je rad sljedećih registriranih udruga na prostoru Povijesne jezgre, a koje su korisnici Grada Pule-Pola: **Samostan Sv. Franje, Makedonska pravoslavna crkvena općina Sv. Joakim Osogovski, Zajednica Talijana Pula, Sindikat državnih i lokalnih namještenika, Zajednica građana albanske nacionalne manjine, Slovensko kulturno društvo Istra, Srpski kulturni centar, Gradska udruga matice umirovljenika, Udruga žena braniteljica Domovinskog rata, Gradski ogranak udruge hrvatskih dragovoljaca Domovinskog rata**

Sudionici participativne fokus grupe „Stanovanje i društvene funkcije u povijesnoj jezgri“ istaknuli su kako postoji veliki broj udruga koje koriste veliki broj prostora, no ti prostori nisu dovoljno posjećeni, što se može dovesti u korelaciju s **nedovoljnom informiranošću građana.** U interesu mladih Grad Pula-Pola planira **otvaranje Centra za mlade,** koji će funkcionirati u okviru Lokalnog programa za mlade za razdoblje od 2024. do 2027. godine, a koji će biti namijenjen za korištenje različitim udugama, čime će se povećati bogatstvo sadržaja na prostoru Grada Pule-Pola.

Ekonomski značaj i obilježja

Gospodarska perspektiva

Na području povijesne jezgre 2024. godine (Grad Pula-Pola, 2024) bilo je registrirano 612 poduzetnika, odnosno pravnih i fizičkih osoba. Prema strukturi djelatnosti, najveći broj poduzetnika pripada sektoru stručnih, znanstvenih i tehničkih djelatnosti, kojih je registrirano 140. Velik dio ovih poduzeća bavi se profesionalnim uslugama, kao što su primjerice, odvjetnički uredi, poslovnim uslugama poput knjigovodstva i raznih konzultantskih djelatnosti te dizajnom i projektiranjem. Slijede sektori trgovine na malo i veliko i poslovanja nekretninama. Sliku o specifičnim karakteristikama gospodarske strukture povijesne jezgre može pružiti usporedba podataka o broju i strukturi poduzetnika na području kulturno-povijesne cjeline s usporedivim podacima na razini cijeloga grada. U povijesnoj jezgri registrirano je 19,9 % od ukupnog broja poduzetnika (FINA, 2021). Moguće je uočiti kako su stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti najzastupljenije u odnosu na strukturu djelatnosti čitave Pule. Zastupljeniji od prosjeka također su djelatnosti poslovanja nekretninama, djelatnosti pružanja smještaja te pripreme i usluživanja hrane te djelatnosti informacija i komunikacija.

Može se stoga zaključiti kako lokacija u povijesnoj jezgri privlači većinom tvrtke u tercijarnom, odnosno uslužnom sektoru djelatnosti, specijalizirane ili za maloprodaju i ugostiteljstvo, ili za specijalizirane intelektualne usluge.

Međutim, treba napomenuti kako navedeni podaci pružaju informaciju samo o adresi na kojoj je poduzeće registrirano, ali ne i o mjestu u kojem se zaista obavlja djelatnost. Primjerice, turističke agencije uglavnom organiziraju putovanja između destinacija smještenih širom Istre. Suprotan slučaj predstavljaju poduzeća koja se bave maloprodajom, koja svoju djelatnost vrlo često obavljaju u prodavaonicama smještenima u gradskoj jezgri. Ta dva slučaja imaju različit funkcionalni utjecaj na jezgru, a i smješteni su u povijesnoj jezgri iz različitih razloga. **Poduzeća poput onih maloprodajnih ili ugostiteljskih, koja obavljaju svoju djelatnost na području jezgre, koriste se njezinim prostornim resursima (koje treba shvatiti u širem smislu): velikim volumenom pješačkog prometa od strane turista i građana Pule, percepcijom „centraliteta“ lokacije, zbog koje ju kupci posjećuju u potrazi za određenom robom ili uslugom, te kulturno-povijesnom i ambijentalnom vrijednošću prostora, koja potiče mnoge potencijalne kupce na boravak u povijesnoj jezgri.**

S druge strane, tvrtke poput turističkih agencija ili proizvodnih poduzeća, koje ne obavljaju svoju djelatnost na području jezgre, odlučuju se za lokaciju sjedišta zbog drugih faktora, kao što su **blizina ureda partnerskih i konkurentskih tvrtki te institucija javne uprave relevantnih za njihov rad, zbog mogućnosti ostvarivanja mnogih kontakata licem u lice, kao i zbog prestiža lokacije.** Oba tipa lokacijskih faktora koje privlače tvrtke za smještaj sjedišta u povijesnoj jezgri proizlaze iz njezine kulturno-povijesne, odnosno baštinske vrijednosti, ali i zbog visoke koncentracije i raznolikosti funkcija u ovom dijelu grada.

Sagledavajući gospodarski aspekt povijesne jezgre, potrebno je spomenuti i **utjecaj Uljanika kao donedavnog središta gospodarstva i industrije u Puli**, koji je do poslovne krize koja je eskalirala 2018. g. zapošljavao više od 2,600 zaposlenih. **Stečajem koji se dogodio 2018. g. i gubitkom više od ¾ zaposlenika, povijesna jezgra je postala osjetljivija na sezonalnost turizma, a izostanak radnika koji su svakodnevno prolazili središtem grada doveo do gubitka vitalnosti, posebno u zimskom razdoblju.**

Uljanik kao sastavni dio pejzaža povijesne jezgre
Izvor: Romulić i Stojčić, 2020.

Turizam i upravljanje posjetiteljima

Prvi posjeti Puli zabilježeni su početkom 19. stoljeća radi razgledavanja kulturno-povijesnog nasljeđa, a samim začetkom turizma smatra se tiskanje prvoga turističkog vodiča o Puli 1845. g. čija je namjena bila predstaviti kulturnu baštinu (Blažević, 1987, prema Vojnović, 2012). Za vrijeme austrijske vladavine, razvijaju se prvi ugostiteljski i turistički sadržaji te javna kupališta. Uz to se razdoblje vezuje otvaranje prvog modernog hotela Riviera godine 1908. g. nedaleko Amfiteatra zbog velikog broja dolaska poslovnih ljudi, izletnika i turista. Kasnije, uslijed razvoja industrije u Puli, kupališni turizam proširio se na južne dijelove grada gdje je 70-ih i 80-ih g. 20. st. sagrađeno i otvoreno desetak hotela i turističkih naselja te na područje ostalih obalnih naselja u okolici, osobito Fažanu i Medulin. Uz prirodne atrakcije koje su uvjetovale razvoj ljetnog odmorišnog turizma u obalnom pojasu u južnom te nešto umjerenije, u sjevernom dijelu grada, drugu vrlo važnu skupinu atrakcija čine zaštićena kulturno-povijesna baština iz antičkoga, srednjovjekovnog i novovjekovnog razdoblja, kulturne ustanove te manifestacije. Glavnina je navedenih atrakcija smještena na području povijesne jezgre, kao prostora koje predstavlja okosnicu kulturnog i povijesnog integriteta grada.

Turizam danas ima ključnu ulogu u razvoju Pule te cijele Istre, ali i oblikovanju suvremenih procesa na području povijesne jezgre. **Grad, kao lokalna samoupravna jedinica, predstavlja jednu od ključnih turističkih destinacija u Istarskoj županiji**, regiji koja ostvaruje gotovo petinu ukupnog broja dolazaka te gotovo trećinu noćenja u Republici Hrvatskoj. Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, u 2022. g. na području Grada zabilježen je dolazak 399.587 turista (što je 8,7% od ukupnog broja dolazaka u Istarskoj županiji) te 1.928.156 noćenja (7,0% u odnosu na ukupan broj noćenja u Istarskoj županiji). Većinu turističkih dolazaka i noćenja ostvaruju inozemni gosti (u 2022. godini, razmjerno 90 % dolazaka i noćenja).

Kulturno nasljeđe danas se oblikuje kao proizvod i nudi na tržištu, te postaje ključni motiv putovanja za sve veći segment rastućeg tržišta kulturnog turizma. O rastućem značaju upoznavanja, istraživanja i doživljavanja kulturnih atrakcija govore rezultati istraživanja TOMAS (2020.), koji pokazuju da turisti na području Istarske županije i Grada Pule ističu kulturnu baštinu kao jedan od najvrjednijih aspekata turističke ponude. S obzirom na istraživanja, opravdano je pretpostaviti da je većina turista tijekom svog boravka u Puli i okolici posjetila povijesnu jezgru.

U prilog tome govore podaci da je **Arheološki muzej Istre duži niz godina među najposjećenijim muzejima u državi, a Amfiteatar u Puli je nakon Dubrovačkih zidina najposjećeniji lokalitet kulturne baštine u RH.** U 2022. g. Amfiteatar je posjetilo ukupno 389.123 posjetitelja (AMI, 2023). Sukladno navedenom, može se zaključiti kako izletnici u značajnoj mjeri konzumiraju resurse povijesne jezgre, a njihov broj raste proporcionalno povećanju broja posjetitelja koji odsjedaju u gradu i okolici.

Smještajni kapaciteti

Analizirajući podatke o **rastu smještajnih kapaciteta**, posebno broja postelja i soba, vidljive su izrazito dinamične promjene. Prema podacima za 2022. g., na području Grad Pule bilo je registrirano 9.639 soba, što je **povećanje za 55,9 %** u odnosu na 2013. g. (Turizam u primorskim gradovima i općinama, 2013-2022). U istom periodu broj postelja se povećao ponajviše zbog **povećanja kapaciteta u apartmanskom smještaju**; tako je udio postelja u kategoriji apartmana 2013. činio 32% svih postelja, a 2022. g. skoro dvostruko više, čak 62%. To ukazuje na neravnotežu u strukturi smještaja, koja svakom godinom postaje sve izraženija. Kada se promatra isključivo kulturno-povijesna cjelina grada Pule, unutar jezgre je prema podacima Turističke zajednice Grada Pule (2024) u 2023. godini bilo registrirano ukupno 1.098 smještajnih jedinica s 3.053 postelja te 689 pomoćnih ležajeva. **Broj smještajnih jedinica u povijesnoj jezgri se 2023. godine povećao za 71% u odnosu na 2017. godinu.** Uspoređujući podatke o broju postelja na razini Grada Pule-Pole i na području povijesne jezgre, vidljivo je da je na području povijesne cjeline Pule registrirano oko 10% ukupnog broja postelja Grada Pule. Takav omjer dokazuje izrazito veliku gustoću postelja na području jezgre.

Dodatna problematika koja se javlja s porastom smještajnih objekata je sve intenzivniji fizički pritisak turizma na prostor i njegovu održivost. U području povijesne jezgre grada Pule, visoka gustoća kreveta po kvadratnom kilometru može rezultirati gubitkom povijesnog i kulturnog identiteta te negativnim utjecajem na životnu sredinu, a postavlja se pitanje očuvanja autentičnosti i kvalitete urbanog okoliša.

S druge strane, apartmanizacija u stambenim zgradama donosi velike probleme stanarima tijekom turističke sezone stvarajući im nezadovoljstvo, odnosno dolazi do narušavanja javnog reda i mira, tako što se stanarima narušavaju neka od prava koja im pripadaju. Ovakvi pokazatelji upućuju na nekoliko procesa kojima je povijesna jezgra zahvaćena pod utjecajem sve intenzivnije turistifikacije, primarno **prenamjene stanova u stanove za odmor** a samim time i **preseljenjem stanovništva u druge dijelove grada**. Takvi procesi dovode do sezonalnog života stalnog stanovništva i prilagođavanja sadržaja isključivo turistima. Odlaskom preostalog stanovništva, **povijesna jezgra postepeno postaje područje namijenjeno sekundarnom stanovanju**, što znači da bi se mogla transformirati u pravo apartmansko naselje s promijenjenom socijalnom strukturom stanovništva (Đuho i sur., 2021).

Prema vrstama smještajnih jedinica na području kulturno-povijesne cjeline grada Pule je 2023. godine registrirano svega **97 smještajnih jedinica u hotelima, 63 smještajnih jedinica u hostelima i čak 669 smještajnih jedinica privatnog smještaja**. Prema kategorizaciji objekata vidljivo je da veći dio smještajnih jedinica ima kategorizaciju 3 zvjezdice (od mogućih pet). Naime za najviše kategorizacije potrebni su specifični uvjeti koje smještaji ne mogu ostvariti na području gradske jezgre zbog načina i uvjeta gradnje određene prostorno-planskom dokumentacijom. U ovom je aspektu potrebno istaknuti i zapuštanje dijela smještajnih kapaciteta, s primjerom objekata prethodno spomenutog neobaroknog zdanja hotela Riviera, smještenog između Arene, željezničkog kolodvora i brodskog gata, koji od nekadašnje B-kategorije danas izgubio status hotela te je kategoriziran kao guesthouse.

Sezonalnost

Kao i područje ostatka grada, posjećivanje povijesne jezgre karakterizira sezonalnost. Prema podacima iz 2023. godine, najveći broj posjetitelja, a time i noćenja se bilježi u kolovozu, a najmanji u veljači. Postojeći model turizma na području povijesne jezgre Pule, kao uostalom i na području cijelog Jadrana, izravno utječe na karakter sezonskog načina života. Živahnost prisutna tijekom ljetnih mjeseci, u kontrastu s opustjelim gradskim ulicama zimi, odaje dojam gubitka osjećaja autentičnosti, čime se mijenja i identifikacijska slika grada.

Snažnijim usmjerenjem na razvoj kulturnog (ali i npr. gastro-eno) turizma bi se mogla značajno smanjiti sve izraženija sezonalnost na prostoru povijesne jezgre Pule, obogatiti kulturno-turistička ponuda u ostatku godine, a vrijednosnice lokalnoga nasljeđa i bogate kulturne tradicije prezentirati na suvremen i kvalitetan način. Strateškim profiliranjem turizma u povijesnoj jezgri može se doprinijeti i poboljšanju kvalitete života lokalnog stanovništva, pružajući dugoročan doprinos društvenoj koheziji. U tom kontekstu, potrebno je poticati **raznolikost društvenog i kulturnog života**, posebno **izvan ljetne sezone**, te koristiti određene gradske prostore pretežno za javne, neturističke svrhe. Da bi se to postiglo, nužno je razvijati i poticati turističke projekte koji zadovoljavaju globalne tržišne trendove, ali i interese i potrebe lokalne zajednice (Kunst i dr., 2014).

Turistički sadržaji i ponuda

U pogledu kulturnih događanja, u ljetnim se mjesecima na prostoru povijesne jezgre odvija velik broj koncerata, kazališnih predstava, različitih vrsta uličnih performansa za turiste na otvorenim javnim prostorima, ljetnim pozornicama i trgovima. Jedna od najpoznatijih kulturnih manifestacije je **Pulski filmski festival** (PFF), najstariji nacionalni filmski festival na svijetu kojom se promiče vrijednost suvremenog hrvatskog filmskog stvaralaštva, s Amfiteatrom kao središnjom lokacijom odvijanja festivala. Zbog svoje prepoznatljivosti i dugovječnosti, PFF čini neodvojiv dio kulturnog identiteta grada i posebice njegova povijesnog središta. Projekt „**Rimska Pula**“ također je jedan od događanja koji se odvija na području grada, a osmišljen je tako da posjetitelji na interaktivan, novi način razgledavaju antičku Pulu. U svibnju svake godine održavaju se **Dani Grada Pule** u trajanju od dva tjedna uz brojna prigodna događanja. Osim ovih, Pula također domaćin brojnim sportskim događajima, gastro festivalima, sajmovima i drugim manifestacijama tijekom cijele godine: Pulsko kulturno ljeto, Pula marathón, "Pula u doba carice Sissi", Dođi u park, Vinari za Uskrs i za Martinje itd. Bogatstvo, tematiziranost i tradicija događanja i manifestacija koji se odvijaju na području jezgre, prepoznatljiva su odrednica kulturnog života jezgre i grada, i temelj budućeg razvoja urbanoga, kulturnog turizma.

Urbana infrastruktura i sigurnosni izazovi

Infrastruktura i komunalni sustav

Gospodarenje otpadom

Korisnicima usluga Pula Herculanea d.o.o. dodijeljene su **jedinstvene kartice** pomoću kojih se otvaraju zatvoreni spremnici za odlaganje otpada, a sustav kojim se obračunava usluga je veličina ugovorenog spremnika i broj pražnjenja spremnika, broj korištenja odnosno broj otvaranja polu-podzemnih spremnika u obračunskom razdoblju ili broj članova kućanstva kod korisnika koji koriste zajedničke spremnike, prema obračunskom razdoblju jednog mjeseca. Unutar obuhvata Plana upravljanja nalazi se **16 kompleta podzemnih i polupodzemnih spremnika** za otpad, uključujući i **dva specijalna spremnika** u koje korisnici mogu odlagati otpadni tekstil (staru odjeću, obuću, itd.). Gospodarenje otpadom odvija se na temelju identifikacije pri sakupljanju otpada putem čipiranih spremnika i opremanja vozila čitačem), informatizacija vođenja evidencije o sakupljenim vrstama i količinama komunalnog otpada te povezivanje sa sustavom za identifikaciju prilikom sakupljanja otpada.

Spremnici za otpad na području povijesne jezgre, Izvor: Urbanex (2024)

Zbog velikih količina otpada koje nastaju **djelovanjem gospodarskih i ugostiteljskih subjekata dnevno se generira do 30 tona otpada u gradu**, dok na prostoru povijesne jezgre razna prometna i prostorna ograničenja otežavaju postupke njegovog efikasnog zbrinjavanja i odvoza. Izazov predstavlja nekontrolirano odlaganje proizvodnog otpada od restorana i ugostiteljskih objekata - **ostaci hrane i ulja često se bacaju u miješani komunalni otpad**, što uzrokuje neugodne mirise i smanjuje kvalitetu boravka u neposrednom prostoru. Kante za reciklabilni otpad nisu zaključane pa privremeni korisnici često bacaju miješani komunalni u otpad u kontejnere za reciklabilni otpad, a primjećen je i nedostatak koševa na javnim prostorima. Za regulaciju frekvencije odvoza otpada poboljšanja su moguća u vidu korištenja novih tehnologija, primjerice korištenjem čitača koji bi pokazivali kolika je količina otpada u spremniku, što bi utjecalo na povećanje efikasnosti i smanjenje troškova prijevoza.

Vodoopskrbna infrastruktura

Unutar povijesne jezgre na vodoopskrbni sustav priključeno je ukupno 2.670 korisnika. U smislu dostatnosti resursa, potrebe stanovništva za pitkom vodom su zadovoljene, međutim na kvalitetu i kontinuitet opskrbe utječu **dotrajali vodoopskrbni sustavi i neodgovarajući pritisak vode u razdobljima najvećeg opterećenja**. Dijelovi gradske vodoopskrbne infrastrukture su zastarjeli, pa dolazi do lomova i kvarova starih i dotrajalih cijevi vodovodne mreže, a time i do gubitaka vode. Prilikom radova na rekonstrukciji cijevi u jezgri nailazi se na niz specifičnih problema. S obzirom na povijesnu slojevitost lokacije, dolazi do arheoloških pronalazaka kod iskopa, zbog čega nastavak radova biva usporen i/ili onemogućen zbog konzervatorskih ograničenja. Poteškoće predstavljaju i nemogućnost primjene veće mehanizacije prilikom radova u jezgri te zastoj u funkcionalnosti većeg dijela grada koji prouzročuje izvođenje radova. Poseban izazov predstavlja i pritisak na vodoopskrbnu infrastrukturu i potrošnju vode za vrijeme trajanja turističke sezone tijekom ljetnih mjeseci, kada se ukupna mjesečna potrošnja vode u odnosu na potrošnju u ostalim mjesecima višestruko povećava.

U rasterećenju resursa, posebice u periodima suše i ljetnim mjesecima, **naglašen je potencijal reaktivacije napuštenih vodosprema te vodocrpilišta u okolici Pule, primjerice unutar gradskih vojnih utvrda koje su nekoć imale vlastite sustave (cisterne), kao alternativnog vodoopskrbnog sustava** za vodu koja nije za piće, a koja se može koristiti u svrhu navodnjavanja javnih parkova kao i ostalih privatnih i javnih zelenih površina. Pozitivan doprinos lakšem praćenju stanja potrošnje u povijesnoj jezgri je i planirana ugradnja vodomjera s daljinskim očitavanjem.

Kanalizacijska infrastruktura

Mreža odvodnje otpadnih voda unutar povijesne jezgre izgrađena je dijelom kao mješoviti, a dijelom kao razdjelni sustav, kojim se zasebno prikupljaju sanitarne i oborinske otpadne vode. U gradu postoje zone gdje je **odvodnja otežana** te dolazi do začepljenja. Tehnički problem pritom predstavlja blizina mora zbog čega nema potrebnog pada/nagiba cjevovoda koji je potreban za nesmetanu odvodnju, dok su za izvođenje potrebnih radova potrebna znatna financijska sredstva. Pritom je prisutna i jednaka problematika onoj već spomenutoj kod rekonstrukcije vodovodne infrastrukture, gdje potrebni radovi i popravci uzrokuju smetnje u protočnosti prometa gradskom jezgrom, kao i česti zastoji u izvođenju radova zbog otkrivanja arheoloških nalazišta pri iskopu.

Mobilnost i prometni sustav

Jezgra Pule direktno je prometno dostupna međugradskim cestovnim, željezničkim i pomorskim prometom te javnim gradskim i automobilskim prometom. Parkirališta za stanovnike i posjetitelje povijesne jezgre osigurana su duž rive, unutar dijela povijesne jezgre u obuhvatu nekadašnjih zidina te na trgovima i duž ulica u sjevernom i istočnom dijelu povijesne jezgre. Neposredno uz sjeverni rub povijesne jezgre smješten je željeznički kolodvor, preko kojeg je Pula linijama željezničkog prometa povezana s drugim istarskim gradovima i inozemstvom (Plan razvoja Grada, 2022). Na sjevernom dijelu rive, unutar kulturno-povijesne cjeline smješten je Riječki gat, dio luke namijenjen međunarodnom i domaćem putničkom prometu, preko kojeg je Pula brzobrodskim linijama cijele godine povezana sa Zadrom, a ljeti i s Venecijom (Lučka uprava Pula, 2024). Unutar povijesne jezgre te između jezgre i drugih dijelova grada prometuju javne autobusne linije, isključivo istočnim i sjevernim dijelovima kulturno-povijesne cjeline, a javni prijevoz nije prisutan duž Rive i unutar područja nekadašnjih zidina. **Dio prometnica unutar povijesne jezgre, kako starijeg, tako i novijeg dijela pretvoren je u pješačke zone**, no u oba dijela jezgre prisutan je i individualni automobilski promet. Potražnju za ovim oblikom prometa generiraju stanovnici Pule i regije koji gravitiraju središtu grada te stanovnici povijesne jezgre, a tijekom ljetne sezone potražnju znatno povećavaju posjeti turista. U gustom mreži uskih ulica formiranih stoljećima prije pojave motoriziranog prometa javljaju se problemi zagušenja prometa u kretanju te nedostatka prostora za promet u mirovanju (Plan održive urbane mobilnosti, 2019).

Pitanje uređenja sustava mobilnosti u povijesnoj jezgri zahtijeva **uravnotežen pristup** kako bi se osigurala funkcionalnost, očuvalo kulturno naslijeđe i kvaliteta života za stanovnike te boravka za posjetitelje. **Osiguravanje pristupačnosti svih dijelova jezgre bez ugrožavanja njezina strukturalnog integriteta**, s obzirom da ulice često nisu oblikovane za suvremene prometne zahtjeve, potrebuje implementaciju **rješenja koja minimaliziraju fizičke promjene, a maksimiziraju dostupnost**.

Tramvajska linija je nekada prolazila pored Giardina i Rivom, Izvor: Pula sa starih razglednica, 1993.

Cestovni promet

Govoreći o urbanoj cestovnoj prometnoj mreži na području šireg obuhvata povijesne jezgre, pretežito je ortogonalnog karaktera, dok su prometnice koje prolaze neposrednom blizinom povijesne jezgre u plavilu nepravilnijeg, „organskog“ karaktera, položene prema topografiji terena.

Tri tipa uličnih mreža u austrijskoj urbanizaciji
Izvor: Udruga Praksa, Jurcan E., 2008

Slojevita osobita ulična mreža zaštićene povijesne jezgre pod posebnom je zaštitom, kao i ona nastala u XIX. stoljeću na tragovima centurijacije rimskog agera (ulična mreža u smjeru sjever-jug i istok-zapad) i starih putnih pravaca iz povijesne jezgre prema selima i predgrađima Pule

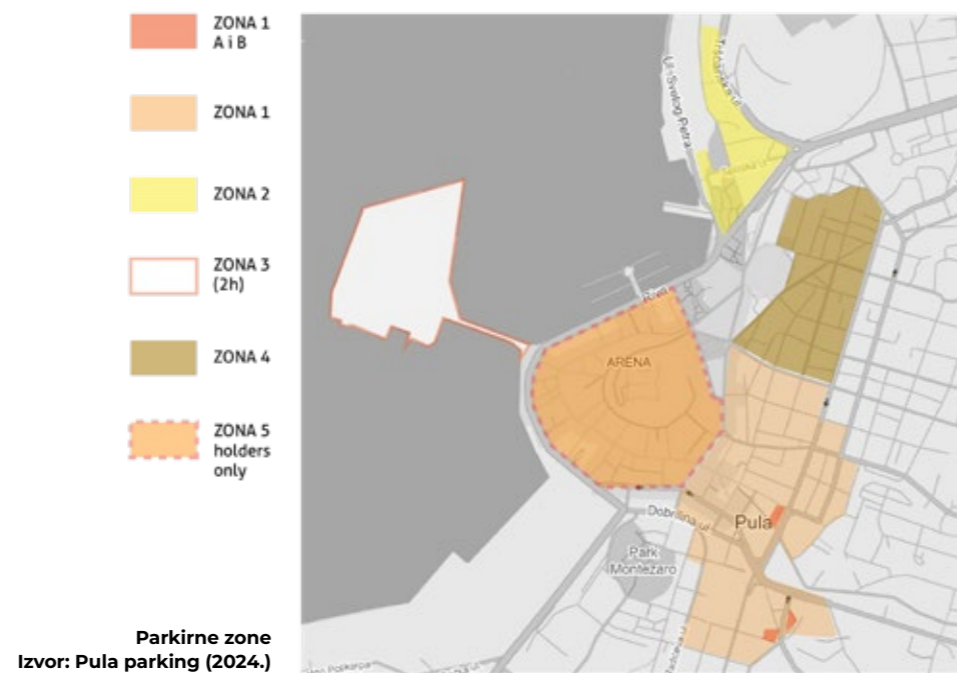
Širina ulica je u povijesnom dijelu grada, osobito u gradskom središtu, nedovoljna za adekvatan smještaj prometnica s poprečnim profilom za dvosmjernan promet, s površinama za pješake i bicikliste te zelenim pojasom.

Navedeno osobito dolazi do izražaja naglim razvojem individualnog prometa koji je dodatno negativno utjecao na otežano odvijanje prometa, **zauzimanjem javnih gradskih prostora (ulica i trgova) automobilima**, čime se izgubila njihova osnovna funkcija kao mjesta socijalnog okupljanja (GUP Pula, SNGP 6/21). Navedena situacija narušava prostornu, ekološku, društvenu i turističku komponentu grada. S druge strane, snažni prometni atraktori poput autobusnog i željezničkog kolodvora, te pomorske luke, također se nalaze u gradskom središtu i blizu značajnih cestovnih prometnica. Zbog toga, osobito u vrijeme turističke sezone, uslijed povećane prometne potražnje, kao posljedica prometnih zagušenja nastaje deharmonizacija prometnih tokova koja ima negativan utjecaj na značajan dio prometne mreže povijesne jezgre.

Promet u mirovanju

Povijesna jezgra Pule destinacija je raznih kategorija korisnika dok je samo područje ograničeno infrastrukturom za promet u mirovanju. Potražnja za parkiranjem stoga uvelike nadilazi stvarne kapacitete zbog čega se politikom parkiranja regulira parkirališna potražnja.

Smjernicama iz Konzervatorske podloge GUP-a naglašena je potreba uvođenja režima prometa u mirovanju na području povijesne jezgre na način da se prvenstveno zadovolji potrebe domicilnog stanovništva i javnih službi, dok je za potrebe posjetitelja i povremenih korisnika promet u mirovanju potrebno usmjeriti izvan područja zaštićene jezgre. S obzirom na problem s parkingom stanara povijesne jezgre, Grad Pula-Pola je 2022. godine donio Odluku o organizaciji i načinu naplate parkiranja uvođenjem nove zone i Holders only parkirališta za stanare starogradske jezgre, odnosno za koja Ugovor o korištenju jednog parkirališnog mjesta mogu sklopiti isključivo stanari odnosno fizičke osobe koje imaju prebivalište unutar područja plave zone kojoj navedena parkirališta pripadaju te imaju osobno vozilo u vlasništvu ili leasingu, što se dokazuje važećom osobnom iskaznicom i važećom prometnom dozvolom (Odluka o komunalnom redu, 2021.). Tom odlukom su za stanare starogradske jezgre predviđena četiri javna parkirališta u Ulici Castropola, Kandlerovoj, Parkiralištu Stara Tržnica i Parkiralištu Benediktinske opatije, s ukupno 200 parkirnih mjesta

Prema provedenoj participativnoj radionici Okoliš i infrastruktura, kao jedan od najvećih problema stanara, posjetitelja i korisnika povijesne jezgre ističe se nedostatak parkirnih mjesta, koji se pojavljuje u ljetnim mjesecima, kada se na području jezgre nalazi i do 4.000 vozila dnevno, što nije u skladu sa postojećim kapacitetima parkinga. Slijedeći postojeću organizaciju ulične mreže, gabarite ulica uvjetovanih povijesnim razvojem i vodeći se načelom očuvanja vrijednih javnih prostora u gradskom središtu, daljnja mogućnost značajnijeg proširenja parkirališnih kapaciteta u samoj povijesnoj jezgri nije moguća. Kao jedan od modela rješavanja problema postoji mogućnost uvođenja Park&Ride parkirališta na novouređenim parking-zonama koje se nalaze na rubovima povijesne jezgre (Mandrač i Gregovica), koja bi funkcionirala po modalitetu ostavljanja osobnih vozila i daljnjeg prijevoza do gradskog središta javnim prijevozom.

Parkiralište pred Arenom,
Izvor: Urbanex 2024

Pješački promet

Uslijed koncentracije glavnih javnih, društvenih te uslužnih, ugostiteljskih i drugih sadržaja na njezinu prostoru, gradsko središte Pule predstavlja prostor vrlo živih urbanih kretanja i zonu intenzivnog pješačkog prometa.

U ovim se zonama nalaze i najvrjedniji javni prostori grada – Forum, Portarata. Narodni trg, Riva i drugi. Mogu se pritom identificirati tri pješačka prstena: onaj najuži, oko Kaštela s ulicom Castropola, potom drugi prsten koji čine ulica Sergijevaca, Kandlerova i Carrarina. Najširi prsten koji doseže do Arene, s ulicama Riva, Flaciusova, Anticova, Laginjina, Giardini te Istarska i predstavlja prostor odvijanja više vrsta prometa. Pješačke staze u ostalim, „vanjskim“ dijelovima povijesne jezgre, nalaze se isključivo uz kolnik, odvojene rubnjacima. U nekim su segmentima od višetracijskih prometnica odvojene zelenim pojasom (Riva, ulica Starih statuta, Flaciusova i dr.), koji doprinose smanjenju buke, zagađenju zraka, povećanju sigurnosti u prometu i poboljšanju estetske vrijednosti okoliša.

Početak pješačke zone na Trgu Portarata
Izvor: Urbanex d.o.o.

Odlukom o izmjeni i dopuni Odluke o uređenju prometa na području Grada Pule (2022.) definirano je kako su, u pješačkim zonama u kojima postoji stalna zabrana ili ograničenje prometa vozila, od zabrane izuzeta: interventna vozila u vrijeme vršenja poslova iz svog djelokruga, kao i vozila s posebnim odobrenjem u vrijeme definirano istim odobrenjem. Također, odlukom je definirano da je zabranjen ulazak motornim vozilima u pješačke zone u kojima postoji stalna zabrana ili ograničenje prometa vozila, a što se odnosi na opskrbu trgovina, ugostiteljskih objekata i poslovnih prostora fizičkih i pravnih osoba.

Pješački prijelaz kod Giardina, Izvor: Urbanex d.o.o

Većina pješačkih prijelaza prilagođena je osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti putem elemenata za svladavanje visinske razlike. Noviji prijelazi imaju i taktilne oznake za slijepce. Osnovni problem za pješački promet predstavlja nedostatak prostora, što uzrokuje da su rampe ponekad neadekvatnog oblika, ili postavljene u nagibu, a problem predstavljaju i vozila parkirana na pješačkim površinama, što prisiljava pješake na korištenje kolnika kako bi zaobišli parkirane automobile, ugrožavajući vlastitu sigurnost, a isto uzrokuju i neadekvatno postavljeni pješački prijelazi, bez ispravne signalizacije i osvjetljenja, također ugrožavajući sigurnost pješaka i vozača.

Zacrtni smjer Grada Pule-Pola je povećanje pješačkih površina u svrhu rasterećenja središta grada te manje prometa osobnih vozila, povećanje zelenih površina i posljedično smanjenje onečišćenja okoliša. Generalni urbanistički Plan navodi potrebu pješačkog povezivanja središta grada s ostalim dijelovima, te produživanja glavnih pješačkih okosnica prema sjeveru, jugu i istoku. Na radionicama u sklopu participativnog procesa istaknuta je problematika zapuštenosti ulične i pješačke infrastrukture na području povijesne jezgre, uz manjkavost urbane opreme. Navedena su područja poput Kandlerove ulice, uspona prema Kaštelu i Rive, koja zahtijevaju hitnu revitalizaciju. Stanovnici i sudionici radionica naglasili su potrebu za boljim održavanjem i obnovom ovih prostora kako bi se poboljšala sigurnost i funkcionalnost, te kako bi se povijesna jezgra učinila privlačnijom za pješake. Također, predložene su mjere za povećanje broja zelenih površina i sadnje drveća, s ciljem smanjenja toplinskih otoka te povećanja biološke raznolikosti unutar urbanog tkiva.

Biciklistički promet

Biciklistički promet na području povijesne jezgre nije organiziran, djelomično jer nije moguće uspostaviti tehničke i sigurnosne uvjete (područja pješačkih zona), dok biciklisti u slučaju vožnje cestovnim koridorima moraju koristiti kolnik često vrlo prometnih cesta ili nogostupe za pješake, a dijelovi jezgre nisu povoljni za vožnju zbog visokog nagiba terena.

U okviru projekta Movesmart postavljene su stanice s električnim biciklima, nadograđujući tako **pulski sustav zelenog prijevoza Bičikleta.** Trenutno biciklisti uglavnom voze pješačkim i cestovnim koridorima, jer nema zasebnih biciklističkih staza. Također, prisutan je nedostatak garaža i štandova za bicikle. Cjeloviti sustav za mikromobilnost uspostavljen je 2022. g. u suradnji s Nextbike-om i TIER-om. Sustav danas obuhvaća flotu električnih romobila, klasičnih i električnih bicikala. Inicijativom se nastojalo građanima omogućiti jednostavnije obavljanje svakodnevnih obaveza, a turistima pružiti drugačiji doživljaj pulske arhitekture, povijesti i kulture.

Prostornim planovima (GUP Pula, UPU Riva) kao i strateškim dokumentima (Plan razvoja Grada Pula-Pola do 2030. g., SRUP Pula 2021.-2027. g.) istaknut je potencijal razvoja (zelenog) koridora s biciklističkom stazom na području Rive koji bi se zatim kao magistralna biciklistička staza nastavio na Arsenalsku te ulicu sv. Petra, povezujući grad s gradskom rivom, trajektnim i putničkim prometom gradske luke te glavnim ulazima u grad.

Javni prijevoz

Iako je većina povijesne jezgre pristupačna samo pješacima, javni gradski prijevoz povezuje povijesnu jezgru s drugim dijelovima grada i okolnih naselja. Gradski prijevoz čini devet gradskih linija i sedam prigradskih linija. Svih devet gradskih linija prolazi u neposrednoj blizini ili kroz prostor povijesne jezgre te se zaustavljaju na nekim od najfrekventnijih gradskih stajališta na području Giardina i Arena.

Javni prijevoz odnedavno uključuje i manje autobuse prilagođene uskim ulicama i malim trgovima. Inicijativa odgovara na potrebu za efikasnim gradskim prometom, koji postaje nužnost kako se rasteretila cestovna infrastruktura povijesne jezgre koja ne može udovoljiti potrebama motoriziranog prometa jačeg intenziteta, posebice velikom broju osobnih vozila. Prema podacima Pulaprometa (2022.), broj autobusa koji prometuje gradskim i prigradskim područjem je 36, u 2019. godini nabavljeno je 12 novih autobusa, a ukupno 20 autobusa voznog parka pogonjeno je stlačenim prirodnim plinom. Navedeno se pozitivno odražava na smanjenje onečišćenja zraka, kao jednog od najvećih negativnih učinaka intenzivnog gradskog prometa. Središte autobusnog prijevoza je Autobusni kolodvor Pula, koji se nalazi sjeveroistočno od povijesne jezgre. Položaj autobusnog kolodvora u odnosu na centar grada, prometnu mrežu i prometnu ponudu ostalih prometnih modaliteta poput željeznice i pomorskog prijevoza, povoljan je budući da se u radijusu od kilometra nalaze svi ključni prometni objekti.

Na participativnoj radionici posvećenoj temama okoliša i infrastrukture, sudionici su istaknuli poteškoće koje se pojavljuju tijekom ljetnih mjeseci, kada dolazi do zastoja u prometu zbog povećane frekvencije vozila. Navedena je mogućnost uvođenja minibus linija na zahtjev, prvenstveno usmjerenih na prijevoz starijih osoba do središta grada. Poticanje građana na parkiranje u novouređenim rubnim zonama povijesne jezgre istaknuto je kao ključan faktor u promicanju veće upotrebe javnog gradskog prijevoza.

Pomorski promet

Uz obalni pojas povijesne jezgre i gradsku rivu, cijelom se dužinom proteže marina, odnosno gradska luka za putnički promet te čini sastavni dio vizure povijesne jezgre.

Nautički turizam vezuje se poglavito uz prostor ACI marine, smještene u jugoistočnom dijelu gradske luke koja raspolaže sa 212 vezova u moru te je otvorena tokom cijele godine. Nautičari koji borave u marini tijekom ljetnih mjeseci intenzivno koriste kulturne i ugostiteljske sadržaje. Kategoriju putnika u pomorskom prometu, kojima povijesna jezgra predstavlja glavno odredište prilikom njihova kratkog boravka čine i turisti na brodovima za krstarenje (kruzerima). U odnosu na druge gradove sličnog reda veličine na Jadranu, Pula bilježi razmjerno malen broj pristanaka kruzera, što je posljedica i infrastrukturnih ograničenja, plitkog pristanišnog prostora te malenog broja adekvatnih vezova. Samim time su i ekonomske dobrobiti, ali i potencijalni pritisci ovog tipa posjetitelja – dodatna komercijalizacije sadržaja jezgre te zamjena autentičnih lokalnih sadržaja turističkim atrakcijama, suvenirnicama i restoranima - vrlo ograničeni. Na pulskoj rivi moguće je ukrcati se i na jedan od **brodova lokalnih operatera** koji nude dnevne izlete prema bližim destinacijama (otočje Brijuni, Rovinj, Limski kanal), kao i panoramske ture koje omogućuju turistima da dožive Pulu iz nove perspektive.

Državna brzobrodna linija 9141 (Pula – Unije – Susak – Mali Lošinj – Ilovik – Silba – Zadar) značajna je poveznica koja spaja grad s priobalnim i otočnim područjima na sjeverom i srednjem Jadranu. U 2019. godini, ova linija zabilježila je 26 tisuća putnika, no nakon perioda pandemije COVID-19, evidentiran je izrazit porast broja putnika, dosežući u 2023. godini 64 tisuće putnika. U kontekstu međunarodnog prometa, Pula je povezana s **Venecijom** putem nekoliko linija, no broj putnika na ovim linijama je u postpandemijskom razdoblju pokazao stagnaciju. Putnički promet koji se odvija u obalnom pojasu luke Pula dovodi putnike u tranzitu koji se potom upućuju na svoja odredišta (bilo na području samog grada ili okolice) te se radi o razmjerno malenom broju putnika, kako u nacionalnom tako i u međunarodnom prometu.

Ribarski brodovi u pulskoj luci na razglednici s početka 20. stoljeća, Izvor: Gradska knjižnica i čitaonica Pula, Zavičajna zbirka

Sigurnost i rizici

Antropogene prijetnje

Glavna antropogena prijetnja unutar obuhvata povijesnih cjelina i u područjima bliskim njima dolazi od novih građevinskih projekata, koji se kreću od manjih neprikladnih intervencija na postojećim zgradama, poput zamjene stolarije ili krovnog pokrova, do većih rekonstrukcija i potpuno novih građevina.

Ovi projekti mogu biti u suprotnosti s konzervatorskim zahtjevima i važećom prostorno-planskom dokumentacijom. Prema podacima Informacijskog sustava prostornog uređenja (MPGI, 2024) unutar kulturno povijesne cjeline je između ostalog, planirana izgradnja građevine poslovne namjene (ugostiteljski objekt), nadogradnja stambeno poslovne zgrade te uređenje pješačke staze unutar postojećeg parka. Generalni urbanistički plan Grada Pule (Službene novine Grada Pule br. 5a/08, 6/21) uključuje novu izgradnju unutar povijesnih cjelina, što bi moglo ugroziti njihov ambijentalni i kulturno-povijesni karakter.

Prema GUP-u Grada Pule unutar područja povijesne jezgre, dopušteni su razni građevinski projekti, uključujući izgradnju novih zgrada, obnovu i rekonstrukciju postojećih, uklanjanje građevina ili njihovih dijelova te njihovu zamjenu, izgradnju infrastrukture te uređenje javnih prostora.

Međutim, ti projekti moraju se provesti uz **poštivanje određenih uvjeta**, od kojih se izdvajaju sljedeći

- » **novogradnja ili rekonstrukcija građevina mora biti u skladu s urbanom morfologijom i tipologijom gradnje povijesne jezgre,**
- » **površina građevnih čestica obično ostaje nepromijenjena, ali se dopušta promjena oblika i veličine te spajanje više čestica, pod uvjetom da se ne naruši izvorna struktura bloka,**
- » **rekonstrukcija postojećih građevina mora se provoditi uz poštivanje okolne izgradnje i mikrourbanističkih uvjeta.**

Pojedini dijelovi naselja se u novije vrijeme se znatno uništavaju devastirajućim rekonstrukcijama starih kuća te izgradnjom novih neprimjerenih ambijentu. Danas je u naseljima zastupljena uglavnom nova gradnja koja datira iza druge polovine 20. st. Veći dio objekata (max. visine od P+2 do P+3) je stare gradnje (kamen, kanalice) s drvenim međukatnim i tavanskim konstrukcijama te drvenom stolarijom. Većina zgrada u povijesnoj jezgri (do četiri kata visine) izgrađena je od kamena s drvenim međukatnim strukturama i tavanima, te obiluje brojnim prozorima zaštićenim drvenim roletama. Ove zgrade su povezane drvenim krovnim konstrukcijama.

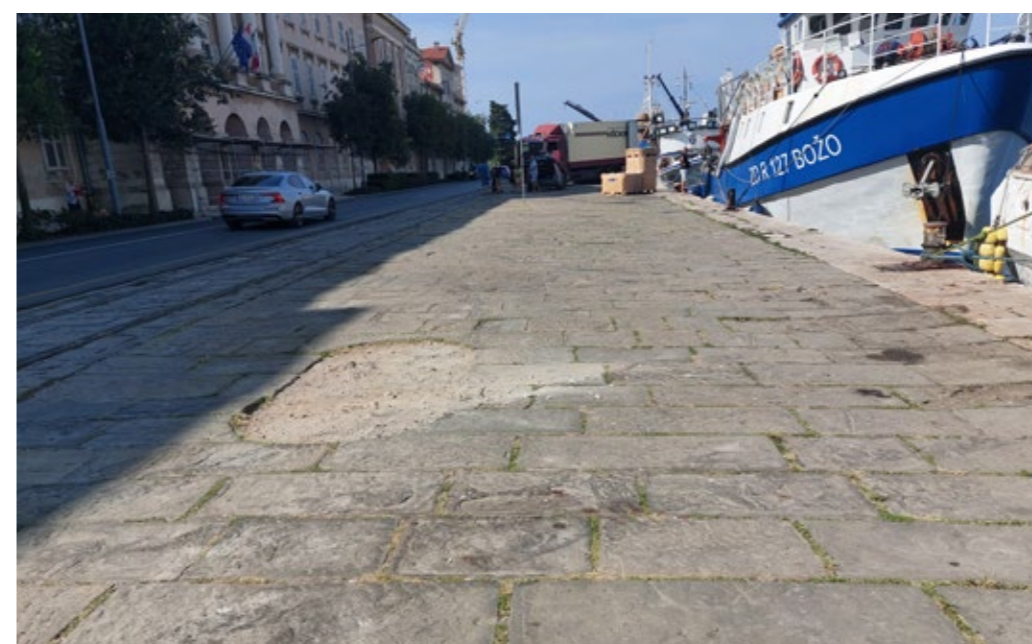
Kao što je prethodno prikazano u poglavlju posvećenom postojećim prostorno-planskim rješenjima, za potrebe izrade Izmjena i dopuna GUP-a Grada Pule izrađena je konzervatorska podloga za povijesnu cjelinu Pule koja je u obuhvatu Provedbenog urbanističkog plana Pule (PUP) (površinom veći obuhvat od povijesne cjeline) (Konzervatorska podloga, 2016). Unutar obuhvata Konzervatorske podloge Starog grada Pule analizom je popisano 1.596 zgrada od čega stambene i stambeno-poslovne zgrade čine 66,2% ukupnog broja građevina. Analiza građevnog stanja građevina izvršena je za svaku pojedinačnu građevinu iz koje je zaključeno kako je 1.132 građevina u dobrom, vrlo dobrom i odličnom stanju dok je 458 zgrada u srednjem i lošem stanju, a 6 građevina predstavljaju ostatke ruševina.

Prilikom provedenog participativnog procesa dionici su stanje građevnog fonda ocijenili vrlo lošim, a istaknuli su kako je cjelovitost velikog broja zgrada znatno degradirana.

Dio koji se renovirao povezan je s turizmom no stanje instalacija i infrastrukture je vidljivo loše (kablovi i žice koji vire sa fasada, urušeni dijelovi fasada). Istaknuti su i neprimjereni građevinski zahvati u samom centru jezgre koji nisu u skladu s graditeljskom i kulturnom baštinom u povijesnoj jezgri, kao i slučajevi neodgovarajuće izvedene kanalizacijske infrastrukture (Riva i Kandlerova), nered u katastarskim česticama, urušene zgrade koje su opasne za ljude i sl. Naglašen je problem nesređenih vlasničkih pitanja. Također, ključno je pitanje spore obnove fasada jer velik potencijal leži u izgledu pročelja iz različitih razdoblja. Prema mišljenju dionika, pozitivan je primjer **projekt Dolcevita koji treba nastaviti i intenzivirati**, a drugi primjeri potrebnih intervencija su: popločenje cijele Ulice Sergijevaca i Kandlerove, osmišljavanje urbane opreme i javnog sadržaja na trgovima te dodatno ozelenjavanje onih dijelova gdje je to moguće. Dionici su kao jedan od ključnih problema vezanih uz zapuštenost objekata unutar jezgre istaknuli situaciju s pulskim usponima. Usponi nisu adekvatno uređeni i mogli bi se valorizirati na način kojime bi se bolje povezala stara jezgra primjerenim sadržajima, a navode i mogućnost dodjeljivanja poticaja za ozelenjavanje fasada, balkona, prozora i okućnica.

Degradirana vanjšina građevina i upadljiva tehnička oprema u dijelovima povijesne jezgre i usponima prema Kaštelu
Izvor: Urbanex d.o.o.

Nezadovoljavajuće stanje popločenja javnih pješačkih površina predstavlja rizik za kretanje određenih skupina korisnika i narušava ambijentalne vrijednosti prostora, Izvor: Urbanex d.o.o., 2024.

Kada su u pitanju javne površine, stanje završne obloge većeg broja javnih i prometnih površina pokazuju znakove dugogodišnje nebrige i niskog stupnja investicija u rekonstrukcije i održavanje. U kontekstu rizika, neujednačeno popločenje predstavlja i opasnost za kretanje skupinama korisnika s oštećenim vidom i drugim fizičkim poteškoćama.

Provedenim anketama i SWOT analizom tijekom izrade Konzervatorskih podloga, vidljivo da je upravo prometno rješenje i stanje javnih prometnih površina jedan od glavnih uzroka nezadovoljstva stanovnika i gospodarskih subjekata u povijesnoj jezgri. Trenutno korištenje javnih površina, posebno u komercijalne svrhe, ne zadovoljava većinu korisnika. S obzirom na to da najveći dio prihoda u ugostiteljsko-turističkom sektoru dolazi tijekom kratkog sezonskog perioda, potrebno je razmotriti potencijalna rješenja u aspektu veličine i kvalitete uređenja javnih površina.

Prirodne prijetnje

Upravljanje rizicima na području povijesne jezgre grada Pule regulirano je strateškim dokumentima i planovima donesenim na svim razinama. Djelovanje u slučaju prirodnih nepogoda definirano je Planom djelovanja civilne zaštite (Grad Pula, 2020) dok su mjere zaštite i spašavanja određene Prostornim planom uređenja Grada Pule. Kako bi se poboljšalo razumijevanje rizika i povećala učinkovitost postojećih mjera te definirale nove preventivne mjere za područje Grada Pule, donesen je dokument Procjene rizika od velikih nesreća (2017). U slučaju opasnosti na području aktiviraju se operativne snage te ostale pravne osobe i udruge od interesa za sustav zaštite i spašavanja definirane navedenim dokumentima.

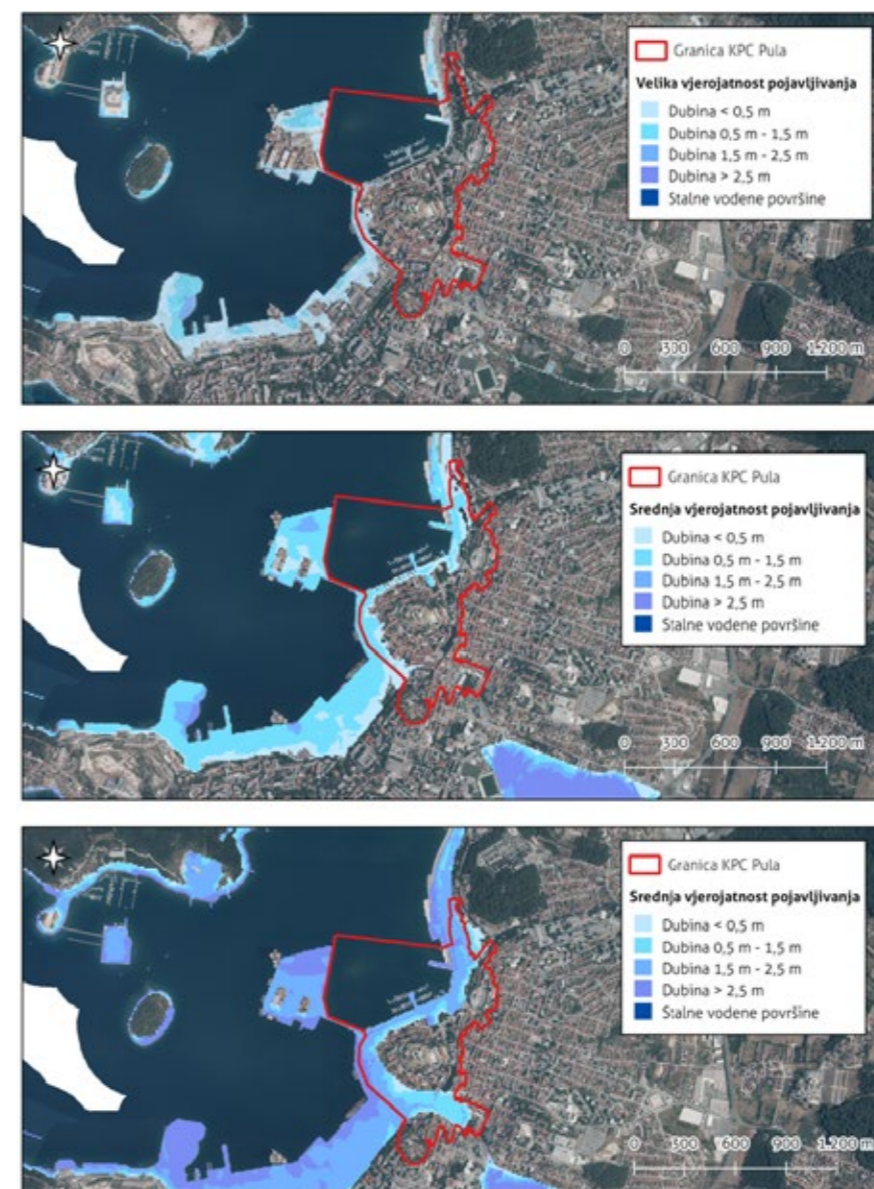
Prema Procjeni rizika od velikih nesreća Grada Pule-Pola (Grad Pula, 2017) kao visok rizik identificirane su sljedeće prijetnje koje mogu dovesti do velikih nesreća i prouzročiti velike materijalne štete: ekstremne temperature, epidemije i pandemije, požar otvorenog prostora i potres.

Preliminarnom procjenom identificirani su **rizici tehničko-tehnoloških nesreća** s opasnim tvarima te **poplave**. Procjenom je razmatrana kulturno-povijesna baština budući da oštećenje vjerskih objekata i kulturno-povijesne baštine pojavom nekih od prirodnih prijetnji može dovesti do nenadoknadivih gubitaka i dodatno demoralizirati stanovništvo. Što se tiče prirodnih prijetnji, u većini gradova uz morsku obalu prisutne su **prijetnje i rizici izazvani klimatskim promjenama**, posebice podizanje razine mora, plavljenje nižih dijelova grada, izloženost valovima te izloženost bujičnim vodotocima.

Povijesna jezgra grada Pule u opasnosti je od poplava zbog plavljenja mora čime bi plavili niži dijelovi grada. Iz Karte opasnosti od poplava Hrvatskih voda (2019) po vjerojatnosti pojavljivanja, vidljivo je da se **kulturno-povijesna cjelina grada Pule nalazi na području male, srednje i velike vjerojatnosti poplave uzrokovane podizanjem razine mora**. Kod srednje i velike vjerojatnosti plavljenja, plavit će isključivo uzak obalni pojas, s razinama plavljenja do 0,5 m kod velike vjerojatnosti te do 1,5 kod srednje vjerojatnosti plavljenja. Očekivana razina plavljenja za malu vjerojatnosti pojavljivanja je moguća i iznad 2,5 m te je moguće plavljenje većeg dijela povijesne jezgre koja se nalaze u nižim dijelovima dok bi područja na većim nadmorskim visinama poput utvrde Kaštel i Rimskog scenskog kazališta zaštićena od plavljenja.

Uz prirodne katastrofe i ratove, rizik predstavljaju i manje očite prijetnje poput **postupnog propadanja boje ili biološkog propadanja** uslijed izloženosti poplavama. Učestala izloženost vodi može prouzročiti eroziju temelja i oštećenje zidova, što dovodi do smanjenja stabilnosti i dugoročnog očuvanja tih spomenika. Plavljenje može uzrokovati gubitak ili trajno oštećenje umjetničkih djela, arhivske građe, knjiga, i drugih kulturnih artefakata koji su često smješteni unutar povijesnih cjelina te je prilikom izlaganja pokretne kulturne baštine bitno promišljati o preventivnim mjerama zaštite.

Grad Pula nalazi se na prostoru **srednje potresne opasnosti**, a intenzitet se kreće do V stupnja MSK (Medvedev-Sponheuer-Karnikova). **Većinu starijih objekata u povijesnoj jezgri Pule karakteriziraju nosivi elementi, poput stropnih i krovnih konstrukcija, koji su izrađeni od drva i često su u lošem stanju.** Navedeno je djelomično uzrok lošem građevinskom stanju tih objekata, što može rezultirati oštećenjima i čak rušenjem u slučaju potresa.

Karta opasnosti od poplava s dubinama plavljenja za malu (a), srednju (b) i veliku (c) vjerojatnost pojavljivanja, Izvor: Hrvatske vode, 2019

Većina projekcija u turizmu upućuje kako će, zbog povećanja dnevnih temperatura duž mediteranske obale, mnogi turisti do kraja stoljeća početi izbjegavati priobalna odredišta i preferirati putovanja prema hladnijim regijama na sjeveru.

Takav trend može rezultirati ozbiljnim negativnim posljedicama za mnoge lokalne zajednice i, uzimajući u obzir ključnu ulogu obalnog turizma za nacionalno gospodarstvo. S druge strane, klimatske promjene mogu se i pozitivno odraziti na sektor turizma kroz produženje turističke sezone i stvaranje novih turističkih vrhunaca – za vrijeme proljeća i jeseni (Izviješće o društvenom razvoju, 2008). Navedene bi promjene zasigurno utjecale i na odvijanje gospodarskih djelatnosti na području jezgre, mijenjajući uobičajene obrasce s izraženim brojem subjekata u turizmu i ugostiteljstvu, čija je djelatnost primarno vezana uz ljetne mjesec.

Porast temperatura površinskih voda na Jadranu može povećati intenzitet olujnih nevremena, uključujući one s jakim vjetrovima, pijavicama, pa čak i tornadima. Zbog zastarjelih infrastrukturnih sustava koji nisu u mogućnosti podnijeti velik intenzitet oborina koje se javljaju za vrijeme obilnih kiša, dotrajalih pokrova građevina, velikog broja stabala veće starosti, povijesne jezgre su osobito ranjive na vanjske utjecaje i prirodne nepogode. Povećana vjerojatnost oluja također povećava mogućnost iznenadnih poplava obalnog područja.

4+

Strateški okvir Plana upravljanja

Izazovi i prilike za buduće upravljanje: STANOVANJE I DRUŠTVENI SADRŽAJI

- » Intenzivna **turistifikacija** i **apartmanizacija** stambenog fonda utječu na porast cijena najamnina, čime dolazi do raseljavanja domicilnog stanovništva, **depopulacije** jezgre i **slabljenja socijalne kohezije**
- » **Nedostatnost društvenih sadržaja** za stanovnike povijesne jezgre, osobito za stanovnike treće životne dobi (istaknuto od strane stanovnika jezgre tijekom participativnog procesa)
- » **Nepovoljna demografska slika** - malen broj stanovnika mlađe životne dobi u povijesnoj jezgri
- » Promjene u socijalnom sastavu stanovništva
- » **Gubitak simboličkog značenja** koje je povijesna jezgra imala za građane, posebice njene stanovnike
- » Programi i sadržaji civilnog sektora često **nemaju dovoljnu vidljivost i prepoznatljivost**, što smanjuje njihovu posjećenost i utjecaj na zajednicu
- » Nemogućnost prilagodbe društvene infrastrukture suvremenim potrebama zbog **konzervatorskih i prostornih ograničenja - nedostatak modernih obrazovnih institucija i rekreacijskih sadržaja** čini život u povijesnoj jezgri manje privlačnim za obitelji i mlađu populaciju
- » Izražen problem **parkiranja**, prometa u mirovanju te preopterećenosti prometnih pravaca tijekom turističke sezone; navedeno utječe i na kvalitetu zraka
- » **Ograničeno radno vrijeme** kulturnih ustanova dodatno otežava posjećivanje i sudjelovanje u kulturnim događanjima od strane građana i posjetitelja

- » Problematika **odnosa vlasnika naspram građevina** kao rezultat sociološkog fenomena Pule – učestalih valova iseljavanja i useljavanja koji rezultiraju slabom povezanosti s prostorom
- » Slabljenje interesa stanovnika Pule za sadržaje u povijesnoj jezgri tokom **zimskih mjeseci**
- » **Nepostojanje istraživanja** koja su se bavila sociologijskim aspektom stanja u povijesnoj jezgri grada Pule

- » Vrijednost jezgre koja ne proizlazi samo iz kulturno-povijesnog značaja, već iz njezine **uloge kao funkcionalnog gradskog središta - prostora interakcije korisnika prostora** – stanovnika, građana drugih dijelova grada
- » **Potencijal kulturne baštine** kao katalizatora razvoja ostalih funkcija u jezgri
- » Mogućnost **provedbe praktičnih mjera** kojima bi se osiguralo privlačenje mladog stanovništva na područje povijesne jezgre, primjerice putem povlaštenog najama stanova u vlasništvu grada mladim obiteljima ili uspostavom manjih jedinica studentskog i učeničkog smještaja

- » **Inicijative i donošenje akata od strane Grada** u pogledu promocije modela priuštivog stanovanja
- » **Očuvanje i unaprjeđenje uvjeta** škola, dječjih igrališta i prostora za starije osobe kako bi njihovi korisnici bili sigurni i zadovoljni
- » Izrada Izračuna nosivog kapaciteta povijesne jezgre kao načina **regulacije apartmanizacije**
- » **Društvena revitalizacija** jezgre kvalitetnim manifestacijama i događanjima, npr. "Dođi u grad", "Art zona Kandler" i povezivanjem povijesne jezgre sa sadržajima na usponima
- » Snažnija **suradnja javnog i civilnog sektora** u aspektu organizacije događanja i sadržaja na području jezgre te osnaživanje sustava informiranja građana o istima
- » Poboljšanje mreže **javnog prijevoza i uvođenje dodatnih linija** i opcija prijevoza
- » Postojanje **velikih parkirnih površina** parkirališta nedaleko od granica povijesne jezgre (Mandrač, Gregovica, Marsovo polje) koji u sklopu Park&Ride sustava mogu pomoći rasterećenju jezgre
- » **Snažnija aktivacija postojećeg Park&Ride sustava** kao načina prometnog rasterećenja jezgre
- » Povećanje **obaviještenosti građana i turista o javnom gradskom prijevozu** te uvođenje tehnoloških rješenja o izvještavanju o stanju u prometu u realnom vremenu
- » **Regulacija parkirališnog sustava** na području povijesne jezgre; pronalazak kompromisa u aspektu osiguravanja dovoljnog broja parkirnih mjesta za stanovnike jezgre, uz očuvanje javnih površina

Izazovi i prilike za buduće upravljanje: BAŠTINA I KULTURA

- » **Nedovoljna prepoznatljivost** spomeničkih i simboličkih vrijednosti u danas zapuštenim dijelovima i vrijednim sklopovima
- » **Nesustavna provedba obnove** i nekonzistentnost u primjeni ranije donesenih odluka i strategija
- » **Opterećenost antičke baštine** velikim brojem turista dok je preostala baština u velikoj mjeri **zanemarena**
- » Manjak programa i projekata **prezentacije baštine za lokalnu zajednicu**
- » Određeni broj vrlo vrijednih objekata u okviru povijesne jezgre **nema poseban akt o registraciji**
- » **Nemogućnost samostalnog financiranja obnove zgrada** od strane značajnog dijela stanovnika jezgre zbog slabijeg socioekonomskog statusa
- » **Gubitak stanovnika** kao stvarnih nositelja kulturnog identiteta
- » **Ograničavajuće djelovanje konzervatorskih smjernica** na adaptaciju dijelove povijesne jezgre na anticipirane klimatske promjene
- » Nedovoljna svijest stanovnika o vrijednostima baštine koja rezultira **neprijemnim postupanjem prilikom rekonstrukcija i obnova**
- » **Ruševno stanje** dijela građevinskog fonda što predstavlja opasnost za stanare i prolaznike
- » **Ranjivost povijesne jezgre na rizike** (požari, poplave, potresi i dr.) koja proizlazi iz zastarjele infrastrukture i građevinskog fonda, pravno-imovinskih problema i široke mreže korisnika
- » Nemogućnost utjecaja na obnovu kulturnih dobara koja nisu u vlasništvu Grada – **problem imovinsko-pravnih odnosa**

- » Neposredan **kontakt jezgre sa zonama industrije** (brodogradilište) i pitanje budućeg razvoja tih prostora
- » Kompleksnost i **dugotrajnost provedbe** značajnijih zahvata na području jezgre
- » **Neuglednost dijelova povijesne jezgre** (usponi, Riva) i njezinih vizura
- » **Neprovođenje odluka** vezanih za sankcioniranje neodgovarajućih načina odnosa prema baštini
- » Dugogodišnja **preusmjerenost na istraživačke aktivnosti** u odnosu na približavanje vrijednosti baštine široj publici
- » **Ograničeno radno vrijeme** ustanova u kulturi što otežava njihovo posjećivanje
- » **Nedostatno jaka profilacija povijesne jezgre kao kulturne destinacije** - nedostatak koordinacije i inicijative za suradnju između kulturnog i turističkog sektora u razradi kulturne ponude za posjetitelje
- » **Nedostatak natkrivenih prostora** za održavanje kulturnih i zabavnih programa tokom cijele godine, odnosno u zimskim mjesecima
- » **Nedostatak razvojne strategije kulturnog turizma i jaka konkurencija** na europskoj kulturno-turističkoj sceni

- » Prepoznatljivost, **arheološka slojevitost, spomeničko bogatstvo, specifičan povijesni i urbani razvoj** kao univerzalne vrijednosti povijesne jezgre
- » Arheološki muzej Istre kao **najposjećenija muzejska ustanova u RH, s Amfiteatrom kao drugim najposjećenijim lokalitetom kulturne baštine** (nakon Dubrovačkih zidina)
- » **Razvojni potencijali uređenih i obnovljenih prostora kulturnih ustanova i spomeničkih lokaliteta;** mogućnost za razvoj novih kulturnih programa u uređenim i obnovljenim prostorima kulturnih ustanova / spomeničkih lokaliteta – Kaštela, Malog rimskog kazališta, Arheološkog muzeja, Muzejsko-galerijskog prostora Sveta Srca
- » **Potencijal baštine** u formiranju narativa o gradu i promicanju povijesnog pamćenja
- » Postojanje etabliranih, lokalno i međunarodno prepoznatih **manifestacija** na području jezgre te jedinstvenih ambijenata unutar kojih se odvijaju (pr. Pulski filmski festival, Sajam knjige, i sl.)
- » **Izrađena konzervatorska podloga** kao ključan dokument za očuvanje graditeljske baštine
- » **Povećan broj natječaja usmjerenih na sufinansiranje obnove građevina** (na lokalnoj, nacionalnoj razini te razini Europske unije) i mogućnosti za obnovu i revitalizaciju kulturne baštine kroz sredstva Europske unije (primjer ITU mehanizma)
- » Potencijal afirmacije izuzetne kulturno-spomeničke vrijednosti baštine (Amfiteatar, obrambeni sustav Pule) uvrštavanjem na **UNESCO-ov popis svjetske baštine**
- » **Unapređenje suradnje i koordinacije** javnih institucija zaduženih za upravljanje baštinom

- » Uspostava stranice/platforme na kojoj je vidljiv **objedinjeni kulturni program i ponuda svih institucija, uključujući i udruge i nezavisnu scenu**
- » Usmjeravanje na **razvoj selektivnog turizma** kroz unapređenje kulturnih programa i profiliranje povijesne jezgre kao kulturne destinacije
- » **Osnivanje suradničke platforme – međusektorske radne skupine;** Poboljšana suradnja između kulturnog i turističkog sektora na razradi cjelogodišnjeg programa, a posebno većih prepoznatljivih događanja, uz uključivanje vanjskih stručnjaka za marketinške strategije
- » Jačanje i **razvoj gradskih kulturnih programa u pred-sezoni i post-sezoni** uz razvoj većih manifestacija
- » **Unapređenje signalizacije** na i oko objekata baštine i implementacija **inovativnih modela predstavljanja baštine**
- » **Izrada tematskih edukativnih materijala** s ciljem edukacije građana o održavanju nekretnina, izvedbi sanacija ili uređenju
- » Kontinuitet provedbe projekta **uređenja gradskih fasada „Dolcevita”**, uz ostvarivanje snažnije suradnje sa stanovnicima jezgre,
- » **Podrška kulturnim aktivnostima** HDLU Istre (u cilju uspostave i realizacije internacionalnog događanja - likovno Bijenale)
- » **Dodatno usmjeravanje na nacionalni turizam** i tržišno plasiranje kulturnih programa unutar gastro-eno paketa

Izazovi i prilike za buduće upravljanje: OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA

- » **Neujednačeno i oštećeno popločenje** pješačkih površina na dijelovima jezgre narušava ambijentalne kvalitete prostora i sigurnost kretanja
- » Problem **pristupa interventnih vozila** dijelovima povijesne jezgre (Kandlerova, usponi)
- » **Nedovoljna osvjetljenost pojedinih dijelova** povijesne jezgre tokom noći
- » **Narušavanje javnog reda i mira tijekom turističke** sezone bukom iz ugostiteljskih objekata, nastupima uličnih svirača i sl.
- » **Neprovođenje regulacija odnosno nepravilno odlaganje otpada** od strane gospodarskih subjekata (bio-otpad) i **nedostatak odgovarajuće opreme** (kuhinjski filteri) negativno se odražavaju na čistoću i ugodnost boravka na javnim prostorima jezgre
- » **Neoprezni građevinski radovi** i nedovoljna dijagnostika zdravstvenog stanja stabala uzrokuje **gubitak i oštećenja** vrijednih primjeraka. Nedostatak kapaciteta za provedbu odluka o komunalnom redu i posljedično nepridržavanje istih i drugih propisa
- » **Nezadovoljavajuće stanje instalacija** i ostale infrastrukture
- » (Potencijalna) arheološka nalazišta **usporavaju ili ograničavaju infrastrukturne radove** i utječu na trošak izvođenja zahvata
- » **Umanjena funkcionalnost** gradskih sustava za vrijeme izvođenja infrastrukturnih radova i zahvata
- » **Neodgovarajuće stanje mreže**

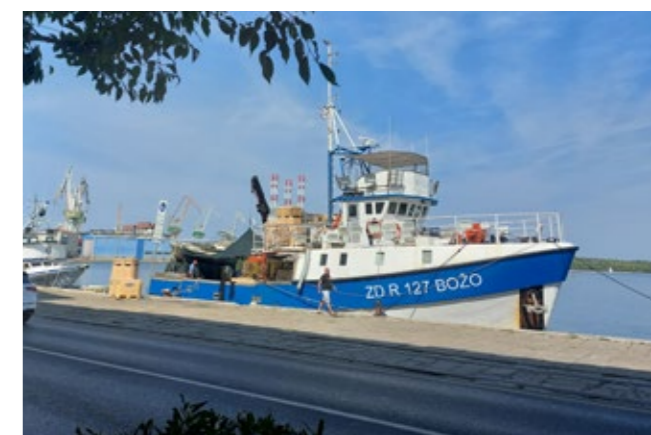
odvodnje na dijelu povijesne jezgre (pr. Ulica Sergijevaca i Kandlerova)

- » **Nedefiniranost odnosa povijesne jezgre prema Rivi i moru** – Riva, kao glavna pješačka zona, velikim je dijelom opterećena neadekvatnim sadržajima i prometom

- » **Povećanje ambijentalnih i funkcionalnih kvaliteta** pješačkih površina jezgre kroz **ujednačavanje tipa popločenja** (npr. ulice Portarata, Forum, Kandlerova, ulica Sergijevaca, usponi prema Kaštelu i prolazi prema Rivi) i **uklanjanje asfalta** na određenim dijelovima jezgre
- » **Uvođenje javnih zahoda** na području jezgre, s ciljem sprječavanja onečišćenosti pločnika i fasada
- » **Uvođenje inovativnih tehnologija** u procese gospodarenja otpadom
- » **Pojačani nadzor komunalnih službi** na prostoru jezgre te primjena adekvatnih kazni za prekršaje
- » **Uvođenje odredbi o uklanjanju** starih reklamnih natpisa, satelitskih antena, razvodnih kablova i slične dotrajale opreme sa objekata i fasada kako bi se poboljšao ukupni dojam održavanosti
- » **Podizanje kvalitete ambijenta kroz vizualnu standardizaciju vanjske opreme** ugostiteljskih i poslovnih objekata (npr. reklamnih natpisa, vanjske stolarije, suncobrana, stolova i stolaca) i usklađivanje izgleda urbane opreme na području jezgre, slijedeći postojeće odredbe i planove
- » Velik **potencijal neiskorištenih objekata** za kulturne i društvene sadržaje na području obale i kontaktne zone
- » Potencijal parka Monte Zaro kao lokacije za **prostor/zone za mlade** i njegovo povezivanje s ostalim sadržajima (KC Rojc, Dječji Kreativni Centar, Zvezdarnica)
- » Potencijal **uređenja Rive** kao prostora kvalitetnih društvenih i gospodarskih sadržaja i ostvarivanje kontakta s morem kroz njeno proširenje

- » Potencijal **podizanja razine uređenja Foruma** kao gradske atrakcije putem adekvatnog osvjetljenja
- » **Uvođenje vodomjera s daljinskim očitavanjem** kao načina kontrole i upravljanje vodnim resursima - brže otkrivanje i sanacija kvarova te precizniji obračun potrošnje vode
- » **Uređenje i sadržajno obogaćivanje zelenih površina** u gradu
- » Uređenje parkova s ciljem **povećanja bioraznolikosti** na način da se uvede sadnja medonosnih i plodonosnih vrsta
- » Potencijal za **razvoj zelene infrastrukture** uvođenjem poticajnih mjera za uređenje unutrašnjih vrtova, pročelja i prozore, terase i krovova
- » Mogućnosti obnove komunalne infrastrukture kroz različite Pozive koji omogućuju **financiranje europskim ili nacionalnim sredstvima**
- » Poboljšanje kvaliteta intervencija u prostoru kroz **provođenje participativnih procesa** (zborova građana, tribina, radionica, anketa i sl.)

Izazovi i prilike za buduće upravljanje: GOSPODARSTVO I TURIZAM

- » **Polarnost funkcija** na području povijesne jezgre – zapadni, najstariji dio povijesne jezgre kao zona sa sadržajima namijenjenima turistima i istočni dio (područje Giardina i Tržnice) sa objektima namijenjenima svakodnevnim potrebama cjelogodišnjih stanovnika Pule
- » Velik udio trgovina usmjeren je na **prodaju suvenira i proizvoda namijenjenih masovnom turizmu**, dok nedostaje onih koji odgovaraju svakodnevnim potrebama stanara jezgre i građanima koji u njoj rade
- » **Zatvaranje velikog broja poslovnih prostora tokom zimskih mjeseci** (Kandlerova ulica, Forum i Ulica Sergijevaca)
- » **Jednoličnost ugošteljskih sadržaja** i monotona gastronomska ponuda
- » Izniman **porast jedinica u apartmanskom smještaju** (za 70 % u razdoblju 2017.-2023. g.), naspram postojećih hotelskih kapaciteta i **neiskorištenost smještajnog kapaciteta hotela Riviera**
- » **Smanjenje broja korisnika trgovačkih usluga u jezgri** zbog orijentacije prema velikim trgovačkim centrima i korištenju usluga web shopova
- » **Nedovoljno inovativnih i interaktivnih turističkih sadržaja**, uključujući turističku signalizaciju, promociju i brendiranje
- » **Slabiji odaziv stanovnika na događanja i sadržaje u zimskim mjesecima**
- » **Nestabilna i slaba internetska mreža na području jezgre** (zbog otežanog provođenja nove mrežne infrastrukture) narušava kvalitetu svakodnevnog života stanara jezgre i poslovanje gospodarskih subjekata

- » **Prostorna ograničenja objekata** (dimenzije, starost, lokacija) u povijesnoj jezgri otežavaju funkcioniranje gospodarskih djelatnosti (npr. nedostatak podzemnih spremnika za otpad, itd.)
- » **Spomenička renta** percipira se kao dodatan namet poduzetnicima (poduzetnici ne prepoznaju jasnu povratnu korist od spomeničke rente)
- » Nepostojanje sustava upravljanja i **nedostatak strategije gospodarske revitalizacije** povijesne jezgre
- » **Neodgovarajući nadzor provedbe ugovora o zakupu** vezano uz djelatnosti poslovnih subjekata u povijesnoj jezgri
- » Utjecaj stečaja Uljanika na **gubitak vitalnosti istočnog dijela povijesne jezgre**, posebno u zimskom razdoblju (izostanak radnika koji su svakodnevno posjećivali trgovine i ugošteljske objekte u gradskom središtu)

- » **Velik udio gradskih prostora** (čak 33 % od ukupnog broja poslovnih prostora) predstavlja značajan kapital za razvoj i usmjeravanje djelatnosti i poslovnih procesa
- » **Regulacija namjene poslovnih prostora** u korist onih djelatnosti koje zadovoljavaju stvarne potrebe stanara (poput ljekarni, trgovina namirnicama i sl.) i sadržaja koje podupiru kvalitetu ponude, npr. lokalni proizvođači, kreativne djelatnosti i sl.
- » Postojeće **manifestacije unutar povijesne jezgre** u koje se ponudom mogu uključivati lokalni poduzetnici
- » Daljnje **uređenje gradskih prostora i unaprjeđenje infrastrukture** kako bi se povećao osjećaj ugode prilikom boravka u gradu
- » **Poticanje kreativnih i kulturnih sadržaja** koji se karakterom uklapaju u viziju povijesne jezgre i podižu njenu vrijednost
- » Osiguravanje prostora **mikro i malim poduzetnicima** za prodaju i prezentaciju njihovih proizvoda i usluga
- » Pronalazak **modela za stimulaciju unapređenja kvalitete sadržaja i regulaciju cjelogodišnjeg rada** na području jezgre
- » Uspostava modela za **poticanje i davanje prednosti održivim djelatnostima** na području jezgre: tradicionalnim i zanatskim obrtima, poslovnim prostorima s originalnim i autohtonim sadržajem, uz nadovezivanje na cirkularnu ekonomiju (od polja do stola, primjena reciklabilnih principa i proizvoda i sl.)
- » Osiguravanje **pokrivenosti povijesne jezgre širokopojasnim pristupom**

- većih brzina, kako bi se mogao planirati razvoj usluga u skladu sa zahtjevima za digitalizacijom poslovanja
- » Povratak manifestacija koje u svojem fokusu imaju **privlačenje potencijalnih kupaca u grad** (pr. održanih manifestacija Kupujmo u Puli), uz kreiranje pop-up programa (gastro-eno-modno-glazbenih događanja) s ciljem promocije obrtnika
- » **Objedinjeno reklamiranje ponude** na području jezgre (ugostiteljske, trgovačke, uslužne) kako bi se privukli posjetitelji
- » **Uspostava sustava suradnje i koordinacije među poduzetnicima** na području jezgre u svrhu poboljšanja ponude i privlačenja korisnika
- » Uvođenje **jedinstvenog sistema objedinjavanja ponude i usluga** (npr. Pula Pass-a) za lokalno stanovništvo i strane posjetitelje, kao rješenja kojim bi se obuhvatila trgovačka i kulturna ponuda, ali i usluge javnog prijevoza

Izazovi i prilike za buduće upravljanje

U ovom poglavlju sistematizirani su zaključci i najrelevantnije informacije iz analize koja je uključivala obradu dostupnih demografskih podataka, analizu prostora sa povijesnog, sociološkog i kulturološkog aspekta i terenskog istraživanja za utvrđivanje kvalitete stanovanja na području povijesne jezgre, gospodarskog karaktera prostora, utvrđivanje stanja izgrađenih i prirodnih elemenata okoliša, mobilnosti građana, pregled potencijala za zeleni razvoj i unapređenje valorizacije i očuvanja kulturne baštine, kao i vrijedne informacije prikupljene prilikom provedenog participativnog procesa.

STANOVANJE I DRUŠTVENI SADRŽAJI

Intenzivna turistifikacija i apartmanizacija u povijesnoj jezgri Pule uzrokuju rast cijena najamnina, što dovodi do raseljavanja domicilnog stanovništva, depopulacije i slabljenja socijalne kohezije. Promjene u socijalnom sastavu stanovništva i gubitak simboličkog značenja jezgre negativno utječu na identitet zajednice. Programi civilnog sektora su slabo prepoznati, a ograničeno radno vrijeme kulturnih ustanova smanjuju njihovu posjećenost. Problemi s parkiranjem i prometom narušavaju kvalitetu života stanovnika, dok valovi iseljavanja slabe povezanost zajednice s prostorom.

BAŠTINA I KULTURA

Nedovoljna prepoznatljivost i zanemarenost dijelova baštine, posebno one ne-antičke, te nesustavna provedba obnove i nekonzistentnost u primjeni smjernica zaštite otežavaju održavanje baštinskih vrijednosti. Neki vrijedni objekti nisu adekvatno vrednovani, a stanovnici nemaju sredstva za obnovu zgrada zbog slabijeg socioekonomskog statusa. Konzervatorske smjernice ograničavaju određene prostorne potrebe i otežavaju prilagodbu na klimatske promjene, a problem predstavljaju i neuređeni pravno-imovinski odnosi i zastarjela infrastruktura. Nedostatak programa za lokalnu zajednicu, nedostatna koordinacija kulturnog i turističkog sektora, te nedostatak strategije kulturnog turizma slabe uspješnost profilacije jezgre kao kulturne destinacije.

OKOLIŠ I INFRASTRUKTURA

Neujednačeno i oštećeno popločenje pješačkih površina u dijelovima povijesne jezgre narušava estetsku kvalitetu prostora i sigurnost kretanja građana i posjetitelja. Problem dodatno pogoršava otežan pristup interventnih vozila nekim dijelovima jezgre, osobito na lokacijama poput Kandlerove ulice i uspona. Nedovoljna rasvjeta u pojedinim dijelovima povijesne jezgre tijekom noći stvara osjećaj nesigurnosti, dok se tijekom turističke sezone javlja problem narušavanja javnog reda i mira zbog buke iz ugostiteljskih objekata, uličnih svirača i sličnih izvora. Nepravilno odlaganje otpada, posebno biootpada od strane gospodarskih subjekata, te nedostatak odgovarajuće opreme poput kuhinjskih filtera, negativno utječu na čistoću javnih prostora. Neoprezni građevinski radovi i loša dijagnostika stanja stabala uzrokuju oštećenje ili gubitak vrijednih biljnih primjeraka. Arheološka nalazišta često usporavaju infrastrukturne radove i povećavaju troškove izvođenja zahvata, a tijekom tih radova smanjuje se funkcionalnost gradskih sustava. Konačno, neadekvatan odnos povijesne jezgre prema Rivi, koja je često preopterećena neprimjerenim sadržajima i prometom, narušava povezanost s morem, što zahtijeva bolju regulaciju i planiranje.

GOSPODARSTVO I TURIZAM

Povijesna jezgra Pule suočava se s polarnom podjelom funkcija, pri čemu je zapadni dio orijentiran na turističke sadržaje, dok istočni dio (Giardini i Tržnica) služi svakodnevnim potrebama stanovnika. Trgovine su većinom usmjerene na prodaju suvenira za turiste, nedostaju poslovni prostori koji bi zadovoljili potrebe lokalnog stanovništva, a mnogi od njih zatvaraju se tijekom zime, što dodatno smanjuje aktivnost u ulicama poput Kandlerove i Foruma. Gastronomska ponuda je jednolična, apartmanski je smještaj značajno porastao, dok hotelski kapaciteti ostaju nedovoljno iskorišteni, posebno hotel Riviera. Trgovci u povijesnoj jezgri gube korisnike zbog orijentacije prema trgovačkim centrima i internetskoj kupovini. Nedostatak inovativnih turističkih sadržaja i slaba internetska infrastruktura narušavaju kvalitetu života i poslovanja u jezgri. Prostorna ograničenja objekata otežavaju gospodarske aktivnosti, dok poduzetnici ne vide jasnu korist od spomeničke rente. Nepostojanje strategije gospodarske revitalizacije i slab nadzor nad zakupima prostora u vlasništvu Grada dodatno slabe gospodarsku održivost jezgre.

“ Simbol identiteta i živo srce grada”

Povijesna jezgra je živo srce grada Pule: autentična i otvorena, ona je prostor suživota građana i baštine.

Jedinstveno povijesno i kulturno naslijeđe čini okosnicu njezinog identiteta i katalizator je napretka u ostvarenju suvremenih razvojnih potreba.

Vizija razvoja povijesne jezgre temelji se na ostvarenju njenih ekonomskih, kulturnih i društvenih potencijala putem revitalizacije i obnove, čime ona postaje vitalno središte grada Pule:

- » Njene ozelenjene ulice, parkovi i trgovi natkriveni krošnjama mjesto su aktivnog života svih građana
- » Povijesna jezgra je bogata društvenim, zabavnim i kulturnim događanja koja su otvorena svima
- » Vrijedna graditeljska baština jezgre prikladno je valorizirana i obnovljena modernim ekološkim načelima, tvoreći okosnicu jedinstvenog identiteta grada i temeljem je razvoja koji uvažava tradiciju, odgovarajući istovremeno na suvremene trendove i potrebe stanovnika
- » Jedinstvene ambijentalne vrijednosti i bogato baštinsko naslijeđe povijesne jezgre obnovljeni su i oživljeni sadržajima, te se u njima odvijaju brojne aktivnosti suvremene gradske svakodnevice
- » Javni prostori povijesne jezgre mjesta su druženja, šetnje i igre, njene ulice su sigurne i bez prometnih zastoja, a javni prijevoz i održiva rješenja mobilnosti omogućuju brzo i lako kretanje svim korisnicima i posjetiteljima, te dobru povezanost jezgre sa ostatkom grada Pule
- » Pješačke površine i ulice povijesne jezgre su cjelovito obnovljene, sigurne, čiste i održavane
- » Gospodarska aktivnost u jezgri je revitalizirana, u skladu s autentičnim vrijednostima i potrebama njenih korisnika i posjetitelja
- » Stanarska zajednica povijesne jezgre je očuvana, regenerirana i uključena u ključne urbane procese, te aktivno promiče vrijednosti kulturne baštine svojim sugrađanima i posjetiteljima
- » Vrijednim prostornim i kulturnim resursima jezgre upravlja se na održiv način, što se očituje u uravnoteženosti njihove zaštite i razvoja, a stanovnici svih uzrasta informirano i aktivno sudjeluju u donošenju odluka i procesima ko-kreacije budućnosti svog grada
- » Posjetitelji povijesne jezgre odnose se prema njoj s poštovanjem, prepoznajući je kao prostor u kojem se isprepliću bogata slojevitost povijesnog naslijeđa i dinamičan život njenih stanovnika

Ciljevi, mjere i aktivnosti Plana upravljanja povijesnom jezgrom grada Pula - Pola

A) Povećanje kvalitete života i ostvarivanje potreba stanovnika povijesne jezgre

1. PRIORITIZACIJA I ODRŽAVANJE STAMBENE FUNKCIJE GRADSKJE JEZGRE

1.1. Promocija i praktična primjena različitih modela priuštivog stanovanja kroz razvoj modela subvencioniranog stanovanja

1.2. Izrada Izračuna prihvatnih kapaciteta (povijesne jezgre) kao podloge za regulaciju turističkog najma

2. UNAPRJEĐENJE PROMETNOG SUSTAVA I POTICANJE ODRŽIVE MOBILNOSTI NA PROSTORU POVIJESNE JEZGRE

2.1. Povećanje prometne protočnosti kroz unapređenje javnog prijevoza i razvoj suvremenih transportnih modaliteta (Park&Ride i e-mobilnost)

2.2. Uvođenje dodatnih usluga prijevoza unutar povijesne jezgre

2.3. Usmjeravanje stranih posjetitelja na usluge javnog prijevoza i e-mobilnosti i reorganizacija parkirališnog sustava u okruženju povijesne jezgre

2.4. Podržavanje pješačkog prometa i širenje mreže pješačkih površina

2.5. Poticanje alternativnih načina prometovanja i pješačenja kroz informativne i promotivne kampanje

3. OŽIVLJAVANJE SUSJEDSTVA I JAČANJE OSJEĆAJA POVEZANOSTI S PROSTOROM POVIJESNE JEZGRE

3.1. Organizacija društvenih sadržaja namijenjenih stanovnicima povijesne jezgre

3.2. Jačanje svijesti o kulturnim i baštinskim vrijednostima povijesne jezgre

3.3. Uključivanje stanovnika jezgre i zainteresiranih pojedinaca u sudjelovanje i organizaciju kulturno-zabavnih programa na razini Grada

B) Afirmacija baštine i održivo upravljanje

4. UPRAVLJANJE, OČUVANJE I OBNOVA BAŠTINE

4.1. Unapređenje i ojačavanje upravljačke strukture

4.2. Osiguravanje sustava redovnog pregleda i utvrđivanja stanja objekata kulturne baštine

4.3. Podrška evidentiranju i unapređenje zaštite kulturnih dobara

4.4. Podrška realizaciji aktivnosti Plana razvoja kulture koje pretpostavljaju upravljanje baštinom na način integrirane održivosti unutar kulturnog sektora

4.5. Integriranje mjera prilagodbe klimatskim promjenama poticanjem planova evakuacije i prioritizacije pokretne kulturne baštine

4.6. Podrška valorizaciji i interpretaciji kulturne baštine

4.7. Podrška obnovi i uređenju Zvezdarnice

5. UNAPREĐENJE OBNOVE GRADITELJSKOG FONDA NA PODRUČJU JEZGRE

5.1. Optimizacija provođenja postojećih programa obnove građevina uvođenjem stimulativnijih modaliteta sufinanciranja

5.2. Edukacija stanara i vlasnika objekata u povijesnoj jezgri o načinima njihovog održavanja i obnove

5.3. Podrška primjeni smjernica i mjera za održivu obnovu kulturnih dobara, a osobito energetske učinkovitosti i održivosti investicija namijenjenih kulturnoj infrastrukturi

5.4. Aktivacija i stavljanje u funkciju neiskorištenih objekata na prostoru povijesne jezgre

5.5. Podrška implementaciji konzervatorskih podloga nove generacije u prostorno-plansku dokumentaciju te izradi i implementaciji sociološko-demografskih i gospodarskih studija, studija nosivih turističkih kapaciteta i dr.

5.6. Podrška procesu obnove jezgre uspostavom suradnje sa privatnim građevinskim tvrtkama i majstorima zaduženim za pružanje usluga manjih popravaka u svrhu sprečavanja daljnje degradacije objekata

C) Održiv pristup prostornim i okolišnim vrijednostima u povijesnoj jezgri i njezinoj zoni utjecaja - kontaktnoj zoni

6. UREĐENJE I UNAPRJEĐENJE JAVNE INFRASTRUKTURE I OPREME S CILJEM POBOLJŠANJA FUNKCIONALNOSTI I AMBIJENTALNIH VRIJEDNOSTI PROSTORA POVIJESNE JEZGRE

6.1. Pokretanje projekata i pojedinačnih intervencija uređenja i poboljšanja javne infrastrukture

6.2. Uređenje i reaktivacija vodosprema, integriranje novih i obnova starih elemenata javnih zdenaca i urbane opreme

6.3. Prilagodba povijesne jezgre potrebama osoba s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti

6.4. Uvođenje brzog interneta (širokopojasne infrastrukture)

6.5. Usklađivanje i standardizacija izgleda vanjske opreme ugostiteljskih i trgovačkih objekata u povijesnoj jezgri u skladu sa postojećim lokalnim odredbama

7. UNAPRJEĐENJE ČISTOĆE JAVNIH PROSTORA PROŠIRENJE USLUGA KOMUNALNIH SLUŽBI I STRIKTNIJIM PROVOĐENJEM KOMUNALNOG REDA

7.1. Dodatna regulacija odvoza i nadzor odlaganja otpada iz ugostiteljskih objekata

7.2. Regulacija buke i osiguravanje javnog reda i mira

7.3. Poboljšan nadzor i sprečavanje onečišćenja javnih površina uvođenjem javnih zahoda i postavljanjem spremnika za otpad kućnih ljubimaca

8. OČUVANJE I UNAPREĐENJE JAVNIH I ZELENIH POVRŠINA POVIJESNE JEZGRE KAO MJERA PRILAGODBE KLIMATSKIM PROMJENAMA

8.1. Širenje mreže zelenih površina kroz uređenje i ozelenjivanje slobodnih/neiskorištenih površina

8.2. Razvoj modela poticanja uređenja i održavanja unutrašnjih dvorišta i vrtova

8.3. Razvoj i implementacija inovativnih rješenja ozelenjivanja javnih površina te savjetovanje privatnih osoba o ozelenjivanju bočnih fasada i krovova (okrenutih prema unutarnjem dvorištu)

8.4. Uređenje prostora pulske Rive na temeljima zelene tranzicije i prilagodbe na očekivane posljedice klimatskih promjena

9. PLANIRANJE I PROMIŠLJANJE PRAVACA BUDUĆEG INTEGRALNOG RAZVOJA JEZGRE I KONTAKTNE ZONE

9.1. Vrednovanje i valorizacija baštine povijesnog urbanog krajolika grada Pule u okviru prostorno - planske regulative

9.2. Promišljanje razvoja kontaktne zone i obalne zone povijesne jezgre

9.3. Uključivanje i revitalizacija baštine kroz viziju razvoja kontaktne zone

D) Uravnoteženost sadržaja i gospodarska revitalizacija

10. POTICANJE DEFICITARNIH DJELATNOSTI I PROMOCIJA POŽELJNIH SADRŽAJA U JEZGRI

10.1. Utvrđivanje deficitarnih usluga i sadržaja provedbom participativnog procesa sa članovima lokalne zajednice

10.2. Planski pristup revitalizaciji gospodarstva u jezgri kroz promicanje preferencijalnih i deficitarnih djelatnosti i sadržaja

10.3. Izrada registra poslovnih prostora u vlasništvu Grada i razvoj modela poticanja tradicijskih, deficitarnih i kreativnih djelatnosti (pr. povlaštene najamnine gradskih prostora)

10.4. Unapređenje gospodarske ponude uvođenjem kriterija kvalitete, edukacijom poslovnih subjekata te povezivanjem sa lokalnim stvaraocima i proizvođačima

10.5. Regulacija/poticaaj cjelogodišnjeg poslovanja poslovnih subjekata

10.6. Podrška uspostavi formalne mreže poduzetnika - privatnih dionika koji djeluju na području jezgre s ciljem organizacije zajedničkih aktivnosti (pr. pop-up ulični sajmovi) te osmišljavanja promotivnih ponuda i paketa

11. ODRŽIVI PRISTUP RAZVOJA I UPRAVLJANJA TURIZMOM

11.1. Profiliranje povijesne jezgre kao kulturne destinacije kroz angažman stručnjaka i međusektorsku suradnju na razvoju turističke ponude

11.2. Razvoj proizvoda i doživljaja koji uključuju aktivan angažman posjetitelja i lokalnog stanovništva (uključujući lokalne obrte i usluge)

11.3. Objedinjavanje relevantnih informacija i promicanje usluga uvođenjem turističke kartice

11.4. Obogaćivanje iskustva posjetitelja uz unaprjeđenje turističkih sadržaja i interpretaciju manje poznatih aspekata kulturne baštine

11.5. Izrada Plana upravljanja destinacijom

E) Jačanje kapaciteta zajednice i širenje svijesti o vrijednostima baštine

12. JAČANJE SVIJESTI I EDUKACIJA O VRIJEDNOSTIMA BAŠTINE

12.1. Promoviranje i edukacija o vrijednostima baštine organizacijom edukativnih događanja i sadržaja

12.2. Rano usvajanje i izgradnja znanja o vrijednostima baštine kroz edukaciju djece i mladih

13. IZGRADNJA KAPACITETA ZAJEDNICE ZA SUDJELOVANJE U PROCESIMA DONOŠENJA ODLUKA KROZ INFORMIRANOST I EDUKACIJU

13.1. Izgradnja građanskog kapaciteta za sudjelovanje u procesima donošenja odluka kroz edukaciju o pitanjima urbanog razvoja povijesne jezgre

13.2. Razvoj otvorene platforme (vox populi) za građanska pitanja i diskusiju o svakodnevnom i razvojnim temama vezanim uz prostor povijesne jezgre

13.3. Primjena participativnog dizajna i planiranja kroz vođene radionice i javne rasprave

14. JAČANJE SOCIJALNE KOHEZIJE I POTICAJ STVARANJU MJESTA DRUŠTVENOG OKUPLJANJA

14.1. Uređenje Giardina (i ostalih dijelova gradskog središta) kao zone ograničenog prometa i prostora slobodnog boravka za sve građane

14.2. Uspostava Centra za mlade / uspostava zone za mlade

14.3. Aktivacija društvenih potencijala trenutno zanemarenih i/ili nedovoljno korištenih prostora primjenom metoda taktičkog urbanizma

14.4. Organizacija inkluzivnih društvenih događanja na javnim prostorima povijesne jezgre i okolice

Povećanje kvalitete života i ostvarivanje potreba stanovnika povijesne jezgre

Povijesna jezgra Pule bilježi izraženo iseljavanje domicilnog stanovništva te svjedoči kakve posljedice investicijski pritisci ostavljaju na urbane prostore, a navedeno se očituje i u mijenama karaktera, gubitku vitalnih sadržaja te unificiranju turističke ponude, čime se kvaliteta života u gradskom središtu pogoršava. Potreba sustavnijeg pristupa planiranju razvoja već izgrađenih, povijesnih središta, u Hrvatskoj se počela prepoznati na području gradova gdje su pritisci, posebice gubitak lokalnog stanovništva, odmakli do alarmantnih razmjera (poput Dubrovnika, Splita i dr.). Brojna sociološka i društvena istraživanja, kontinuirano provođena u posljednjih nekoliko desetaka godina u većim jadranskim gradovima, jasno su upućivala na nepovoljne trendove, dok je provedba istih za područje gradskog središta Pule neopravdano izostala. Time se i planskom pristupu regeneraciji te obnovi gradskog središta, koji se prije svega očituje pitanjem stanovanja, pristupalo parcijalno.

Svako susjedstvo ima svoje specifičnosti i mikrodinamiku koje se odnose na određeni način života i baštinu, povezanost stanovnika s povijesnom jezgrom, kao i elemente ugroženosti svakodnevnog života i ostale izazove, koji prvenstveno dolaze od nereguliranog turizma. Uslijed starenja stanovništva i depopulacije posebno su ranjive veze među stanovnicima (socijalni kapital, pomaganje i osjećaj sigurnosti) koje su nužne za vitalnost, očuvanje funkcije stanovanja i identiteta prostora susjedstva. Kulturni identitet ili genius loci mjesta jednako je nošen vrijednostima zaštićene kulturno-povijesne cjeline kao i ljudima koji su njegovi stanovnici.

“Živost” stanovanja u gradu (eng. liveability), koncept je koji opisuje međudjelovanje društvenih, ekonomskih, ekoloških i infrastrukturnih elemenata unutar nekog prostora kao faktora koji određuju kvalitetu života njegovih stanovnika. Promatrano u mjerilu gradskih četvrti, odnosno susjedstva, pogodnost za život uključuje pristupačnost, sigurnost, kvalitetu stanovanja, društvenu koheziju, kvalitetu okoliša i infrastrukture te raspoloživost svakodnevno potrebnih usluga. Primijenjeno na kontekst povijesne jezgre grada Pule, ključni čimbenici čije unapređenje bi ju učinile mjestom pogodnijim za kvalitetan život njenih stanovnika, su lak pristup raznolikim osnovnim uslugama (npr. trgovine mješovitom robom, zdravstvene ustanove), učinkovit pješački i javni prijevoz, kvaliteta i uređenost okoliša, izgrađeni društveni odnosi i osjećaj pripadnosti, te priuštivo i kvalitetno stanovanje. Unutar ovog cilja obraditi će se izazovi stanovanja, prometovanja i osjećaja pripadnosti unutar društvene zajednice.

STRATEŠKI CILJ

1. Prioritizacija i održavanje stambene funkcije gradske jezgre

Poput većine obalnih gradova diljem Hrvatske, grad Pula susreće se sa slabljenjem stambene funkcije unutar povijesne jezgre uslijed intenzivne turistifikacije. Sve je veći broj nekretnina u kratkoročnom turističkom najmu što utječe na porast cijena najamnina, a posljedica ovog fenomena je osjetna depopulacija i iseljavanje sve većeg broja građana kojima visoke najamnine financijski nisu prihvatljive. Prioritizacija i očuvanje stambene funkcije jezgre ostvaruje se kroz provedbu mjera kojima se sanira i regulira odnos smještajnih jedinica turističke namjene naspram onih stambene, u najvećem prostorno i ekonomski izvedivom razmjeru. Mjera predlaže primjenu praktičnih modela kojima se ovaj proces može zaustaviti i njegove posljedice ublažiti, te time regenerirati životnost prostora jezgre i osigurati njena dugoročna otpornost.

1.1. Promocija i praktična primjena različitih modela priuštivog stanovanja kroz razvoj modela subvencioniranog stanovanja

Problematika stambenog pitanja izazov je na globalnoj razini s kojim se susreću brojni gradovi i urbane sredine, a kao jedan od praktičnih načina rješavanja tog problema zamijećen je porast broja uspješno realiziranih projekata priuštivih modela stanovanja. Stanarima jezgre i građanima Pule potrebno je pružiti informacije o planiranim inicijativama u okviru gradske stambene politike, osigurati održavanje tribina za zainteresirane građane uz prezentaciju primjera dobrih praksi, uvrstiti i promovirati tematiku regeneracije izgrađenog urbanog prostora i priuštivog stanovanja u programe drugih javnih događanja. Također je moguće potaknuti i ostale oblike informiranja (npr. uspostavom web-stranice s ključnim informacijama, pružanjem podrške i kontakta za dodatne informacije, diseminacijom informativnih brošura stanarima preko mjesnih odbora, predstavnika stanara i sl.). Kao početni korak u konkretnoj realizaciji aktivnosti potrebno je utvrđivanje trenutnog stanja, odnosno izradu registra raspoloživih stambenih objekata u vlasništvu Grada te dodatno ojačavanje gradskih stambenih resursa, sve u cilju razvoja modela dodatnih mjera kako bi se zaštitila stambena funkcija i opstanak lokalnih zajednica u dijelovima grada koji su postali ugroženi negativnim trendovima poput apartmanizacije i gentrifikacije.

Sukladno donošenju gradskog programa subvencioniranja i pružanja poticaja u sferi stambene politike, jedinice gradskog stambenog fonda mogu se, nakon uređivanja sredstvima Grada i privođenju svrsi, po subvencioniranim cijenama izdavati skupinama kojih u povijesnoj jezgri manjka, npr. mladim obiteljima s djecom i ostalim kategorijama mladih koji po prvi puta rješavaju svoje stambeno pitanje, što bi trebalo doprinijeti pomlađivanju stanovništva u povijesnoj jezgri i oživljavanju iste. Kako bi se u jezgri privukao što veći broj stanovnika mlađih dobnih skupina i time osvežila demografska slika, pojedini prostori iz stambenog fonda mogu se prenamijeniti u učenički i studentski smještaj, primjerice u obliku manjih „domova“ (odnosno stanova) s dijeljenim spavaonicama te zajedničkim sanitarnim čvorom i kuhinjom. Na taj način se maksimalno iskorištavaju smještajni kapaciteti jedinica stambenog fonda, a tokom ljetnih mjeseci ti isti mogu biti namijenjeni reguliranom smještaju turista, te Gradu kontinuirano donositi prihode za daljnje ulaganje u razvitak stambenog fonda.

1.2. Izrada Izračuna prihvatnih kapaciteta (povijesne jezgre) kao podloge za regulaciju turističkog najma

Kao dodatni korak u održavanju stambene vitalnosti povijesne jezgre i kontroli apartmanizacije, predlaže se pristupanje izradi izračuna prihvatnih kapaciteta destinacije, uključivo i povijesne jezgre kojom se stvara podloga za regulaciju djelatnosti iznajmljivanja privatnog smještaja sezonskim posjetiteljima. Naime, stupanjem na snagu novog Zakona o turizmu (NN 156/23) dobiva se zakonsko uporište koje će omogućiti implementaciju potrebnih mjera i zakonsku regulaciju njihovog poštivanja; njime se gradovi i općine ovlaštavaju da temeljem smjernica definiranih Planovima upravljanja destinacijom, ali i potreba utvrđenim dokumentima, uključivo i Planom upravljanja te na osnovi izračuna prihvatnih kapaciteta upravljaju turističkim razvojem svog područja. Prihvatni kapacitet destinacije, u smislu ovoga Zakona, broj je turista koji mogu posjetiti turističku destinaciju u isto vrijeme, ne uzrokujući pritom neprihvatljive poremećaje fizičke, gospodarske i sociokulturne okoline te smanjenje u zadovoljstvu posjetitelja, izrađen prema propisanoj metodologiji izračuna koja će biti propisana pravilnikom. Sukladno rezultatima izračuna, a u skladu s prostornim planovima, biti će moguće razmotriti formiranje gradskih politika i dodatnih koraka kojima se regulira broj jedinica u funkciji privatnog smještaja.

2. Unaprjeđenje prometnog sustava i poticanje održive mobilnosti na prostoru povijesne jezgre

Izražen problem koji narušava kvalitetu boravka za sve korisnike prostora povijesne jezgre, predstavlja promet, odnosno nedostatak parkirnih mjesta i zagušenost prometnih pravaca tokom turističke sezone, ali i u manjoj mjeri i kroz ostatak godine. Rješavanju ovog izazova pristupa se preusmjeravanjem što većeg broja građana i posjetitelja na javni prijevoz i korištenje Park&Ride sustava, uz istovremeno proširenje i poboljšanje usluga javnog prijevoza i pješačke infrastrukture, upotrebu tehnoloških informacijskih rješenja (aplikacija, informacijskih ploča i sl.) za praćenje stanja na prometnicama i na parkiralištima u realnom vremenu, uvođenjem opcija e-mobilnosti (najma električnih vozila) te promotivnim i informativnim kampanjama o održivoj mobilnosti.

2.1. Povećanje prometne protočnosti kroz unapređenje javnog prijevoza i razvoj suvremenih transportnih modaliteta (Park&Ride i e-mobilnost)

Poboljšanjem i nadogradnjom postojećih usluga javnog prijevoza (npr. uvođenje dodatnih linija i manjih shuttle autobusa između trenutno nepovezanih lokacija, uvođenje povremenog i prijevoza po potrebi za stanare starije životne dobi i/ili smanjene pokretljivosti, veću frekvenciju voznog reda u određenim satima, uvođenje noćnih linija i sl.), može se utjecati na smanjenje potrebe korištenja osobnog vozila za dolazak i kretanje jezgrom, dok Park&Ride sustav omogućava onim korisnicima koji koriste osobna vozila da ih parkiraju na površinama izvan povijesne jezgre te za ostatak putovanja do samog gradskog središta koriste javni prijevoz i ostale oblike transporta. Uvođenjem većeg broja točaka za najam e-bicikala i električnih vozila dodatno se doprinosi održivoj unutargradskoj mobilnosti, te smanjuje broj privatnih

vozila u opticaju i mirovanju. Ovakav razvoj prati i općenita digitalizacija prometnog sustava, kojom je moguće u stvarnom vremenu pratiti stanje u prometu, raspoložive načine prometovanja između lokacija, broj slobodnih parkirnih mjesta na parking lokacijama, i sl. Na području Rive moguće je razmotriti uvođenje dodatnih prometnih rješenja, poput uvođenja tramvajske linije (revitalizacijom postojeće željezničke pruge) te njenog povezivanja sa drugim dijelovima grada.

» 2.2. Uvođenje dodatnih usluga prijevoza unutar povijesne jezgre

Kao dodatna opcija mobilnosti, posebice na pretežno pješačkim zonama, moguće je uvesti flotu e-vozila koja se kreću ograničenom brzinom (do 25km na sat) kojima se olakšava kretanje starijih osoba, trudnica i ostalih skupina sa određenim ograničenjima u kretanju, po uzoru na uslugu „Kavalir“ taksija u Ljubljani.

» 2.3. Usmjeravanje stranih posjetitelja na usluge javnog prijevoza i e-mobilnosti i reorganizacija parkirališnog sustava u okruženju povijesne jezgre

Svim navedenim poboljšanjima prometnog sustava moguće je drastično smanjiti udio vozila stranih posjetitelja u povijesnoj jezgri, koje je o načinima i opcijama prometovanja jezgrom potrebno pravovremeno i kvalitetno informirati. Uz usmjerene višezjezične medijske kampanje koje se trebaju diseminirati turističkim i marketinškim kanalima kako bi se dosegao što veći broj posjetitelja, samo korištenje i snalaženje u prometnom sustavu treba biti efikasno i jednostavno. To se može postići digitalizacijom prometnog sustava, npr. razvojem namjenskih mobilnih aplikacija, postavljanjem ekrana sa prikazom lokacija različitih prijevoznih opcija i voznim redom javnog prijevoza ažuriranim u realnom vremenu i sl. Sklonost ka odabiru održivog prijevoza kod posjetitelja može se dodatno poticati ponudom povoljnih dnevnih i višednevnih karata za javni prijevoz i najam e-vozila, ali i kroz povišene cijene parkinga za automobile stranih registracija ili pak sezonsku zabranu njihovog parkiranja na području jezgre i u kontakt zoni.

» 2.4. Podržavanje pješačkog prometa i širenje mreže pješačkih površina

Pojedine pješačke površine unutar povijesne jezgre potrebno je obnoviti i urediti kako bi kretanje njima bilo ugodno i sigurno (Kandlerova, ulica Sergijevaca itd.), a pojedine prostore na kojima se odvija intenzivna pješačka komunikacija, poput Giardina, ali i dijela Rive, preporuča se u budućnosti pretvoriti u pješačke, odnosno zone ograničenog prometa, koje uključuju sve sudionike u prometu (pješači, biciklisti, javni prijevoz i motorni promet) uz ograničenje brzine vožnje. Putem provedenog upitnika od strane građana istaknuti su prijedlozi kojima se gradski prostor preko platoa ispod Arene pa do Giardina može pretvoriti u pješačku zonu, ili spomenutu zonu ograničenog prometa. Kako bi se isprobala i utvrdila primjenjivost takvih prenamjena u praksi, moguće im je pristupiti služeći se metodama tzv. taktičkog urbanizma. Predmetne površine na kojima se planira uvesti novo ograničenje tako se mogu privremeno zatvoriti za promet motornih vozila te ograditi teglama s biljkama, ogradama i sl. kako bi se naznačila njihova trenutna pješačka funkcija, te postavljanjem kioska s hranom, klupama i sličnim sadržajima potaknuti korisnike prostora na njegovo drugačije korištenje – ukoliko se novostvoreni pješački prostor, odnosno rješenje, pokaže funkcionalnim, isto se može i trajno implementirati.

2.5. Poticanje alternativnih načina prometovanja i pješačenja kroz informativne i promotivne kampanje

Uspješnost usvajanja navedenih poboljšanja i promjena velikim dijelom ovisi o njihovom kvalitetnom predstavljanju građanima, zbog čega se predlaže provoditi česte informativne medijske kampanje o razlozima i prednostima novouvedenih rješenja, predstavljati ostvarena postignuća u svjetlu njihovog doprinosa kvaliteti života u gradu, te predstavljati primjere dobrih praksi iz drugih gradova inozemstva, primjerice Barcelone ili Beča, gdje je uvođenje mjera regulacija prometa u gradskim središtima u konačnici rezultiralo visokom kvalitetom i standardom života po kojima su ti gradovi poznati. Iako promjene u regulaciji prometovanja (kao i ostale funkcionalne, estetske i slične preinake u gradskom prostoru) često uzrokuju inicijalno nezadovoljstvo kod dijela građana koji su njima pogođeni, njihovom senzibilizacijom postupno će se utjecati na razvoj pozitivnog stava i usvajanja novih prometnih navika i načina kretanja kroz prostor jezgre i grada.

3. Oživljavanje susjedstva i jačanje osjećaja pripadnosti

Povijesna jezgra, osim prostora iznimne baštinske vrijednosti, treba ostati vitalno mjesto stanovanja, rada i dokolice. Negativne posljedice turistifikacije na društvene zajednice otvara i pitanje utjecaja ovog trenda na održivost zajednice te gubitak međususjedskih odnosa, koji su temelj sigurnog i stabilnog socijalnog kapitala relativno malog i specifičnog prostora povijesne jezgre.

3.1. Organizacija društvenih sadržaja namijenjenih stanovnicima povijesne jezgre

Aktivnosti koje se predlažu usmjerene ovom mjerom usmjerene su na jačanje narušenog osjećaja zajedništva, poticanje neformalne međuljudske interakcije i oporavak društvene kohezije na prostoru povijesne jezgre. Programima treba uvažiti interese različitih dobnih skupina, obrazovanja i spolova, istovremeno potičući spontanu međusobnu interakciju sugrađana i sustanara na temelju sličnosti i zajedničkih vrijednosti. Primjerice, uspostavljanjem čitaonica novina za okupljanje stanara starije životne dobi, zabavno-sportskim događanjima poput nogometnih turnira na razini manjih dijelova jezgre, rekreacijskim aktivnostima u parkovima, tematskim kino-večerima u prostorima mjesnih odbora i sl. unose se besplatni sadržaji kojima se regenerira duh zajednice i stvara osjećaj pripadnosti i privrženosti susjedstvu.

3.2. Jačanje svijesti o kulturnim i baštinskim vrijednostima povijesne jezgre

Mnogi stanari jezgre prepoznaju i cijene jedinstvenost kulturne baštine kojom su okruženi. Aktivnosti kojima se može dodatno ojačati svijest o njenim vrijednostima mogu biti različite kreativne radionice na temu životne svakodnevnice u povijesnoj jezgri kreirane u suradnji sa lokalnim udrugama, kao primjerice

održavanje video-projeksija kratkih autorskih radova u nekom od gradskih prostora, dječje izložbene likovne radionice, snimanje dokumentarnih uradaka i intervjua sa starijim stanarima o promjenama koje je povijesna jezgra doživjela kroz povijest, i sl.

» 3.3. Uključivanje stanovnika jezgre i zainteresiranih pojedinaca u sudjelovanje i organizaciju kulturno-zabavnih programa na razini Grada

U suradnji i uz podršku kulturnih institucija i civilnih udruga koje djeluju na području jezgre predlaže se uključivanje zainteresiranih članova stanarske zajednice jezgre (ali i ostalih dijelova grada) u sudjelovanje u ko-kreaciji društvenih i zabavnih programa namijenjenih građanima Pule, tokom, a naročito izvan turističke sezone. Događanja mogu biti načinom predstavljanja npr. amaterskog i profesionalnog kreativnog stvaralaštva stanara jezgre i građana Pule, nastupa neafirmiranih muzičkih skupina, djelovanja lokalnih amaterskih sportskih klubova, udruga i slično. Time se javni prostor povijesne jezgre stavlja u službu građana i njihovih interesa, njeguju lokalne specifičnosti i jača jedinstveni identitet grada. Uključenost lokalne zajednice u formiranje javnih programa pozitivno djeluje na građansku podršku i posjećenost takvih događanja, a ujedno je i prilika za izgradnju suradničkog odnosa sa gradskim tijelima i institucijama.

U kucima povijesne jezgre nalaze se pozitivni primjeri angažmana pojedinaca - malim intervencijama i uređenjem neposrednog vanjskog javnog prostora doprinosi se osjećaju životnosti i njeguje duh mjesta.
Izvor: Urbanex 2024.

Afirmacija baštine i održivo upravljanje

Pula je u antičko-rimskom i bizantskom razdoblju bila značajno gradsko središte, u srednjem vijeku slobodna gradska komuna, a od druge polovice XIX. stoljeća do 1918. centar svih aktivnosti austrijske carske ratne mornarice. Duga gradska povijest upisana je i u njezinu urbanu strukturu koju obilježava kohezija arhitektonskih stilova od razdoblja antike do suvremenih arhitektonskih rješenja.

Postojeće stanje očuvanosti graditeljskog nasljeđa unutar povijesne jezgre upućuje kako su najvrjednija graditeljska djela tog nasljeđa u značajnoj mjeri ugrožena i dotrajala, dijelom i kao posljedica nesustavne obnove u drugoj polovici XX. stoljeća. Uz potrebu rekonstrukcije najvrjednijeg fonda graditeljskog nasljeđa Pule, a što podrazumijeva obnovu graditeljske strukture, ističe se i potreba za organiziranim upravljanjem kulturno-povijesnom cjelinom, što uključuje uzimanje u obzir društvene, znanstveno-edukativne i gospodarsko-teritorijalne komponente razvoja, uz uvođenje otvorenih i sudioničkih modela kroz povećanje participativnosti.

STRATEŠKI CILJ

4. Upravljanje, očuvanje i obnova baštine

Ova je mjera usmjerena na aktivnosti kojima se primarno skrbi o načinima cjelovite obnove i očuvanja vrijednosti kulturnog dobra i građevinskog fonda povijesne jezgre grada Pule kao i formiranju mreže dionika i odgovornog upravljačkog tijela, kao polazišta za kvalitetno upravljanje i provedbu potrebnih mjera. Njima se adresira stanje objekata zaštićene baštinske vrijednosti, kao i građevinskog fonda koji zajedno s njima tvoji cjelinu povijesne jezgre. Međusobna koordinacija i dobra informiranost prepoznati su kao ključni za uspješnu suradnju svih dionika, neovisno je li riječ o javnim tijelima ili predstavnicima privatnih ili građanskih inicijativa.

4.1. Unapređenje i ojačavanje upravljačke strukture

Formiranje upravljačke strukture ključno je za provedbu Plana upravljanja, odnosno provedbu strateških aktivnosti i praćenja njihova učinka. Pri formaciji spomenutog preporuča se ugledati na prakse koje se primjenjuju pri uspostavljanju upravljačkih tijela u instancama kada se planovi upravljanja odnose na prostore koji su već prepoznati kao dijelovi Svjetske baštine, kako bi se vrednovanje povijesne jezgre u što većoj mjeri približilo onome koje se primjenjuje na kulturno-povijesne cjeline sličnih kvaliteta, no istovremeno poštujući postojeće okvire i mogućnosti koje su specifične izradi ovog Plana upravljanja. Uravnoteženo i učinkovito funkcioniranje upravljačke strukture koja je nužna za provođenje ovog Plana zasniva se prvenstveno na ostvarivanju snažnije suradnje između postojećih tijela javne uprave i institucija koje djeluju na području povijesne jezgre, te realističnom i praktičnom usmjeravanju njihovih kapaciteta prema realizaciji aktivnosti predviđenih Planom kroz usuglašavanje oko podjele zaduženja, međusobnu podršku i koordinaciju prilikom provedbe te praćenje uspješnosti ostvarenih rezultata. Kao jedna od dodatnih mogućnosti koja se kroz koordiniran i suradnički proces upravljanja preporuča istražiti je davanje dodatnog financijskog poticaja projektima obnove i očuvanja kulturno-povijesne cjeline koja to trebaju. Navedeno je moguće ostvariti usmjeravanjem dijela sredstava stečenih prihodima od obnovljenih dijelova spomeničke baštine koja ostvaruju profit.

Prilikom formiranja upravljačkog tijela preporuča se u njega uključiti i predstavnike privatnog sektora i civilnih udruga odnosno lokalne zajednice kako bi se ostvarila podrška provedbi Plana upravljanja od strane svih dionika čiji su interesi njime obuhvaćeni. Kao dodatna potpora uspješnoj suradnji uključenih dionika moguća je i njihova dodatna edukacija u kontekstu poboljšavanja koordinacije, komunikacije te jačanje kapaciteta za suradnju općenito.

4.2. Osiguravanje sustava redovnog pregleda i utvrđivanja stanja objekata kulturne baštine

Preporuča se uspostavljanje sustavnog i kontinuiranog konzervatorskog nadzora nad objektima kulturne baštine u povijesnoj jezgri Pule. Redovitim praćenjem stanja osigurava se pravovremeno identificiranje potencijalnih degradacija u različitim fazama njihovog nastanka, uključujući strukturalna oštećenja, eroziju materijala ili druge oblike ugroze kojoj su objekti izloženi i time osigurati sistematična i dugoročna zaštita kulturne baštine i spriječiti oštećenja ili potpuni gubitak vrijednih baštinskih resursa. Sustav

nadzora može uključivati periodične inspekcije, izradu detaljnih izvješća o zatečenom stanju objekata te njihovo redovito ažuriranje, propisivanje potrebnih intervencija za očuvanje te izradu uputa za općenito održavanje objekata od baštinskog značaja. Sustav bi omogućio prioritizaciju obnove pojedinih objekata kroz hitne intervencije, zaštitu integriteta onih elemenata baštine koji nisu pod trenutnom ugrozom, ali zahtijevaju redovito praćenje i održavanje, kao i uspostavljanje cjelovitog, transparentnog planskog pristupa obnovi i očuvanju kulturne baštine povijesne jezgre.

4.3. Podrška evidentiranju i unapređenje zaštite kulturnih dobara

Nastavno na redoviti pregled i nadzor nad objektima kulturne baštine, važno je pružiti kontinuiranu podršku postupcima evidentiranja i uvrštavanja kulturnih dobara u Registar kulturnih dobara kako bi se osigurala njihova pojedinačna zaštita, ali i podizao ukupni stupanj valorizacije baštinskog fonda povijesne jezgre i grada Pule. Poseban naglasak pritom treba staviti i na kontinuitet napora prema uvrštavanju u UNESCO-ov Popis svjetske baštine, kao krajnjeg dosega afirmacije izuzetne kulturno-spomeničke vrijednosti baštine grada. Osim antičkog naslijeđa (Amfiteatar) predlaže se razmatranje mogućnosti prepoznavanja i zaštite fortifikacijskih objekata, odnosno obrambenog sustava Pule, kao serijskog svjetskog dobra.

4.4. Podrška realizaciji aktivnosti Plana razvoja kulture koje pretpostavljaju upravljanje baštinom na način integrirane održivosti unutar kulturnog sektora

Kao što je utvrđeno Planom razvoja kulture grada Pule do 2030., potrebno je ojačati suradnju i koordinaciju među brojnim kulturnim institucijama i udrugama u kulturi na području grada, uključujući prostor povijesne jezgre, i poboljšati vidljivost njihovog djelovanja. Kao rješenje tog problema, a ujedno i način povećanja posjećenosti programa i sustavne izgradnje publike, prepoznaje se potreba za jedinstvenom platformom koja objedinjuje programe svih institucija i aktera u kulturi. Putem nje se može ukratko predstaviti djelovanje pojedinačnih udruga i institucija na području jezgre i ostatku Grada, pružiti njihov kontakt, prikazati galerija fotografija, kratki pregled područja aktivnosti, lokacija prostora na kojem djeluju i sl., čime platforma istovremeno služi i kao način predstavljanja i povećavanja vidljivosti onih aktera koji nemaju sredstava ili kapaciteta za izradu i redovito održavanje vlastite mrežne stranice. Na istoj se platformi može prikazivati i kalendarski pregled kulturnih događanja (kao što se on trenutno nudi na stranicama Grada), a aktualne informacije o rasporedu događanja trebaju biti dostupne i u ostalim formatima kako bi dosegle što širi krug publike, primjerice u tiskanom formatu kao kratke brošure sa mjesečnim/kvartalnim programom, digitalno diseminirane e-mailom u formi mjesečnog newslettera i slično. Neovisno o formatu i mediju komunikacije, sve informacije trebaju biti dostupne na stranim jezicima kako bi koristile i stranim posjetiteljima.

Primijenjeno na prostor povijesne jezgre, predlaže se da kulturne i obrazovne institucije poput npr. Arheološkog muzeja Istre, Povijesnog i pomorskog muzeja Istre, Circola, Knjižnice itd., rade na nastavku i izgradnji međuinstitucionalne suradnje kojom bi se mogle programski podržavati i zajednički promovirati kroz ponudu povezanih sadržaja usmjerenih prema lokalnoj zajednici, obrazovnim ustanovama, ali i stranim posjetiteljima. Kroz međusobnu podršku i suradnju kulturne ustanove, ali i ostali akteri u kulturi, mogu znatno povećati svoj doseg i utjecaj u odnosu na njihovo individualno, disperzirano djelovanje.

» 4.5. Integriranje mjera prilagodbe klimatskim promjenama poticanjem planova evakuacije i prioritizacije pokretne kulturne baštine

Problemi očuvanja i izloženosti rizicima povijesne jezgre ogledaju se u starosti materijala, koja se manifestira u ljeskanju i pucanju kamena, truljenju drva, koroziji, slabljenju vezivnih svojstava žbuke, a što neposredno utječe na stabilnost i funkcionalnost građevina. U slučaju slabog održavanja građevina ovi procesi postaju još izraženiji, a u kombinaciji s nepovoljnim događajima ili opasnostima, rezultiraju negativnim utjecajem na kulturnu baštinu i opasnostima za stanovništvo. Premda su posljedice nepovoljnih događaja na prostoru pulske povijesne jezgre u dosadašnjim scenarijima bile blage do umjerene, opasnosti od oštećenja nisu isključene, posebice uslijed utjecaja izazvanih klimatskim promjenama koji uključuju podizanje razine mora te plavljenje nižih dijelova grada. Povijesna jezgra je i prema postojećim scenarijima u opasnosti od plavljenja mora čime bi plavili niži dijelovi te se nalazi na prostoru srednje potresne opasnosti. Na potrebu redefiniranja prioriteta u području kulturne baštine kako bi se omogućilo pravilno i brzo reagiranje u nepredvidivim okolnostima, upućuju i nedavni razorni potresi na području Banije te Zagreba. Isti svjedoče kako se o ranjivosti baštine najčešće promišlja tek u onim trenutcima kada se nepovoljni događaji već dogode.

S obzirom na navedeno, ističe se potreba za integriranjem mjera koje se odnose na rizike od prirodnih nepogoda i katastrofa u mjere urbanističkog i regionalnog planiranja na dobru kulturno-povijesne cjeline, provedbom tehničkih mjera zaštite lokaliteta od posljedica posebno prirodnih katastrofa te provedbom strateških odluka utemeljenih na detaljnim studijama, kao što su studija utjecaja klimatskih promjena i promjena u ekosustavima. Također, zbog činjenice da vrlo malen broj lokaliteta posjeduje planove prioritizacije i evakuacije pokretne kulturne baštine, preporučuje se provedba prioritizacije kulturnih dobara na razini ustanova koje njima upravljaju, s ciljem očuvanja vrijedne građe "in situ" ili u slučaju potrebe, izmještanja na adekvatnu lokaciju na temelju izrađenog izvanrednog plana za evakuaciju vitalnog gradiva.

» 4.6. Podrška valorizaciji i interpretaciji kulturne baštine

U kontekstu valorizacije i interpretacije kulturne baštine, uočava se nedostatak koherentnog narativa koji bi objedinio sve značajne povijesne etape koje su prethodile razvoju grada i jezgre. U prezentaciji i profiliranju kulturnog identiteta jezgre i grada trenutno je uglavnom zastupljeno i valorizirano pretežito antičko naslijeđe, dok je naslijeđe iz ostalih povijesnih razdoblja u velikoj mjeri zanemareno. Stoga je potrebno unaprijediti interpretaciju cjelokupnog kulturno-povijesnog naslijeđa kojeg grad Pula, uključujući i jezgru, posjeduju. Navedeno se primarno odnosi na uključivanje i jaču promociju značaja baštinskih objekata iz mletačkog, austrougarskog i ostalih slabije predstavljenih povijesnih perioda, koji u jednakoj mjeri predstavljaju iznimno vrijedan kulturni kapital. Potrebna je kvalitetna razrada i promocija cjelovitog kulturnog narativa koji će u pravom svjetlu prikazati cjelokupno bogatstvo kulturne baštine grada, integrirajući sve povijesne slojeve u jedinstvenu priču koja odražava raznolikost i slojevitost Pule kroz stoljeća. Gradsku je jezgru, kao fizičku činjenicu i narativ, potrebno profilirati iz cjelokupne urbane memorije.

Vojne fortifikacije u okolici grada predstavljaju velik potencijal za razvoj grada. Uređeni i obnovljeni Kaštel čini tek dio mreže vojnih utvrda te sa ostalim dislociranim utverdama kreira veći, međusobno povezani sustav koji u cijelosti zaslužuje adekvatnu valorizaciju. Unutar jezgre nalazi se niz spomeničkih elemenata čiju je zaštitu i interpretaciju moguće unaprijediti, poput rimskog mozaika Kašnjanje Dirke, koji degradira uslijed nedostatka održavanja, Herkulove glave i toljage i dr. Moguće je potaknuti i snažniju prezentaciju postignuća poznatih žitelja grada, poput opernog skladatelja Antonija Smareglie

koji je svojevremeno djelovao diljem Europe i svijeta, uspostavljanjem tehnološki suvremenog audio-vizualnog izložbenog prostora. Osnivanje Muzeja grada Pule, kao važne stavke u kulturnoj afirmaciji, pružilo bi objedinjen i sveobuhvatan pregled razvoja grada kroz sve kronološke i povijesne etape i podržalo valorizaciju cjelokupnog baštinskog naslijeđa na prikladan način.

Subkulturna scena koja se razvija u kontaktnoj zoni, misleći pritom na lokacije koje predstavljaju ostavštinu vojne baštine (npr. KC Rojc, ali i utvrde koje su svojedobno bile lokacijom muzičkih festivala elektronske glazbe), može se na temelju svojih različitosti povezati s klasičnom i pop-kulturom koja cvjeta u povijesnoj jezgri, poput događanja u Areni i Malom rimskom kazalištu. Grad i njegova baština mogu se profilirati na temelju svojih suprotnosti i polariteta, pri čemu se svaki tip baštine može "specijalizirati" odnosno profilirati povezivanjem s određenim aspektom kulture. Na jednak način i ostali objekti baštine grada i jezgre, poput mletačkih i industrijskih, mogu pronaći svoje kompatibilne katalizatore, poput znanstvenog ili poslovnog turizma, suvremenih likovnih i izvedbenih umjetnosti i slično, te u svojim prostorima smjestiti galerije i izložbene prostore, dvorane za plesne predstave, studije za muzičke probe, izložbene prostore za umjetničke biennale, itd. Kao način olakšano i izravnog predstavljanja baštine na prostoru jezgre, preporučuje se postavljanje pločica i informativnih panela s osnovnim podacima o pojedinom baštinskom dobru, te dodatnim informacijama dostupnim putem QR koda, na vidljivim mjestima putem kojih zainteresirani prolaznici mogu saznati zanimljivosti o povijesti značajnih zgrada, spomenika ili prostora.

« 4.7. Podrška obnovi i uređenju Zvezdarnice

Projekt uređenja i rekonstrukcije (Mornaričke) Zvezdarnice na Monte Zaru, koja je ujedno i najstarija zvezdarnica na prostoru Republike Hrvatske, izgrađena u doba Austrougarske vladavine, ističe se kao značajan ne samo u smislu očuvanja samog objekta Zvezdarnice, već za unapređenje valorizacije pulske kulturne baštine u cijelosti. Potencijal da po završenoj rekonstrukciji prostor bude u službi edukacije mladeži kompatibilan je sa prijedlozima iz aktivnosti 15.2. Uspostava Centra za mlade / uspostava zone za mlade, a predlaže se razmotriti i ostale načine na koje se interpretacija i promocija važnosti objekta može unaprijediti povezivanjem sa ostalim kulturnim dobrima iz istog povijesnog razdoblja.

Mornarička Zvezdarnica u parku Monte Zaro, Izvor: Urbanex d.o.o., 2024.

5. Unapređenje obnove graditeljskog fonda na području jezgre

Velik dio građevinskog fonda i infrastrukture povijesne jezgre u neodgovarajućem je stanju, te čitavo područje potrebuje provedbu temeljite urbane revitalizacije obnovom fasada, rekonstrukcijom ulica, zamjenom starih, oštećenih dijelova objekata odgovarajućim i ekološki prihvatljivim rješenjima, uz očuvanje povijesne i arhitektonske vrijednosti zgrada i povijesne cjeline. Premda je moguće navesti postojanje relativno uspješnih programa i projekata, isti se realiziraju brzinom manjom od brzine degradacije građevinskog fonda. Konzervatorska podloga GUP-a Pula (2016) upućivala je kako, sagledavajući zgrade s pročeljima starijima od 50 godina, najmanje 20-ak njih godišnje ulazi u disfunkcionalnu fazu, dok ih se prosječno godišnje obnavlja od 10 do 15.

Navedenom izazovu ne ide u prilog niti neodgovarajuća reguliranost ovog pitanja na zakonodavnoj razini, jer Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ne propisuje metode niti postupke očuvanja kulturno-povijesnih cjelina, već je predviđeno da se alati zaštite i obnove ostvaruju na temelju prostorno-planske dokumentacije. Temelj cjelovitom sustavu očuvanja i obnove graditeljske baštine povijesne jezgre može se pratiti izradom PUP-a Stari Grad početkom 90-ih i potom GUP-a izradom nove konzervatorske podloge, ali realizacija urbo-ekonomskog mehanizma kojim bi se povijesna jezgra obnavljala iz vlastitih prihoda do danas nije u cijelosti zaživjela. Urbana obnova složen je proces u kojem se kontinuirano obnavljaju pojedini elementi u povijesnom tkivu, i to u skladu sa suvremenim potrebama u njima, a obuhvaća set projektnih, ekonomskih, građevinskih, financijskih i društvenih mjera za cjelovito poboljšanje fizičke, socijalne, gospodarske i kulturne dimenzije na prostoru odabranog područja provedbe. Nastavkom započetih postupaka obnove te provođenjem ostalih planiranih projekata uređenja, restauracije i zaštite povijesnih zgrada, spomenika i cjelina na prostoru jezgre sprječava se njihovo daljnje propadanje, ali i vraća izvorni sjaj i funkcionalnost dijelovima koju su zapuštanjem ili neadekvatnim uređenjem izgubila.

Trenutno stanje popločenja ulice Sergijevaca i Kandlerove ulice, ali i uspona prema Kaštelu, uzrokom su degradacije baštinskih i ambijentalnih vrijednosti cjeline i narušenog ukupnog dojma koji dijelovi jezgre ostavljaju na korisnike prostora, kao i njegovu sigurnost i funkcionalnost. Uređenje prostora Giardina te prenamjena u pješačku zonu odnosno zonu ograničenog prometovanja značiti će stvaranje prijeko potrebnog slobodnog prostora za susret i boravak različitih društvenih skupina, a jednaki potencijal krije se i u obnovi, uređenju i proširenju prostora Rive. Zahvati koji su dosad učinjeni u sklopu obnove i uređenja Kaštela već značajno pridonose stvaranju vrijednih novih sadržaja, a potrebnim uređivanjem pristupnih pješačkih uspona taj bi se prostor u cijelosti još značajnije povezao sa ostatkom jezgre. Urbana obnova dugotrajan je proces prepun izazova, ali se na njemu zasniva buduće očuvanje jedinstvenih kulturno-povijesnih odlika povijesne jezgre. Konačni rezultat koji će biti osjetan već i prilikom same intenzivnije provedbe, je ne samo fizička obnova prostora, već i revitalizacija njegovih narušenih gospodarskih i društvenih funkcija. Konačna intencija je da se povijesni urbani elementi integriraju u suvremeni život grada, zadržavajući autentičnost i istovremeno se prilagođavajući potrebama današnjih korisnika.

5.1. Optimizacija provođenja postojećih programa obnove građevina uvođenjem stimulaturnih modaliteta sufinanciranja

Velik broj fasada i objekata u lošem su stanju, te degradiraju vizure i ambijentalnu vrijednost, ali i narušavaju sigurnost unutar prostora povijesne jezgre. Unatoč postojanju programa sufinanciranja (Dolcevita) trošak obnove je i dalje previsok za veliki broj vlasnika objekata i stanara, te se predlaže uvođenje stimulaturnih modela za one objekte koji su posebno rizični ili derutni, a čiji vlasnici nisu u mogućnosti sudjelovati u financijskim okvirima trenutno omogućenim programom sufinanciranja. Kao jedan od mogućih načina dodatnog financiranja, odnosno poticanja obnove građevinskog fonda jezgre je uvođenje povrata dijela spomeničke rente vlasnicima stanova i poslovnih prostora unutar njenog obuhvata, po uzoru na neke od zemalja EU. Nadalje, moguće je razmotriti uključivanje Grada u sufinanciranje obnove pojedinih objekata prema određenim kriterijima, primjerice onih koji imaju izraženu baštinsku vrijednost, nalaze se na prominentnoj poziciji i utječu na važne vizure, u iznimno su lošem stanju te narušavaju sigurnost. Istovremeno, potrebno je nastojati pružiti sveobuhvatnu podršku suvlasnicima odnosno predstavnicima stanara u pripremi dokumentacije za obnovu kako bi se ubrzao administrativni proces.

5.2. Edukacija stanara i vlasnika objekata u povijesnoj jezgri o načinima njihovog održavanja i obnove

Stanare i vlasnike objekata u povijesnoj jezgri potrebno je educirati o praktičnim načinima održavanja objekata na način koji ne ugrožava njihove spomeničke vrijednosti. Jedan od primjera dobre prakse izdavanje je Priručnika za održavanje povijesnih građevina i postupanje u kriznim situacijama izrađenog za povijesnu jezgru grada Splita, a s ciljem uključivanja lokalnih dionika u procese upravljanja kulturnom baštinom i povijesnom jezgrom, njihovog upućivanja u specifičnosti pravnog okvira, podizanja svijesti o vrijednosti baštine, ukazivanja na prirodne i antropogene rizike koji ugrožavaju jezgru te uključivanja korisnika u procese sigurnosti i očuvanja kulturne baštine. Navedeni Priručnik predstavlja efikasan način komunikacije i izgradnje kapaciteta korisnika prostora splitske povijesne jezgre, uz pregled konkretnih praktičnih primjera u svrhu sprječavanja gubitka spomeničkih vrijednosti neprikladnim održavanjem i intervencijama. U stvaranje priručnika, osim Hrvatskog restauratorskog zavoda, nastojalo se uključiti relevantne dionike različitih razina - Ministarstvo kulture i medija RH (Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Splitu), Grad i stručne službe zadužene za sigurnost i rizike (policije, vatrogasci i civilna zaštita). Uz izdavanje i tiskanje takvog priručnika te njegovu diseminaciju vlasnicima objekata i stanarima jezgre u tiskanom izdanju, te dostupnost on-line verzije svim građanima Pule (npr. na mrežnim stranicama Grada) doprinijelo bi se upućenosti lokalne zajednice u tematiku očuvanja vrijednosti baštine na praktičan i primjenjiv način. Dodatnu edukaciju onih građana koji su vlasnici objekata ili stanuju u povijesnoj jezgri se može provoditi održavanjem javnih tribina o obnovi i održavanju spomeničkih vrijednosti objekata, na kojima prisutni stručnjaci mogu odgovoriti na sva njihova pitanja i dileme.

5.3. Podrška primjeni smjernica i mjera za održivu obnovu kulturnih dobara, a osobito energetske učinkovitosti i održivost investicija namijenjenih kulturnoj infrastrukturi

Zaštita kulturnih dobara uključuje primjenu mjera energetske učinkovitosti, na način koji unaprjeđuje njihova osnovna svojstva i vrijednosti, dok je održivo upravljanje i korištenje kulturne baštine jedan je od preduvjeta njezinog očuvanja. Energetska obnova zgrada koje imaju status kulturnog dobra opterećena

je nizom prepreka koje otežavaju provedbu obnove, a iste su vezane za zakonodavstvo, postojeće programe energetske obnove zgrada, neriješene imovinsko-pravne odnose ili postojanje potrebe sveobuhvatne obnove uz nepostojanja jasnog i kohezivnog sustava korištenja financijskih sredstava. Kako bi se pružile smjernice za povećanje energetske učinkovitosti zgrada koje čine dio kulturno-povijesne cjeline, izrađene su Preporuke za primjenu mjera energetske učinkovitosti na graditeljskoj baštini. Iste su oblikovane u skladu s europskim direktivama i hrvatskim zakonodavstvom, uzimajući u obzir specifične potrebe zaštite kulturnih vrijednosti te detaljno razrađuju proces provedbe radova. S obzirom da održiva obnova i implementacija mjera energetske učinkovitosti zahtjeva i značajna financijska sredstva, uz mogućnost korištenja sufinanciranja Grada Pule kroz projekt DolceVita, potrebno je informirati vlasnike stanova i objekata o mogućnosti primjene ostalih izvora javnog financiranja, primjerice kroz Poziv za financiranje javnih potreba u kulturi (u sklopu kojega se financiraju programi zaštite, očuvanja, restauracije, prezentacije i održavanja kulturne baštine), pozive i programe Fonda za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost te brojne operativne programe Višegodišnjeg financijskog okvira. Navedeno može doprinijeti povećanju kvalitete stambenog fonda na području jezgre, dugotrajnosti te samoj kvaliteti gradskih vizura.

» 5.4. Aktivacija i stavljanje u funkciju neiskorištenih objekata na prostoru povijesne jezgre

U afirmaciji povijesne jezgre kao kulturne destinacije posebnu pažnju treba posvetiti razvoju kvalitetne i raznolike kulturno-umjetničke ponude, ali i zabavnih sadržaja koji imaju snagu održavati njenu cjelogodišnju vitalnost i posjećenost od strane stanovnika grada i vanjskih posjetitelja. Prema rezultatima provedenog upitnika, kao jedna od trenutno nezadovoljenih društvenih potreba unutar povijesne jezgre istaknuta je ona za natkrivenim i klimatiziranim objektima koji funkcioniraju i tokom zimskih mjeseci, odnosno prostorima noćnog života koji bi pružali zabavne sadržaje za osobe različitih dobnih skupina i interesa. Potencijal za ostvarenje tih težnji leži u instrumentalizaciji prostornih kapaciteta zanemarenih ili neiskorištenih lokacija na prostoru jezgre u vlasništvu Grada, zbog čega je potrebno provesti mapiranje postojećih resursa, utvrđivanje njihovog stanja, procjenu obujma eventualnih zahvata i ulaganja potrebnih za privođenje svrsi, te konačno njihovu aktivaciju kao novoformiranih prostora zabavnih, ali i rekreativnih, kulturnih i edukativnih sadržaja. Kako bi se što točnije odgovorilo na potrebe, prenamjeni i uređenju spomenutih prostora treba prethoditi brojčana i kvalitativna analiza postojećih i potrebnih sadržaja na području jezgre i kontaktne zone, provedena u suradnji predstavnika svih skupina dionika. Neki od objekata unutar obuhvata povijesne jezgre čija je aktivacija i uređenje kroz participativni proces istaknuta kao interes lokalne zajednice su: uređenje i opremanje Doma hrvatskih branitelja kao polivalentnog prostora u kojem se smještaju cjelogodišnje kulturne i društvene aktivnosti, uređenje i vraćanje u funkciju kina Beograd, itd. Vrijedne zapuštene i/ili neiskorištene objekte za koje Grad trenutno ne pronalazi adekvatnu namjenu ili ne nalazi sredstava za njihovu obnovu i održavanje moguće je aktivirati i obnoviti putem izdavanje koncesija privatnim poduzetnicima putem transparentnog javnog postupka, čime obaveza adekvatne obnove i održavanje objekta postaju obavezom koncesionara.

» 5.5. Podrška implementaciji konzervatorskih podloga nove generacije u prostorno-plansku dokumentaciju te izradi i implementaciji sociološko-demografskih i gospodarskih studija, studija nosivih turističkih kapaciteta i dr.

U trenutku izrade ovog dokumenta u procesu je i izrada nove konzervatorske podloge za prostor povijesne jezgre i njezine kontaktne zone, a prema kojima su moguće izmjene granica obuhvata predmetnih područja. U budućim procesima prostornog planiranja (izrada UPU-a biti će razmotrena nakon izrade konzervatorskih podloga) preporučuje se u najvećoj mjeri implementirati mjere zaštite

koje će novim podlogama biti propisane, ali i preciznije definirati stavke poput funkcioniranja gradske jezgre u kontekstu namjene i korištenja prostora. Osim na konzervatorskoj podlozi urbanistički plan za područje povijesne jezgre trebao bi se temeljiti na sociološko-demografskoj i gospodarskoj studiji kao i izračunu prihvatnih kapaciteta (aktivnost 2.2) Također se potiče da se proces izrade urbanističkih studija odvija u suradnji s konzervatorskom službom.

5.6. Podrška procesu obnove jezgre uspostavom suradnje sa privatnim građevinskim tvrtkama i majstorima zaduženim za pružanje usluga manjih popravaka u svrhu sprečavanja daljnje degradacije objekata

Predlaže se uspostava modela suradnje između Grada i privatnih građevinskih tvrtki te majstora koji bi pružali usluge profesionalnog izvođenja manjih popravaka, kao praktično rješenje za sanaciju manjih oštećenja i sprječavanje daljnje degradacije objekata zbog zanemarivanja. Ovi popravci bi spriječili daljnje širenje štete na objektima u gradskoj jezgri za koje trenutno nema sredstava za temeljitu obnovu ili kojima ona nije hitno potrebna. U praksi bi to podrazumijevalo uvođenje usluge „domara“ – ovlaštenih i kvalitetnih majstora koji bi bili dostupni za manje popravke u relativno kratkom roku, prioritizirajući popravke u jezgri u svom rasporedu. Na taj način izbjeglo bi se dugotrajno čekanje na termine, koje trenutno može potrajati i mjesecima. Uspostavi suradnje prethodio bi transparentan proces natječaja i sklapanja ugovora s Gradom, što bi omogućilo jasnije i bolje definirane cijene popravaka, kontrolu nad kvalitetom korištenih materijala, te nadzor nad kvalitetom izvedbe i usklađenošću s konzervatorskim smjericama. S obzirom da se u ovakvom modelu obnove radi o manjim izdacima, stanare se može lakše motivirati na sudjelovanje u obnovi, a dio troškova po potrebi može subvencionirati Grad, što bi stanarima dodatno olakšalo financiranje popravaka.

Održiv pristup prostornim i okolišnim vrijednostima u povijesnoj jezgri i njezinoj zoni utjecaja

Cilj je usmjeren na unapređenje sveopće funkcionalnosti prostora povijesne jezgre, snaglaskom na poboljšanje ambijentalnih kvaliteta, društvene inkluzivnosti te održivosti i otpornosti spram klimatskih promjena. Kroz modernizaciju infrastrukture i uvođenje elemenata koji poboljšavaju kvalitetu svakodnevnog korištenja i estetski dojam prostora, nastoji se stvoriti funkcionalnije urbano okruženje koje odgovara potrebama svih korisnika.

Pružanje učinkovitih komunalnih usluga i provođenje postojećih propisa ključni su za održavanje čistoće, reda i sigurnosti unutar jezgre, čime se doprinosi ugodni i kvaliteti boravka na njenim prostorima. Poseban naglasak stavljen je na očuvanje i unapređenje javnih i zelenih površina povijesne jezgre koje igraju ključnu ulogu u njezinoj prilagodbi na klimatske promjene, dok će promišljeno planiranje razvoja jezgre unutar šireg povijesno-prostornog konteksta osigurati da se zadovolje buduće potrebe zajednice i očuva kulturna baština, osiguravajući ravnotežu između očuvanja prošlosti i prilagodbe budućim izazovima.

STRATEŠKI CILJ

6. Uređenje i unaprjeđenje javne infrastrukture i opreme s ciljem poboljšanja funkcionalnosti i ambijentalnih vrijednosti prostora povijesne jezgre

Cilj predloženih mjera je unaprijediti funkcionalnost, estetsku vrijednost i održivost javnih prostora unutar gradske jezgre. Kroz realizaciju ključnih infrastrukturnih projekata i sustavno uređenje pojedinačnih lokacija unutar povijesne jezgre, kao što su opremanje i uređenje parkova, rekonstrukcija ulica i šetališta, te prilagodba pješačkih i kolnih površina, poboljšati će se njihova funkcionalnost i sigurnost, dok će se poboljšanjem digitalne infrastrukture pružiti potpora gospodarskom razvitku jezgre. Manjim intervencijama opremanja javnih prostora poput uvođenja javnih zahoda, zdenaca s pitkom vodom, dodatne rasvjete i sl. doprinosi se ugodi svakodnevnog korištenja prostora od strane građana i posjetitelja.

6.1. Pokretanje projekata i pojedinačnih intervencija uređenja i poboljšanja javne infrastrukture

Preporučuje se kontinuirana podrška realizaciji planiranih infrastrukturnih projekata značajnih za unaprjeđenje reprezentativnog karaktera jezgre (np. uređenje Parka Grada Graza, uređenje i rekonstrukcija ulica Sergijevaca i Kandlerove, uređenje platoa ispod i iza Arene, uređenje šetnice Kaštel) čije provođenje će znatno unaprijediti funkcionalnost i naglasiti ambijentalne kvalitete tih prostora. Primjer takvog projekta je planirano uređenje površina Ozad Arene i stuba, a koje će uključivati uređenje ograda prema Amfiteatru, izvedbu potpornih zidova terena, pješačke plohe, stubišta uz Flavijevsku ulicu, javne rasvjete te uređenje infrastrukture, a potom i hortikulturno uređenje s postavom sustava za navodnjavanje, zdenca s pitkom vodom te novih koševa za smeće. Uređenje Foruma prikladnom rasvjetom koja bi utvrdila reprezentativni karakter prostora i na adekvatan način istaknula iznimno vrijedne objekte kulturne baštine koji se na njemu nalaze (Augustov hram, Komunalna palača itd.) podržava se i prepoznaje se kao značajan iskorak u prezentaciji ambijentalnih kvaliteta, naglašavajući potencijal koji bi takvo uređenje donijelo u smislu gospodarske i društvene aktivacije tog važnog ali pomalo zanemarenog dijela povijesne jezgre.

Također se predlaže uređenje pojedinačnih lokacija na području povijesne jezgre koje su istaknute prilikom participativnog dijela procesa izrade Plana (n.p. uređenje dječjeg igrališta u Emovoj ulici, popločavanje parkirališta iza Arene) kao i sustavno provođenje manjih „točkastih“ zahvata uređenja i pojedinačnih intervencija unaprjeđenja javne infrastrukture koje se putem redovite komunikacije s građanima i pregledom stanja na terenu pokažu potrebnima. Neke od dosad ukazanih potreba su uvođenje većeg broja javnih zahoda na prostoru jezgre i u okolici Arene, prikladno osvjetljavanje i uređenje pješačkih uspona na Kaštel, opremanje javnih površina koševima za smeće, sjedalnicama, i sl.

6.2. Uređenje i reaktivacija vodosprema, integriranje novih i obnova starih elemenata javnih zdenaca i urbane opreme

Kao mjera povećanja funkcionalnosti i ambijentalnog oplemenjivanja javnih površina, ali i njihove nužne prilagodbe klimatskim promjenama, predlaže se uvođenje i integriranje većeg broja različitih vodenih elemenata urbane opreme na ulice, trgove i parkove povijesne jezgre. Pozitivan primjer kvalitetnog iskorištavanja baštinskog resursa koji je izrazito aktualan u kontekstu ekološke održivosti je reaktivacija i uređenje vodospreme na Kaštelu. Provedenim upitnikom utvrđeno je da od strane korisnika prostora postoji izražena potreba za dostupnošću zdenaca s pitkom vodom (špina) na javnim prostorima jezgre. Pružanjem besplatnih izvora pitke vode na javnim prostorima, posebice tokom velikih ljetnih vrućina, podržavaju se vrijednosti prema kojima ugodan i siguran boravak na javnom prostoru treba biti omogućen svim njegovim korisnicima, a time se ujedno i utječe na smanjenje količine jednokratnog plastičnog i metalnog otpada. Doprinos ambijentalnim kvalitetama i stvaranju ugodnije mikroklimе na trgovima i parkovima mogu pružiti i različiti parkovni elementi poput kaskadnih ili prskajućih fontana, raspršivača vode i sličnog, koji u prostor unose dodatni atraktivan sadržaj i način osvježenja tokom ljetnih dana u kojemu mogu uživati svi korisnici prostora.

6.3. Prilagodba povijesne jezgre potrebama osoba s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti

Pješačke i kolne površine, kao i pristupe svim javnim ustanovama unutar jezgre, potrebno je prilagoditi kretanju osoba u kolicima putem rampi i prilagodbom rubnika, a pješačke površine sa neravnomjernim popločenjem potrebno je urediti u cijelosti ujednačenim popločenjem kako bi bile sigurne za korištenje slijepim i slabovidnim osobama.

6.4. Uvođenje brzog interneta (širokopojasne infrastrukture)

Kao značajan doprinos kvaliteti života i poslovanja na području jezgre nužno je unaprijediti postojeću mrežnu infrastrukturu uvođenjem širokopojasne infrastrukture koja omogućava povezivanje s Internetom i brzi prijenos informacija digitalnim putem. Time će se pružiti poticaj daljnjem gospodarskom razvoju predmetnog područja, omogućiti ravnopravno sudjelovanje poslovnih subjekata u suvremenom digitalnom gospodarstvu i podići kvaliteta svakodnevnice lokalnoj zajednici stanarima jezgre.

6.5 Usklađivanje i standardizacija izgleda vanjske opreme ugostiteljskih i trgovačkih objekata u povijesnoj jezgri u skladu sa postojećim lokalnim odredbama

Estetsko usklađivanje i standardizacija vanjske opreme ugostiteljskih i trgovačkih objekata koju u prostor povijesne jezgre grada Pule postavljaju ugostiteljski subjekti način je kojim se osigurava da se one bojom, dimenzijama, oblikovnim rješenjem i sličnim tvore vizualni sklad i ne narušavaju ambijentalne vrijednosti cjeline. U cilju ostvarivanja i očuvanja poželjne slike grada, spomenutih predlaže se usklađivanje stanja na terenu sa smjernicama lokalnih odredbi, točnije Odluke o kriterijima za korištenje javnih površina namijenjenih organiziranju terasa ugostiteljskih objekata. Oblikovne smjernice propisane tim dokumentom, a kreirane specifično za lokaciju grada i povijesne jezgre, osiguravaju da postavljani elementi poput pergola, tendi, suncobrana, itd. budu u skladu s karakterom kojima se spomenuti prostori žele predstaviti, te se preporučuje stroža kontrola poštivanja istih i zamjena neprihvatljivih elemenata

opreme. Isti sustav nadzora i kontrole bi trebalo primijeniti i na oblik, vrstu i veličinu reklamnih natpisa koji se postavljaju na fasade objekata, kao i u ostatak prostora povijesne jezgre, prateći odredbe Plana postavljanja opreme za reklamiranje i plakatiranje na području Grada Pule-Pola, te stanje na terenu prilagoditi onome koje je Planom propisano, odnosno nadzorom osigurati da su reklamni elementi oblikovno, koloristički i dimenzijama usklađeni s karakterom ambijenta i pročelja na koja se postavljaju. Također je važno osigurati da pri postavljanju tih istih elemenata (npr. natpisa, pratećih električnih instalacija i slično) na fasadama i objektima ne nastaju mehanička oštećenja, te da nakon prestanka rada gospodarski subjekti uklone opremu i saniraju eventualna nastala oštećenja tako da se stanje fasade ili objekta vrate u prvobitno

7. Unaprjeđenje usluga komunalnih službi i striktnije provođenje odredbi komunalnog reda

Održavanje reda i čistoće površina ključno je za osiguranje ugone života i boravka u povijesnoj jezgri grada. Čisti i dobro održavani javni prostori ne samo da doprinose estetskoj privlačnosti i očuvanju kulturne baštine, već i stvaraju osjećaj sigurnosti i ugodnosti za stanovnike i posjetitelje. Redovito uklanjanje i pravilno odlaganje otpada, regulacija sprječavanje buke i drugih oblika onečišćenja okoliša pomažu u porastu kvalitete života i boravka u jezgri, a striktnijim održavanjem komunalnog reda potiče se društvena odgovornost pri korištenju zajedničkih prostora, gradi poštovanje prema javnom dobru i osigurava pozitivno iskustvo za sve koji posjećuju ili žive u povijesnoj jezgri.

7.1. Unapređenje regulacije odvoza i nadzora odlaganja otpada iz ugostiteljskih objekata

Tijekom turističke sezone dolazi do povećane akumulacije otpada, što opterećuje sustave upravljanja otpadom te negativno utječe na higijenu javnog prostora, pri čemu se posebice ističe nepravilno odlaganje otpada nastalog radom ugostiteljsko-gospodarskih objekata. Nepropisno odložen otpad rezultira širenjem onečišćenosti, narušavanjem higijene i smanjenja općeg dojma održavanosti javnih prostora. Kao rješenje predlaže se uvođenje posebnih spremnika za biootpad (npr. pametnih spremnika na solarni pogon povezanih sa sustavom upravljanja otpadom kojeg obavještava o popunjenosti spremnika) i usklađivanje frekvencije odvoza otpada s utvrđenih problematičnih lokacija u tijeku turističke sezone, kao i stroža kontrola i sankcioniranje nepropisno odloženog otpada.

7.2. Regulacija buke i osiguravanje javnog reda i mira

Tijekom vrhunca turističke sezone, odnosno ljetnih mjeseci, dolazi do pojačane buke te narušavanja javnog reda i mira, što uzrokuje smanjenje kvalitete života i boravka u jezgri. Iz tog se razloga predlaže pronalaženje modela regulacije buke, kojim bi trebalo utvrditi koje lokacije koje su učestalo opterećene izvorima buke te pronaći načine njihovog rasterećenja. Potrebne regulacije obuhvatile bi prostorno i vremensko raspoređivanje aktivnosti koje predstavljaju izvor buke, primjerice kroz postavljanje

vremenskog ograničenja na zauzimanje javne lokacije po izvođaču, doba dana tijekom kojeg su nastupi dozvoljeni i sl., te pristupima s tehničkog aspekta, npr. kontrolu glasnoću glazbe koja dopire iz ugostiteljskih lokala (n.p. na Giardinima) i pojedinih trgovina, te definiranje audiotehničkih ograničenja kojih se potrebno pridržavati prilikom održavanja večernjih i noćnih zabavnih programa na pojedinim lokacijama povijesne jezgre. Kao dodatni korak u kontroli buke, moguće je uvesti tehnologije za mjerenje i praćenje razine buke, koje pružaju objektivne podatke kao podlogu za striktniju provedbu mjera komunalnog reda.

7.3. Poboljšan nadzor i sprečavanje onečišćenja javnih površina uvođenjem javnih zahoda i postavljanjem spremnika za otpad kućnih ljubimaca

Po pitanju čistoće javnih površina, potrebno je provoditi sustavni nadzor i sankcionirati pojedince koji onečišćuju javne površine i fasade, te vlasnike kućnih ljubimaca koji neodgovornim ponašanjem za sobom ostavljaju onečišćene parkovne i zelene površine. Kao poticaj održavanju čistoće i urednosti javnih površina od strane vlasnika kućnih ljubimaca, preporučuje se u blizini i na zelenim površinama uvesti posebne zatvorene spremnike za odlaganje otpada kućnih ljubimaca. Dodatan problem predstavlja zagađenje uličnog prostora i fasada neprimjerenim ponašanjem od strane korisnika prostora, posebice tijekom noćnih sati. Kao odgovor na taj problem potrebno je uvesti primjeren broj javnih zahoda na čitavoj površini povijesne jezgre, a posebno najfrekventnijim točkama, te prikladnim mjerama sankcionirati nepoželjno ponašanje pojedinaca.

8. Očuvanje i unapređenje javnih i zelenih površina povijesne jezgre kao mjera prilagodbe klimatskim promjenama

Urbani prostor povijesne jezgre ravnopravno čine njegova izgrađena struktura i neizgrađeni dijelovi; otvoreni i zeleni urbani prostori kao što su ulice, trgovi, perivoji, dvorišta i sl., znatno pridonose identitetu mjesta, a ambijentalne vrijednosti i ugoda boravka u povijesnoj jezgri u velikoj mjeri ovise o kvaliteti i broju njenih otvorenih i zelenih površina. Unutar obuhvata povijesne jezgre nalazi se 25 javnih zelenih površina, a riječ je o raznovrsnim tipovima površina i elemenata zelene infrastrukture; parkovima različitih dimenzija, stilskih i funkcionalnih karaktera, manjim zelenim površinama i drvoredima. S obzirom na visoku stopu izgrađenosti povijesne jezgre, intenzivno prometovanje i posljedično zagađenje zraka te sezonske turističke pritiske kojima podliježe, snažna mreža zelenih površina i razvijena zelena infrastruktura važan je alat u borbi s okolišnim izazovima s kojima se povijesna jezgra susreće.

Najznačajniji izazovi u upravljanju zelenim površinama na području povijesne jezgre, ali ujedno i alati u borbi protiv negativnih posljedica klimatskih promjena, svode se na održavanje broja i revitalizaciju postojećih zelenih površina i biljnog fonda, prateći pritom konzervatorske smjernice, ali i poduzimajući sve moguće korake u nadogradnji zelenog karaktera grada; veće oslanjanje na rješenja temeljena na

prirodi, sadnju autohtonih biljnih vrsta te onih koje doprinose urbanoj bioraznolikosti na javne i privatne zelene površine, očuvanje i adekvatna skrb o starim stablima, unošenje dodatnog zelenila i stabala na dostupne površine, a posebice na one na kojima je efekt toplinskog otoka najizraženiji (npr. parkirališta i veće betonske površine) i slično. Prostor za daljnje unapređenje postojećih zelenih površina nalazi se u njihovom obogaćivanju sadržajima koji potiču interakciju među korisnicima, poput sprava za igru i rekreaciju, opremanje slavinama s pitkom vodom (čime se ujedno utječe i na smanjivanje količine plastičnog otpada koji se akumulira tokom ljetne sezone) kao i osmišljavanju društvenih i zabavnih programa na istima. Poticanjem zadržavanja i produljenog boravka posjetitelja u parkovima rasterećuje se pješačka frekvencija u ostatku povijesne jezgre, posebice oko objekata od baštinske vrijednosti kao i duž njenih uskih ulica.

» 8.1. Širenje mreže zelenih površina kroz uređenje i ozelenjivanje slobodnih/neiskorištenih površina

U svjetlu prilagodbe klimatskim promjenama, očuvanju i unapređenju neizgrađenih ili neuređenih površina u urbanom tkivu povijesne jezgre nužno je pridati posebnu pozornost. Osim što je važno očuvati neizgrađenost svih uređenih zelenih površina u njihovim trenutnim gabaritima, preporuča se pristupiti očuvanju i uređenju praznina u urbanom tkivu povijesne jezgre ozelenjivanjem. Aktivnost predlaže ozelenjivanje manjih neuređenih površina i njihovu integraciju u sustav zelenih površina povijesne jezgre (ali i kontakt zone). Aktivnosti uređenja je moguće provesti kroz suradnju s civilnim udrugama, mjesnim odborima, obrazovnim ustanovama i lokalnom zajednicom u formi npr. učeničkih, susjedskih i sl. urbanih akcija, kojima se ujedno doprinosi jačanju duha zajedništva te jača sklonost za sudjelovanje i aktivnu uključenost građana u brigu o prostoru jezgre.

» 8.2. Razvoj modela poticanja uređenja i održavanja unutrašnjih dvorišta i vrtova

Kao poticaj u očuvanju, obnovi i povećanju zelenih površina i stabala na privatnim zelenim površinama, to jest gradskim dvorištima unutar stambenih sklopova u povijesnoj jezgri, potrebno je poticati stanare i iznajmljivače, obrtnike i druge vlasnike nekretnina u staroj jezgri na uređenje i ozelenjivanje unutrašnjih dvorišta i vrtova. Poticaj realizaciji moguće je pružiti kroz promotivne akcije, primjerice dijeljenje besplatnih primjeraka (autohtonih i plodonosnih) biljaka za sadnju, natječaja za najljepši vrt odnosno dvorište susjedstva te organiziranim kulturnim događanjima koja tematiziraju dvorišta i vrtove povijesne jezgre.

Kao primjer dobre prakse vezan uz uređenje gradskih dvorišta, navodi se nedavno donesena Odluka o ozelenjivanju dvorišta na području Grada Zagreba koja će se provoditi u cilju prilagodbe klimatskim promjenama, unapređenju biološke raznolikosti i smanjenju potrošnje energije. Prema Odluci, Grad Zagreb provodit će i financirati mjere ozelenjivanja dvorišta poput uklanjanja vodonepropusnih opločenja, sadnje drveća, niskog raslinja i travnjaka, uređenja kišnih vrtova, bioraznolikih cvjetnih livada, gredice za uzgoj povrća i začinskog bilja, postavljanje ozelenjenih sjenica, elemenata za sjedenje, kućica za kukce, hranilišta za ptice i sl. Predlaže se razmotriti uvođenje sličnih mjera na prostoru Grada Pule, odnosno povijesne jezgre, konkretno u slučaju onih dvorišta i vrtova koji imaju baštinski značaj te bi njihovo uređenje, osim povećanju bioraznolikosti, doprinijelo isticanju urbanističke specifičnosti jezgre.

« 8.3. Razvoj i implementacija inovativnih rješenja ozelenjivanja javnih površina te savjetovanje privatnih osoba o ozelenjivanju bočnih fasada i krovova (okrenutih prema unutarnjem dvorištu)

Preporučuje se poticanje i provođenje manjih intervencija ozelenjivanja povijesne jezgre u skladu s konzervatorskim smjernicama, primjerice ozelenjivanje fasada objekata sa začelnih strana te dijelova krovova koji su okrenuti prema stražnjoj/dvorišnoj strani, kako se ne bi narušavale značajne vizure. Pritom vlasnike objekata i stanare treba educirati o odabiru tehnički prikladnih rješenja kako bi se izbjegao nastanak štete na objektima, te odabiru poželjnih biljnih vrsta. Na isti se način preporuča poticati i manje zahtjevne zahvate uređenja, poput ozelenjivanja pojedinačnih prozora i balkona autohtonim ukrasnim biljem i cvjetnicama koje privlače oprašivače. Na javnim prostorima jezgre na kojima zbog konzervatorskih, prostornih ili drugih ograničenja nije moguće ozelenjivanje sadnjom u tlo preporučuje se unošenje biljnog zelenila putem inovativnih rješenja, poput postavljanja zelenih krovova na autobusne stanice i podizanjem pergola, sjenica i sličnih zelenih nadstrešnica (laganih mrežastih struktura na kojima rastu biljke penjačice) nad ulicama, trgovima, parkiralištima, i ostalim sličnim površinama. Ovim aktivnostima uljepšati će se gradske vizure a ujedno ostvariti i ekološke koristi koje ovakva rješenja donose, poput smanjenja potrebe za klimatizacijom, ublažavanja toplinskih udara, upijanja prekomjernih padalina i povećanja urbane bioraznolikosti.

« 8.4. Uređenje prostora pulske Rive na temeljima zelene tranzicije i prilagodbe na očekivane posljedice klimatskih promjena

Prema urbanističkom planu uređenja na snazi, prostor pulske Rive bit će proširen pješačkim površinama, čime će povijesna jezgra dobiti novu zonu boravka građana i posjetitelja, a u prostorno-oblikovnom smislu grad će se značajnije „otvoriti“ moru te će ovaj vitalni dio njegove obalne linije zadobiti novi karakter. Pri provedbi urbanističko-arhitektonskog natječaja preporuča se staviti naglasak na pronalazak rješenja koja dugoročno promišljaju budućnost obalne zone i povijesne jezgre koja se nalazi na relativno niskoj nadmorskoj visini, te prednost dati onim rješenjima koja uvažavaju predviđene ekološko-klimatske scenarije i očekivani porast razine mora koji rezultira potencijalnim poplavlivanjem Rive i okolnih ulica. Drugim riječima, zahvat uređenja obalnog prostora povijesne jezgre, odnosno Rive, promatran iz perspektive klimatskih promjena i nužnih mjera prilagodbe istima, ima dugoročan utjecaj na osnovnu funkcionalnost prostora velikog dijela povijesne jezgre.

Osim primjene tehničkih i tehnoloških rješenja kojima se sprečava poplavlivanje, uređeni prostor Rive treba temeljiti na korištenju kvalitetnih lokalnih materijala koji se vizualno uklapaju u urbanističko-povijesni prostorni kontekst i skladno nadopunjuju vizuru povijesne jezgre kao cjeline, a u skladu sa ostalim mjerama i aktivnostima predloženima ovim Planom te drugim važećim dokumentima i odredbama, biti ozelenjen u najvećoj mogućoj mjeri (npr. drvoredom) kako bi boravak i kretanje pješačkim površinama bilo što ugodnije.

9. Planiranje i promišljanje pravca budućeg razvoja jezgre i kontaktne zone

Promjena nekadašnjeg vojnog i industrijskog karaktera grada Pule koji je razvojem kroz povijest bio uvjetovan i podređen potrebama ratne luke i brodogradilišta, a iz čega je proizašla današnja prostorna shema grada, pod utjecajem suvremenih trendova i tendencija otvorila je pitanje niza novih mogućnosti korištenja brojnih površina i objekata koji su izgubili svoju dosadašnju svrhu, kao i različitih interesnih pravaca u pogledu njihovog budućeg razvoja. Ova tranzicija ujedno pruža i jedinstvenu priliku za cjelovitu afirmaciju identiteta grada, pri čemu utvrđivanje njegovog odnosa spram stečenog kulturnog i baštinskog naslijeđa igra ključnu ulogu.

9.1. Podrška vrednovanju i valorizaciji baštine povijesnog urbanog krajolika grada Pule u okviru prostorno - planske regulative

Povijesno urbano područje Pule ima vizualni i funkcionalni odnos s postojećim izgrađenim i prirodnim okruženjem, koje pridonosi njegovom značenju i vrijednosti. Širenjem grada van gradskih zidina od 50-ih godina 19. st., započeto planiranjem i izgradnjom arsenala i brodogradilišta, gradnjom građevina za potrebe mornarice (vojarna, bolnica), širenjem fortifikacijskog sustava Pule i vojnih kompleksa te razvojem novih rezidencijskih četvrti Sv. Polikarpa, Verude, Sv. Mihovila i Monvidala te njihovim kasnijim razvojem, formirana je zona u neposrednom okruženju povijesne jezgre. Potrebu primjene odgovarajućih planskih alata i praksi te kontrole utjecaja postupnih ili naglih promjena u korištenju i namjeni zemljišta u okruženju cjeline, odnosno stvaranja prihvatljivijeg okruženja i promjena na području kontaktne zone¹ s aspekta zaštite temeljnih vrijednosti povijesne jezgre, istaknuta je od brojnih međunarodnih stručnjaka iz polja zaštite i očuvanja kulturnog naslijeđa. Pozivajući na „dosljednost i kontinuitet“, provedbom kontaktne zone u razvojnim se planovima i planovima prostornog uređenja „prilagođenim ograničenjima“ dozvoljavaju različiti oblici korištenja ovog područja uz mjerljive pokazatelje u odnosu na koje se ocjenjuje utjecaj tih oblika korištenja na temeljne vrijednosti kulturnog dobra. U prostorno-planskim dokumentima donesenima za područje Grada, kontaktno područje definirano je GUP-om Grada Pule kao dio povijesne jezgre koji se nalazi izvan obuhvata zaštićene kulturno-povijesne cjeline te su propisane mjere njegova očuvanja i zaštite. Ovom se aktivnošću stoga nastoje podržati postojeće mjere i naponi usmjereni na održivo upravljanje okruženjem povijesnog središta s integritetom kao osnovnim kriterijem zaštite, ali i povećati svijest o funkcioniranju zaštite okruženja kontaktnom zonom provedbom prostorno-planskih smjernica.

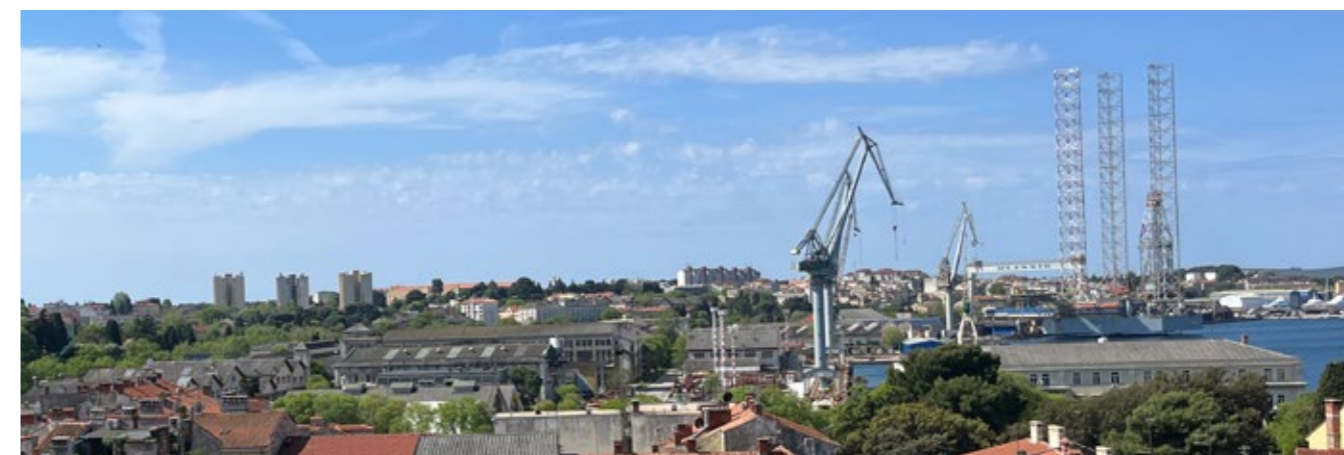
9.2. Promišljanje razvoja kontaktne zone i obalne zone povijesne jezgre

U kontaktnoj zoni povijesne jezgre nalaze se neiskorišteni vrijedni objekti koji mogu odgovoriti na iskazane razvojne potrebe grada (npr. Arsenal) te je planski usmjerenom reaktivacijom tih prostora moguće stvoriti prostorno-funkcionalnu vezu jezgre i njene kontakt zone na način da se one sadržajno nadopunjuju. Od ključne važnosti za razvoj povijesne jezgre, ali i grada u cijelosti, je sagledavanje jedinstvenog prostorno-razvojnog potencijala koji nosi planirano preoblikovanje obalne linije koja je desetljećima bila definirana svojom industrijskom namjenom. Sukladno urbanističkom planu uređenja

koji je izrađen za ovo područje (UPU Riva) i definira navedene smjernice, nužno je usmjeriti se na njegovu provedbu kako bi se iskoristili postojeći potencijali. Revitalizacija i uređenje cjelovitog obalnog pojasa jezgre, kao i njene kontaktne zone treba biti promišljena temeljito i kroz sagledavanje svih čimbenika i dugoročnih utjecaja koji različiti scenariji njenog razvoja nose. Drugačije govoreći, važno je sagledavati prostor Rive i prostor Uljanika kroz njihovu povezanost u povijesnom i razvojnom utjecaju na grad, te njihov razvoj planirati integralno, uklapajući zaštitu industrijske kulturne baštine u širi kontekst urbanog razvoja. S obzirom na centralni smještaj i prostorne dimenzije industrijskog kompleksa, te njegovu važnu ulogu u definiranju odnosa jezgre prema moru i formiranju prostorne slike grada, poželjno je osigurati da sadržaji koji će se u budućnosti tamo nalaziti u najvećoj mogućoj mjeri donose korist lokalnoj zajednici. Drugim riječima, uz Rivu, i ostatak obalne zone povijesne jezgre i kontakt zone može iz sekundarnog, gotovo perifernog dijela biti vitalno transformiran te postati nosioca preobrazbe karaktera grada. Otvarajući dosad zatvorene zone prema moru, oslobođena i prostrana obalna linija može postati ekstenzijom urbanog prostora jezgre, pružiti kapacitet za smještaj različitih atraktivnih sadržaja i biti jak poticaj gospodarskom i kulturnom razvoju grada.

9.3. Uključivanje i revitalizacija baštine kroz viziju razvoja povijesnog urbanog krajolika

Za brojna bivša vojna područja kojima grad Pula obiluje potrebno je oblikovati jasnu razvojnu viziju uz dugoročnu održivu strategiju njihovog korištenja i očuvanja. Vojne fortifikacije kao povijesne građevine dio su graditeljskog naslijeđa iznimnog kulturnog značaja, svjedoče o razdobljima razvoja vojne tehnologije i obrambene strategije i kao takve čine sastavni dio slojevitog graditeljskog naslijeđa pulskog područja te predstavljaju ravnopravni baštinski resurs antičkoj ostavštini i izniman razvojni potencijal. Kao začetak i pozitivan primjer takve prakse na prostoru povijesne jezgre Pule ističe se uređenje područja vojne utvrde Kaštel kroz multimedijску prezentaciju fortifikacijskog sustava i ratne luke Pula, ali i uređenje Zerostrasse, opremanje vanjske vodospreme kao izložbenog prostora te povezivanje s obnovljenim prostorima Arheološkog muzeja te Malog rimskog kazališta. Navedenim se značajno doprinijelo kvaliteti sadržaja i valorizaciji baštine u povijesnoj jezgri Pule. U budućnosti je potencijal ostalih bivših vojnih objekata na prostoru Grada potrebno iskoristiti kroz izradu afirmativnih programa, planova i projekata adaptacije i revitalizacije. Navedeno se posebice odnosi na manji broj objekata u gradskom vlasništvu, uzevši u obzir prijeku potrebu reguliranja vlasničkog statusa. Izradom kvalitetnih analiza, studija i konzervatorskih podloga njihovi se prostorni i programski potencijali mogu adekvatno vrednovati, a baštinske vrijednosti valorizirati i zaštititi te potom ugraditi u planske dokumente, kako bi se tim prostorima i objektima u budućnosti osigurala optimalna nova namjena, kvalitetna obnova i uspješan razvoj u okvirima potrebne zaštite.

Pogled prema obalnom području kontaktne zone s Kaštela, izvor: Urbanex d.o.o. 2024.

Uravnoteženost sadržaja i gospodarska revitalizacija

Tipologija prisutnih gospodarskih djelatnosti i trgovački asortiman na području povijesne jezgre odaje sve snažniju usmjerenost na turizam. Ulice poput Kandlerove, Foruma i ulice Sergijevaca obilježene su značajnim brojem trgovina koje nude masovno proizvedene proizvode, velika je koncentracija suvenirnica, objekata koji su klasificirani kao prodavaonice nakita i odjeće, a nude šarolik asortiman pomodnih turističkih proizvoda i proizvoda s raznorodnim dizajnom. Ugostiteljski su objekti također koncentrirani u zonama najvećeg pješačkog prometa, posebice u zapadnom, najstarijem dijelu jezgre, danas funkcionalno usmjerenom turizmu. Nekontrolirana orijentacija djelatnosti objekata dovela je do značajnog smanjenja kvalitete i broja trgovina i usluga koje zadovoljavaju svakodnevne potrebe lokalnog stanovništva, a zatvaranje brojnih objekata završetkom ljetne sezone dovodi do potpunog zamiranja poslovnih aktivnosti te gradskog života na ulicama povijesne jezgre u ostatku godine. Navedenom je doprinijelo i izmještanje trgovačke funkcije u rubne dijelove grada u posljednjem desetljeću, čime je jezgra prestala biti u središtu urbane topografije nekoć sačinjene od niza običnih trgovina, velikog broja funkcija, stanovnika i svakodnevnih posjetitelja (s iznimkom manjih mikro zona boravka i opskrbe poput Giardina i tržnice koje su ostale očuvane do danas).

S ciljem reafirmacije prostora povijesne jezgre kao centra, nužno je stoga održavati kritičnu masu posjetitelja koji u njega dolaze zbog različitih potreba u svim dijelovima dana i godine.

STRATEŠKI CILJ

10. Poticanje deficitarnih djelatnosti i promocija poželjnih sadržaja u jezgri

Važan dio revitalizacije povijesne jezgre čini kritičko vrednovanje sadržaja i funkcija koje se unutar nje odvijaju. Zbog izravnog i definirajućeg utjecaja koji imaju na životnost neposrednog urbanog prostora u kojem se nalaze, sadržajima objekata u uličnom parteru, odnosno prizemljima objekata na ključnim pješačkim pravcima posebno je važno pristupiti planski i promišljeno.

10.1 Utvrđivanje deficitarnih usluga i sadržaja provedbom participativnog procesa sa članovima lokalne zajednice

Kao jedan od načina njihove regulacije potrebno je uvođenje kriterija namjene i kvalitete pri izdavanju prostora u najam, prema kojima se prednost daje onim sadržajima koji posjeduju autohtonost, inventivnost, te pružaju doprinos kvaliteti, raznovrsnosti i uravnoteženosti gospodarstva u povijesnoj jezgri. Kako bi se u plan gospodarske revitalizacije jezgre uvrstile svakodnevne potrebe njenih građana, a posebice stanovnika, potrebno je čitav proces njenog sadržajnog restrukturiranja voditi u suradnji i kroz komunikaciju s lokalnom zajednicom. Ona se može na konkretan način ostvariti provedbom participativnih radionica na temelju kojih se mogu precizno utvrditi one djelatnosti i usluge koje u jezgri kritično nedostaju, kao i one koje će na najbolji način doprinijeti dodatnom obogaćivanju sadržaja u jezgri te biti kvalitetna nadogradnja zadovoljenim osnovnim potrebama stanovnika.

10.2. Planski pristup revitalizaciji gospodarstva u jezgri kroz promicanje preferencijalnih i deficitarnih djelatnosti i sadržaja

Kako bi se revitalizaciji gospodarske funkcije jezgre uistinu pristupilo planski, potreban je objektivan i temeljit uvid u njeno trenutno stanje. U tu svrhu predlaže se izraditi bazu podataka, odnosno popis gospodarskih subjekata koji su registrirani ili djeluju na području jezgre, uključujući vrstu djelatnosti, lokaciju, kvadraturu javne površine koju subjekt zauzima (ako ju zauzima), informaciju o broju radnih mjeseci u protekloj godini i slično. Ti podaci, uspoređeni s rezultatima provedenog participativnog procesa, predstavljaju podlogu za planiranje potrebnih koraka u svrhu poboljšanja gospodarskog profila jezgre kroz utvrđivanje trenutnog objektivnog stanja i njegovih manjkavosti u odnosu na iskazane potrebe. Na temelju tih saznanja, moguće je definirati uvjete i kriterije za pokretanje novih djelatnosti, te time uvjetovati da se unošenje novih sadržaja odvija isključivo unutar raspona definiranih poželjnih i potrebnih djelatnosti. Prednost pri zadovoljavanju spomenutih kriterija može biti dana primjerice onim subjektima koji obavljaju djelatnost tijekom cijele godine, obavljaju djelatnosti ili pružaju usluge koje podmiruju svakodnevne potrebe stanovnika jezgre, pokreću vlastitu ili kreativnu proizvodnju, kroz djelovanje zastupaju i promoviraju proizvode lokalnih proizvođača i slično, a dodatno se može bodovati i dugotrajno uspješno bavljenje određenom djelatnosti te djelatnosti koje nose dodatan društveni doprinos, primjerice zapošljavaju ugrožene skupine. Kao pozitivan primjer projekta kojim se promiče kulturna revitalizacija jezgre i prezentacija djelovanja lokalne kulturno-umjetničke scene je Art zona Kandler, te se preporučuje daljnje provođenje, odnosno reaktivacija, tog i sličnih programa kojima se

mogu aktivirati i drugi „uspavani“ prostori povijesne jezgre, primjerice pješački usponi prema Kaštelu. Dodatnu zakonsku podlogu za uvođenje predloženih kriterija te njihovo provođenje lokalnim vlastima pruža novousvojeni Zakon o turizmu i ugostiteljstvu (NN156/23) kojim je propisano da odlukama mogu utjecati na broj i vrstu ugostiteljskih objekata te ograničiti otvaranje novih restorana, barova, kao i smještajnih kapaciteta (koji su obrađeni u Mjeri 1. – Prioritizacija i održavanje stambene funkcije povijesne jezgre).

10.3. Izrada registra poslovnih prostora u vlasništvu Grada i razvoj modela poticanja tradicijskih, deficitarnih i kreativnih djelatnosti (pr. povlaštene najamnine gradskih prostora)

Nakon što se gospodarska ponuda u jezgri prilagodi tako da podmiruje osnovne, svakodnevne potrebe stanovnika i građana, njeno daljnje poboljšanje i profiliranje ostvaruje se kroz snažniju promociju malih obrta, zanata, kulturnih inicijativa, manufaktura i prodaje proizvoda lokalnih proizvođača i sličnih sadržaja. Orijetacijom na iskustva i sadržaje koji se drugdje ne mogu naći jezgra će se istaknuti autentičnošću i jedinstvenosti ponude, umjesto da se natječe s onom u trgovačkim centrima. Značajna prilika za ostvarenje ovih promjena je u velikom broju prostora u povijesnoj jezgri koji su u gradskom vlasništvu a koji, uz adekvatno upravljanje, mogu postati katalizatori novog gospodarskog i kulturnog života jezgre. Kako bi se taj potencijal realizirao, potrebno je provesti inventarizaciju, odnosno ažurirati registar spomenutih prostora kojim se utvrđuje njihovo stanje i trenutna namjena, te definira optimalan način njihovog korištenja, pogodnost za prenamjenu i utvrđuju eventualna potrebna ulaganja kako bi se isti osposobili za korištenje ili prenamjenu. Ti se prostori, uz poticajne cijene najma, mogu izdavati malim obrtnicima, različitim uslužnim i manufakturnim djelatnostima, civilnim udrugama i kreativnim stvaraocima, te ostalim djelatnostima koje se iskažu kao potrebne.

10.4. Unapređenje gospodarske ponude uvođenjem kriterija kvalitete, edukacijom poslovnih subjekata te povezivanjem sa lokalnim stvaraocima i proizvođačima

U sklopu predloženih mjera uvođenja kriterija kvalitete kao uvjeta poslovanja u jezgri subjektima koji u trenutku njihove implementacije već posluju na području jezgre potrebno je ponuditi stručno savjetovanje kako bi prilagodili i unaprijedili svoje usluge i prodajni asortiman sukladno novim kriterijima. Jedan od načina je kroz povezivanje s lokalnim proizvođačima i uvrštavanjem autentičnih proizvoda u trgovačku ponudu, osmišljavanjem jelovnika koji koriste lokalne sastojke i delikatese, uvrštavanjem proizvoda lokalnih vinarija i destilerija u vinske karte i sl. Izlaganjem umjetničkih radova i rukotvorina lokalnih umjetnika u ugostiteljskim prostorima i izlozima trgovina dodatno se promovira kreativno djelovanje pojedinaca i udruga, stječe dodatna estetska vrijednost unutar gospodarskog objekta i njeguje identitet jezgre kao mjesta čije ulice i izlozi predstavljaju raznolikost i bogatstvo lokalnog kreativnog izričaja. Predloženi programi stručnog savjetovanja i edukacije o unapređenju kvalitete ponude, održivim modelima poslovanja i prezentacije pozitivnih primjera lokalnih i inozemnih praksi trebaju također biti otvoreni svim poduzetnicima koji imaju namjeru pokrenuti svoje poslovanje u jezgri, kao i budućim te mladim poduzetnicima, kao praktičan način obrazovanja i jačanja poduzetničkih kapaciteta.

10.5. Regulacija/poticaaj cjelogodišnjeg poslovanja poslovnih subjekata

Za osiguranje cjelogodišnje vitalnosti jezgre neophodno je regulirati radno vrijeme poslovnih subjekata koji unutar nje djeluju. U slučaju prostora u gradskom vlasništvu, obveza cjelogodišnjeg rada obrta/

trgovine i sl. mogla bi biti dijelom ugovora o najmu. Nalaženje modela regulacije radnog vremena za sve gospodarske aktere te prikladnih oblika poticaja (ali i sankcioniranja) u svrhu poticanja poštovanja regulacija od iznimne je važnosti za sprečavanje vanezonskog zamiranja jezgre.

» 10.6. Podrška uspostavi formalne mreže poduzetnika - privatnih dionika koji djeluju na području jezgre s ciljem organizacije zajedničkih aktivnosti te osmišljavanja promotivnih ponuda i paketa

U svrhu dodatne aktivacije prostora jezgre i povećanja tržišne konkurentnosti ponude i profitabilnosti poslovanja subjekata tokom godine, potiče se uspostavljanje formalne mreže privatnih dionika koji posluju na području jezgre. Svrha stvaranja takvog udruženja, koje djeluje održavanjem npr. kvartalnih sastanaka u formatu tribina, diskusija, prezentacija ideja o načinima poboljšanja poslovanja unutar jezgre i sl., je zajedničko osmišljavanje prijedloga za različita sezonska i vanezonska događanja kojima se promiču njihove usluge, npr. pop-up ulične sajmove, late-night shopping, gastro-eno događanja i sl. te ponudu tematskih paketa, grupnih popusta, poklon-kartica i sličnih promotivnih modela kojima se predstavlja njihova ponuda i potiče posjećenost i potrošnja. Realizacija takvih događanja se odvija kroz suradnju sa turističkim sektorom (Turističkom Zajednicom) i gradskim odjelima zaduženim za javne manifestacije koji pružaju potrebnu podršku kroz logističku i tehničku organizaciju na lokaciji održavanja, glašavanje događanja i sl.

11. Održivi pristup razvoja i upravljanja turizmom

Turistički profil povijesne jezgre, kao i grada u cijelosti, potrebno je temeljiti na kulturnoj vrijednosti povijesne baštine te kroz kvalitetno osmišljenu i usmjerenu turističku ponudu izbjeći podlijeganje masovnom sezonskom turizmu. Za realizaciju cilja u prvom redu bit će potrebno definirati turističke djelatnosti u odnosu na baštinu te uvođenje kontrolnih mehanizama održivog turističkog razvoja. Veliki potencijal, osim u poboljšanju brandinga i prezentacije spomeničkih vrijednosti baštine kojima se promiče povijesno pamćenje, leži i u mogućnostima razvoja sportskog, kulturnog, znanstvenog i gastro-eno turizma koji će privući one posjetitelji koji cijene kvalitetno i raznoliko turističko iskustvo.

» 11.1. Profiliranje povijesne jezgre kao kulturne destinacije kroz angažman stručnjaka i međusektorsku suradnju na razvoju turističke ponude

Međuinstitucionalna suradnja na osmišljavanju kvalitetnih kulturnih sadržaja (aktivnost 4.4. Podrška realizaciji aktivnosti Plana razvoja kulture koje pretpostavljaju upravljanje baštinom na način integrirane održivosti unutar kulturnog sektora) prepoznata je kao prvi korak u profiliranju povijesne jezgre kao kulturne destinacije, a isti suradnički model preporučuje se primijeniti i na međusektorskoj razini. Suradnjom kulturnog i turističkog sektora osigurat će se da su sadržaji i programi usklađeni s tržišnom

potražnjom i interesima stranih posjetitelja, bez kompromitiranja kvalitete i banalizacije kulturnih i umjetničkih vrijednosti. Stručnjaci iz oba sektora (uz uključivanje ostalih sektora po potrebi) mogu utvrditi kojim jedinstvenim vrijednostima i sadržajima se povijesna jezgra i grad Pula mogu istaknuti na međunarodnoj, ali i lokalnoj) turističkoj „sceni“, te ih razvijati uz međusobnu koordinaciju. Time se ujedno doprinosi individualnoj uspješnosti oba sektora: kulturni se sektor može konzultirati s turističkim pri planiranju i doradi programa i projekata, te primiti podršku pri njihovoj promociji, dok turistički sektor može obogatiti i podići kulturnu vrijednost svojih paketa i programa putem evaluacije istih od strane kulturnog sektora.

Neovisno o specifičnoj grani kulturnog (ili na druge načine selektivnog) turizma kojom će se povijesna jezgra tržišno profilirati, poželjno je da se razvoju koncepta, njegovom brandiranju i promociji pristupi uključivanjem stručnjaka iz tog područja te razvije cjelovita razvojna i marketinška strategija, kako bi nastup na tržište postigao maksimalni učinak. Takav pristup je kompatibilan (a može biti i dijelom) izrade Plana upravljanja destinacijom na razini Grada, po uzoru na mnoge europske gradove koji su izradom sličnih strategija i usmjeravanjem na selektivni turizam zaustavili degradaciju kvalitete i načina života lokalnog stanovništva i sezonske pritiske na gradsku infrastrukturu i kulturnu baštinu, istovremeno ostvarujući cjelogodišnju posjećenost i ekonomski profit.

« 11.2. Razvoj proizvoda i doživljaja koji uključuju aktivan angažman posjetitelja i lokalnog stanovništva (uključujući lokalne obrte i usluge)

Neki od neiskorištenih potencijala kojima se ponuda u jezgri može nadograditi nalaze se u sferama izvedbenih i likovnih umjetnosti, sportskog ali i znanstvenog turizma, s naglaskom na teme kulturne baštine. Kao primjer događanja kojim se kulturna baština i naslijeđe predstavljaju na interaktivan i publici blizak način, ističe se manifestacija „Žive slike austro – ugarske Pule“ koje kroz raznovrstan program tematizira materijalnu i nematerijalnu baštinu iz doba Austro-ugarske vladavine. Manifestacija uključuje znanstvena predavanja, filmske projekcije, umjetničke izvedbe u baštinskim objektima tog perioda (vila Von Trapp i Zvezdarnica), zabavni plesni i izvedbeni program klasične glazbe i slično, te kroz raznolikost sadržaja omogućuje privlačenje posjetitelja različitih afiniteta.

Vođene tematske (npr. kreativne) ture također predstavljaju način kojim se posjetiteljima može pružiti kvalitetno iskustvo, te na izravan način podržati lokalni poduzetnici, proizvođači, kreativni radnici i ostali. Prilikom takvih tura sudionici posjećuju lokalne tržnice, trgovine i galerije rukotvorina u pratnji vodiča koji ih upoznaju s prodavačima, umjetnicima i obrtnicima, a oni zainteresirani se mogu okušati u kreativnim medijima kao što su keramika, crtanje, slikanje, rezbarenje u drvu itd. Turizam usmjeren na kulturu i kreativnost moguće je dodatno proširiti kroz složenije, višednevne radionice kao što su npr. satovi fotografije, plesa ili glazbe organizirani u suradnji s lokalnim umjetnicima i/ili u lokalnim studijima. Takvi programi, kroz svoje produljeno trajanje, omogućuju posjetiteljima da steknu dublja znanja, isprobaju novu vještinu i stvore nešto od osobne vrijednosti, značajnije podupiru lokalne umjetnike i kulturne djelatnike te potiču vrijednu kulturnu razmjenu.

Festivali autohtone hrane i pića okupljaju lokalne proizvođače hrane, kuhare i posjetitelje u predstavljanju lokalne kulinarske tradicije; ovakvim događanjima promiču se lokalni proizvođači i gospodarstva, a posjetiteljima nudi autentičan doživljaj regionalne kulinarske i enološke baštine. Festivalski program se može dodatno proširiti kreiranjem vođenih obilazaka posjetitelja kroz lokalne tržnice od strane kuhara ili stručnjaka za hranu uz predstavljanje povijesti i značaja različitih sastojaka, a obilazak tržnice završiti satom kuhanja i pripreme obroka od kupljenih namirnica. Ovakvi programi omogućuju posjetiteljima da aktivnim sudjelovanjem dožive lokalnu kulturu i kulinarsku tradiciju na upečatljiviji način, a osim izvora

prihoda, lokalnim ponuđačima usluga pružaju motivaciju za stalno unapređenje ponude te potiču razvijanje konkurentnosti. Slični se sadržaji mogu učiniti dostupnima neovisno o sezoni ili održavanju sajмова i manifestacija primjerice izdavanjem posebnih tematskih kuharica u kojima se promoviraju namirnice lokalnih proizvođača i njihov način proizvodnje, obogaćivanjem kulinarske ponude ugostiteljskih objekata u povijesnoj jezgri uvrštavanjem tradicionalnih i inovativnih jela u jelovnike i sl.

» 11.3. Objedinjavanje relevantnih informacija i promicanje usluga uvođenjem turističke kartice

Nastavno na predloženo unapređenje platforme za promociju djelovanja aktera u kulturi (aktivnost 4.4.) i s obzirom na veliki broj gospodarskih, javnih i civilnih aktera koji djeluju na području jezgre, preporučuje se izrada platforme putem koje se njihovo djelovanje može koordinirati, učiniti vidljivijim, a ponuđeni sadržaji međusobno podupirati i promovirati. Postojanje takvog sustava omogućilo bi da se gospodarske, kulturne i ostale aktivnosti na prostoru jezgre (kao i kontakt zone te grada u širem smislu) mogu lakše vremenski i prostorno koordinirati. Kroz objedinjeni pregled putem platforme također se mogu jasnije uvidjeti nedostaci u smislu nedostatnosti određenog tipa sadržaja ili prevelike zastupljenosti drugih, spriječiti vremenska preklapanja pojedinih događanja, te snažnijom promocijom potaknuti posjećenost onih događanja ili sadržaja koji su slabije posjećeni, dislocirani i sl.

Kako bi se dodatno unaprijedila organizacija sadržaja i događanja te njihovo posjećivanje od strane stanara i stanovnika Pule, kao komplementarna nadogradnja platforme predlaže se uvođenje prodajnog modela usluga putem jedinstvene kartice (Pula Pass-a) koja bi npr. uključivala ulaz u više kulturnih institucija po povlaštenim cijenama, posebne ponude i pakete za građane ovisno o njihovoj dobi (npr. popusti za umirovljenike, školarce i studente) a ista može biti i vezana uz usluge javnog prijevoza.

Pula Pass, odnosno turistička kartica, stranim posjetiteljima može služiti kao jedinstvena „ulaznica“ za posjet jezgri i gradu te objedinjavati usluge javnog prijevoza, plaćanje parkinga na određenim lokacijama (npr. van jezgre) kao i kupnju kulturnih, zabavnih, gastro-eno turističkih paketa i slično. S obzirom na sve zastupljeniju digitalizaciju poslovanja, poželjno je da posjetitelji svoju turističku karticu mogu kupiti online, odnosno već prije same posjete gradu, a tom prilikom saznaju i više praktičnih informacija o prijevozu, smještaju, zabavnim i kulturnim programima u tijeku, restoranima, trgovačkoj ponudi i ostalim sadržajima od interesa. Tim se putem posjetiteljima ujedno mogu predstaviti aspekti zaštite i očuvanja baštinske vrijednosti lokacije koju posjećuju, naglasiti značaj održivog turizma, dati upute za poštivanje javnog reda i mira, pružiti osnovni kontakti u slučaju nužde te općenito ih pripremiti na ugodan posjet povijesnoj jezgri i gradu Puli.

» 11.4. Obogaćivanje iskustva posjetitelja uz unaprjeđenje turističkih sadržaja i interpretaciju manje poznatih aspekata kulturne baštine

Uvrštavanje manje poznatih lokacija na kulturno-turistički repertoar kroz formiranje alternativnih sadržaja i ruta doprinosi ravnomjernoj prezentaciji bogatog povijesnog naslijeđa, ali i omogućuje vremensko i prostorno rasterećenje pojedinih lokacija jezgre. Postojeća baštinska slojevitost predstavlja velik potencijal za privlačenje posjetitelja sa specifičnim interesima i onih sklonih samostalnom istraživanju znamenitosti, npr. kroz otkrivanje povijesnih zanimljivosti uz pomoć suvremenih tehnologija poput proširene stvarnosti (VR – virtual reality i AR – augmented reality), koje u fizički prostor unose animirane fiktivne elemente te kroz gamifikaciju pružaju jedinstveno i interaktivno iskustvo. Korištenje digitalnih tehnologija u interpretaciji kulturne baštine omogućuje pružanje iskustava posjetiteljima bez velikih troškova održavanja, a iste nemaju nikakav (ili minimalan) fizički utjecaj na samu lokaciju, čime se

izbjegava njeno oštećenje ili promjena. Dodatna prednost implementacije digitalnih tehnologija je u njihovom nepodlijeganju sezonalnosti i neovisnosti o ostalim događanjima i programima, a iste nakon uvođenja pružaju sadržaj koji je uz minimalno održavanje, te eventualne nadogradnje i proširenja, dostupan tijekom čitave godine.

Duga vojna povijest grada i jezgre sadržana je u bogatoj fortifikacijskoj baštini, koja se formiranjem cjelovitog narativa može predstaviti kroz seriju tj. mrežu lokacija, primjerice povezivanjem Kaštela s ostalim vojnim utvrdama na gradskoj periferiji, može potaknuti posjetitelje sa specifičnim interesom za povijesno-vojnu tematiku na detaljnije istraživanje i obilazak udaljenijih lokacija. Na istom principu mogu se aktivirati potencijali ostalih slabije zastupljenih baštinskih objekata, lokaliteta, znamenitih ličnosti i lokalnih legendi unutar i van povijesne jezgre koje posjetitelji i šetači mogu samostalno otkriti skeniranjem QR koda na lokaciji (aktivnost 4.6.) ili ih pronaći putem namjenskih aplikacija i digitalnih mapa.

Događanja kojima se u interpretaciju kulturne baštine uključuju pripadnici lokalne zajednice - Žive slike Austrougarske Pule i Spectacvla Antiqua, Izvor: stranice TZ Pula, pulainfo.hr

11.5. Izrada Plana upravljanja destinacijom

Prema Zakonu o turizmu (NN156/23) uvedena je obaveza izrade Plana upravljanja destinacijom kao planskog dokumenta za razvoj održive turističke destinacije. Plan upravljanja destinacijom na lokalnoj razini biti će usklađen s aktima strateškog planiranja, prostornim planovima, planom upravljanja kulturnim dobrima i drugim važećim planovima i propisima te planom upravljanja destinacijom na regionalnoj razini (čl.28.) a izrađivati će ga turistička zajednica za razdoblje od četiri godine. Izrađeni Plan upravljanja destinacijom biti će temeljen na pokazateljima održivosti, izračunu prihvatnih kapaciteta, uzimajući u obzir turističke tokove, a prema metodologiji koja će biti propisana, u njegovu izradu će biti uključeni svi relevantni dionici, uz sudjelovanje lokalnog stanovništva u postupku donošenja plana.

HORIZONTALNI CILJ:

Jačanje kapaciteta zajednice i širenje svijesti o vrijednostima baštine

12. Jačanje svijesti i edukacija o vrijednostima baštine

Mjera je usmjerena na povećanje svijesti o vrijednosti kulturne baštine kroz organizaciju edukativnih događanja poput javnih predavanja, seminara, video projekcija, vođenih tura i sličnih pristupačnih sadržaja kako bi se lokalna baština približila građanima, potaklo dublje razumijevanje njenih vrijednosti i aktivnije sudjelovanje zajednice u naporima njenog očuvanja. U istom cilju potiče se rano obrazovanje djece i mladih o važnosti baštine kroz školske kurikulume, izlete i primjenom inovativnih tehnologija poput mobilnih aplikacija, omogućujući dinamično učenje i usvajanje kulturnih vrijednosti kroz igru.

12.1 Promoviranje i edukacija o vrijednostima baštine organizacijom edukativnih događanja i sadržaja

Seminari i predavanja na temu baštine često su zatvorenog tipa, namijenjeni stručnjacima te nepristupačni široj javnosti zbog formalnog načina izražavanja i usmjerenja na usko specijalizirane teme i vrste informacija. Javna predavanja, seminari i video projekcije na temu lokalne baštine, jezikom i sadržajem prilagođeni nestručnoj publici koje bi vodili povjesničari, arhitekti i lokalni stručnjaci mogli bi znatno doprinijeti stjecanju dubljeg znanja o kulturnim dobrima povijesne jezgre i grada kod pripadnika lokalne zajednice, osnažiti njihovo razumijevanje njihove važnosti te ih potaknuti da sa više samopouzdanja i interesa sudjeluju u budućim naporima ka njihovom očuvanju i razvoju. Prilikom takvih događanja treba poticati komunikaciju, slobodno postavljanje pitanja i razgovor sudionika sa prisutnim stručnjacima. Kao idući način kojim se lokalno stanovništvo može educirati su vođene ture povijesnim područjima pod vodstvom stručnih vodiča koji im mogu objasniti građevinsko-arhitektonske detalje baštinskih objekata, povijesne događaje i priče vezane uz njih. Vođeno predstavljanje lokalne baštine doživljaj je koji je obično rezerviran za strane posjetitelje te se rijetko pruža stanovnicima nekog mjesta – ovakvo iskustvo može ih potaknuti da drugim očima promatraju prostore kojima svakodnevno prolaze i uvide njihovu jedinstvenost.

E

STRATEŠKI CILJ

Također, prijedlogom iz aktivnosti 4.6. Podrška valorizaciji i interpretaciji kulturne baštine o postavljanju ploča ili informativnih tabli na ili u blizini baštinskih objekata koje pružaju povijesni kontekst, arhitektonske detalje i anegdote o lokaciji, svijest o kulturnoj baštini približila bi se svakodnevnicima prolaznika i stanovnika. Dodatni način kojim se baština može učiniti osobnijom te približiti lokalnoj zajednici je kroz prikupljanje priča starijih stanovnika koji su svjedočili povijesnim mijenama i evoluciji gradske arhitekture i kulture. Ovisno o formatu i načinu prikupljanja, njihove se priče mogu podijeliti putem online platformi i društvenih medija, izdavanjem malih publikacija i brošura ili prikazivanjem audiovizualnih uradaka na tematskim događanjima (primjerice poput spomenutih predavanja i diskusija).

» 12.2. Rano usvajanje i izgradnja znanja o vrijednostima baštine kroz edukaciju djece i mladih

Rano obrazovanje o značaju kulturne baštine osigurava njeno dugoročno očuvanje u rukama budućih naraštaja. Uvrštavanje tema lokalne baštine, kao i baštine općenito, u nastavne kurikulume osnovnih i srednjih škola jedan je od načina kojima se o njima mogu educirati mladi i djeca, a izleti na povijesne lokacije i učenje kroz kreativne projekte mogu dodatno produbiti obrazovanje. Uzevši u obzir otvorenost i afinitete mladih naraštaja prema tehnologiji i mogućnosti dinamičnog učenja i obrazovanja kroz igru koje ona pruža, već spomenut prijedlog o razvoju mobilnih aplikacija putem kojih kroz virtualne ture, povijesne činjenice i elemente proširene stvarnosti posjetitelji i svi zainteresirani mogu vizualizirati prošlost i razumjeti evoluciju današnjeg izgrađenog okruženja povijesnoj jezgri bio bi posebno koristan za edukaciju djece i mladih

13. Jačanje suradnje i komunikacija o pitanjima razvoja povijesne jezgre i kontakt zone

Mjerom se potiče produblivanje dijaloga sa građanima Pule i stanovnicima povijesne jezgre o regulacijama i projektima koji se provode unutar njenog obuhvata, s naglaskom na učinkovito rješavanje aktualnih problema u praksi. To će se postići kroz nastavak i jačanje kontinuirane i kvalitetne informiranosti građana, izgradnju suradničkog odnosa i kulture komunikacije između građana i lokalnih vlasti, te organizacijom društvenih događanja koji promiču teme urbanog života i razvoja. Kako bi se u cijelosti ostvarili potencijali suradnje sa lokalnom zajednicom te dobile vrijedne povratne informacije o planiranim i potrebnim razvojnim zahvatima preporuča se uključivanje građana u procese odlučivanja putem participativnih metoda i procesa, čime će se ojačati njihova uloga u oblikovanju zajedničkog prostora i budućnosti jezgre i praktično učvrstiti suradnički odnos između lokalne zajednice i nadležnih tijela.

13.1. Izgradnja građanskog kapaciteta za sudjelovanje u procesima donošenja odluka kroz edukaciju o pitanjima urbanog razvoja povijesne jezgre

Aktivnost je usmjerena na izgradnju građanske informiranosti i jačanje kapaciteta lokalne zajednice za konstruktivni doprinos i sudjelovanje u planiranju i razvoju prostora povijesne jezgre. U tu svrhu predlaže se provoditi informativne sesije i interaktivne tribine na kojima će se građanima predstavljati aktualni i planirani projekti. Tijekom ovih događanja, sudionicima treba omogućiti da postavljaju pitanja, sudjeluju u diskusijama i daju povratne informacije, čime se osigurava dvosmjerna komunikacija između lokalne zajednice i donositelja odluka, te se sudionicima omogućava da bolje razumiju procese urbanog planiranja. Posebno je važno da se na predložene sesije te predstavljanja programa i projekata uključe stanovnici onih mjesnih odbora na koje se planirani zahvati odnose. Uz predložene aktivnosti, podržava se nastavak redovitog informiranja građana o planiranim i realiziranim razvojnim projektima, aktualnim natječajima i sl. putem gradskih mrežnih stranica, na način kako se to trenutno i odvija.

13.2. Razvoj otvorene platforme za građanska pitanja i diskusiju o svakodnevnim i razvojnim temama vezanim uz prostor povijesne jezgre i grada

Vox populi latinski je izraz koji označava glas naroda, odnosno opće mišljenje ili stav javnosti o nekom pitanju. U kontekstu unapređenja komunikacije i participacije lokalne zajednice u donošenju odluka o važnim temama, kao i sudjelovanju u manje strukturiranim javnim raspravama, predlaže se uspostava digitalne platforme koja će omogućiti izravnu i transparentnu komunikaciju među svim dionicima kojih se tematika razvoja i svakodnevice u povijesnoj jezgri dotiču. Prikladan format može biti mrežna (web) stranica sa slobodnim pristupom putem koje se građani mogu (po želji anonimno) izjasniti o ponuđenim temama, kao i pokrenuti nova pitanja od interesa za zajednicu. Putem platforme moguće je na brz i jednostavan način prikupiti mišljenja i stavove zajednice putem kratkih upitnika (uz mogućnost prikazivanja rezultata u stvarnom vremenu) te lokalnim vlastima pružiti efikasan način prikupljanja

povratnih informacija o različitim temama i problematikama, dok će korisnicima omogućiti uvid u stavove i mišljenja svojih sugrađana te priliku za ravnopravno sudjelovanje i izražavanje. Kako bi se jednaka prilika za izražavanje mišljenja pružila i starijim građanima, te onima koji nemaju dostupne potrebne tehnološke alate za pristup platformi, predlaže se uspostava fizičkih poštanskih pretinaca ili kutija sa prikladnim otvorom na više frekventnih lokacija unutar jezgre, u koje mogu priložiti svoja mišljenja, potrebe, pohvale, sugestije itd. iskazane pisanim putem.

» 13.3. Primjena participativnog dizajna i planiranja kroz vođene radionice i javne rasprave

Aktivnost podržava primjenu različitih praktičnih modaliteta participacije, poput zajedničkih radionica planiranja, dizajna i vođenih rasprava u kojima imaju priliku sudjelovati članovi lokalne zajednice, kao i ostali dionici čije je sudjelovanje važno za sveobuhvatan pristup i obradu predmeta radionice. Provedbom radionica prisutni dionici imaju priliku zajedno raditi pronalaženju optimalnih rješenja, čuti različita mišljenja i razloge koji iza njih stoje, a otvorena diskusija i razmjena ideja mogu dovesti i do kreativnih rješenja koja možda ne bi bila identificirana kroz standardne metode planiranja. Također, provedbom participativnih procesa, politike i projekti mogu biti bolje prilagođeni specifičnim lokalnim kontekstima i izazovima, što rezultira učinkovitijim i održivijim rješenjima. Kroz sudjelovanje u radionicama, građani stječu vještine i znanja koja im omogućuju aktivnije sudjelovanje u budućim projektima i inicijativama, čime se osnažuje zajednica u cjelini. U svrhu veće posjećenosti odnosno odaziva građana na sudjelovanje, preporuča se da se radionice ili rasprave održavaju u kasnijim popodnevnim satima ili večernjim satima, a također je poželjno da na njima sudjeluju ili ih vode lokalni stručnjaci koji su upoznati sa svim lokacijskim, projektnim ili političkim aspektima predmeta koji je razlog susreta, kako bi proces bio što učinkovitiji.

14. Jačanje socijalne kohezije i poticaj stvaranju mjesta društvenog okupljanja

Treća mjesta je pojam kojim se, u kontekstu urbanizma i urbane sociologije, nazivaju javni ili na druge načine dostupni prostori, koji pružaju neutralna, pristupačna i uključiva okruženja za društvenu interakciju izvan doma i radnog mjesta, a igraju važnu ulogu u jačanju živosti i otpornosti urbanih područja. Karakterizira ih spontanost interakcije, ugodna atmosfera, financijska pristupačnost ili posve besplatan pristup sadržajima te sposobnost poticanja neformalnih okupljanja i jačanje veza zajednice. Prostori ovakvog tipa nastaju spontano, kroz prilagodbu potrebama zajednice, te ih kao takve u načelu nije moguće programirati i umjetno stvoriti – no pružanjem odgovarajuće podrške i infrastrukture mogu se stvoriti uvjeti za njihov nastanak. Promatrajući kapacitete povijesne jezgre kroz ovu prizmu, mjera je usmjerena na poticanje i podršku stvaranju prostora, programa i inicijativa koji u sebi nose ovaj neizmjereno vrijedan potencijal.

« 14.1. Uređenje Giardina (i ostalih dijelova gradskog središta) kao pješačke zone i prostora slobodnog boravka za sve građane

Koncept "prava na grad" prema Davidu Harveyu (1973. „The Right to the City“), zalaže se za kolektivnu moć preoblikovanja urbanih javnih prostora prema potrebama i željama njihovih stanovnika. Tako javni prostori nisu samo fizičke lokacije, već su i simboli demokratskog sudjelovanja, socijalne jednakosti i jednakih prava na sudjelovanje u urbanom životu grada, te se kao takvi ne smiju komercijalizirati, komodificirati niti privatizirati, odnosno podrediti interesima pojedinaca, već bi trebali biti otvoreni i dostupni svima, odražavajući raznolike potrebe svih stanovnika. Kroz provedene participativne procese koji su prethodili pripremi ovog Plana jasno je istaknuto da građani s nestrpljenjem iščekuju uređenje i obnovu Giardina kao pješačke zone. Giardini, ili Korzo, su od strane ispitanika prepoznati kao središnji društveni prostor povijesne jezgre te iznimno vitalan prostor grada, duboko utkan u kolektivnu memoriju i identitet zajednice kao mjesto koje simbolizira središte urbanog života povijesne jezgre. Velik dio površine Giardina trenutno je zaposjednut terasama ugostiteljskih objekata jednoličnih sadržaja, te je pri (pre)uređenju prostora potrebno promišljati način kojim se pristup što većeg dijela javnog prostora omogućava svim građanima, nezavisno o željama ili mogućnosti za konzumaciju, odnosno financijsku potrošnju, koju trenutno uređenje nameće. Uređenje Giardina kao zone ograničenog prometa i zone orijentirane pješacima omogućit će revitalizaciju jednog od ključnih prostora povijesne jezgre kroz njegovu primarnu funkciju - mjesta na kojem grad živi svoju svakodnevicu i ostvaruje svoj urbanitet u punini. U skladu sa ostalim mjerama i aktivnostima predloženim ovim Planom, preuređenje prostora Giardina treba provesti na način da on (p)ostane zelen, kvalitetno opremljen u skladu sa potrebama korisnika, adekvatno održavan, pristupačan svim građanima neovisno o zdravstvenom stanju i životnoj dobi te oblikovan u skladu sa prostornim, povijesnim i baštinskim kontekstom u kojemu se nalazi te uređenjem doprinosi izgradnji identiteta grada.

Sjeverna strana Giardina,
Izvor: Urbanex d.o.o. 2024.

» 14.2. Uspostava Centra za mlade / uspostava zone za mlade

Planiranim osnivanjem Centra za mlade osigurati će se prijeko potreban prostor za razne aktivnosti, projekte i programe namijenjene mladima Grada Pule. Ovakav prostor može odigrati značajnu ulogu u jačanju sposobnosti za društvenu interakciju i razmjenu, kao i doprinijeti u izvannastavnom obrazovanju, rekreaciji i kreativnom razvoju mladih ljudi. Osjećaj zajedništva i pripadnosti ključan je za zdrav psihoemotivni i socijalni razvoj mladih, a ovakav im prostor pruža sigurno i poticajno okruženje u kojem se mogu povezati s vršnjacima, izgraditi prijateljstva i razviti društvene vještine. Prostor poput planiranog Centra mladima mogu pružiti određene oblike emocionalne potpore i podrške u suočavanju sa izazovima adolescencije. Promatrano u kontekstu opće digitalizacije svakodnevnice i količine vremena koju mladi provode u on-line interakciji, uspostava Centra za mlade kao prostora fizičkog susreta i druženja dobiva dodatni značaj. Nastavno na Centar za mlade, predlaže se razmatranje uređenja posebne Zone za mlade. Tokom participativnog procesa izrade Plana područje parka Monte Zaro je predloženo kao optimalna potencijalna lokacija za stvaranje takve zone; među razlozima za odabir ove lokacije od strane sudionika istaknuta je njena pješačka dostupnost (s obzirom da je zona namijenjena mladim nevozačima), relativna udaljenost od stambenih objekata kao i blizina Kulturnog Centra Rojc, Umjetničke škole i Dječjeg Kreativnog Centra. Unapređenjem postojećih sadržaja, te unošenjem dodatnih elemenata urbane opreme (npr. klupa, stolova, sjenica i javne rasvjete i sl.) u skladu sa prostorno-oblikovnim vrijednostima parka na području parka Monte Zaro stvorila bi se sigurna zona namijenjena nesmetanom druženju mladih.

» 14.3. Aktivacija društvenih potencijala trenutno zanemarenih i/ili nedovoljno korištenih prostora primjenom metoda taktičkog urbanizma

Na prostoru povijesne jezgre postoji niz prostora čiji potencijali trenutno nisu otkriveni ili iskorišteni, a čija bi aktivacija uz malo uloženi sredstava značajno doprinijela kvaliteti života lokalne zajednice. Metodama taktičkog urbanizma koji se fokusira na privremene, ali značajne promjene, moguće je ukazati na potencijale različitih tipova zanemarenih prostora kroz jednostavne, kreativne i relativno niskobudžetne intervencije koje ih transformiraju u funkcionalne i privlačne prostore za boravak i druženje. Sadnjom povrtnih gredica i cvjetnjaka, postavljanjem stolaca, stolova, biljaka u posudama, pokretnih klupa i ležaljki, sprava za igru i sl. na neiskorištenim površinama (npr. ispred i između zgrada, u prolazima koji se ne koriste, na zanemarenim zelenim površinama i sl.) na brz način moguće je zadovoljiti potrebe članova zajednice i oplemeniti njihove neposredne životne prostore. Preporuča se poticati ovakve inicijative i podržati pojedince, skupine, udruge ili institucije koje iskazuju želju za njihovom provedbom. Primjerice, novouređeni prostori mogu se promovirati putem stranica grada, društvenih mreža ili kroz natječaje za najinovativnije rješenje, a rješenja koja se istaknu kroz poseban doprinos kvaliteti života zajednice i unapređenje prostornih vrijednosti predlaže se usvojiti i te prostore formalno prenamijeniti i urediti.

» 14.4. Organizacija inkluzivnih društvenih događanja na javnim prostorima povijesne jezgre i okolice

Kao primjer dobre prakse, podržava se nastavak provedbe i organizacije vansezonskih programa poput „Dođi u Park“ , „Dođi u grad“ i „Dođi u kvart“ na javnim prostorima povijesne jezgre, tokom kojih se građanima različitih dobnih skupina i interesa nude raznovrsni besplatni sadržaji i aktivnosti.

Klupe u sjeni stoljetnih stabala prostor su okupljanja i odmora građana Pule i posjetitelja, Izvor Urbanex 2024.

5

Akcijnski plan

Ključni pokazatelji i rezultati provedbe

Unutar ovog poglavlja tablično su prikazani ciljevi i aktivnosti Plana upravljanja uz pokazatelje provedbe, kojima se prati uspješnost provedbe Plana upravljanja.

Uz aktivnosti definiran je niz mjerljivih pokazatelja na temelju kojih je moguće donositi navedene procjene, a za svaki je pokazatelj predložena godina početka i završetka provedbe aktivnosti, odnosno početna i ciljane vrijednost te zaduženost pojedinih operativnih tijela za provedbu pojedinih aktivnosti. Odgovorna upravljačka tijela, odnosno njihove uloge i djelovanje pojašnjeni u poglavlju 6. Prilozi - Organizacijski aspekti i odlučivanje, a provedba cjelovitog Akcijskog plana je zamišljena kroz suradnju s navedenim dionicima koje koordinira Upravljačka struktura zadužena za provedbu Plana (sukladno aktivnosti 4.1.)

* kod pojedinih pokazatelja, radi jednostavnosti, dodane su oznake 0 - nije provedeno, 1 - provedeno

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
CILJ A - POVEĆANJE KVALITETE STANOVANJA I OSTVARIVANJE POTREBA LOKALNE ZAJEDNICE				
MJERA 1. Prioritizacija i održavanje stambene funkcije gradske jezgre				
1.1. Promocija i praktična primjena različitih modela priuštivog stanovanja kroz razvoj modela subvencioniranog stanovanja	Izrađen registar raspoloživih stanova u vlasništvu Grada	0	1	UO za upravljanje imovinom i imovinsko-pravne poslove
	Održavanje tribina za građane na temu priuštivog stanovanja/ subvencioniranog stanovanja	0	4	
	Provedba programa priuštivog stanovanja - broj gradskih stanova u povijesnoj jezgri u subvencioniranom najmu	0	10	
1.2. Izrada Izračuna prihvatnih kapaciteta (povijesne jezgre) kao podloge za regulaciju turističkog najma	Izrađen Izračun prihvatnih kapaciteta	0	1	TZ Grada Pule

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
CILJ A - POVEĆANJE KVALITETE STANOVANJA I OSTVARIVANJE POTREBA LOKALNE ZAJEDNICE				
MJERA 2. Unaprjeđenje prometnog sustava i poticanje održive mobilnosti na prostoru povijesne jezgre				
2.1 Povećanje prometne protočnosti kroz unapređenje javnog prijevoza i razvoj suvremenih transportnih modaliteta (Park&Ride i e-mobilnost)	Uvođenje digitalnih tehnoloških rješenja za praćenje stanja u prometu u realnom vremenu (npr. pokazatelj broja slobodnih parkirnih mjesta, mobilna aplikacija o stanju u prometu na području jezgre i grada, itd.)	0	1	Pula promet d.o.o. Pula parking do.o.
2.2. Uvođenje dodatnih usluga prijevoza unutar povijesne jezgre	Uvođenje usluge e-vozila (kavalir-taksija) za starije osobe i osobe sa smanjenom pokretljivošću	0	2	Pula promet d.o.o.
2.3. Usmjeravanje stranih posjetitelja na usluge javnog prijevoza i e-mobilnosti i reorganizacija parkirališnog sustava u okruženju povijesne jezgre	Sezonska informativna/ promotivna višjezična medijska kampanja o održivim oblicima prijevoza i prometnim ograničenjima unutar povijesne jezgre	0	5	Pula promet d.o.o. Pula parking do.o. TZ Grada Pule
2.4. Podržavanje pješačkog prometa i širenje mreže pješačkih površina	Pretvaranje dijela povijesne jezgre u zonu pješačkog/ ograničenog prometa (Giardini, površina ispred Arene)	0	1-2	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, Pula promet d.o.o., UO za lokalnu i mjesnu samoupravu (taktički dio - udruge, MO, građani...)

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
--------------------------	------------	-------------------------------	-------------------------------	--

CILJ A - POVEĆANJE KVALITETE STANOVANJA I OSTVARIVANJE POTREBA LOKALNE ZAJEDNICE

MJERA 3. Oživljavanje susjedstva i jačanje osjećaja povezanosti s prostorom povijesne jezgre

3.1. Organizacija društvenih sadržaja namijenjenih stanovnicima povijesne jezgre	Održavanje društvenih, rekreacijskih i sportsko-natjecateljskih aktivnosti u susjedstvima povijesne jezgre (MO Arena, MO Stari Grad, MO Monte Zaro)	<u>0</u>	<u>5</u>	UO za lokalnu i mjesnu samoupravu, MO Arena, MO Stari Grad, MO Monte Zaro, udruge, UO za društvene djelatnosti, mlade i sport
3.2. Jačanje svijesti o kulturnim i baštinskim vrijednostima povijesne jezgre	Održavanje i prezentacija rezultata kreativnih radionica na temu života u jezgri kao prostoru kulturne baštine	<u>0</u>	<u>5</u>	UO za kulturu, Kulturno vijeće za zaštitu i očuvanje kulturne baštine, Gradska knjižnica i čitaonica, udruge, dječji vrtići i škole
3.3. Uključivanje stanovnika jezgre i zainteresiranih pojedinaca u sudjelovanje i organizaciju kulturno-zabavnih programa na razini Grada	Sudjelovanje u organizaciji / nastupanje pojedinaca i/ili skupina stanara jezgre u kulturno-zabavnim događanjima	<u>0</u>	<u>2</u>	UO za lokalnu i mjesnu samoupravu, UO za kulturu, TZ Grada Pule, MO Arena, MO Stari Grad, MO Monte Zaro, civilne udruge

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
--------------------------	------------	-------------------------------	-------------------------------	--

CILJ B AFIRMACIJA BAŠTINE I ODRŽIVO UPRAVLJANJE

MJERA 4. Upravljanje, očuvanje i obnova baštine

4.1. Unapređenje i ojačavanje upravljačke strukture	Formiranje upravljačke strukture zadužene za praćenje provedbe Plana	<u>0</u>	<u>1</u>	Grad Pula - Pola
4.2. Osiguravanje sustava redovnog pregleda i utvrđivanja stanja objekata kulturne baštine	Pregled stanja objekata kulturne baštine	<u>0</u>	<u>jednom godišnje</u>	Konzervatorski odjel u Puli, Kulturno vijeće za zaštitu i očuvanje kulturne baštine
4.4. Podrška realizaciji aktivnosti Plana razvoja kulture koje pretpostavljaju upravljanje baštinom na način integrirane održivosti unutar kulturnog sektora	Uspostavljanje jedinstvene platforme koja objedinjuje programe i djelovanje institucija i aktera u kulturi	<u>0</u>	<u>1</u>	UO za kulturu i zavičajnost (IŽ), UO za kulturu (GP), TZ Grada Pule, udruge civilnog sektora
4.5. Integriranje mjera prilagodbe klimatskim promjenama poticanjem planova evakuacije i prioritizacije pokretne kulturne baštine	Izrada planova prioritizacije i evakuacije pokretnih kulturnih dobara na razini ustanova koje njima upravljaju	<u>0</u>	<u>5</u>	Gradske knjižnice i čitaonice, Istarsko narodno kazalište, Arheološki Muzej, Povijesni i pomorski muzej Istre, Muzej suvremene umjetnosti
4.6. Podrška valorizaciji i interpretaciji kulturne baštine	Promocija i valorizacija manje zastupljenih objekata od baštinske vrijednosti kroz kulturne, edukativne i zabavne sadržaje (npr. interpretativne ture, osmišljavanje virtualnih šetnji i online vodiča, edukativnih programa...)	<u>0</u>	<u>10 kumulativno</u>	UO za kulturu, TZ Grada Pule, Društvo turističkih vodiča Pula
4.7. Podrška obnovi i uređenju Zvezdarnice	Uređena i obnovljena Zvezdarnica	<u>0</u>	<u>1</u>	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
5.1. Optimizacija provođenja postojećih programa obnove građevina uvođenjem stimulaturnijih modaliteta sufinanciranja	Povećanje godišnje kvote obnovljenih fasada putem programa obnove Dolcevita (sa trenutnih 10-15 obnovljenih objekata godišnje na 20)	<u>10-15</u> godišnje	<u>15-20</u> godišnje	Upravni odjel za urbanizam, investicije i razvojne projekte
5.2. Edukacija stanara i vlasnika objekata u povijesnoj jezgri o načinima njihovog održavanja i obnove	Izdavanje Priručnika za održavanje povijesnih građevina	<u>0</u>	<u>1</u>	Kulturno vijeće za zaštitu i očuvanje kulturne baštine, Konzervatorski odjel Pula
5.3. Podrška primjeni smjernica i mjera za održivu obnovu kulturnih dobara, a osobito energetske učinkovitosti i održivost investicija namijenjenih kulturnoj infrastrukturi	Diseminacija informacija predstavnicima starana, vlasnicima stanova i objekata u povijesnoj jezgri o mogućnostima primjene izvora javnog financiranja za obnovu objekata od baštinske vrijednosti putem newslettera i tiskanih brošura	<u>0</u>	<u>5</u>	Upravni odjel za urbanizam, investicije i razvojne projekte, Upravni odjel za financije, gospodarstvo i provedbu ITU mehanizma, Upravni odjel za lokalnu i mjesnu samoupravu, MO-i
5.4. Aktivacija i stavljanje u funkciju neiskorištenih i/ili nedovoljno korištenih objekata na prostoru povijesne jezgre	Uređenje i opremanje Doma hrvatskih branitelja kao polivalentnog prostora za društvena i kulturna događanja	<u>0</u>	<u>1</u>	UO za upravljanje imovinom i imovinsko-pravne poslove, UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, UO za kulturu

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
5.6. Podrška procesu obnove jezgre uspostavom suradnje sa privatnim građevinskim tvrtkama i majstorima zaduženim za pružanje usluga manjih popravaka u svrhu sprečavanja daljnje degradacije objekata	Uspostava pilot-programa obnove manjih oštećenja i usluga popravaka u suradnji između Grada i privatnih građevinskih tvrtki/ pojedinaca	<u>0</u>	<u>1</u>	Grad Pula, UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, privatne građevinske tvrtke i stručni pojedinci-privatnici
CILJ C ODRŽIV PRISTUP PROSTORNIM I OKOLIŠNIM VRIJEDNOSTIMA U POVIJESNOJ JEZGRI I NJEZINOJ ZONI UTJECAJA/KONTAKTNOJ ZONI				
MJERA 6. Uređenje i unaprjeđenje javne infrastrukture i opreme s ciljem poboljšanja funkcionalnosti i ambijentalnih vrijednosti prostora povijesne jezgre				
6.1. Pokretanje projekata i pojedinačnih intervencija uređenja i poboljšanja javne infrastrukture	Uređenje i rekonstrukcija ulice Sergijevaca	<u>0</u>	<u>1</u>	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, Pula usluge i upravljanje d.o.o., Pula parking d.o.o.,
	Uređenje i rekonstrukcija Kandlerove ulice	<u>0</u>	<u>1</u>	
	Uređenje šetnice Kaštel	<u>0</u>	<u>1</u>	
	Uređenje Ozad Arene i stuba	<u>0</u>	<u>1</u>	
	Uređenje Foruma rasvjetom	<u>0</u>	<u>1</u>	
6.3. Prilagodba povijesne jezgre potrebama osoba s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti	Uređenje pristupa javnim ustanovama rampama i prilagodbom rubnika	<u>0</u>	<u>5</u>	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte
	Ujednačavanje popločenja na dijelovima povijesne jezgre – npr. Kandlerova	<u>0</u>	<u>1</u>	

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
6.4. Uvođenje brzog interneta (širokopojasne infrastrukture)	Uvođenje širokopojasne infrastrukture	0	1	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekt, UO za financije, gospodarstvo i provedbu ITU mehanizma
6.5 Usklađivanje i standardizacija izgleda vanjske opreme ugostiteljskih i trgovačkih objekata u povijesnoj jezgri u skladu sa postojećim lokalnim odredbama	Provedba godišnjih terenskih kontrola poštivanja lokalnih odredbi o Usklađivanju i standardizaciji izgleda vanjske opreme ugostiteljskih i trgovačkih objekata u povijesnoj jezgri	0	1	Konzervatorski odjel u Puli, UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, Pula usluge i upravljanje d.o.o
MJERA 7. Unaprjeđenje usluga komunalnih službi i striktnije provođenje odredbi komunalnog reda				
7.1. Unaprjeđenje regulacije odvoza i nadzora odlaganja otpada iz ugostiteljskih objekata	Uvođenje posebnih spremnika za biootpad na kritične točke povijesne jezgre	0	10	Pula Herculanea d.o.o.
7.2. Regulacija buke i osiguravanje javnog reda i mira	Izrada smjernica za regulaciju buke na javnim površinama	0	1	UO za lokalnu i mjesnu samoupravu, UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte
	Postavljanje naprave za mjerenje buke na kritičnim lokacijama	0	2	
7.3. Poboļšan nadzor i sprečavanje onečišćenja javnih površina uvođenjem javnih zahoda i postavljanjem spremnika za otpad kućnih ljubimaca	Uvođenje javnih zahoda	0	1	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, Herculanea d.o.o.
	Postavljanje spremnika za otpad kućnih ljubimaca	0	1	

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
MJERA 8. Očuvanje i unaprjeđenje javnih i zelenih površina povijesne jezgre kao mjera prilagodbe klimatskim promjenama				
8.1. Širenje mreže zelenih površina kroz uređenje i ozelenjivanje slobodnih / neiskorištenih površina	Uređenje i ozelenjivanje manjih slobodnih / neiskorištenih površina	0	5	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, udruge, vrtići i škole, MO-i
8.2. Razvoj modela poticanja uređenja i održavanja unutrašnjih dvorišta i vrtova	Uspostava programa uređenja dvorišta od baštinskog značaja	0	1	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, Herculanea d.o.o., Kulturno vijeće za zaštitu i očuvanje kulturne baštine
8.3. Razvoj i implementacija inovativnih rješenja ozelenjivanja javnih površina te savjetovanje privatnih osoba o ozelenjivanju bočnih fasada i krovova (okrenutih prema unutarnjem dvorištu)	Uvođenje inovativnih rješenja ozelenjavanja na javne površine (pergole, sjenice, nadstrešnice)	0	15	Pula Herculanea d.o.o., UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte, Konzervatorski odjel u Puli
8.4. Uređenje prostora pulske Rive na temeljima zelene tranzicije i prilagodbe na očekivane posljedice klimatskih promjena	Uređenje i proširenje prostora Rive	0	1	Upravni odjel za urbanizam, investicije i razvojne projekte, Pula Herculanea d.o.o., Lučka uprava Pula
	Uređenje drvoreda na proširenom dijelu Rive	0	1	

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
MJERA 9. Planiranje i promišljanje pravca budućeg razvoja jezgre i kontaktne zone				
9.1. Vrednovanje i valorizacija baštine povijesnog urbanog krajolika grada Pule u okviru prostorno - planske regulative	Izrada konzervatorske podloge nove generacija za kulturno povijesnu cjelinu grada Pule i kontaktnu zonu kao podloge za prostorno-plansku dokumentaciju	0	1	Konzervatorski odjel u Puli,

CILJ D URAVNOTEŽENOST SADRŽAJA I GOSPODARSKA REVITALIZACIJA

MJERA 10. Poticanje deficitarnih djelatnosti i promocija poželjnih sadržaja u jezgri

10.1 Utvrđivanje deficitarnih usluga i sadržaja provedbom participativnog procesa sa članovima lokalne zajednice	Provedba participativnog procesa sa članovima lokalne zajednice s ciljem utvrđivanja deficitarnih usluga i sadržaja na području povijesne jezgre	0	1	UO za lokalnu i mjesnu samoupravu, MO-i, UO za upravljanje imovinom i imovinsko-pravne poslove,
10.2. Planski pristup revitalizaciji gospodarstva u jezgri kroz promicanje preferencijalnih i deficitarnih djelatnosti i sadržaja	Izrada baze podataka / popisa gospodarskih subjekata koji su registrirani ili djeluju na području jezgre	0	1	UO za financije, gospodarstvo i provedbu ITU mehanizma UO za upravljanje imovinom i imovinsko-pravne poslove, UO za kulturu
	Izrada smjernica za uvjete i kriterije za pokretanje novih djelatnosti	0	1	
	Reaktivacija programa Art-Zone Kandler ili sličnih programa s ciljem poticanja kulturno-kreativnih industrija	0	5	

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
10.3. Izrada registra poslovnih prostora u vlasništvu Grada i razvoj modela poticanja tradicijskih, deficitarnih i kreativnih djelatnosti (pr. povlaštene najamnine gradskih prostora)	Izrada registra poslovnih prostora u vlasništvu Grada Izdavanje objekata preferencijalnim djelatnostima, civilnim udrugama i kreativnim stvaraocima	0 0	1 5	UO za upravljanje imovinom i imovinsko-pravne poslove, Pula usluge i upravljanje d.o.o.
10.6 Podrška uspostavi formalne mreže poduzetnika - privatnih dionika koji djeluju na području jezgre s ciljem organizacije zajedničkih aktivnosti (pr. pop-up ulični sajmovi) te osmišljavanja promotivnih ponuda i paketa	Formiranje formalne mreže poduzetnikakoji djeluju na području jezgre	0	1	Upravni odjel za financije, gospodarstvo i provedbu ITU mehanizma, Obrtnička komora Istra – Udruženje obrtnika Pula, Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Pula, Udruga poduzetnika Pule

MJERA 11. Održivi pristup razvoja i upravljanja turizmom

11.1. Profiliranje povijesne jezgre kao kulturne destinacije kroz angažman stručnjaka i međusektorsku suradnju na razvoju turističke ponude	Razvoj marketinške strategije promocije povijesne jezgre kao kulturne destinacije	0	1	UO za turizam, TZ Istarske županije, TZ Grada Pule, Društvo turističkih vodiča Pula, UO za kulturu, vanjski stručnjaci
11.2. Razvoj proizvoda i doživljaja koji uključuju aktivan angažman posjetitelja i lokalnog stanovništva, lokalne obrte i usluge	Provođenje postojećih kulturnih manifestacija i programa koji tematiziraju lokalnu materijalnu i nematerijalnu baštinu	2	12	TZ Grada Pule, UO za kulturu, Društvo turističkih vodiča Pula, Kulturno vijeće za zaštitu i očuvanje kulturne baštine, pojedine ustanove u kulturi
	Pokretanje novih manifestacija i programa	0	2	

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
11.3. Objedinjavanje relevantnih informacija i promicanje usluga uvođenjem turističke kartice	Uvođenje jedinstvene kartice (Pula Pass-a)	0	1	TZ Grada Pule, UO za kulturu. ustanove u kulturi
11.5. Izrada Plana upravljanja destinacijom	Izrađen Plan upravljanja destinacijom	0	1	TZ Grada Pule, ili TZ Istarske županije

CILJ E JAČANJE KAPACITETA ZAJEDNICE I ŠIRENJE SVIJESTI O VRIJEDNOSTIMA BAŠTINE

MJERA 12. Jačanje svijesti i edukacija o vrijednostima baštine

12.1. Promoviranje i edukacija o vrijednostima baštine organizacijom edukativnih događanja i sadržaja	Predavanja o baštini s ciljem edukacije lokalne zajednice	0	5 (na godišnjoj razini)	Arheološki Muzej, Povijesni i pomorski muzej Istre, Gradske knjižnice i čitaonice
12.2. Rano usvajanje i izgradnja znanja o vrijednostima baštine kroz edukaciju djece i mladih	Provedba programa ustanova u kulturi namijenjenih djeci i mladima	0	10 (na godišnjoj razini)	Gradske knjižnice i čitaonice, Istarsko narodno kazalište, Arheološki Muzej, Povijesni i pomorski muzej Istre, Muzej suvremene umjetnosti

MJERA 13. Jačanje suradnje i komunikacija o pitanjima razvoja povijesne jezgre i kontakt zone

13.1. Izgradnja građanskog kapaciteta za sudjelovanje u procesima donošenja odluka kroz edukaciju o pitanjima urbanog razvoja povijesne jezgre	Broj održanih edukativnih programa o urbanom razvoju i očuvanju povijesne jezgre	0	2	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte
--	--	---	---	--

cilj / mjera / aktivnost	pokazatelj	početna vrijednost god. 2024.	ciljana vrijednost god. 2030.	prijedlog operativnih tijela i dionika
13.2. Razvoj otvorene platforme za građanska pitanja i diskusiju o svakodnevnim i razvojnim temama vezanim uz prostor povijesne jezgre i grada	Uspostava otvorene platforme za građanska pitanja i rasprave o prostoru povijesne jezgre i grada	0	1	UO za lokalnu i mjesnu samoupravu

MJERA 14. Jačanje socijalne kohezije i poticaj stvaranju mjesta društvenog okupljanja

14.1. Uređenje Giardina (i ostalih dijelova gradskog središta) kao pješačke zone i prostora slobodnog boravka za sve građane	Uređenje Giardina	0	1	Upravni odjel za urbanizam, investicije i razvojne projekte
14.2. Uspostava Centra za mlade / uspostava zone za mlade	Uspostava Centra za mlade / uspostava zone za mlade	0	1	UO za društvene djelatnosti, mlade i sport
14.3. Aktivacija društvenih potencijala trenutno zanemarenih i/ili nedovoljno korištenih prostora primjenom metoda taktičkog urbanizma	Uređenje i aktivacija prostora primjermom metoda taktičkog urbanizma	0	4	UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte
14.4. Organizacija inkluzivnih društvenih događanja na javnim prostorima povijesne jezgre i okolice	Nastavak održavanja programa „Dođi u kvart“, uz održavanje manifestacije i u jednom od MO na području povijesne jezgre	0	3	UO za kulturu

6

Prilozi

Prilog 1: Organizacijski aspekti i odlučivanje

Tumačenje kulture kao neosporivog i neodvojivog dijela sfere javnog interesa, shvaćanje kulturnih i umjetničkih dobara kao duhovne vrednote naroda, sloboda kulturnog i umjetničkog stvaralaštva te potpora države u razvoju kulture i umjetnosti jamči se člankom 68. Ustava Republike Hrvatske. Područje kulturne baštine regulira se Zakonom o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (NN 69/99, 114/22) kojim se klasificiraju kulturna dobra, određuju prava i obaveze vezane uz uporabu kulturnih dobara, odnosno postavljaju pretpostavke i pravila za upravljanje.

Bijelom knjigom o europskoj upravi i upravljanju (2001.) definirane su sastavnice dobrog upravljanja koje bi institucije na području Hrvatske, kao teritorija Europske unije, trebale slijediti. Sastavnice uključuju četiri kategorije:

- » **odgovornost** (za postignuti učinak djelovanja, koja se sastoji od sposobnosti upravljanja);
- » **pouzdanost i predvidljivost** (pravna sigurnost) u postupanju (poštovanje pravila i regulativa, reformi zakonodavstva);
- » **otvorenost i transparentnost** (koja podrazumijeva informacijsku otvorenost);
- » **participaciju** (odnosno sudjelovanje svih onih kojih se određeni problem tiče, osiguranje susreta javnog, civilnog i privatnog sektora, decentralizaciju te intenziviranje suradnje i partnerstava s nevladinim sektorom) (Mendeš, 2004.: 249).

U posljednjih se 15-ak godina znatno promijenila situacija u pogledu upravljanja kulturnom baštinom, posebice s obzirom na sve značajniji utjecaj turizma. Nerijetko su suprotstavljene silnice kojima se nastoji elaborirati kulturna baština, u aspektu evidentiranja i pokušaja revitalizacije izvornih obilježja baštine, do njezine neodržive komercijalizacije. Problematika uspostavljanja održivosti u korištenju baštine te kulturnih prava, među najgorućijim je temama kulturnih i prostornih politika diljem svijeta.

Strateškim dokumentima Ministarstva kulture, sve se veći naglasak stavlja na integralni pristup u aspektu upravljanja kulturnom baštinom, uzimajući u obzir tri komponente: društvenu, gospodarsko-teritorijalnu i znanstveno-edukativnu - u cilju participativnog upravljanja, održivog korištenja i podizanja svijesti zajednice edukacijom. U nadolazećim se godinama predviđa uvođenje i razvoj integriranih modela upravljanja i gospodarenja kulturnim dobrima te usklađivanje s normativnim okruženjem. Odnosno, sve je jasnije kako unapređenje okvira za održivo korištenje (pogotovo gospodarske funkcije) kulturne

baštine zahtjeva integriranje različitih aktera u upravljanje kulturnim dobrima, što je u skladu s europskim praksama i preporukama za uvođenje otvorenih i sudioničkih modela u upravljanju kulturnom baštinom.

Stoga se i u kontekstu povijesnog središta grada Pula-Pola, gdje suvremeno urbano tkivo čuva bogatstvo povijesnih elemenata, iskazuje potreba za usvajanjem sveobuhvatnog pristupa koji može uskladiti potrebu zaštite i očuvanja s dinamičnim zahtjevima socioekonomskog razvoja. Važno je formirati stalne i čvrste suradnje među različitim institucijama i organizacijama, kako bi se uspostavila strategija djelovanja koja odgovara stvarnim potrebama grada. Navedeno je potrebno i zbog koordinacije gospodarskih resursa kako bi se osigurala zaštita povijesne jezgre te dodatno potaknuo njezin dugoročni razvoj.

U procesu izrade Plana upravljanja, aktivno je bilo uključeno tijelo **Radne skupine za postupak izrade Plana upravljanja povijesnom jezgrom Grada Pula – Pola**, koju su činili predstavnici različitih upravnih odjela Grada s Odsjekom za strateško planiranje UO za urbanizam, investicije i razvojne projekte Grada Pula – Pola kao tijelom koje je koordiniralo postupak izrade dokumenta. Članovi Radne skupine aktivno su sudjelovali u pripremi dokumentacije i materijala za potrebe Plana upravljanja, kao i u participacijskom procesu te davanju prijedloga i primjedbi na sve faze izrade strateškog dokumenta.

Dionici na nacionalnoj razini

Ministarstvo kulture i medija Republike Hrvatske (MKM) obavlja upravne i druge poslove u području kulture koji se odnose na istraživanje, proučavanje, praćenje, evidentiranje, dokumentiranje i promicanje kulturne baštine, vođenje središnje informacijsko-dokumentacijske službe, utvrđivanje svojstva zaštićenih kulturnih dobara, utvrđivanje uvjeta za korištenje i namjenu kulturnih dobara te upravljanje kulturnim dobrima, mjere zaštite kulturnih dobara, utvrđivanje posebnih uvjeta građenja za zaštitu dijelova kulturne baštine te obavlja inspekcijske poslove zaštite kulturne baštine. Krovno tijelo u upravljanju kulturnom baštinom u Hrvatskoj jest Uprava za zaštitu kulturne baštine Ministarstva kulture, koja se grana na lokalnim razinama putem konzervatorskih odjela.

Konzervatorski odjel u Puli osnovan je 1999. odvajanjem djelatnosti od Konzervatorskog odjela u Rijeci, pod čijom je ingerencijom spomenička baština Istre bila od 1946. Odjel je nastavio rad na zaštiti graditeljske baštine Istre, posebno praćenju stanja zaštićenih urbanih cjelina; aktivno sudjeluje u izradbi prostornih planova Istre pripremanjem konzervatorskih podloga i propisivanjem mjera zaštite prostora, izrađuje katalog zidnoga slikarstva u Istri te popisuje pokretnu sakralnu baštinu i priprema njezin katalog. Odjel također obavlja stručne i upravne poslove koji se odnose na istraživanje, proučavanje, dokumentiranje i promicanje kulturnih dobara te primjenu odgovarajućih metoda i mjera zaštite kulturnih dobara te ostale stručne poslove prema propisima o zaštiti i očuvanju kulturne baštine.

Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine Republike Hrvatske (MPGI) mjerodavno je za poslove koji se odnose na sustav prostornog uređenja. Sustavom prostornog planiranja utječe na provedbe prostorno-planskih akata. Ministarstvo je također važan dionik i u aspektu vlasništva nad nekretninama na području jezgre te obavlja stručne poslove koji se odnose na koordinaciju

i harmonizaciju kriterija za upravljanje državnom imovinom koja mu je dana na upravljanje te upravne i druge poslove koji se odnose na upravljanje i raspolaganje fondom stanova i poslovnih prostora u vlasništvu Republike Hrvatske, zajedno s tvrtkom Državne nekretnine d.o.o.

» **Sveučilište u Puli** osnovano je 2006. g., a tradicija visokog školstva se baštini od 60-ih godina 20. stoljeća. U sklopu sveučilišta djeluje devet fakulteta. Sveučilište ima važnu ulogu u podizanju obrazovanja lokalnog i šireg stanovništva te razvoja moderne nastavne i istraživačke aktivnosti, ali također predstavlja važan faktor u unaprjeđenju društveno-ekonomskog života zajednice te poboljšanja standarda i kvalitete života stanovnika grada, i to poticanjem različitih pogleda, njegovanjem kulturnih razlika, poticanjem inovativnosti i osmišljavanjem razvojnih inicijativa.

» **Područna jedinica Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti (HAZU)** osnovana je širenjem znanstvenoistraživačke djelatnosti Zavoda za povijesne i društvene znanosti u Rijeci na cijelo područje sjevernoga Jadrana 1969. g. Suvremeni znanstvenoistraživački rad Zavoda i njegovih djelatnika ponajprije je usmjeren na historiografska, filološka i etnološka te arheološka istraživanja zapadne Istre.

» **Hrvatska udruga povijesnih gradova (HUPG)** predstavlja platformu za zajednički nastup te promociju potreba i specifičnih interesa hrvatskih povijesnih gradova te njihovih građana. Udruga ima važnu ulogu u promicanju razmjene iskustava i gledišta između stručnjaka koji se bave kulturnim naslijeđem, predstavnika jedinica lokalna samouprave, turističkih djelatnika i znanstvenika. Udruga također organizira konferencije, radionice i kulturne manifestacije na temu očuvanja kulturne i prirodne baštine, prepoznavanju važnosti i vrijednosti hrvatskog kulturnog naslijeđa, te načina upravljanja i korištenja istog.

Dionici na regionalnoj razini

» **Istarska županija** ustrojena je radi obavljanja poslova od područnoga (regionalnog) značaja. Od upravnih tijela čije su nadležnosti u okviru djelokruga od osobitog značaja za područje povijesne jezgre Pule, potrebno je istaknuti:

» **Upravni odjel za kulturu i zavičajnost** koji obavlja poslove upravljanja ustanovama kojih je osnivač Istarske županija – poput Povijesnog i pomorskog muzeja Istre Muzeja suvremene umjetnosti Istre); prati realizaciju programa javnih potreba u kulturi; potpomaže ustanove, asocijacije amaterizma, kazalište, učilišta, udruge, matice, galerije i subjekte, prati, te osigurava uvjete za ravnomjerni kulturni razvoj svih sredina, nematerijalne kulturne baštine Istre i dr.

» **Upravni odjel za prostorno uređenje i gradnju s Odsjekom za prostorno uređenje i gradnju Pula – Pola** za područje Općine Barban, Općine Fažana – Fasana, Općine Ližnjan – Lisignano, Općine Marčana i Općine Svetvinčenat koji obavlja upravne i stručne poslove koji se odnose na izdavanje akata iz područja prostornog uređenja i gradnje u skladu s posebnim zakonima, na prijedlog upravnih tijela priprema, koordinira i predlaže donošenje planskih dokumenata za upravljanje i raspolaganje nekretninama u vlasništvu Županije i to Strategiju upravljanja i raspolaganja imovinom u vlasništvu Istarske županije i dr.

» **Upravni odjel za turizam** koji provodi, prati i koordinira aktivnosti u okviru Master plana razvoja turizma Istre; potiče, provodi i koordinira provedbu selektivnih oblika turizma i razvojnih projekata; potiče održivi razvoj i podizanje kvalitete turističkih proizvoda, turističkih manifestacija i javne turističke infrastrukture

» **Zavod za prostorno uređenje Istarske županije** sudjeluje u izradi, odnosno koordinaciji izrade i praćenja provedbe prostornih planova područne (regionalne) razine, priprema polazišta za izradu, odnosno stavljanje izvan snage prostornih planova užih područja, pruža stručnu savjetodavnu pomoć u izradi prostornih planova lokalne razine te izdaje mišljenje u postupku izrade i donošenja dokumenata prostornog uređenja u skladu sa Zakonom o prostornom uređenju.

» **Turistička zajednica Istarske županije** djeluje u cilju razvoja i marketinga Istarske županije kroz koordinaciju ključnih aktivnosti turističkog razvoja te poboljšanja uvjeta boravka turista u Istarskoj županiji, razvijanja svijesti o važnosti i gospodarskim, društvenim i drugim učincima turizma, kao i potrebi i važnosti očuvanja i unapređenja svih elemenata turističke resursne osnove Istarske županije, a osobito zaštite okoliša, kao i prirodne i kulturne baštine sukladno načelima održivog razvoja na području Istarske županije.

Dionici na lokalnoj razini

Javni sektor

» **Grad Pula-Pola** glavni je subjekt i nositelj brige za opće dobro povijesne gradske jezgre. Pružanjem niza javnih usluga, nastoji odgovoriti na potrebe lokalnog stanovništva i korisnika jezgre, osiguravajući adekvatnu infrastrukturu i sadržaje. Putem upravnih odjela, obavlja niz upravnih, stručnih i pomoćno-tehničkih poslova i aktivnosti kako bi osigurala kvalitetna razvojna perspektiva, a svojim djelovanjem te održivim investicijama, ima i mogućnost poticanja željenih procesa revitalizacije i regeneracije. U okviru djelokruga upravnih odjela, potrebno je istaknuti uloge:

» **Upravni odjel za urbanizam, investicije i razvojne projekte**, u aspektu obavljanja poslova zaštite i očuvanja graditeljske baštine. Odsjek također obavlja poslove koji uključuju aktivnosti vezane uz izradu i provedbu akata strateškog planiranja, razvojnih projekata u cilju razvoja dugoročne vizije kvalitetnog upravljanja prostorom, kao i provedbe svih aktivnosti vezanih uz realizaciju kapitalnih, razvojnih i ostalih građevina čiji je investitor Grad. U pogledu upravljanja prostorom povijesne jezgre, potrebno je istaknuti i provedbu poslova vezanih uz podizanje kvalitete i unapređenje stanovanja kroz aktivnosti uređenja i održavanja naselja te očuvanja, unaprjeđenja stanja i zaštite okoliša.

» **Upravni odjel za kulturu** obavlja stručne poslove u svezi s programima od interesa za Grad i programima unutar spomenika kulturne baštine te kulturnim manifestacijama. Također i poslove praćenja i proučavanja stanja te poticanja razvoja u području kulture, uključujući rad udruga, umjetničkih organizacija, fizičkih i pravnih osoba koji djeluju u području kulture, poslove predlaganja i praćenja javnih potreba u kulturi Grada Pule i dr.

» **Upravni odjel za lokalnu i mjesnu samoupravu** u okviru nadležnosti obavlja poslove iz djelokruga rada mjesnih odbora, stručne i druge poslove koji se odnose na rad jedinica mjesne samouprave i njihovih tijela, zborova građana, poslove vezane uz programe civilnog društva, unapređenje rada s udrugama građana te razvoj civilnog društva. Također obavlja poslove iz djelokruga civilne zaštite i urbane sigurnosti.

» **Mjesni odbori** predstavljaju oblik neposrednog sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog te svakodnevnog utjecaja na život i rad građana (Zakon o lokalnoj i mjesnoj samoupravi, NN 33/01, 144/20). U Gradu Puli, mjesni se odbori osnivaju za dijelove Grada koji u odnosu na ostale dijelove čine zasebnu razgraničenu cjelinu (dio naselja). Obuhvatom kulturno-povijesne cjeline grada Pule u većem su dijelu zahvaćeni mjesni odbori Stari Grad, Arena te manji dio mjesnog odbora Monte Zaro (gradska četvrt Monte Zaro).

» **Upravni odjel za upravljanje imovinom i imovinsko-pravne poslove** od važnosti je za područje gradskog središta zbog velikog broja nekretnina i prostora u vlasništvu Grada. Upravni odjel obavlja poslove vezane uz gospodarenje i raspolaganje imovinom; uređivanja vlasničko-pravnih odnosa, vođenja evidencije o nekretninama u vlasništvu Grada te procjene vrijednosti nekretnina. Također je zadužen za poslove upravljanja, evidentiranja, stjecanja, otuđivanja, gradnje, održavanja, davanja u najam, davanja u zakup, davanja na upravljanje i davanja na korištenje zemljišta te svih objekata u vlasništvu Grada.

» **Upravni odjel za financije, gospodarstvo i provedbu ITU mehanizma** s poslovima od važnosti za prostor povijesnog gradskog središta - utvrđivanja obveznika plaćanja gradskih poreza, naplatu te pokretanje postupaka radi naplate gradskih poreza; poslova vezanih za stvaranje povoljnog poduzetničkog okruženja za poticanje malog i srednjeg gospodarstva kroz razvoj sustava izravnih i neizravnih potpora, unapređenje poduzetničke infrastrukture i poduzetničkih sposobnosti te promociju poduzetništva; planiranja, provedbe i koordinacije projekata usmjerenih na poticanje gospodarskog razvoja.

» **Upravni odjel za društvene djelatnosti, mlade i sport** u okviru svog djelokruga obavlja poslove praćenja i proučavanja stanja te poticanje razvoja u području društvenih djelatnosti, mladih i sporta; predlaganja programa javnih potreba Grada u društvenim djelatnostima (odgoj, obrazovanje, mladi, sport, tehnička kultura, socijalna skrb, zdravstvo, zaštita životinja); osiguravanje financijskih i materijalnih uvjeta za redovnu i programsku djelatnost ustanova i udruga u društvenim djelatnostima.

Za područje kulturno-povijesne cjeline, skrb o učinkovitosti i raspoloživosti vitalnih sustava komunalne infrastrukture u nadležnosti je većeg broja komunalnih društava koja su zadužena za održavanje javnih površina, komunalnih objekata i uređaja. **Pula Herculeana d.o.o.** zadužena je za sakupljanje i prijevoz komunalnog otpada, te uređenje gradskih zelenih površina i parkova. Osnovna djelatnost **Pula Parkinga d.o.o.** održavanje je i upravljanje parkiralištima, dok **Pula promet d.o.o.** osigurava redoviti prijevoz putnika u gradskom i prigradskom prometu. **Pula usluge i upravljanje d.o.o.** obavlja poslove poslovanja nekretninama te djelatnosti iznajmljivanja nekretnina, održavanja javnih površina, nerazvrstanih cesta, javnih sportskih igrališta i terena te dječjih igrališta. Društvo također upravlja gradskom tržnicom. Glavna djelatnost **Vodovoda Pula d.o.o.** je isporuka vodnih usluga - javne vodoopskrbe i javne odvodnje.

Posebno je potrebno istaknuti one ustanove s osnovnom djelatnošću u području kulture, koje su formirale razvijenu i vrlo aktivnu kulturnu scenu, prepoznatu na nacionalnoj i internacionalnoj razini. Ustanove **Gradske knjižnice i čitaonice, Istarskog narodnog kazališta – Gradskog kazališta Pula, Pula film festivala, Arheološkog muzeja Istre** (sa sastavnicama: Arene, Augustovog hram, Nezakcija, galerijama sv. Srca, C8, Malim rimskim kazalištem), **Povijesnog i pomorskog muzeja Istre, Muzeja suvremene umjetnosti** svojim kulturnim programima i afirmiranim manifestacijama izravno doprinose povećanju kvalitete života u povijesnoj jezgri, neposrednoj okolini, kao i području čitavog grada te doprinose skrbi o gradskoj baštini. U svojstvu praćenja i razmatranja stanja u području kulturne baštine, davanja prijedloga za poticanje razvitka i njezina unapređenja, predlaganja ciljeva

kulturne politike i mjera za njezino provođenje, te predlaganja Programa javnih potreba u kulturi za koja se sredstva osiguravaju u Proračunu Grada Pule, na području Grada djeluje i Kulturno vijeće za zaštitu i očuvanje kulturne baštine. Radi se o jednom od pet kulturnih vijeća koje djeluje u svojstvu savjetodavnog tijela.

U pogledu razvoja turizma na području jezgre, najvažnijeg aktera predstavlja **Turistička zajednica Grada Pule** koja sudjeluje u organizaciji brojnih događanja na području povijesne jezgre, a koje doprinose stvaranju njezina turističkog identiteta. TZ također obavlja poslove u svrhu promicanja i razvoja turizma Grada i gospodarskih interesa pravnih i fizičkih osoba koje pružaju ugostiteljske usluge i usluge u turizmu.

U gradskoj jezgri djeluje i niz drugih ustanova i institucija od osobitog društvenog značaja, poput: **Dječjeg vrtića Pula, Dječjeg vrtića Mali svijet, Strukovne škole Pula, Osnovne škole Centar Pula te Veleučilišta u Puli.**

Privatni sektor

Na području povijesne jezgre djeluje i velik broj privatnih gospodarskih subjekata, poduzetnika i obrtnika. Zahvaljujući posebnosti kulturnih dobara i vrijednosti pulske povijesne jezgre u cjelini, osobito su zastupljeni subjekti u djelatnostima vezanima uz turizam i ugostiteljstvo. Snažne promjene u pogledu gospodarske strukture u recentnom razdoblju, zamiranje sektora brodogradnje, uz kontinuirani rast tercijarnih i kvartarnih djelatnosti u povijesnoj jezgri, upućuju kako privatni sektor predstavlja važan faktor u suvremenim procesima oblikovanja ponude, sadržaja i prilagodbe funkcionalno-prostorne strukture gradskog središta. Zbog navedenog se prepoznaje potreba za usklađivanjem aktivnosti i interesa privatnih te javnih dionika na području kulturno-povijesne cjeline, s ciljem usuglašavanja održive strategije razvoja. Vrlo važne aktere u području upravljanja gospodarstvom na području povijesne jezgre čine udruženja: **Obrtnička komora Istra – Udruženje obrtnika Pula, Hrvatska gospodarska komora – Županijska komora Pula, Udruga poduzetnika Pule, Udruga obiteljskog smještaja Istre, Društvo turističkih vodiča Pula**, kao i brojni dionici koji su članovi prethodnih udruženja. Potrebno je istaknuti i veće gospodarske subjekte koji djeluju na području jezgre, poput **ACI Marina Pula, Arena Hospitality Group** te tvrtku **ULJANIK Shipbuilding 1856** koja se, premda izvan granica gradske jezgre, nalazi u njezinoj neposrednoj blizini i nastavlja na gradsko tkivo.

Civilni sektor

Civilni sektor od osobite je važnosti u segmentu društvenog razvoja Pule, a također se ističe i po uspostavljenom modelu sudioničkog upravljanja, jedinstvenom na nacionalnoj razini, konkretno **Društveni centar Rojc**. Ono podrazumijeva podjelu odgovornosti između različitih aktera iz javnog i civilnog sektora te mrežnu strukturu upravljanja, s ciljem poticanja odgovornosti, otvorenosti i transparentnosti te sudjelovanja. Mreža udruga raširena je i na području povijesne jezgre gdje djeluje **80-ak udruga u raznim područjima i djelatnostima** te aktivno sudjeluju u poboljšanju svih aspekata života na prostoru kulturno-povijesne cjeline. U cilju povećanja participacije u upravljanju kulturnom baštinom i povijesnom jezgrom, ističe se potreba jačanja znanja civilnog sektora o potencijalima baštine, kako bi se osigurao kontinuitet prijenosa znanja o njezinim vrijednostima, kao i vrijednostima spomeničke urbane cjeline te podizanje svijesti zajednice.

Prilog 2:

Rezultati provedenog participativnog procesa

Plan upravljanja povijesnom jezgrom grada Pula-Pola po prvi se puta izrađuje u 2024. g. Kako bi se osigurala interakcija i uvažavanje mišljenja širokog kruga dionika, sagledali ključni pristupi u aspektu očuvanja autentičnosti i integriteta povijesne cjeline te prikupili prijedlozi za potrebne radnje i strategije u budućnosti, bilo je nužno okupiti predstavnike različitih sektora i područja djelovanja s prostora jezgre .

Participativan proces izrade Plana upravljanja proveden je u dva kruga.

Prvi krug proveden je u travnju 2024. g. i služio je kao ulazni input u razradi analitičkih elemenata. Drugi krug participativnog procesa proveden je u srpnju i kolovozu 2024. g. kao proces prikupljanja ulaznih informacija i ideja za razradu akcijskog plana upravljanja, a rezultati su koristili za prilagodbu i nadogradnju nacrtu dokumenta.

Fokus grupe

U okviru prvog kruga provedbe participativnih aktivnosti, održane su četiri fokus grupe: Stanovanje i društvene funkcije u povijesnoj jezgri, Održivost gospodarskih aktivnosti na području jezgre, Očuvanje i valorizacija kulturne baštine te upravljanja sektorom kulture, Okoliš i infrastruktura, s ciljem sagledavanja ključnih prilika i izazova u ovim područjima, 4. i 5. veljače 2024. g.

Fokus grupama nastojalo se:

- » analizirati probleme i mjere zaštite te očuvanja spomeničke baštine grada
- » analizirati trenutne izazove u pogledu stanovanja, gospodarskih aktivnosti i okolišne/prostorne održivosti područja povijesne jezgre Pule s prijedlozima poboljšanja
- » identificirati projekate i inicijative koje provode različiti dionici, čija se djelatnost odvija u povijesnoj jezgri
- » potaknuti dijalog između javnog sektora, privatnih subjekata i lokalne zajednice
- » sagledati kulturne, turističke i druge programe koji promoviraju vrijednosti održivog korištenja i očuvanja povijesne jezgre
- » komunicirati, razumjeti i istaknuti specifičnosti i vrijednosti povijesne jezgre Pule

Temeljem provedenog prvog kruga participativnog procesa identificirane su ključne razvojne prilike i izazovi povezani s ovim temama koje su potom pridružene rezultatima analize stanja, a ujedno su poslužila i kao polazišta za izradu strateškog okvira.

Detalj s jedne od provedenih participativnih radionica (fokus grupa) provedenih u sklopu prva faze izrade Plana upravljanja, Izvor: Urbanex d.o.o., 2024

World cafe radionica

Drugi krug participativnog procesa odvio se u srpnju 2024. g. u obliku world cafe radionica, ponovno sa predstavnicima javnog, privatnog i civilnog sektora te predstavnicima građana

Ova je radionica okupila dionike kako bi se pružio doprinos razradi i oblikovanju strateških aktivnosti Plana upravljanja kroz prikupljanje komentara i prijedloga za poboljšanje aktivnosti predloženih od strane Izrađivača u obliku Prvog nacrtu strateškog okvira. Sudionicima su ukratko predstavljene rezultati dosad provedene analitičke faze izrade Plana, a prisutni su podijeljeni u tri grupe. Unutar grupa raspravljalo se o prioritetnim temama definiranim nacrtom:

- » Povećanje kvalitete stanovanja i ostvarivanje potreba lokalne zajednice,
- » Briga o baštini i održivo upravljanje,
- » Uravnoteženost sadržaja i gospodarska održivost u povijesnoj jezgri,
- » Briga o prostornim vrijednostima u povijesnoj jezgri i kontaktnoj zoni te
- » Jačanje kapaciteta zajednice i širenje svijesti o vrijednostima baštine.

Ovaj tip radionice temelji se na fleksibilnosti tematskih sadržaja, gdje sudionici ne moraju nužno biti striktno vezani za sektor iz kojeg dolaze, već mogu svoj doprinos dati i kroz druge tematske cjeline, kroz dijalog s ostalim sudionicima, otvorenu i strukturiranu raspravu u neformalnoj atmosferi. U nastavku slijede zaključci i prijedlozi grupa na radionici, a temeljem kojih su (re)definirani ciljevi i aktivnosti Plana upravljanja.

U nastavku slijede neki od zabilježenih komentara sudionika, koji su integrirani u konačni Akcijski plan:

GRUPA A:

Mijenjanje pješačke podloge – napraviti jedinstvenu pješačku podlogu (ukloniti asfalt iz Prvomajske); „Očistiti“ fasade – skinuti reklame koje odavno nemaju svrhu (ukoliko obrti prestanu djelovati i iseli iz prostora uredno ostaju reklame na fasadi), maknuti satelitske antene, razvodne kablove; Osigurati javni WC – donji dijelovi fasada su u potpunosti izurinjirani; Osigurati jedinstvene suncobrane; Odrediti točnu namjenu poslovnog prostora – izbaciti „đinđe“ i plastiku iz povijesne jezgre; Definirati sadržaj prostora; U povijesnoj jezgri živi većinski stanovništvo slabijeg socijalnog stanja koje nije u mogućnosti sudjelovati u projektu „Dolcevita“ koji se bavi obnovom fasada. Prostor u povijesnom centru je većinom derutan i dalje propada, stanovnici nisu u mogućnosti renovirati prostor o svom trošku; Spriječiti daljnju apartmanizaciju; Spriječiti prodaju isključivo plastičnih proizvoda; Regulirati djelatnost uličnih svirača – trenutno svi koji požele mogu nešto svirati, pritom ne pazeci na dobra dana/noći; Spriječiti daljnje „krpanje“ ulica, fasada, nogostupa...; Potrebno je temeljito renovirati SVE, od infrastrukture do osiguranja WI-FI; Asfaltirati parking iznad Arene (makadam); Problem su kante za smeće od ugostitelja, može se riješiti adekvatnim podzemnim spremnicima; Dok postoje dvostruka mjerila ništa se neće promijeniti!

Primjeri radnih materijala grupa nakon završene radionice - skice, komentari i bilješke, izvor: Urbanex d.o.o, 2024

GRUPA B:

Potreban je vjerodostojan popis stanovništva i stambenih jedinica; Pravo prvokupa Grada Pule (fond za kupnju nekretnina); Povlašteni najam obiteljima, Određivanje prioriteta djelatnosti i one koje nisu poželjne; Pojačati fokus komunalnih službi (nadzor) u starogradskoj jezgri; Parkiranje turista van grada; Osnaživanje javnog gradskog prijevoza; Napraviti razliku između domaćih i turista, npr. parkiranje; Njegovanje mjesta koje čine identitet grada, npr. Giardini; Dijeliti prihode između Arheološkog muzeja i Grada – zajedničko upravljanje

GRUPA C:

Kandlerova; Sergijevaca; Vizura poslovnih prostora (reklame, stolarija, suncobrani, stolci, itd); Plan urbane opreme; Otkupiti poslovne i stambene prostore za upravljanje – Pravo prvokupa Gradu; Zona za mlade (Monte Zaro-Rojc); Potreba poticanja i unaprjeđenja sustava mikromobilnosti; Toplinski otoci – minimizacija učinka sadnjom zelenila; Zakon o turizmu – potrebno limitiranje kapaciteta

Rad u grupama tijekom radionice, izvor: Urbanex d.o.o, 2024

Anketni upitnik

Anketnim upitnikom provedenim u kolovozu 2024., u sklopu drugog kruga participativnog procesa izrade Plana upravljanja ispitivala su se i prikupljala mišljenja te stavovi građana o kvaliteti boravka i stanovanja na području povijesne jezgre. Anketno istraživanje provedeno je putem online aplikacije (Office Forms) te je uključivalo dvije ciljane populacije: stanovnike koji žive u povijesnoj jezgri Pule te ostale građane. Ukupno je anketirano 772 ispitanika. Upitnik je sadržavao 25 pitanja zatvorenog i otvorenog tipa, od čega je 12 pitanja bilo usmjereno isključivo na stanare povijesne jezgre.

U nastavku je pregled ključnih rezultata dobivenih anketnim upitnikom.

Kako povijesna jezgra predstavlja važno mjesto u društvenom životu građana, nudeći mogućnost boravka ili druženje na otvorenome, javnom prostoru, potvrđuje podatak kako velik dio ispitanika redovito posjećuje povijesnu jezgru grada - 60 % ispitanih stanovnika to čini svakodnevno ili nekoliko puta tjedno. Većina ispitanika koji ne stanuju ili ne rade u povijesnoj jezgri, gradsko središte posjećuju kako bi u njoj provodili slobodno vrijeme u šetnji, razgledavanju i druženju, koristili usluge javnih ustanova i posjećivali ugostiteljske lokale.

Na pitanje o tome što bi ih potaknulo da češće posjećuju povijesnu jezgru, ukoliko to već ne čine, odnosno koje od ponuđenih opcija smatraju važnima za porast kvalitete boravka u jezgri, ispitanici su najčešće navodili jeftiniji parking i/ili više parkirnih mjesta, privlačnije uređenje javnih zelenih površina i uvođenje „zelenih“ elemenata urbane opreme, proširenje i poboljšanje trgovačke ponude s povoljnim omjerom kvalitete i cijene, kvalitetniju kulturnu ponudu te veći broj besplatnih aktivnosti i događanja za građane.

Govoreći o postojećim problemima koji se negativno odražavaju na kvalitetu boravka u povijesnoj jezgri, na prvom je mjestu istaknuta zapuštenost i neuređenost dijelova gradskog središta, pojedinih ulica i fasada, zatim nedostatak parkirnih mjesta te prometne gužve tijekom turističke sezone. Ispitanici su također kao nedostatke relativno visoko ocijenili i prekomjernu usmjerenost trgovačkih sadržaja na turizam, nečistoću javnih površina, nedostatak zabavnih sadržaja i aktivnosti te slabu dostupnost javnim prijevozom.

Među ispitanicima koji žive u povijesnoj jezgri, kao najčešći razlog stanovanja odnosno života u povijesnoj jezgri navedena je naslijeđena nekretnina, odnosno stan u vlasništvu (40 %), dok su među drugim razlozima istaknuti osjećaj povezanosti i društveni život koji su ispitanici ostvarili u jezgri, jedinstven kulturno-povijesni ambijent prostora jezgre te blizina radnog mjesta, vrtića ili škole.

Velike ljetne gužve i buka na koju se žale stanovnici razlozi su koji otežavaju svakodnevni život u povijesnoj jezgri te utječu na zadovoljstvo životom. Zabrinjavajući je podatak kako 45% ispitanih stanara razmišlja o odseljavanju, a kao razloge nezadovoljstva navode otežano korištenje privatnog automobila, preopterećenost prostora jezgre tijekom ljetne turističke sezone, neuređenost i zapuštenost prostora, loše stanje stambene građevine i otežanu provedbu obnove, uključujući prevelike troškove rekonstrukcije, nepostojanje konsenzusa među vlasnicima i sl., kao i nedostatak svakodnevno potrebnih gospodarskih sadržaja.

Što se tiče sadržaja, aktivnosti i usluga koji im nedostaju, ispitanici ističu potrebu za povoljnijim parkiranjem i većim brojem parkirnih mjesta, uređenje i ozelenjavanje javnih površina, kao i stvaranje više javnih prostora za susrete i druženje, opremljenih klupama, stolovima, spravama za igru i sl.

U jednakom postotku smatraju važnim proširenje te poboljšanje trgovačke ponude u jezgri, s naglaskom na dostupnost kvalitetnih i povoljnih prehrambenih namirnica i drugih svakodневnih potrepština. Prednosti života u jezgri ispitanici stanari vide u blizini kulturnih sadržaja, javnih institucija, te zelenih površina, ali i u dostupnosti usluga potrebnih za svakodnevni život. Ambijentalna vrijednost, duga povijest grada i njegova arhitektura također su važni čimbenici u percepciji kvalitete života.

Sveukupno gledajući, trenutna kvaliteta života u jezgri od strane ispitanih stanara je ocijenjena prosječnom ocjenom 4.41 na skali od 1 do 10.

19. Navedeni problemi koji su prisutni na prostoru povijesne jezgre narušavaju kvalitetu života u njoj, odnosno predstavljaju nedostatke stanovanja na ovom području. Molimo ocijenite koliki...

Primjer rezultata jednog od pitanja anketnog upitnika „Problemi prisutni na prostoru povijesne jezgre, a koji narušavaju kvalitetu života u njoj“

U otvorenom pitanju u kojem su ispitanici potaknuti da podijele osobnu viziju razvoja povijesne jezgre kao „mjesto u kojem stanovnici Pule uživaju u životu, radu i druženju, a turisti ga rado posjećuju te svojom posjetom doprinose gradu” među brojnim odgovorima stanovnika ističu se želje za uređenosti uličnih fasada i gradskih pješačkih površina kako bi jezgra poprimila reprezentativniji karakter te se istaknule vrijednosti kulturne baštine.

Velik broj ispitanika podržava ograničavanje automobilskeg prometa te stvaranje isključivo pješačkih zona na prostoru povijesne jezgre, uz uvođenje Park&Ride sustava i pojačan vozni red javnog prijevoza. U vizijama ispitanika često se spominje visoka razina ozelenjenosti javnih površina kao i porast broja zelenih i krošnjama natkrivenih površina, te „otvaranje” jezgre prema moru uređenjem Rive, njenim pretvaranjem u šetnicu i povezivanjem sa ostalim glavnim pješačkim pravcima (uz ograničavanje prometa). Po pitanju gospodarskih i trgovačkih sadržaja u jezgri, u vizijama ispitanika ističe se povećanje kvalitete i raznolikosti gospodarskih djelatnosti, a naglašena je želja za autentičnim i mješovitim spektrom djelatnosti. Naglasak je na kvaliteti života domaćeg stanovništva, uz bogate kulturne i društvene programe te uređene javne prostore za slobodne susrete i druženje stanovnika.

Pojmovi koji su prevladavali u osobnim vizijama ispitanika na pitanje o razvoju povijesne jezgre

Prilog 3: Rezultati terenskog istraživanja

Kartografski prikazi funkcionalno-prostorne strukture povijesne jezgre

Objekti stambene namjene na području povijesne jezgre Pule
Izvor: Terensko kartiranje, svibanj 2024.

Objekti javne i društvene namjene na području povijesne jezgre Pule,
 Izvor: terensko kartiranje, svibanj 2024.

Prodavaonice robe za dugoročne potrebe na području povijesne jezgre Pule
 Izvor: Terensko kartiranje, svibanj 2024.

Prodavaonica robe za kratkoročne potrebe na području povijesne jezgre Pule,
Izvor: terensko kartiranje, svibanj 2024.

Ugostiteljski objekti na području povijesne jezgre Pule,
Izvor: Terensko kartiranje, svibanj 2024.

Objekti ostalih uslužnih djelatnosti na području povijesne jezgre Pule,
Izvor: terensko kartiranje, svibanj 2024.

Objekti za turistički smještaj na području povijesne jezgre Pule
Izvor: Terensko kartiranje, svibanj 2024.

Prilog 4: Zelene površine unutar povijesne jezgre

Neiskorišteni objekti na području povijesne jezgre Pule,
Izvor: terensko kartiranje, svibanj 2024.

PARK VALERIJA

Park Valerija nastao je kao posljedica širenja parkovnog zelenila prema Amfiteatru u razdoblju od 1890. do 1893. godine. Ime je dobio u spomen na Valeriju, kćerku cara Franje Josipa I. Ovaj park trokutastog oblika smješten je između glavnih komunikacijskih pravaca na ulazu u stari grad, te zauzima površinu od 5250 m² (Matošević, 2004). Uređenje je započelo sredinom 1891. godine, a za nasipavanje je korištena zemlja iz unutrašnjosti amfiteatra. Biljne vrste, kao i način njihovog održavanja, mijenjali su se kroz desetljeća. U početku, tamo su rasli topijamo šišani zimzeleni grmovi lovora, viburnuma, šimšira i ligustruma. Tijekom talijanske vladavine 30-ih godina prošlog stoljeća, u parku su sađeni cedrovi, čempresi, juke, velika i mala žumara, lovor, oleander, tisa i viburnum. S donje strane parka zasađen je drvored crnika, koji se zadržao do danas. Nakon Drugog svjetskog rata, primijenjena je metoda slobodnog rasta biljaka koje su visokim rastom promijenile izgled parka i zatvorile ga od pogleda (Herculanea - Povijest Pulskih Parkova, 2018). Centralni motiv parka bio je vodoskok s kipom Amora u školjci na ledima dviju morskih nemani, no s vremenom su se u parku izmijenili brojni kipovi i spomenici. Godine 1904., vodoskok je zamijenjen spomenikom austrijskoj carici Elizabeti. Godine 1940., na njegovo mjesto postavljena je mjedena rimska vučica s Romulom i Remom, a 1953. godine postavljen je spomenik Momaru, posvećen pobuni mornara 1918. godine. Taj je spomenik uklonjen 1995. godine (Matošević, 2004).

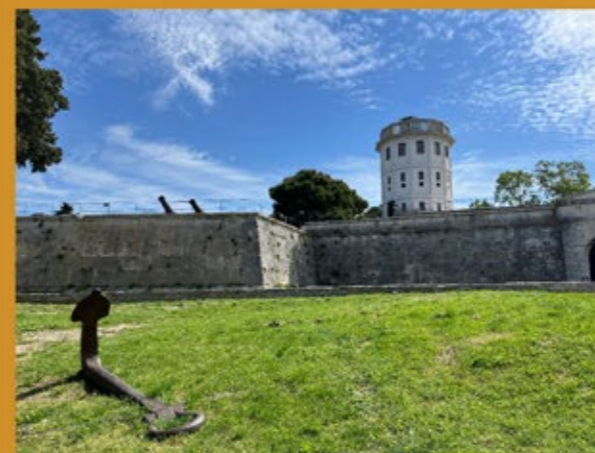
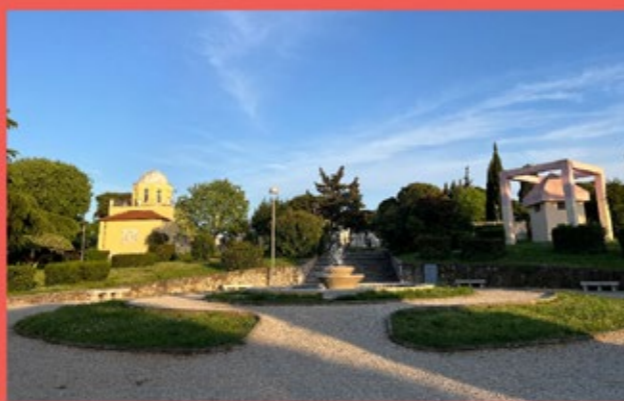
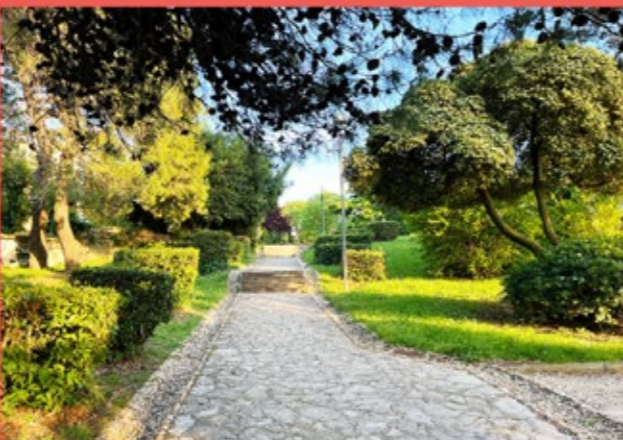
PARK NIMFEJ

Park Nimfej je prva parkovna površina u okolici Arene, a danas se smatra dijelom većeg susjednog parka Valerija. Park, iako otvoren javnosti, bio je u privatnom vlasništvu obitelji Fanganel, čija se vila nalazila pored parka, a ista je kasnije prenamijenjena u hotel. Za vrijeme vladavine Kraljevine Italije, posjed, uključujući i park, prestaje biti privatno vlasništvo te se uređuje kao novi javni park u čast Amaldu Mussoliniju, bratu tada vladajućeg državnika (Zenzerović, Petrović, 2018). Centralni spomenik je uklonjen nakon pada talijanskih vlasti, ali raspored i oblik staza zadržan je do danas, a posebna lvaliteta je upotreba šupljikavog kamena kojim je obrubljena centralna insola. (Matošević, 2004)

MONTE ZARO

Park Monte Zaro nalazi se na brežuljku, na mjestu nekadašnjeg fortifikacijskog zelenila koje je okruživalo vojnu utvrdu. Nakon rušenja utvrde, na istom je mjestu podignut Hidrografski zavod Ratne Mornarice sa zvjezdanicom koja je imala dvije kupole, od kojih je jedna srušena tijekom bombardiranja u Drugom svjetskom ratu. Izvorno je park pokrivao strmu površinu od približno 29.000 m² i uređen je terasasto zbog prilagodbe terenu. Osnova oblikovanja zadržana je do danas. Središnjim dijelom parka proteže se stubište koje spaja dva platoa, a sa obje strane padine nalaze se rampe, pošljunčane pješčane staze i stube. Biljne vrste koje su prvotno sadene u parku i danas prevladavaju: cedar i bor u gornjoj etaži, te orezane mediteranske zimzelene vrste poput lovora u donjoj etaži. Tijekom Drugog svjetskog rata park je djelomično uništen bombardiranjem, pa je bilje 50-ih godina nadomješteno raspoloživim primjercima iz okolnih šumaraka. Nakon obnove, bilje je desetljećima prepušteno prirodnom rastu, zbog čega su visoke i bujne biljke zaklonile vizure kroz park sve do krčenja i srezivanja koje je provedeno ranih 90-ih godina prošlog stoljeća. Za vrijeme Austro-Ugarske Monarhije, na središnjem mjestu u parku postavljen je 1877. godine raskošan spomenik viceadmiralu Tegetthoffu, okružen likovima koji su simbolizirali Marsa, Neptuna, Slavu i Moć. Taj je spomenik uklonjen za vrijeme talijanske vladavine te se danas nalazi na Elizabetinom trgu u Grazu. Na mjesto uklonjenog spomenika Talijani su postavili vodoskok koji je bio povezan vodovodnim cijevima s već postojećim vodoskokom u donjem dijelu parka. Iako je vremenom park izgubio velik dio svoje površine, sa današnjih 16.000 kvadratnih metara, Monte Zaro i dalje ostaje najveći pulski gradski park (izvor: Herculanea - Povijest Pulskih Parkova, 2018).

KAŠTEL

Brežuljak na čijem se vrhu nalazi utvrda Kaštel nekoć je bio prekriven vinogradima i maslinicima koji su sezali sve do zidina nad Giardinima. Danas je zelenilo oko Kaštela svedeno na veliku travnatu površinu s ponekim stablom i utabanom stazom koja okružuje zidine utvrde, pružajući široke vizure na ostatak grada. Krajem 19. stoljeća, uz dopuštenje uvjetovane gradnje, na području nekadašnjeg fortifikacijskog zelenila podno tvrđave, uz krivudavu ulicu Castropola, izgrađene su vile s vrtovima. (Matošević, 2004.)

GIARDINI - KORZO

Trg Giardini je do otvaranja današnje tržnice kod Trga Republike (nekada Narodnog trga) služio kao zelena tržnica (Matošević, 2004.) Početkom 20. stoljeća, na njemu je posađeno stotinjak stabala koprivica u četiri reda, od kojih je osamdesetak sačuvano do danas. Posađena stabla bila su propisno uzgojena u tadašnjim rasadnicima, s dobro razvijenom krošnjom i ravnim deblom, a sve su sadnice bile istog habitusa.

Između Giardina i utvrde Kaštel nekada se protezao zeleni pojas koji je većim dijelom uništen tijekom bombardiranja grada u Drugom svjetskom ratu. Danas Giardine od starih gradskih zidina, osim kanala, odvaja tek živica. U tijeku je projekt obnove fonda stabala, kao i uređenje i opremanje površine stalcima za bicikle, kioscima, rasvjetom, klupama te opločenje imitacijom crvenih pločica koje su se nekada nalazile na trgu. (www.giardini.pula.hr)

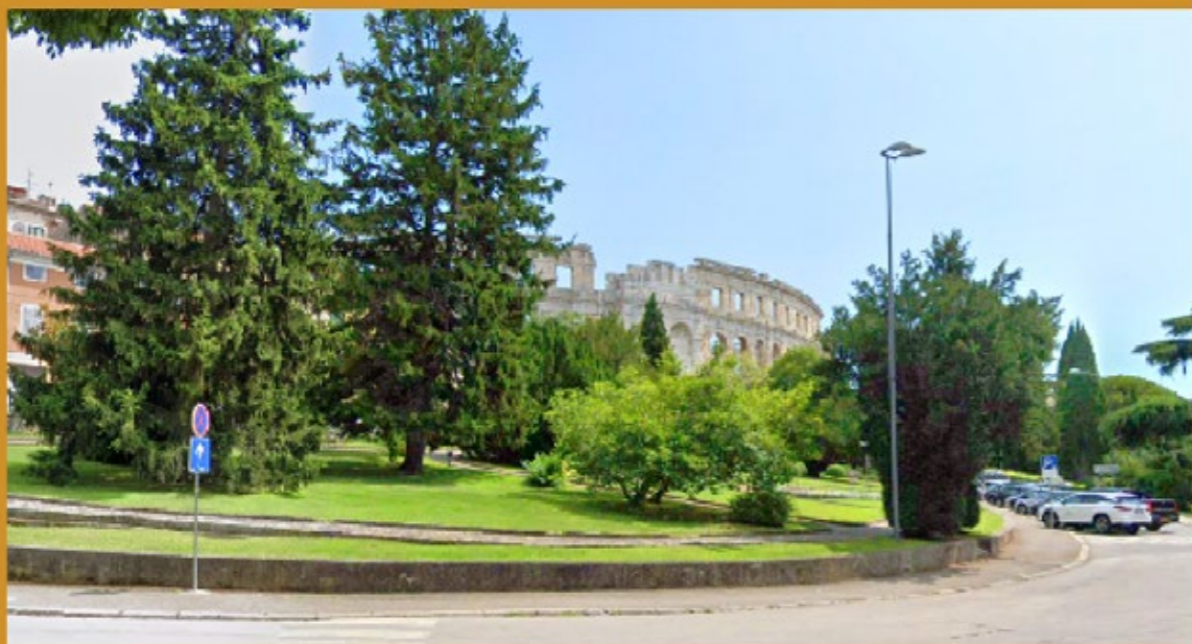
USPON MARIJANA ROTARA

Površina koja spaja Istarsku i Scalierovu ulicu je uređena početkom 20. stoljeća kao krivudava šetnica. Nedavno je iznova uređena, te su na terasama od cortena postavljeni pokrivači tla, grmlje, trajnice i udomaćene autohtone vrste bilja, a sve je spojeno na novoizveden sustav za navodnjavanje s izvršenom pripremom za buduće spajanje na izvor Nimfej čime će se osigurati minimalan trošak vode (www.istarski.hr, 2019).

PARK POD ARENOM - PARK CARA AUGUSTA

Kao što samo ime govori, nekadašnji Park cara Augusta smješten je na blagoj padini ispod same Arene. Ovaj je park nastao 30-ih godina 20. stoljeća na mjestu dotadašnjeg vojnog skladišta, te je jedna od rijetkih osmišljenih parkovnih površina iz doba talijanske vladavine koja se do danas održala u neizmijenjenom obliku, s obzirom na ukupnu površinu, oblik i veličinu parcela i staza. Godine 1935. talijanske vlasti postavljaju spomenik caru Augustu, koji, kao i spomenici u većini ostalih parkova uređenih u to doba, biva uklonjen te je na njegovom mjestu uređena nova parcela. Originalno su u parku bile zasadene tise, ligustrum, šimšir i cvjetnice, a bio je održavan u tome stilu do 50-ih godina 20. stoljeća. Tada se bilje prepušta slobodnom rastu, a sade se i nove vrste pomodne vrste; neki od tada posadenih primjeraka smreke i božikovine opstali su do danas, te predstavljaju zaštićene biljne vrste, čime park dodatno dobiva na vrijednosti. Park se danas prostire između Istarske i Flavijeve ulice na ukupnoj površini od 3.300 m². Park ima simetričan raspored travnatih površina i staza, a na njemu rastu vrste poput tise, kaline i šimšira kao i mnoštvo cvatućih ljetnica koje se svake godine nanovo sade. Staze su nekoć bile popločene kamenim pločama, koje su u međuvremenu presložene, vraćene na mjesto te zalivene betonom (Herculanea - Povijest Pulskih Parkova, 2018)

PARK FRANJE JOSIPA I.

U drugoj polovici 19. stoljeća dolazi do širenja grada na sjever i istok pa se osim mjestimičnih stambenih objekata počinje razmišljati i o uređenju parkovnih površina u tom dijelu grada; s obzirom da je bio namijenjen imućnijem staležu postojanje jednog kvalitetnog perivoja u neposrednoj blizini mjesta stanovanja bio je imperativ. Taj dio obale, tzv. "mandrač", bio je nefunkcionalno, zamočvareno tlo koje je nasipavanjem i melioracijom dobilo na vrijednosti (Zenzerović, Petrović, 2018) Nekadašnji Gradski / Općinski park, to jest današnji Park Franje Josipa I. prvotno je bio sastavljen od 23 male, rascjepkane parcele, a centralni plato imao je površinu, zajedno s ostalim stazama, gotovo kao polovica ukupne parkovne površine. Duge, krivudave staze posute tucanikom i odijeljene od travnatih površina niskom ogradom vodile su šetače od jednog kraja perivoja ka drugom, a u parku su se nalazile i brojne klupe (Herculanea - Povijest Pulskih Parkova, 2018) Prema Planu iz 1895. u parku je planiran muzički paviljon, restoran i dječje igralište, no 1905. tamo je izgrađen Veslački klub, koji je kasnije i proširen, a time je površina parka smanjena. Kroz stoljeće postojanja pojedinačne su površine dobile nove oblike i veličine, a vijugave staze s vremenom su postale nefunkcionalne te su tijekom obnove 1961. godine svedene na glavne komunikacijske pravce, odnosno najkraće puteve kroz park (Matošević, 2004)

PARK KRALJA ZVONIMIRA

Sjeverno od parka Franje Josipa I. desetak godina kasnije uređuje se Park Riviera, a današnji Park kralja Zvonimira. Tijekom rekonstrukcije koja se dogodila 1961. i ovom parku je potpuno promijenjen raspored staza, a površina mu je znatno smanjena izgradnjom skladišta na sjevernom dijelu (Matošević, 2018.)

TITOV PARK, PARK GRADA GRAZA I PARK MLADENACA

Bombardiranjem Pule tokom Drugog svjetskog rata mnoge su građevine oštećene i uklonjene, a novonastale „rupe“ u urbanom tkivu povijesne jezgre grada tada su uređene kao parkovne površine. Prema Matošević (2004.) odabirom biljnih vrsta, kao ni oblikovnim rješenjima te površine nisu se uklopile u ambijent mediteranskog podneblja. Prema Konzervatorskim smjernicama GUP-a grada Pule, Park grada Graza i Park mladenaca su pod obuhvatom provedbe urbanističko-arhitektonskog natječaja ili drugog postupka ishodenja najpovoljnijeg urbanističkog / arhitektonskog rješenja.

SPOMEN-PARK VERGAROLA I PARK JURJA DOBRILE

Na površini koju danas čine parkovi Jurja Dobrile i spomen-park Vergarola nekoć se nalazilo groblje. Nakon zabrane zakapanja unutar gradskih zidina, odnosno nakon uređenja novog groblja na Monte Ghiro 1846. godine, površina je i dalje ostala neizgrađena i zelena, te je strana prema rivi, to jest Park Jurja Dobrile, uređena kao parkovna površina ogradaena niskom ogradom i sa po jednim kioskom sa svake strane. Iste je godine uređena i površina prema Kandlerovoj ulici, odnosno današnji spomen park, no obje su površine nedugo potom uništene prilikom požara koji je pogodio Katedralu. Tokom druge polovine 1930ih godina ponovno su projektirane i uređene, a na površini spomen parka postavljena je ograda i sarkofag u sjecištu dvije pješačke staze. Nakon Drugog svjetskog rata spomenik i sarkofag su uklonjeni. (Matošević, 2004)

Prema Matošević (2004.), tokom 19. stoljeća većina je pulskih ulica imala drvored, a često su bili planirani i sađeni prije gradnje prometnice ili građevina, primjerice kod parkova Franje Josipa I. i kralja Zvonimira. Na fotografijama je prikazan drvored mladih stabala na Rivi, između Parka Mladenaca i Trga Jurja Dobrile, drvored palmi pored Parka Franje Josipa I. i drvored pored Parka kralja Zvonimira, tj. u Kolodvorskoj ulici.

Impressum

Naručitelj:
GRAD PULA - POLA

Forum 1, 52100 Pula

Izrađivač
URBANEX d.o.o.

Boktuljin put 26, 21000 Split
Vlaška 95, 1000 Zagreb